CRISTI DANILEȚ

ELEVUL ȘI LEGEA

MANUAL DE EDUCAȚIE JURIDICĂ

UJ

CRISTI DANILEȚ

ELEVUL ȘI LEGEA

MANUAL DE EDUCAȚIE JURIDICĂ

UJ

Despre autor:

Cristi Danileț s-a născut în 1975 la Vatra Dornei și a practicat ca judecător peste două decenii în Vatra Dornei, Cluj-Napoca și Oradea. S-a specializat în justiție juvenilă. A ocupat funcțiile de consilier al ministrului justiției și de membru în Consiliul Superior al Magistraturii. Este militant pentru independența justiției și integritatea magistraților.

A fondat asociația „Voci pentru Democrație și Justiție" (VeDem Just), în cadrul căreia a dezvoltat programul EDUIURIS de promovare a educației juridice pentru copii și tineri, ce cuprinde site-ul-resursă www.educatiejuridica.ro și paginile aferente de Facebook și Instagram. A inventat aplicația „Lege-n-Dar. Gândește legal!", ce poate fi descărcată gratuit pe telefonul mobil.

Programul EDUIURIS constă în lecții de educație juridică non-formală pentru elevii din școli și licee, susținute de studenți și absolvenți ai facultăților de drept, care au loc în școli sau la tribunale, în mediul online sau în taberele „Legal Academy". În cadrul proiectului sunt instruiți magistrați, avocați, polițiști, mediatori, consilieri juridici, studenți la drept cu privire la metodele și tehnicile de predare a educației juridice în unitățile de învățământ preuniversitar. De asemenea, profesorii din școli sunt instruiți în domeniul dreptului în cadrul proiectului „Profu' de juridică". Unul dintre scopurile acestui program este introducerea în curriculumul școlar a unei noi discipline: educația juridică. În prezent, programul se desfășoară în majoritatea județelor din România, precum și în Republica Moldova.

Prezentul material are în vedere legislația în vigoare la data de 1 iunie 2022.

MANUAL DE EDUCAȚIE JURIDICĂ

CRISTI DANILEȚ

ELEVUL ȘI LEGEA

Universul Juridic
București
-2022-

Editat de **Universul Juridic SRL**, editură cu prestigiu recunoscut.
Editura **Universul Juridic** este acreditată CNATDCU (lista A2).

Copyright © 2022, **Editura Universul Juridic**.
Toate drepturile asupra prezentei ediţii aparţin **Editurii Universul Juridic**.
Nicio parte (fragment sau componentă grafică) din această lucrare nu poate fi reprodusă fără acordul scris al **Editurii Universul Juridic**.

Niciun exemplar din prezentul tiraj nu va fi comercializat fără ştampila şi semnătura Editurii sau, după caz, a Autorului/Autorilor, aplicate pe interiorul ultimei coperte.

Respect pentru autorii noştri, respect pentru profesia aleasă!

Prezenta lucrare, în tot sau în parte, este purtătoare de drepturi de autor, aflate sub protecţia Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe. Întrucât, în contemporaneitate, aceste drepturi sunt ignorate şi încălcate într-o măsură alarmantă, în pofida sistemului valorilor şi convenţiilor sociale nescrise, a devenit necesară apărarea lor prin forţa şi sub sancţiunea legii.

UNIVERSUL JURIDIC SRL, titular al dreptului de autor asupra prezentei lucrări, precizează pentru cititorii săi:

- conform art. 196 din Legea nr. 8/1996, constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă reproducerea, fără autorizarea sau consimţământul titularului drepturilor recunoscute de lege, a operelor purtătoare de drepturi de autor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe;
- conform art. 14 din Legea nr. 8/1996, prin reproducere se înţelege realizarea, integrală sau parţială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloc şi sub orice formă, inclusiv realizarea oricărei înregistrări sonore sau audiovizuale a unei opere, precum şi stocarea permanentă ori temporară a acesteia cu mijloace electronice.

Editura îşi rezervă dreptul de a acţiona, prin mijloace legale şi prin implicarea autorităţilor competente, în vederea protejării drepturilor patrimoniale de autor al căror deţinător este în baza contractelor de editare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
DANILEŢ, CRISTI
Elevul şi legea : manual de educaţie juridică / Cristi Danileţ. - Bucureşti : Universul Juridic, 2022
Conţine bibliografie
ISBN 978-606-39-1029-6

34

Redactor: Alexandra Ionescu
Tehnoredactor: Marcela Radu
Copertă: Aurelian Leahu

Redacţie:
tel.: 0732.320.666
e-mail: redactie@universuljuridic.ro
Distribuţie:
tel.: 021.314.93.15
fax: 021.314.93.16
e-mail: distributie@universuljuridic.ro
editurauniversuljuridic.ro
Editura Universul Juridic
editura.universul.juridic

Universul Juridic
Portal:
tel.: 0725.683.560
e-mail: portal@universuljuridic.ro
universuljuridic.ro
Universul Juridic
Pro lege
Legislaţie şi jurisprudenţă

ujmag.ro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN
Librăria UJmag:
tel.: 0733.673.555;
021.312.22.21
e-mail: comenzi@ujmag.ro
ujmag.ro
Ujmag.ro

Cuprins

Cuvânt-înainte către copii şi tineri 13
Cuvânt-înainte adresat părinţilor şi profesorilor 15

Capitolul I
Despre educaţia juridică 19
1. Concept şi istoric 19
2. De la educaţia profesională la cea comunitară 23
3. Alfabetizarea legală 24
4. Educaţia juridică în sistemul de învăţământ 26
5. Internalizarea valorilor juridice 27

Capitolul II
Individ, societate, stat 29
1. Conducători şi conduşi 29
2. Reguli în viaţa noastră 31
3. Liberi sub lege 36
4. Constituţia 38
5. Legi şi organe emitente 39
6. Obligativitatea legilor 45
7. Reacţii la încălcarea legilor 48
8. Ocuparea funcţiilor publice 51
9. Partidele politice 52
Pe scurt 53
Zile importante 54
Legislaţia aplicabilă 55
Site-uri utile 58
Teste-grilă 59

Capitolul III
Drept şi drepturi 62
1. Minori şi majori 62
2. Tineret 63
3. Apariţia drepturilor 64

4. Drept, drepturi, obligaţii 65
5. Drepturile copilului şi apărarea lor 67
Pe scurt 69
Zile importante 69
Legislaţia aplicabilă 70
Site-uri utile 72
Teste-grilă 73

Capitolul IV
Omul şi dreptul la viaţă 75
1. Naşterea 75
2. Moartea 76
3. Decesul provocat 77
4. Război şi terorism 80
5. Suicid şi eutanasie 82
6. Sisteme de avertizări şi atenţionări în caz de pericol 83
Pe scurt 85
Zile importante 86
Legislaţia aplicabilă 87
Site-uri utile 89
Teste-grilă 90

Capitolul V
Identitate şi cetăţenie 92
1. Identificarea persoanelor 92
2. Nume şi CNP 94
3. Cartea de identitate 95
4. Cetăţenie 96
5. Minorităţi 99
6. Refugiaţi şi migranţi 100
Pe scurt 101
Zile importante 101
Legislaţia aplicabilă 102
Site-uri utile 104
Teste-grilă 105

Capitolul VI
Familia noastră 108
1. Cunoaşterea părinţilor 108
2. Obligaţii ale părinţilor 109
3. Părinţi în străinătate 110
4. Părinţi despărţiţi sau divorţaţi 111
5. Rude şi afini 113
6. Respect pentru rude şi decedaţi 114
7. Familia extinsă 115
8. Pedepsirea copiilor 115
9. Violenţa domestică 118
10. Copii lipsiţi de familie 121
11. Copii adoptaţi 122
12. Abandon de familie 122
13. Dispariţie şi răpire copil 123
Pe scurt 125
Zile importante 125
Legislaţia aplicabilă 126
Site-uri utile 127
Teste-grilă 128

Capitolul VII
Tânărul şi sănătatea 132
1. COVID-19 132
2. Servicii medicale 133
3. Consum de alcool 135
4. Consum de tutun 137
5. Consum de pastile, etnobotanice, droguri 138
6. Mediu şi nutriţie 140
7. Protecţia consumatorului 142
Pe scurt 143
Zile importante 144
Legislaţia aplicabilă 145
Site-uri utile 148
Teste-grilă 149

Capitolul VIII
Viaţa intimă şi de familie 152
1. Sex şi contracepţie 152
2. Boli venerice 154
3. Viol şi agresiuni sexuale 155
4. Corupere sexuală şi racolare 159
5. Prescripţia răspunderii 160
6. Prostituţie şi traficare 161
7. Concubinaj, logodnă, căsătorie 163
8. Naştere şi avort 165
Pe scurt 167
Zile importante 168
Legislaţia aplicabilă 168
Site-uri utile 168
Teste-grilă 169

Capitolul IX
Elevul şi şcoala 173
1. Sistemul de învăţământ 173
2. Pedepse corporale 174
3. Violenţa şcolară 175
4. Bullying şi cyberbullying 177
5. Note, drepturi, recompense 180
6. Îndatoriri şi interdicţii 182
7. Sancţionarea elevilor 184
8. Absenţe nemotivate 187
9. Integritatea în educaţie 188
10. Incluziunea 191
11. Activităţi extraşcolare 193
12. Nediscriminare 194
13. Centre de plasament 196
Pe scurt 198
Zile importante 198
Legislaţia aplicabilă 198
Site-uri utile 203
Teste-grilă 203

Capitolul X
Circulația și călătoriile 206
1. Codul rutier 206
2. Circulația pietonilor 207
3. Circulația cu bicicleta 208
4. Circulația cu trotineta electrică 210
5. Circulația cu moped, scuter și ATV 211
6. Circulația cu autovehiculul 213
7. Acordarea primului ajutor 214
8. Călătoria cu taxiul 215
9. Călătoria cu metroul 216
10. Călătoria cu trenul 217
11. Călătoria cu autobuzul, troleul, tramvaiul 219
12. Călătoria cu avionul 222
13. Călătoria peste granițã 223
14. Reguli de călătorie în țări din UE 224
Pe scurt 226
Zile importante 226
Legislația aplicabilă 227
Site-uri utile 229
Teste-grilă 229

Capitolul XI
Acte, animale, bunuri 233
1. Cont bancar 233
2. Alocația de stat pentru copil 234
3. Obligația de întreținere 235
4. Pensia de urmaș 236
5. Documente și lucruri personale 236
6. Animale de companie 239
7. Bunuri găsite 242
8. Arme albe și arme de foc 243
Pe scurt 245
Zile importante 245
Legislația aplicabilă 246
Site-uri utile 248
Teste-grilă 248

Capitolul XII
Tânărul şi munca 251
1. Afacerea proprie 251
2. Contractul de muncă 253
3. Munca ilegală 255
4. Activitate ca zilier 256
5. Internship 257
6. Voluntariat 258
7. Exploatare prin muncă 258
8. Şomaj 260
Pe scurt 261
Zile importante 262
Legislația aplicabilă 262
Site-uri utile 266
Teste-grilă 266

Capitolul XIII
Noi în online 268
1. Ecranul şi dependența 268
2. Internet şi dark web 270
3. Online-ul este real 271
4. Pericolele utilizării computerului şi internetului 272
5. Parole 276
6. Telefon şi tabletă 277
7. Confidențialitate 278
8. Agresori online 279
9. Dreptul la propria imagine 280
10. Pornografia infantilă 282
Pe scurt 283
Zile importante 283
Legislația aplicabilă 283
Site-uri utile 284
Teste-grilă 285

Capitolul XIV
Libertăți și decizii 287
1. Libera exprimare 287
2. Libertatea de asociere și reuniune pașnică 290
3. Petreceri 292
4. Consiliul elevilor 293
5. Libertatea de gândire, conștiință și religie 295
6. Acces la informații publice 297
Pe scurt 298
Zile importante 298
Legislația aplicabilă 299
Site-uri utile 302
Teste-grilă 302

Capitolul XV
Oamenii legii 304
1. Poliția și jandarmeria 305
2. Judecătorul 309
3. Procurorul 311
4. Grefierul 312
5. Avocatul și consilierul juridic 312
6. Integritate judiciară 313
Pe scurt 315
Zile importante 315
Legislația aplicabilă 316
Site-uri utile 318
Teste-grilă 320

Capitolul XVI
Procesul judiciar 323
1. Responsabilitate și răspundere 323
2. Fii precaut! 325
3. Evită să fii victima furtului! 326
4. Nu te lăsa înșelat! 327
5. Victima 329
6. Copilul care nu răspunde penal 331

7. Contravenţii şi infracţiuni 332
8. Delincvenţa juvenilă 334
9. Dovezile în proces 337
10. Procesul penal 339
11. Procesul civil 343
Pe scurt 346
Zile importante 346
Legislaţia aplicabilă 347
Site-uri utile 349
Teste-grilă 350

Capitolul XVII
Organizaţii şi curţi internaţionale 353
1. Consiliul Europei 353
2. Curtea Europeană a Drepturilor Omului 353
3. Comitetul European pentru Drepturile Sociale 354
4. Uniunea Europeană 355
5. Curtea de Justiţie a Uniunii Europene 356
6. Organizaţia Naţiunilor Unite 357
7. Curtea Internaţională de Justiţie 358
8. Mecanismul pentru Siria 358
9. Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord 359
10. Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa 359
11. Curtea Penală Internaţională 360
12. Cazuri penale internaţionale 361
Pe scurt 363
Zile importante 364
Legislaţia aplicabilă 364
Site-uri utile 365
Teste-grilă 366

Încheiere 369

Bibliografie recomandată 371

Cuvânt-înainte către copii și tineri

Salutare! Mă numesc Cristi. Am fost şi eu copil, apoi adolescent, apoi tânăr. Îmi amintesc cu drag de perioada în care eram elev, care a fost una extrem de interesantă în viața mea. Acum sunt părinte şi am doi copii mari, aşa că ştiu bine prin ce treceți la această vârstă.

Voi sunteți viitori adulți. Ați învățat deja multe lucruri despre ceea ce ne înconjoară. Despre voi înşivă şi despre ceilalți. Încetul cu încetul, deveniți *independenți*. Vă conduceți după principii şi valori care sunt ale voastre. Aveți exemple sau chiar idoli pe care îi urmați. Vă găsiți propriul drum în viață. Va veni curând vremea când vă veți separa de părinți. Atunci vă veți asuma propria *identitate*. Veți dobândi puterea de a lua decizii în ceea ce vă priveşte. Vă veți bucura de succes şi veți învăța din greşeli.

Sunteți la vârsta la care *experimentați* foarte multe lucruri: ascultați un anumit gen de muzică, vă îmbrăcați într-un stil personal, vă schimbați des frizura. Învățați să dansați sau să faceți sport. Navigați mult în mediul online, folosiți jargoane, vă alimentați într-un anumit fel. Aveți propriii prieteni, propriile preocupări extraşcolare şi propriile planuri.

Toate acestea sunt importante, căci ele vă vor forma ca oameni. Oameni care vor avea profesii, vor deveni buni cetățeni şi patrioți, colegi de nădejde. Oameni care vor fi membri în cercuri de prieteni sinceri şi care îşi vor întemeia familii. Vor fi însă şi unii din generația voastră care vor face parte din acea categorie de oameni care profită de ceilalți, care trişează la examene, care fac rost de bani în mod fraudulos, care consumă substanțe interzise, care sunt membri în bande ce comit infracțiuni. Aceştia vor fi oameni negativişti şi înfumurați, egoişti şi agresivi, gata să facă rău celor care nu sunt ca ei.

Am fost judecător timp de două decenii. În dosarele pe care le-am avut de soluționat am văzut victime, îngrozite de ceea ce li s-a întâmplat; am stat de vorbă cu infractori, dintre care mulți speriați de ceea ce avea să li se întâmple; am discutat cu copii temători pentru viitorul lor, căci părinții urmau să divorțeze. Am realizat că cei mici, dar mai ales adolescenții, nu ştiu ce drepturi au şi ce sancțiuni li se pot aplica dacă greşesc. Pentru a înlătura frica de necunoscut, am început să merg în şcoli şi licee, să explic tinerilor ceea ce au voie şi ceea ce nu au voie să facă, cine îi protejează şi cum, unde să se adreseze când au probleme şi cum se pot apăra atunci când sunt acuzați. Mi-am făcut prieteni printre tineri. Cu mulți țin legătura pe Facebook, Instagram şi TikTok.

Mie îmi pasă nu doar de viitorul meu, ci şi de al vostru. Am scris acest manual ca să aflați ce drepturi şi îndatoriri aveți la această vârstă, ce garanții sunt prevăzute în lege şi mai ales cum vă protejează organele statului atunci când aveți o problemă majoră. Poate că informațiile din această carte vă vor ajuta pe unii dintre voi să luați decizia corectă în ceea ce vă priveşte. Şi, cine ştie, poate că unii dintre voi vă veți simți atraşi de acest domeniu şi, peste ceva ani, vom deveni colegi.

Vă invit să lăsați deoparte net-ul pentru câteva ore şi să intrați în universul regulilor şi al legilor. Începem cu prima regulă: *aveți dreptul să vă ştiți drepturile!* ☺

Cristi Danileț

Cuvânt-înainte adresat părinților și profesorilor

Supremația legii. O țară modernă se caracterizează prin trei elemente esențiale: democrație, stat de drept, drepturi şi libertăți fundamentale. *Statul de drept* este acela în care oamenii se conduc după legi, în care autoritățile asigură ordinea şi protejează individul şi unde drepturile fiecărui cetățean sunt respectate. Drepturile sunt cele consacrate prin legi, iar acestea sunt obligatoriu de respectat de către toți locuitorii. În România sunt în vigoare peste 11.000 de acte normative. Regulile legale din viața cotidiană şi sancțiunile pentru nerespectarea lor constituie obiectul unei noi materii ce îşi face deja loc în programa şcolară, şi anume educația juridică.

Educația juridică. Această nouă disciplină completează în mod necesar cunoştințele dobândite de elevi la orele de educație civică sau socială. Se prezintă într-un mod extrem de practic care este legea ce prevede anumite reguli, cum se aplică în concret regulile în diverse sectoare din viața cotidiană, care sunt instituțiile competente ce asigură respectarea regulilor, care sunt procedurile ce trebuie îndeplinite când se reclamă încălcarea unui drept, ce sancțiuni riscă cel care încalcă legea, care sunt efectele asupra viitorului său, cum se poate repara răul produs prin comiterea unei fapte nelegale. Deoarece începând cu vârsta de 14 ani poate fi antrenată răspunderea penală şi contravențională a minorului, cred că vârsta adecvată pentru însuşirea unor asemenea cunoştințe de către elevi este cea cuprinsă între 12 şi 19 ani.

Despre manual. Am evitat chestiunile teoretice şi limbajul tehnic. Cititorii au la dispoziție informații elementare pentru a face față cu succes în anumite situații prezente mai des în viața

cotidiană: prezentarea regulii legale, oferirea de exemple practice, explicarea consecinţelor unor fapte. Pentru cei care doresc să aprofundeze subiectele, am indicat la sfârşitul fiecărui capitol sursele de informare primară: legi (aproape 600, toate utilizate la redactarea lucrării) şi website-uri utile. Dobândirea informaţiilor este verificată prin teste tip grilă.

Ce nu este manualul. Manualul nu are ca obiectiv înlocuirea cursurilor de la Facultatea de Drept, nu s-a centrat pe orientarea către cariera juridică şi nu şi-a propus acordarea de consultanţă juridică. Pentru aprofundarea cunoştinţelor juridice recomand manualele de specialitate, iar pentru dobândirea de sfaturi juridice în cazuri concrete vă îndrum să consultaţi un profesionist al dreptului.

Educaţia non-formală. Manualul poate fi folosită cu succes de oamenii legii şi studenţii la drept care participă în mod voluntar la întâlnirile cu elevii organizate în şcoli sau în sediile instituţiilor juridice. Organizaţia „VeDem Just" încurajează acest tip de educaţie menit să apropie cetăţenii de profesioniştii dreptului. Mai multe informaţii utile se pot găsi pe site-ul *www.vedemjust.ro.*

Educaţia formală. Manualul are la bază programa de juridică, întocmită de VeDem Just şi de profesori specialişti. Este destinat în mod special profesorilor care predau în mod regulat, la decizia şcolii, disciplina opţională denumită „educaţie juridică" în unităţile şcolare de învăţământ preuniversitar. În anul şcolar 2021-2022, numărul acestora a ajuns la 126, antrenând un număr de peste 100 de profesori şi de 7.000 de elevi. De asemenea, manualul poate fi folosit şi de cadrele didactice la orele de educaţie civică, educaţie socială sau dirigenţie.

Resurse. Pe site-ul *www.educatiejuridica.ro* se găsesc şi alte instrumente care pot fi utilizate ca resurse: cărți în format *pdf* sau *audiobooks*, broşuri, filmulețe, navigare 3D în sala de judecată, procese simulate, lecții non-formale ținute elevilor, „Dicționar de legaleză" sau „Calendar legal". De asemenea, informațiile din manual sunt preluate în aplicația gratuită de educație juridică pentru telefonul mobil numită „Lege-n-Dar. Gândeşte legal!".

Capitolul I

Despre educația juridică

În acest capitol vei afla:
- *de ce este necesară educația juridică;*
- *cum a apărut și s-a dezvoltat acest program;*
- *cui se adresează educația juridică;*
- *cine și cum poate studia această disciplină.*

1. Concept și istoric

Ce este educația juridică? Educația juridică constituie o modalitate de transmitere și însușire a noțiunilor legale și juridice în rândul publicului pentru a-l familiariza cu elementele de bază ale dreptului, astfel încât să poată citi, scrie și înțelege un text legal sau juridic la un nivel acceptabil.

Care este corespondentul acestei materii în străinătate? Educația juridică se regăsește, în limba engleză, în sintagmele *„law-related education"* (pentru elevi) și *„public legal education"* (pentru adulți), dar și în *„legal awareness", „legal literacy"* ori chiar *„law street".*

Există standarde internaționale cu privire la educația juridică? Da. La nivel mondial există inițiativa *Education for Justice (E4J)*, dezvoltată în baza *Declarației de la Doha – Promovarea unei culturi a legalității*, adoptată în anul 2015 de Congresul Organizației Națiunilor Unite privind Prevenirea Criminalității și Justiția Penală. Aceasta urmărește să prevină infracționalitatea și să promoveze o cultură a legalității prin activități

de educație pentru învățământul primar, secundar şi terțiar. Activitățile de acest gen sunt menite să îi ajute pe profesori să instruiască generațiile următoare pentru a înțelege şi aborda mai bine probleme ce pot afecta statul de drept şi pentru a încuraja elevii şi studenții să se implice activ în comunitățile lor.

La nivel european, încă din anul 2018, Consiliul Uniunii Europene a recomandat statelor membre ca printre competențele-cheie pe tot parcursul vieții să fie şi competențele cetățeneşti, respectiv capacitatea de a acționa în calitate de cetățeni responsabili şi de a participa pe deplin la viața civică şi socială, pe baza înțelegerii conceptelor şi structurilor sociale, economice, *juridice* şi politice, precum şi a evoluțiilor şi a durabilității la nivel mondial.

Există un cadru legal național privind educația juridică? Până în luna noiembrie 2021 au existat reglementări disparate, atât la nivel programatic, cât şi la nivel legislativ, care intră în domeniul generos al educației juridice. Sunt prevederi sărace în legea traficului de persoane, a educației, a legii victimelor şi a legii violenței domestice, respectiv măsuri izolate în Strategia privind drepturile copilului, cea de securitate cibernetică, de dezvoltare a sistemului judiciar, de incluziune a romilor, de siguranță rutieră, de trafic de persoane sau de combatere a violenței sexuale.

În 2021 apare raportul final al proiectului *România educată* al Preşedintelui României care prevede pentru învățământul primar şi gimnazial înființarea de cluburi de educație juridică şi introducerea în programă a elementelor de educație juridică, respectiv eliminarea incompatibilității avocaților de a preda în învățământul preuniversitar, ceea ce se şi întâmplă prin Legea nr. 184/2021.

În luna noiembrie a fost aprobată Legea nr. 273/2021, care prevede că printre competențele-cheie care se vor dobândi de către elevii din învățământul primar şi cel gimnazial vor fi şi cele juridice, respectiv că printre atribuțiile centrelor comunitare de învățare permanentă la nivel local intră şi oferirea de servicii

educaționale pentru copii, tineri şi adulți prin programe de educație juridică.

Educația juridică se predă non-formal? În baza unui Protocol încheiat în anul 2013 între Ministerul Justiției, Ministerul Educației, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție şi Consiliul Superior al Magistraturii s-a permis accesul magistraților în şcoli şi al elevilor în instanțele judecătoreşti şi parchete pentru a avea întâlniri pe teme de educație juridică. În anul 2017, protocolul s-a extins la Înalta Curte de Casație şi Justiție, iar la el a aderat şi asociația VeDem Just, respectiv Uniunea Națională a Barourilor din România. În anul 2018, specialiştii din Ministerul Justiției şi din Ministerul Educației au alcătuit fişele tematice pentru utilizare la întâlniri. Cele două ministere au organizat „săptămâna educației juridice" în martie şi octombrie 2018, respectiv martie 2019. Acest protocol a avut valabilitate până în anul 2021.

Odată cu intrarea în vigoare a noilor coduri, în anul 2014 apare broşura „Unde-i lege nu-i tocmeală", întocmită de Poliția Capitalei şi un membru al Consiliului Superior al Magistraturii, care se dorea un fel de cod penal explicat elevilor. Cu sprijinul VeDem Just, broşura se distribuie la 1.000 de elevi, iar cu sprijinul Ambasadei Olandei, ea ajunge la încă 3.000.

În anul 2015 s-a înființat organizația „Voci pentru Democrație şi Justiție" (VeDem Just), care şi-a asumat şi preluat sarcina de a coordona acțiunile de educație juridică în învățământul preuniversitar. Pentru prima dată mai mulți oameni ai legii, cadre didactice şi elevi au colaborat pentru a concepe activități şi a răspândi materiale specifice. Astfel, în perioada 2016-2022: a luat naştere ghidul de educație juridică pentru elevi; s-au organizat sesiuni de instruire a studenților la Drept şi profesioniştilor dreptului care să predea non-formal educația juridică; s-au desfăşurat mai multe concursuri de educație juridică pentru liceeni; s-a alcătuit filmuleţul de desene animate „O.I."; s-au organizat taberele anuale de educație juridică pentru elevi „Legal Academy" şi programul de instruire a cadrelor

didactice „Profu' de juridică"; s-au filmat mai multe procese simulate şi s-au postat pe canalul special de educaţie juridică pe *Youtube*; s-a realizat aplicaţia de mobil „Lege-n-Dar. Gândeşte legal!"; s-au alcătuit lucrările „Calendar legal" şi „Dicţionar de legaleză"; a fost lansat proiectul „Junior Legal Academy" pentru prichindei şi juniori.

În anul 2017, decanii facultăţilor implicate în Hexagonul Facultăţilor de Drept din România adoptă o declaraţie comună, la Timişoara, potrivit căreia disciplina Drept trebuie să facă parte din trunchiul comun al planului-cadru din învăţământul liceal, cu statut de disciplină obligatorie.

În paralel cu programul naţional de educaţie juridică desfăşurat în şcoli de VeDem Just, apar iniţiative locale în judeţele Iaşi (asociaţia „Dialog în Justiţie") şi Bucureşti (Liderii Mileniului Trei, asociaţia „Viaţa fără Violenţă"). Se implică tot mai mult magistraţi (mai ales de la Curtea de Apel Piteşti, Curtea de Apel Alba Iulia, Tribunalul Timiş, Tribunalul Cluj şi asociaţia „LiderJust"), avocaţi (programul „Fii avocat în şcoala ta" din anul 2022) şi grefieri (din cadrul sindicatului „Dicasterial"). Mai mult, Liderii Mileniului Trei şi VeDem Just au desfăşurat programe de educaţie juridică şi în Republica Moldova.

Educaţia juridică se predă şi formal? La iniţiativa VeDem Just, în anul şcolar 2018-2019 patru licee din ţară acceptă pentru prima dată opţionalul de educaţie juridică în curriculum la decizia şcolii, pe baza programei întocmite de asociaţie şi a manualelor distribuite gratuit elevilor de către aceasta. Profesorii au început să fie instruiţi, de două ori pe an, de către magistraţii din asociaţie. În cursul anilor, numărul lor creşte, astfel că în anul şcolar 2021-2022 numărul unităţilor şcolare care au acceptat opţionalul ajunge la 126, al elevilor beneficiari săptămânal la 7.000 şi al profesorilor implicaţi la 140.

În anul 2019 are loc o întâlnire a membrilor VeDem Just cu ministrul educaţiei de atunci, care refuză introducerea acestei materii în şcoli. În anul 2020 are loc o întâlnire cu noul ministru, care promite introducerea acestei materii. În anul 2021, VeDem

Just trimite o scrisoare la Parlament şi participă la o dezbatere la Senat privind noile materii ce ar trebui studiate în şcoli. La finalul lui 2021, cu sprijinul aceluiaşi ministru, ajuns acum senator, Legea educației juridice este adoptată de Parlament.

2. De la educaţia profesională la cea comunitară

Educația juridică este pentru viitorii studenți la drept? Nu. *Inițial*, sintagma „educație juridică" se referea la pregătirea studenților în domeniul dreptului pentru dobândirea unor abilități tehnice şi a unor competențe necesare pentru a practica o activitate publică sau privată în domeniul dreptului. Aşadar, educația juridică se referea strict la studenții şi absolvenții de drept care doreau să exercite apoi o profesie juridică: magistrat, avocat, lucrător de poliție judiciară, consilier juridic, notar public, executor judecătoresc etc.

Termenul a evoluat şi, *acum*, acest concept se utilizează într-un alt sens: priveşte publicul larg, interesat de organizarea statului, conținutul legilor şi înțelegerea hotărârilor judecătoreşti, care trebuie să aibă cunoştințe elementare de drept, dar nu la standarde profesionale.

De ce are nevoie publicul de educație juridică? Unul din patru adulți din România este implicat, în fiecare an, într-un proces civil sau penal. Aşadar, educația juridică ajută, în primul rând, publicul *care vine în contact* cu sistemul de justiție (poliție, parchet, instanțe judecătoreşti) – mai ales cei care nu şi-au angajat avocat trebuie să înțeleagă procedurile desfăşurate de acolo şi rolul fiecărui actor ca drepturile sale încălcate să fie restabilite şi ca cei cu privire la care se desfăşoară aceste proceduri să ştie la ce să se aştepte, cum pot să le conteste, care sunt efectele unor acte judiciare care îi privesc în mod direct.

Iniţial, s-a pus accent pe *asistenţa judiciară gratuită* prin care să fie ajutaţi cei care trebuie să participe la un litigiu, dar nu îşi permit un avocat sau nu se descurcă singuri în hăţişul legislativ şi cel juridic. Apoi, la unele facultăţi de drept a apărut *clinica juridică*, ca un proiect în care studenţii puteau prelua cazuri reale şi să ajute juridic persoanele implicate. Ulterior, s-a inventat sistemul de *ajutor public judiciar*, prin care se acordă scutiri şi înlesniri celor implicaţi în litigii. S-a trecut la o nouă etapă când au apărut serviciile în cadrul unor proiecte privind grupurile marginalizate, de ajutor al victimelor infracţiunilor sau de combatere a discriminării. Acum se merge mai departe, la familiarizarea publicului cu domeniul legal şi juridic, şi se începe, iată, exact de unde trebuie, de la elevi.

Societatea de azi este bazată pe principiul legalităţii – legea stă la baza statului de drept –, astfel că, pentru a participa activ ca membri ai comunităţii legale, cetăţenii trebuie să cunoască reglementările legale şi jurisprudenţa aplicabilă. Aşadar, în al doilea rând, educaţia juridică ajută publicul *care nu vine în contact* cu sistemul de justiţie să contribuie la mai binele social – prin aceasta poate să înţeleagă modul de alcătuire a statului şi de funcţionare a societăţii, să cunoască diferitele constrângeri şi posibilităţile pe care legea le oferă pentru schimbarea relaţiilor dintre oameni, să afle care sunt instrumentele şi tehnicile pentru a îmbunătăţi societatea.

3. Alfabetizarea legală

Educaţia juridică este un fel de alfabetizare legală? Educaţia juridică chiar *este* alfabetizare legală, iar aceasta ca o necesitate a lumii postmoderne în care trăim. Având cunoştinţe minime despre drept, oamenii nu se mai simt distanţi de lege şi intimidaţi de organele statului. Cunoscând legea, oamenii vor şti cum îşi pot apăra drepturile care le sunt încălcate şi cum să evite încălcarea legii. Aceasta cu atât mai mult cu cât societatea de azi

este inundată de ştiri legale şi juridice, s-au diversificat relaţiile sociale apărând noi instituţii juridice (noi tipuri de contracte, noi infracţiuni, medierea etc.), iar instrumentele legale digitale sunt la îndemâna tuturor – site-uri ale instituţiilor care produc legi (*www.cdep.ro* şi *www.senat.ro*), care gestionează sistemul de justiţie (*www.gov.ro*, *www.just.ro*, *www.csm1909.ro*), site-uri de informare juridică (*www.juridice.ro, www.avocatoo.ro, www.avocatnet.ro*), site-uri cu hotărâri judecătoreşti anonimizate (*www.rolii.ro*, *www.rejust.ro*), programe electronice legislative (*www.legislatie.just.ro*), aplicaţii legale pentru telefon (*Lege-n-Dar*).

Educaţia juridică înseamnă cultură juridică? Nu chiar. Conceptul de „cultură juridică" este mult mai larg decât cel de „educaţie juridică". Dacă educaţia juridică se rezumă la normele prescrise de legi, cultura juridică presupune şi aspecte legate de apariţia dreptului, principiile dreptului, şcolile de drept, sistemele de drept, drept comparat. Cultura juridică este un subiect foarte serios şi complex, care implică ani de preocupări în domeniu.

Un public educat juridic va mai avea nevoie de jurişti? Faptul că omul poate face singur un calcul matematic nu înseamnă că matematicienii sunt inutili; sau dacă poate să îşi repare singur o ţeavă acasă nu înseamnă că instalatorii vor dispărea; ori dacă omul poate să îşi administreze singur un medicament nu înseamnă că nu mai este nevoie de medici.

Dreptul nu este confiscat de oamenii legii, de profesioniştii dreptului. Este adevărat că educaţia juridică îi conştientizează pe cetăţeni, îi responsabilizează în mod direct şi, cumva, îi eliberează de sub monopolul deţinut de jurişti. Poate că unii vor decide să se reprezinte singuri în procese. Asta nu înseamnă că profesiile juridice vor deveni inutile, ci că juriştii vor deveni şi mai profesionişti, şi mai specializaţi. Publicul informat va apela la profesioniştii dreptului numai pentru chestiuni serioase, va şti când însuşi juristul a greşit, când încalcă legea sau încearcă să-l păcălească. Asta va creşte grija juriştilor pentru calitatea muncii

lor. Un cetățean educat juridic nu va deveni un expert în drept, dar va fi cu siguranță un om mai responsabil.

Va putea publicul educat juridic să influențeze legea? Fără îndoială. Pe de o parte, legile sunt adoptate de Parlament şi ar fi ideal ca toți cei care ajung acolo să aibă minime cunoştințe juridice. Pe de altă parte, avem un public din ce în ce mai conştient de calitatea sa de cetățean care, de multe ori, face propuneri şi amendamente pe care le înmânează parlamentarilor. Publicul conştientizează că este nevoie de reguli şi devine pretențios cu privire la legi – vrea legi bune, clare, pe înțelesul său. Publicul se mobilizează pentru a acționa sau reacționa la aspecte socio-politico-juridice – face petiții şi cereri, formulează propuneri, are inițiative legislative, participă la referendumuri, comentează legi şi hotărâri judecătoreşti la TV sau în social media. Dreptul este dinamic, iar publicul educat juridic devine, cumva, un actor în fenomenul juridic.

Atunci, publicul educat juridic va putea influența şi justiția? Depinde de magistrați – este de datoria lor să nu se poată lăsa influențați, presați, amenințați sau cumpărați. Este adevărat că publicul atent şi critic poate fi un factor de presiune pozitivă asupra activității poliției, judecătorilor, procurorilor. Supuşi acestui scrutin public, oamenii legii vor fi mai atenți, mai eficienți, mai profesionişti. Or, acestea sunt de dorit, evident.

4. Educația juridică în sistemul de învățământ

Educația juridică este pentru adulți sau pentru copii? Oricine are nevoie să înțeleagă legea, să îşi afirme drepturile, să îşi cunoască obligațiile şi să accepte deciziile definitive ale autorităților. Dar, în primul rând, trebuie să ne adresăm copiilor şi, dintre aceştia,

elevilor. Formarea competenţelor legale juridice va creşte protejarea drepturilor lor, va reduce infracţionalitatea juvenilă, va limita victimizarea minorilor, va mări gradul de implicare civică.

Educaţia juridică trebuie să fie formală sau non-formală? Şi, şi. Juriştii ştiu legea şi cunosc cel mai bine fenomenul juridic, deci sunt cei mai îndrituiţi să îl prezinte publicului. Însă ei nu au abilităţi pedagogice, nu ştiu cum să lucreze cu adolescenţii şi mai ales nu se pricep să predea astfel de noţiuni celor mai mici. Profesorii însă sunt cei care au abilităţi pedagogice, cunosc psihologia copilului şi activează deja în unităţi şcolare. O mare parte dintre ei nu au însă cunoştinţele juridice la un nivel care să le permită predarea lor sistematică. De aceea, se impune dobândirea de către jurişti a unor abilităţi psiho-pedagogice, iar de către profesori a unor cunoştinţe juridice.

5. Internalizarea valorilor juridice

Educaţia juridică schimbă indivizii şi societatea? Educaţia juridică este o instruire şi o conştientizare a oamenilor cu privire la drepturile şi responsabilităţile lor legale. Individul este conştient din punct de vedere legal, cetăţenii devin mai implicaţi civic şi juridic şi au aceleaşi pretenţii de la ceilalţi. Publicul devine, cumva, parte conştientă din fenomenul juridic. Legea este mai uşor de internalizat, deci ea se va aplica în mod natural, nu într-un mod impus. Va fi respectată nu de frica sancţiunii, ci din dorinţa de libertate. Asta înseamnă că, treptat, neînţelegerile – acolo unde există – vor fi soluţionate legal, nu prin mijloace violente sau prin corupţie. Practic, urmare a acestui progres juridic, toată societatea evoluează.

Educaţia juridică este un fel de morală? Cumva, educaţia juridică este mai mult decât morala şi mai puţin decât dreptul.

Deci, vorbim de o schimbare? Da, una autentică. Lumea se schimbă zilnic, iar noi ne adaptăm: juriştii se apropie de omul simplu, iar publicul obişnuit se apropie mai mult de lumea juridică, considerată, până recent, ceva străin, poate elitist sau chiar ocult. Această familiarizare legală ne va ajuta pe toți, fără îndoială.

Capitolul II

Individ, societate, stat

În acest capitol vei afla:
- *ce sunt democrația și statul de drept;*
- *care este relația dintre conduși și conducători;*
- *de ce sunt importante libertatea și egalitatea;*
- *care sunt cele trei puteri publice ale statului;*
- *ce sunt partidele politice;*
- *cum ne putem implica chiar noi în luarea deciziilor de către stat.*

1. Conducători și conduși

În trecut, oamenii erau conduși de către un rege sau împărat ori de un voievod sau domnitor. Acesta avea puterea de a face ceea ce voia: să emită reguli pentru vasalii și slugile sale, să judece oamenii sau chiar să ordone pedepsirea lor la chinuri ori moarte. În timp, societatea a evoluat, iar în perioada modernă s-au reinstaurat democrațiile. Și România este acum un stat democratic, astfel că suveranul sau conducătorul nu mai este o persoană, ci ***poporul***. Poporul este cel care decide pentru el însuși, prin urmare putem spune că puterea aparține întregului popor, nu anumitor indivizi.

ȘTIAȚI CĂ...? *„**Democrație**” provine de la cuvintele grecești „demos” – popor și „kratos” – putere.*

Întrucât acum numărul cetățenilor este mare, aceștia nu se mai pot aduna în piața publică – precum în *agora* din cetățile antice grecești sau *forumurile* din cetățile romane – pentru a lua

decizii. Astăzi, poporul este cel care îşi desemnează reprezentanţi care iau decizii în numele său şi pentru el. Cei astfel aleşi nu vor putea lua decizii în interesul lor privat şi nici măcar în interesul privat al celor care i-au ales, ci întotdeauna vor acţiona doar în interes public.

CITATE CELEBRE: *„Guvernarea poporului, de către popor şi pentru popor nu trebuie să piară de pe Pământ" (Abraham Lincoln, preşedinte SUA, discurs 1863).*

Trebuie să realizăm că, dacă cel care conduce ar avea prea multă putere, ar exista riscul ca el să o folosească în mod abuziv, adică aşa cum crede el de cuviinţă. Soluţia care s-a găsit la această problemă a fost ***fragmentarea puterii*** încredinţate reprezentanţilor. De aceea, s-au creat trei feluri de autorităţi care să exercite funcţiile esenţiale într-un stat:

a. autoritatea care creează legi: aceasta se numeşte „Parlament" şi exercită *puterea legislativă*;

b. autorităţile care aplică legile: acestea sunt „Guvernul" şi „Preşedintele României" şi exercită *puterea executivă*;

c. autoritatea care asigură respectarea legilor şi îi sancţionează pe cei care le încalcă: aceasta este „Justiţia" şi se compune din judecători, fiecare dintre ei exercitând *puterea judecătorească*.

Aceste puteri sunt egale ca importanţă. Autorităţile care deţin aceste atribuţii pot colabora instituţional, dar este interzis ca una să preia atribuţiile alteia sau să intervină în atribuţiile altei puteri. Numai respectându-se această cerinţă se asigură un echilibru în societate.

Când sunt imixtiuni ale unei puteri în domeniul rezervat altei puteri, intervine organismul numit „Curtea Constituţională" pentru a le corija. Această instituţie nu face parte din vreo putere a statului, ci ea este o autoritate autonomă, distinctă.

DE REȚINUT: *Într-o democrație* ***separația puterilor*** *este un principiu esențial. Cele trei puteri publice sunt: legislativă, executivă și judecătorească. Aceste puteri sunt egale ca importanță.*

Unii consideră că *presa* sau *administrația statului* ar fi tot niște puteri. Legislația însă prevede că în statul democratic există doar cele trei puteri publice arătate mai sus.

2. Reguli în viața noastră

Omul nu poate trăi singur în societate. Are nevoie de familie, de prieteni, de amici. Intră în contact cu cei apropiați, dar și cu cei necunoscuți. Tendința oricărei persoane este de a fi lângă unii mai mult și de a-i evita pe alții, de a-i ajuta pe unii și de a-i ignora sau chiar de a le face rău altora. Dacă nu ar exista niște limite ale comportamentului unora față de ceilalți, s-ar instala imediat haosul și răul s-ar extinde rapid: fiecare ar face numai ceea ce ar dori, iar cei mai puternici – adică cei cu mai multă forță, cu mai mulți prieteni sau mai bine înarmați – s-ar impune în fața celor slabi. De aceea au fost inventate ***regulile***.

DE REȚINUT: *Regulile au drept scop limitarea forței de care dispun cei puternici și ocrotirea celor puțini și/sau slabi. În felul acesta, regulile asigură egalitatea și siguranța tuturor persoanelor, indiferent cât de diferite ar fi ele.*

Regulile sunt peste tot în jurul nostru. Respectându-le, este menținută ordinea în societate și fiecare individ este ocrotit. Voi da mai jos exemple de reguli din diverse domenii:

Există *reguli în familie*: copilul mic nu are voie să se joace cu focul, să sustragă jucăria unui alt copil, nu are voie să se uite pe gaura cheii sau să vorbească cu străinii. Copilul mai mare este

învăţat că trebuie să îşi facă singur patul, să îşi strângă lucrurile împrăştiate, să nu intre încălţat în casă, să îşi facă temele, să închidă robinetul de la chiuvetă şi gazul după ce le foloseşte, să stingă lumina, să închidă uşa cu cheia când părăseşte locuinţa. Părinţii stabilesc accesul copilului la calculator, la banii comuni, plecatul în tabere, orele de somn şi, pe măsură ce acesta creşte, îl implică în treburile gospodăreşti şi chiar în stabilirea regulilor familiei.

Există *reguli de igienă personală*: înainte şi după masă ne spălăm pe mâini. Dimineaţa ne curăţăm limba; dimineaţa, seara şi după fiecare masă ne spălăm pe dinţi, schimbăm periuţa o dată la cel mult trei luni şi mergem în mod regulat la medicul stomatolog. O dată pe zi ne spălăm pe tot corpul cu apă caldă şi săpun. Ne spălăm pe mâini după ce facem cumpărături, la fel după ce am mângâiat animale, am folosit toaleta, ne-am jucat, am folosit batista pentru nas, ne-am pieptănat sau încălţat şi după ce am dus gunoiul. Fructele şi legumele care se mănâncă crude mai întâi se spală. Camera în care dormim se aeriseşte în mod regulat. Unghiile de la mâini şi de la picioare se păstrează curate.

Există *reguli împotriva COVID-19*: păstrăm distanţa de siguranţă faţă de persoane din afara familiei, purtăm mască în interiorul clădirilor, ne dezinfectăm pe mâini, nu atingem gura sau nasul dacă nu suntem curaţi, ne vaccinăm împotriva virusului.

Există *reguli de igienă posturală*. Unele reguli de acest fel privesc poziţia corectă la birou: când stai pe scaun cu mâinile pe lângă corp, asigură-te că biroul îţi vine la nivelul coatelor; când scrii sau când tastezi, trage scaunul suficient de aproape astfel încât să-ţi poţi sprijini antebraţele pe birou; coatele să facă un unghi de aproximativ 90 de grade, iar încheieturile şi mâinile să fie în prelungire. Alte reguli privesc monitorul: acesta trebuie să fie la o lungime de braţ de tine, dar exact în faţa ta; partea de sus a monitorului se aşază cu câţiva centimetri mai sus de nivelul

ochilor tăi, astfel încât să priveşti puţin în jos atunci când te uiţi la el; dacă este posibil, înclină monitorul un pic pe spate. Este foarte important să iei pauză de 10 minute la fiecare oră pentru a te ridica de la calculator şi a face câţiva paşi.

Există *reguli pentru folosirea liftului*: nu pot urca în cabina liftului mai multe persoane decât sarcina maximă admisă, nu se fumează în cabina de lift, copiii trebuie însoţiţi de adulţi, în caz de pericol se activează butonul de alarmă.

Există *reguli pentru folosirea scării rulante*: cei care staţionează ocupă partea dreaptă şi cei care se deplasează vor folosi partea stângă a scării.

Există *reguli în sălile de film sau spectacole*: se respectă locul indicat pe bilet. Telefonul se dă pe modul silenţios. Filmul sau spectacolul nu se înregistrează video. Nu se servesc alimente într-un mod zgomotos sau cu miros puternic. La spectacolele de muzică clasică, operă sau balet ţinuta trebuie să fie elegantă, parfumul discret, haina se lasă la garderobă, sosirea se face cu 15 minute înainte; se aplaudă solistul, dirijorul şi orchestra când apar pe scenă; în timpul spectacolului nu se fac fotografii şi filmări, nu se conversează nici măcar în şoaptă, nu se despachetează ambalaje sau sticle, dacă suferiţi de tuse folosiţi bomboane speciale sau sirop; nu se umblă prin sală; nu se aplaudă între părţile lucrării, iar la sfârşitul lucrării se aplaudă, inclusiv ridicându-se în picioare şi strigând „Brava!" pentru un interpret şi „Bravi!" pentru un grup de interpreţi.

Există *reguli în caz de incendiu*: se evită panica. Uşile şi ferestrele se închid dacă este timp, clădirea se evacuează rapid şi nu se iau obiecte personale sau de îmbrăcăminte. Sunt salvate persoanele care au nevoie de ajutor. Nu se foloseşte liftul.

Sunt *reguli în caz de cutremur*: nu se părăseşte clădirea. Se stă departe de ferestre şi de pereţii exteriori. Trebuie să vă ghemuiţi pe genunchi şi coate, cu faţa în jos, sub o bancă de clasă, o

masă solidă sau un birou solid, după caz, apucând cu mâinile piciorul mesei, al biroului sau al băncii ori stând în cadrul uşii ori sub o grindă.

Există *reguli pe pârtie* când ne dăm cu schiurile, placa sau sania: semnele de pe pârtie trebuie respectate. Trebuie respectaţi ceilalţi sportivi. Casca este un accesoriu obligatoriu. Urcăm sau coborâm fără schiuri numai pe margine. Adaptăm viteza la pregătirea noastră, mărimea pantei şi aglomeraţia de pe pârtie. Oprirea pe pârtie este interzisă în zonele înguste sau acolo unde vizibilitatea este redusă. Daca am căzut, trebuie să ne deplasăm cât mai repede din acel loc.

Există *recomandări pe plaja litoralului*: nu se face plajă în intervalul orar 11:00-16:00. Se utilizează pentru piele cremă cu factor ridicat de protecţie. Cearşaful nu se instalează în zona de şezlonguri. Deşeurile se aruncă la coşul de gunoi, nu în nisip. Nudism se face doar în locuri special amenajate pentru aceasta. Iată ce simbolizează steagurile arborate la foişoarele salvamarilor: „steag roşu cu galben" – salvamarul este prezent, scăldatul este permis; „steag galben" – marea este agitată, scăldatul este permis doar înotătorilor experimentaţi; „steag roşu" sau „steag alb" – scăldatul este interzis.

Există *reguli morale* sau *de bun-simţ*: se respectă cuvântul dat. Nu se întârzie nejustificat la o întâlnire. Nu se aruncă mizerie pe stradă, nu se scuipă pe jos. Nu se ascultă muzica la un volum ridicat nici acasă, la difuzor, şi nici într-un mijloc de transport, la căşti.

Există *reguli religioase*: biserica sau adunarea religioasă se frecventează în mod regulat. Nu se şopteşte şi nu se stă cu mâinile la spate într-o biserică. Copiii, în unele culte, tinerii, în altele, sunt botezaţi. Se ţine post în perioadele indicate. În unele culte se merge la spovedanie cel puţin o dată pe an. Bărbaţii intră în biserică înaintea femeilor şi, în unele culte, ei se aşază în

partea dreaptă a încăperii. Acolo unde există altar, femeile nu pot pătrunde în zona respectivă decât în ziua sfințirii bisericii. Acolo unde sunt, se evită sărutatul icoanelor de către persoanele rujate. Lumânările se aprind în locurile special amenajate.

Există *reguli în asociații, cluburi, frății, grupuri.* Acestea depind de scopul organizării şi de caracterul persoanelor implicate.

ŞTIAŢI CĂ...? *Una dintre cele mai cunoscute organizații din lume se numeşte „Cercetaşii".*

Legea Cercetaşului:

1. Cercetaşul îşi iubeşte patria sa, România, şi pune interesele țării şi colectivității deasupra celor personale.
2. Cercetaşul crede în Dumnezeu şi respectă credința celorlalți.
3. Cercetaşul este loial, îşi respectă cuvântul dat, spune adevărul, este curat în gând, în vorbă şi în faptă.
4. Cercetaşul este util şi îşi ajută semenii în orice situație, este un prieten pentru toți şi frate cu toți cercetaşii.
5. Cercetaşul este econom şi cumpătat, respectă munca şi proprietatea, este îngăduitor cu alții şi sever cu sine, îşi îngrijeşte corpul şi duce o viață sănătoasă.
6. Cercetaşul iubeşte şi ocroteşte natura şi este bun cu animalele.
7. Cercetaşul îşi iubeşte şi ascultă părinții, îşi respectă profesorii şi şefii, este disciplinat în tot ceea ce face, respectă părerile altora şi îşi asumă răspunderea faptelor sale.
8. Cercetaşul este curajos şi încrezător în puterile lui, vioi şi plin de însufleţire.
9. Cercetaşul iubeşte învățătura şi, la rândul său, îi învață şi pe alții.
10. Cercetaşul se străduieşte să facă în fiecare zi o faptă bună, oricât de neînsemnată ar părea ea.

Promisiunea cercetaşului: *„Promit, pe onoarea mea, să fac tot posibilul să slujesc lui Dumnezeu şi țării mele, să-mi ajut aproapele în orice moment şi să mă supun Legii Cercetaşului."*

Deviza cercetaşului: *„Gata oricând!"*

Unele grupări au aşa-numita lege a tăcerii – *omerta*. Asta înseamnă că cel care este membru nu poate dezvălui identitatea sau faptele celorlalţi, dar acest lucru nu poate fi invocat drept scuză în faţa autorităţilor. Mai reţineţi că legea pedepseşte constituirea unei grupări alcătuite din trei sau mai multe persoane în scopul de a comite infracţiuni (*grup infracţional organizat*).

ŞTIAŢI CĂ...? *Atunci când o întâlnire sau o parte a acesteia are loc conform* ***Regulii Chatham House****, participanţii sunt liberi să folosească informaţiile primite, dar nici identitatea, nici afilierea vorbitorilor, nici a oricărui alt participant nu pot fi dezvăluite.*

3. Liberi sub lege

Orice om se naşte şi trăieşte liber. Vremea sclaviei a apus demult.

Ştiind aceasta, poate că tu ai tendinţa să faci tot ceea ce vrei. Însă aceeaşi tendinţă poate o are şi o altă persoană cu care interacţionezi. Nu ar fi corect dacă i-ai face altuia un rău sau dacă el ţi-ar face un rău. S-ar ajunge la conflict verbal, apoi la agresiuni fizice şi, în final, cineva ar avea de suferit. Or, pentru ca fiecare dintre noi să fie protejat, avem nevoie de lege. Legea spune tuturor ce au voie şi, mai ales, ce nu au voie să facă pentru ca fiecare să trăiască şi să evolueze aşa cum îşi doreşte. Aşadar, tu eşti liber în măsura în care oricine din jurul tău este la fel de liber. Libertatea înseamnă, până la urmă, să acţionezi potrivit regulilor: în felul acesta tu eşti în siguranţă şi ceilalţi îţi respectă drepturile, iar, în egală măsură, fiecare altă persoană este în siguranţă şi i se respectă drepturile.

DE REŢINUT: *A fi liber nu înseamnă să faci ceea ce vrei, ci înseamnă să acţionezi conform regulilor!*

Atât timp cât tu, eu şi toţi ceilalţi respectăm legea, suntem în siguranţă fiecare. Dacă înţelegem acest lucru, vom realiza că legea nu limitează în vreun fel libertatea, ci legea este chiar cea care ne descrie libertatea. Iar cine nu respectă legea riscă să îşi piardă libertatea – oare nu aşa se întâmplă cu infractorii care sunt trimişi la închisoare?!

A fi liber înseamnă totodată a fi responsabil, adică a-i ocroti pe ceilalţi. Înseamnă respect acordat fiecărui individ cu care venim în contact. Înseamnă preţuirea lui şi a bunurilor care îi aparţin. Individul este privit ca persoană, şi nu ca un lucru. Aminteşte-ţi că au fost astfel de perioade, din păcate, în istorie: în Antichitate, oamenii erau folosiţi drept sclavi; inchiziţia medievală tortura oamenii bănuiţi de comiterea unor infracţiuni şi îi ardea pe rug pe cei ce făceau descoperiri ştiinţifice care răsturnau învăţăturile bisericeşti; în perioada monarhiilor absolute din Evul Mediu, bogaţii foloseau robi pentru tot felul de munci, pe şerbi sau iobagi îi vindeau odată cu pământul pe care aceştia îl lucrau, iar, tot în acea perioadă, domnitorul sau voievodul era cel care stabilea birurile, regulile şi, de multe ori, tot el îi judeca pe cei care le încălcau; în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, naziştii, fasciştii şi legionarii au luat decizia izolării şi apoi a uciderii celor care erau romi, evrei, de culoare, bolnavi psihic sau homosexuali. Toate perioadele istorice descrise mai sus caracterizează societatea de tip ***rule of man***, tradusă prin „domnia omului", în sensul că un om se supune altui om, este stăpânit de un alt om.

Azi oamenii sunt văzuţi ca *persoane*, adică indivizi cu drepturi. Ei nu sunt simpli bipezi, ci au drepturi, dintre care cele mai importante sunt *libertatea* – adică nimeni nu poate fi stăpânit de vreo altă persoană, nimeni nu este sluga sau vasalul cuiva – şi *egalitatea*, adică niciun individ nu este în sine mai important decât un alt individ. Dacă realizăm această evoluţie în gândirea omenirii, vom înţelege că un om nu va mai putea fi niciodată stăpân al altor oameni. Iar toate acestea trebuie consacrate prin legi.

CITATE CELEBRE: *„Libertatea ta se termină acolo unde începe libertatea celuilalt" (John Stuart Mill, 1859). „Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face" (proverb românesc).*

Dacă vreți, ceea ce ne „stăpâneşte" pe toți este acum legea, în niciun caz vreun alt individ. Aşadar, noi trebuie să fim supuşi doar legii. Tocmai de aceea vorbim de societatea de tip ***rule of law***, tradusă prin „domnia legii" sau „statul de drept". În timpurile moderne, niciun fel de dependență față de oameni nu este acceptabilă. De aceea, dacă eşti ruda sau soțul cuiva ori dacă eşti prietenul sau iubitul cuiva, înseamnă că nutreşti sentimente față de acea persoană, că vă gospodăriți împreună, că aveți proiecte împreună, nicidecum că ai fi stăpân pe viața şi relațiile sale ori că, în virtutea relației pe care o aveți, ai putea să îi cauți prin lucruri sau prin corespondență.

ŞTIAȚI CĂ...? *Un soț nu are dreptul să controleze mesajele trimise de celălalt soț sau să îl împiedice să se întâlnească cu prietenii sau să îşi aleagă o anumită profesie (art. 310 din Codul civil). Până când copilul împlineşte 14 ani, părinții pot să împiedice copilul să folosească anumite mijloace de comunicare sau să aibă anumiți prieteni, dacă ar fi un pericol pentru el (art. 494 din Codul civil).*

4. Constituția

Cea mai importantă lege dintr-o țară este **Constituția**. Ea este un fel de certificat de naştere al unui stat şi este aprobată de popor prin *referendum* – aceasta este o procedură prin care fiecare cetățean este chemat să îşi exprime prin vot opțiunea în legătură cu acest document.

Constituția cuprinde două feluri de reguli:

• Primul set de reguli privește ***statul***: cum se numește țara, dacă statul este o monarhie sau o republică, care sunt principalele autorități și instituții publice, cum se aleg ori se numesc cei care ocupă funcțiile înalte în stat, cum se votează legile;

• Celălalt set de reguli privește ***persoanele***: acestea ne arată care sunt drepturile fundamentale și îndatoririle cetățenilor.

Toate principiile pe care le conține o Constituție sunt apoi dezvoltate în tot felul de legi, care sunt emise în diverse domenii de activitate.

> ***ȘTIAȚI CĂ...?*** *Constituția este legea fundamentală a țării. Actuala Constituție a României a fost adoptată în anul 1991 și a fost îmbunătățită în anul 2003.*

În Constituția României sunt descrise simbolurile naționale:

• ***Drapelul României*** este tricolorul având culorile așezate vertical, în ordinea următoare, începând de la lance: albastru, galben, roșu;

• ***Ziua națională a României*** este 1 Decembrie, marcând momentul de la 1918 în care Transilvania s-a unit cu Regatul României, alcătuit din Moldova și Țara Românească, unite deja la 1859. Mai devreme, tot în 1918, se uniseră Basarabia și Ducatul Bucovinei;

• ***Imnul național al României*** este „Deșteaptă-te, române". Melodia aparține lui Anton Pann, iar versurile din cele 11 strofe sunt ale lui Andrei Mureșanu.

5. Legi și organe emitente

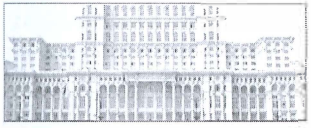

În limbajul uzual, cuvântul „lege" este folosit în sens generic pentru a desemna orice *act normativ*, adică un document emis de un organ oficial al statului ce cuprinde diverse reguli. Pentru a fi valabile, actele normative

adoptate la nivel central trebuie publicate în Monitorul Oficial al României, care apare obligatoriu în variantă tipărită, iar în variantă online, la adresa *www.e-monitor.ro*. Cele adoptate la nivel local se publică în monitorul oficial local, care în mod obligatoriu trebuie să apară în variantă electronică.

Pentru a fi însă riguroşi, trebuie să spunem că denumirea de *lege* se foloseşte doar pentru actele normative adoptate de ***Parlament***.

DE REŢINUT: *Parlamentul este alcătuit din două camere: Senat şi Camera Deputaţilor. El are sediul în „Palatul Parlamentului" din Bucureşti, fosta „Casă a Poporului", care este a doua cea mai mare clădire din lume după Pentagon, clădirea Ministerului Apărării din SUA.*

Senatorii şi deputaţii au un mandat de patru ani. Ei sunt aleşi pe circumscripţii electorale de către populaţia cu drept de vot (cetăţenii români cu vârsta de minimum 18 ani împlinită până în ziua alegerilor, inclusiv). În prezent, avem 460 de parlamentari – un senator la 160.000 de locuitori şi un deputat la 70.000 de locuitori. Parlamentarii nu pot fi revocaţi din funcţie de către cei care i-au ales.

Procedura de adoptare a unei legi presupune parcurgerea următorilor paşi:

- Pasul 1: proiectul de lege este propus de un grup de parlamentari sau de Guvern;
- Pasul 2: se consultă Consiliul Economic şi Social, dacă proiectul priveşte unul dintre cele nouă domenii de care se ocupă acest organism;
- Pasul 3: proiectul se supune analizei în comisiile parlamentare de specialitate, care sunt organizate pe diverse domenii şi unde sunt analizate inclusiv propunerile de îmbunătăţire venite de la populaţie;
- Pasul 4: proiectul este dezbătut în cadrul fiecăreia dintre cele două camere parlamentare, dar numai în ordinea prevăzută în Constituţie;

- Pasul 5: proiectul este votat şi devine lege dacă a fost votat cu „Pentru" de către majoritatea membrilor din cea de-a doua cameră a Parlamentului;
- Pasul 6: dacă parlamentarii sau Preşedintele țării contestă legea, ea este verificată de Curtea Constituțională. În funcție de decizia acesteia, legea se întoarce la pasul anterior, pentru a fi refăcută, sau trece la pasul următor;
- Pasul 7: legea se promulgă de Preşedintele țării;
- Pasul 8: legea se publică în Monitorul Oficial al României.

Fiecare lege poartă o *denumire*, care reflectă domeniul pe care îl reglementează, şi *un număr,* care indică ordinea şi anul publicării: de exemplu, Legea privind procedura adopției nr. 273/2004, Legea educației naționale nr. 1/2011. Propozițiile din cadrul legilor poartă numele de *articole* şi fiecare este numerotată, pentru a putea fi uşor identificate şi citate. De exemplu, art. 485 din Codul civil reglementează „Îndatorirea de respect", iar art. 208 din Codul penal incriminează „Hărțuirea". Toate actele normative pot fi consultate gratuit pe internet, la adresa *http://www.legislatie.just.ro.* În librării se găsesc colecții de legi din diverse domenii, precum şi codurile.

ŞTIAȚI CĂ...? *Unele acte normative sunt extrem de stufoase şi se numesc* ***coduri****. În România există în momentul de față un număr de 14 coduri: Codul civil, Codul de procedură civilă, Codul penal, Codul de procedură penală, Codul fiscal, Codul de procedură fiscală, Codul vamal, Codul silvic, Codul muncii, Codul aerian, Codul rutier, Codul consumului, Codul insolvenței şi Codul administrativ.*

Există şi hotărâri care se adoptă la nivel local, care se aplică numai pentru locuitorii unui județ sau ai unei localități. Este vorba de hotărâri ale ***Consiliului Județean*** (de exemplu, Hotărârea nr. 2/2022 a Consiliului Județean Cluj privind aprobarea rețelei şcolare de învățământ special din Județul Cluj pentru anul şcolar 2022-2023), respectiv de hotărâri ale ***Consiliului Local*** (de exemplu, Hotărârea nr. 158/2012 a Consiliului

Local al municipiului Reşiţa pentru aprobarea Regulamentului privind creşterea şi deţinerea animalelor domestice şi a păsărilor de curte în municipiul Reşiţa). Ele sunt publicate pe site-ul acestor instituţii şi respectarea lor se asigură de către organe ale administraţiei locale (poliţia locală, inspectori etc.).

DE REŢINUT: *Consiliul Local şi Consiliul Judeţean sunt alcătuite din consilieri aleşi pentru un mandat de patru ani de către cetăţenii din acea localitate, respectiv judeţ. Aceşti cetăţeni îşi aleg primarul localităţii, respectiv preşedintele Consiliului Judeţean. Viceprimarul localităţii este ales de consilierii locali, iar vicepreşedintele Consiliului Judeţean de către consilierii judeţeni. Cetăţenii pot decide dizolvarea consiliului şi încetarea mandatului primarului când sunt nemulţumiţi de activitatea lor.*

Guvernul României emite şi el acte normative. Ele sunt de trei feluri: *hotărâri* (de exemplu, Hotărârea nr. 369/2021 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Educaţiei), *ordonanţe* (de exemplu, Ordonanţa nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravenţiilor) sau *ordonanţe de urgenţă* (de exemplu, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice – aşa-numitul „Cod rutier"). În cadrul şedinţelor de Guvern, actele normative nu se votează, aşa cum se întâmplă în Parlament sau în Consiliul Local/Judeţean, ci doar se dezbat, după care prim-ministrul le consideră adoptate.

ŞTIAŢI CĂ...? *În majoritatea statelor, doar Parlamentul adoptă legi. În România, atunci când este vacanţă parlamentară (ianuarie, iulie, august), Guvernul este abilitat de Parlament să emită* ***ordonanţe*** *în anumite domenii. De asemenea, în cazuri excepţionale, Guvernul poate emite* ***ordonanţe de urgenţă****. Ulterior, Parlamentul le va analiza şi va decide dacă aprobă ordonanţele şi ordonanţele de urgenţă sau dacă le respinge. Până atunci însă, ele se vor aplica întocmai.*

Membrii Guvernului sunt *miniştri* – ei fac parte din echipa prim-ministrului (numit şi „premier" sau „şeful Guvernului") şi

sunt numiți în funcție prin decret prezidențial, după ce Parlamentul le acordă încrederea în baza asumării unui plan de acțiuni numit „program de guvernare".

Premierul lucrează cu o echipă ce alcătuieşte Cancelaria sa. De asemenea, el coordonează activitatea mai multor agenții centrale – de exemplu: pentru romi, pentru relația cu românii din afara țării, pentru culte, pentru achiziții, pentru securitate cibernetică. Toate alcătuiesc sau depind de Secretariatul General al Guvernului.

La rândul său, fiecare ministru conduce câte o instituție numită „*minister*" – de aceea, există un ministru al educației, unul al justiției, unul al muncii, unul al sănătății, unul al transporturilor etc. Fiecare ministru este ajutat de unul sau mai mulți *secretari de stat*, numiți în această funcție chiar de către premier. Atunci când iau decizii în ministerele lor, miniştrii emit *ordine* – de exemplu, prin Ordinul nr. 45/1998 al ministrului transporturilor se descrie cum trebuie proiectată şi realizată o stradă în orice localitate.

DE REȚINUT: *Guvernul actual este alcătuit din prim-ministru, doi viceprim-miniştri şi 20 de miniştri. Are sediul în Palatul Victoria din Bucureşti. Guvernul numeşte în fiecare județ câte un prefect pentru a-l reprezenta în teritoriu. Miniştrii nu sunt aleşi de cetățeni şi nu pot fi înlăturați din funcție de aceştia, ci ei răspund numai în fața Parlamentului.*

Conducătorul statului nostru este ***Preşedintele României***. El este ales pentru un mandat de cinci ani de către cetățenii români cu drept de vot, indiferent dacă locuiesc sau nu pe teritoriul țării noastre; poate fi reales în funcție o singură dată. Preşedintele țării emite *decrete*. Unele decrete au legătură cu legile (de exemplu, decretul de promulgare a legii privind Codul penal), altele cu executivul (de exemplu, decretul pentru numirea în funcția de ministru), iar alte decrete au legătură cu justiția (de exemplu, decretele de numire în funcția de judecător sau de procuror).

DE REŢINUT: *În perioada modernă, România a avut doi domnitori (Al.I. Cuza şi Carol), patru regi (Carol I, Ferdinand I, Carol al II-lea şi Mihai I), mai mulţi preşedinţi în perioada comunistă (dintre care ultimul, Nicolae Ceauşescu) şi patru preşedinţi după Revoluţie (Ion Iliescu, Emil Constantinescu, Traian Băsescu, Klaus Iohannis).*

Funcţia de preşedinte este atât de importantă încât, după încetarea mandatului, această persoană va avea drepturi speciale: pază de la serviciile speciale, locuinţă şi maşină gratuite, venit lunar până la sfârşitul vieţii.

Preşedintele este ajutat de *consilieri prezidenţiali* care conduc diferite departamente, reunite în cadrul ***Administraţiei Prezidenţiale***.

Una dintre cele mai importante structuri conduse de Preşedintele statului este ***Consiliul Suprem de Apărare a Ţării (CSAT)***, care organizează activităţile care privesc apărarea ţării şi siguranţa naţională.

ŞTIAŢI CĂ...? *Membrii CSAT sunt: ministrul apărării naţionale, ministrul de interne, ministrul afacerilor externe, ministrul justiţiei, ministrul industriei şi resurselor, ministrul finanţelor publice, directorul Serviciului Român de Informaţii, directorul Serviciului de Informaţii Externe, şeful Statului Major General şi consilierul prezidenţial pentru securitate naţională.*

CSAT nu trebuie confundat cu ***Statul Major al Apărării***. Această structură militară conduce şi organizează activitatea forţelor militare, mobilizează armata, antrenează comandamentele şi trupele, asigură pregătirea de bază şi de specialitate a personalului militar în activitate şi în rezervă. Şeful Statului Major al Apărării este militarul cu rangul de conducere cel mai înalt din armată. El este numit de Preşedintele României.

6. Obligativitatea legilor

În prezent, în România sunt în vigoare peste 11.000 de legi, ordonanțe de guvern şi ordonanțe de urgență. Din momentul publicării lor, actele normative, atât cele elaborate la nivel național, cât şi cele de la nivel local, sunt obligatorii pentru destinatarii lor. Nu are nicio importanță că au fost adoptate cu unanimitate sau cu majoritate de voturi. Ele trebuie respectate şi de către cetățenii care au fost la vot, şi de cei care au stat acasă în ziua votului; şi de cei ai căror aleşi au adoptat acel act normativ, şi de cei ai căror aleşi s-au opus acelui act normativ, ba chiar şi de cei care la alegeri au votat cu anumiți candidați care nici măcar nu au ocupat un loc în acea instituție; şi de cei născuți la data adoptării actului, şi de cei născuți ulterior.

Aşadar, toți cetățenii intră sub autoritatea aceleiaşi legi şi fiecare trebuie tratat la fel ca oricare altul. O astfel de societate – în care oamenii sunt egali şi se supun nu altor oameni, ci doar legii, lege care este adoptată de cei aleşi în mod democratic de cetățenii cu drept la vot şi în care acea lege le ocroteşte drepturile şi le prevede îndatoririle – se numeşte ***stat de drept***.

> ***DE REȚINUT:*** *Statul de drept presupune că* ***toți cetățenii sunt egali în fața legii*** *şi că* ***nimeni nu este deasupra legii***.

Obligativitatea legilor rezultă din faptul că ele corespund interesului majorității cetățenilor (numit *interesul public*) şi, astfel, minoritatea trebuie să se supună voinței majorității. Aceasta nu înseamnă că o majoritate aflată la putere la un moment dat ar putea adopta chiar orice decizie doreşte, căci atunci minoritatea de orice fel (politică, de gen, sexuală, religioasă etc.) ar putea fi distrusă şi, în final, majoritatea să devină o totalitate. Istoria a arătat că totalitarismul este nociv – regimuri totalitare au fost *comunismul*, care propunea ca toți oamenii să fie egali din toate

punctele de vedere, şi *nazismul*, care propunea ca toţi oamenii să facă parte din aceeaşi rasă pură, ariană.

ŞTIAŢI CĂ...? *Într-un stat de drept,* ***egalitatea*** *oamenilor se referă doar la lege, nu şi la condiţiile de trai, la salariu, la avere, care sunt rezultatele muncii fiecăruia. Aşadar, nu trebuie să se confunde egalitatea cu egalitarismul. Numai în regimul comunist se dorea ca toţi oamenii să fie egali în toate aspectele vieţii: să aibă aceeaşi avere, acelaşi salariu, acelaşi fel de haine, aceeaşi tunsoare, să fie încadraţi ca membri în acelaşi partid, să nu se închine vreunei divinităţi, să se uite la acelaşi program de televiziune, să citească aceleaşi ziare şi cuplurile să aibă în mod obligatoriu copii.*

Eliminarea de către majoritari a drepturilor unei minorităţi ar duce, practic, la eliminarea minorităţii din societate. Or, democraţia înseamnă unitate în diversitate: fiecare persoană trebuie protejată de societate indiferent cât de diferită ar părea celorlalţi. Aşa că *tirania majorităţii* trebuie împiedicată. De aceea, sunt reguli speciale cu privire la domeniile în care pot fi adoptate legile, care este procedura lor de adoptare şi chiar de contestare a lor. Astfel, de exemplu, chiar dacă populaţia majoritară şi-ar dori, sunt reguli care o împiedică să adopte hotărârea de a nu mai plăti taxe sau impozite, hotărârea de a fi eliberaţi deţinuţii din penitenciare, hotărârea ca parlamentarii ori judecătorii să fie daţi afară de la locurile lor de muncă ori hotărârea ca anumite persoane să fie expulzate din ţară ori ucise.

ŞTIAŢI CĂ...? *O lege adoptată cu încălcarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale oamenilor prevăzute în Constituţie poate fi contestată la Curtea Constituţională în două modalităţi:*

- *până la publicarea legii în Monitorul Oficial: de către un grup de parlamentari sau de Preşedintele ţării;*
- *după intrarea legii în vigoare: numai de persoanele care au un proces pe rolul unei instanţe judecătoreşti în care ar trebui să se aplice acea lege.*

Atunci când proiectele de lege sau legile deja adoptate nu convin unei mase de oameni, populația are libertatea de a face *petiții*, să meargă în *audiență* la aleşii lor sau chiar să *protesteze* sub forma unor manifestări prin care să ceară modificarea sau chiar abrogarea acelor legi. Aceste mijloace paşnice de exprimare a punctelor de vedere sunt considerate ***acte de civism***. Ele însă nu trebuie să degenereze în violențe asupra persoanelor sau distrugerea unor bunuri, căci în aceste situații extreme jandarmii sunt cei autorizați să intervină pentru a restabili ordinea.

#REZIST: *În ianuarie 2017, deciziile Guvernului de a elibera din penitenciare anumite categorii de persoane condamnate şi de a elimina anumite fapte grave din Codul penal au determinat organizarea unor proteste care au durat mai multe zeci de zile („protestele împotriva O.U.G. nr. 13/2017"). În seara de 5 februarie 2017 au ieşit în stradă peste 600.000 de oameni în multe oraşe din țară, ceea ce a determinat Guvernul să renunțe la intențiile sale.*

Atunci când se încalcă o lege, există mai multe tipuri de consecințe: în primul rând, o persoană ajunge să suporte un rău din cauza încălcării drepturilor sale ocrotite de acea lege; în al doilea rând, cel vinovat trebuie sancționat pentru această abatere; în al treilea rând, putem spune că statul înregistrează un eşec în prevenirea ilegalităților. Sunt situații, mai rare, când chiar victima are partea sa de vină.

EXERCIȚIUL 1: *O maşină se apropie de trecerea de pietoni pe care tu eşti pregătit să o traversezi. Sunt două reguli care trebuie respectate simultan: şoferul trebuie să încetinească până la limita evitării oricărui pericol, iar tu trebuie să te asiguri că poți face traversarea în siguranță. Ce s-ar putea întâmpla dacă doar unul ar respecta regula?*

EXERCIȚIUL 2: *Îți scoți câinele la plimbare în preajma unui parc de joacă pentru copii, unde câinele îşi face nevoile. Tocmai ai încălcat două reguli: una care îți interzice să plimbi cățelul în acel loc şi o alta ce spune că excrementele câinelui trebuie strânse de stăpânul său,*

care trebuie să aibă asupra sa o punguță şi o măturică în acest scop. Haide să ne gândim la consecințele încălcării acestor reguli. O să spui că dacă este un polițist în apropiere vei primi amendă, iar dacă nu, ai scăpat. Ceea ce uiți însă este că e posibil ca după ce pleci tu să vină un părinte cu bebeluşul său să se joace în nisipul în care câinele tău tocmai şi-a făcut nevoile. Copiii mici bagă în gură cam tot ce prind şi în curând bebeluşul se va îmbolnăvi. Cine crezi că este vinovat?

Este de domeniul evidenței că e mai uşor să previi o încălcare a legii decât să o combați. De aceea, cu toții trebuie să cunoaştem legea şi să facem efortul de a o respecta, chiar dacă nu ne convine, ba chiar şi atunci când nu ne vede nimeni.

DE REȚINUT: *Legea este făcută ca să fie respectată.*

7. Reacții la încălcarea legilor

Legea trebuie respectată de fiecare dintre noi. Dacă eşti prins încălcând-o, trebuie să ştii că scuza *„nu ştiam că nu e voie"* nu este valabilă în fața organelor legii.

CITATE CELEBRE: *„Nimeni nu se poate apăra invocând drept scuză necunoaşterea legilor" (adagiu latin: nemo censetur ignorare legem).*

Cea mai bună atitudine este să recunoşti săvârşirea faptei, şi atunci pedeapsa va fi mai blândă sau poate chiar vei fi iertat. Însă cel care îi minte pe oamenii legii va fi tratat aspru. Foarte grav este ca tu să iei legătura cu victima care te-a reclamat şi să o presezi să îşi retragă plângerea sau să iei legătura cu martorii pentru a-i convinge să mintă oamenii legii cu privire la cele văzute sau auzite, ca astfel să te sprijine – acest lucru este infracțiune.

Dar oare ce trebuie să facem când vedem oameni care nu respectă legea? O fi doar atribuția oamenilor legii să intervină? Cetățenii care iau parte la comiterea unei fapte nelegale sunt în siguranță dacă rămân indiferenți?

EXERCIȚIUL 3: *Să presupunem că tocmai ai obținut diploma de bacalaureat şi te prezinți la un concurs de admitere la facultate sau de ocupare a unui loc de muncă. La un moment dat, vezi că unul dintre participanții la concurs copiază. Tu alegi să îți vezi în continuare de propria lucrare. Concurentul necinstit răspunde corect la mai multe întrebări decât tine şi este declarat câştigător. Deşi tu ai învățat, postul a fost obținut de cel care a trişat. Oare ce reguli ar fi trebuit să existe cu privire la comisia de supraveghere şi cu privire la participanții care văd că un concurent trişează?*

Cred că realizezi cât este de important ca nu numai tu, ci şi cei din jurul tău să respecte regulile. Dacă toată lumea ar fi corectă, în cazul unui concurs, ar câştiga competiția cel mai bun, iar nu cel mai „descurcăreț". De aceea, este bine să înțelegem că sentimentele de dreptate şi de siguranță există cu adevărat atunci când regulile sunt respectate de fiecare şi când cel ce greşeşte îşi asumă asta şi, eventual, este sancționat. Însă, dacă tu vei închide ochii, atunci şmecherul va fi încurajat să încalce legea din nou, căci el ştie că din cauza laşității tale lui nu i se va întâmpla nimic. Apoi, şi alții care vor afla de acest lucru vor fi tentați să îl imite pe respectivul, iar tu, cel care alegi să respecți legea, vei fi privit de astfel de indivizi ca un naiv sau chiar ca un fraier.

Prin urmare, atunci când eşti victima unei ilegalități – de exemplu, cineva îți sustrage un lucru, îți sparge parola de la contul de *social media*, te loveşte, nu îți restituie un lucru împrumutat, te şantajează cu poze intime etc. –, trebuie să ştii că ai de partea ta legea. Există oameni plătiți de stat pentru a stabili dacă ți s-a încălcat vreun drept şi care trebuie să ia măsurile ca cel vinovat să îndrepte răul făcut şi, atunci când legea prevede, chiar să fie sancționat: la şcoală – profesorul; pe stradă – polițistul; la tribunal – judecătorul.

Persoana care nu este implicată în comiterea vreunei fapte ilegale, dar aude sau chiar asistă la producerea acesteia se numeşte *martor*. Trebuie să ştii că dacă eşti martor la comiterea unei infracțiuni legea nu te obligă să anunți poliția decât pentru anumite fapte grave care au ca rezultat moartea unei persoane sau atunci când este vorba de abuzul sexual împotriva unui minor. Şi totuşi, eu cred că şi în restul cazurilor ar trebui ca martorul ***să ia atitudine***. De ce? Pentru că îi pasă de semenul său şi nu suportă ca cineva din apropiere să sufere. Dacă vrem să trăim într-o țară curată, să fim în siguranță pe stradă şi să ne bucurăm de lucrurile noastre, atunci trebuie să respectăm atât noi, cât şi ceilalți aceste valori şi să cerem ca cei care nu o fac să răspundă. Altfel, există riscul ca cel care a comis o faptă rea, nefiind sancționat nici de public, prin oprobriu, nici de organele legii, prin pedeapsă, să repete acea faptă şi alții să îl imite.

EXERCIȚIUL 4: *Să presupunem că te plimbi printr-un parc şi eşti agresat de un necunoscut. Prin dreptul vostru trece un tânăr care vede că ai nevoie de ajutor. El are la dispoziție trei opțiuni: fie trece mai departe şi grăbeşte pasul, fiind mulțumit că nu este el cel agresat; fie intervine imediat în conflict, cu riscul de a fi şi el lovit; fie anunță organele legii, sunând la numărul 112, care vor veni însă după câteva minute. Care opțiune ar fi cea mai convenabilă pentru tine?*

Trebuie să fim solidari cu cei ce respectă legea şi să îi sprijinim pe cei care prețuiesc corectitudinea, indiferent dacă vor fi unii care ne vor aproba, iar alții care ne vor ridiculiza. Nu trebuie să ne fie frică să reacționăm la ilegalități; din contră, trebuie să dăm dovadă de ***integritate***, adică să fim constanți cu principiile sănătoase potrivit cărora dorim să trăim.

INFRACȚIUNE: *Dacă cineva are cunoştință de o faptă soldată cu moartea unei persoane sau de un abuz sexual privind un minor şi nu anunță de îndată autoritățile, atunci el însuşi riscă închisoarea pentru infracțiunea de nedenunțare.*

8. Ocuparea funcțiilor publice

Unele funcții se ocupă prin *concurs* – de exemplu, funcția de judecător ori cea de consilier juridic la o instituție a statului sau cea de profesor ori cea de medic.

Alte funcții se ocupă prin *alegere*, considerându-se că nu contează atât pregătirea şi studiile candidatului, cât încrederea pe care i-o acordă oamenii. După ce împlinesc vârsta de 18 ani, cetățenii pot participa la alegerea reprezentanților lor în cele mai importante funcții în stat: primari, consilieri locali sau județeni, senatori sau deputați, Președintele țării. Acest drept, de a alege, este un mare câştig al democrației. Exercitarea lui constituie un act de maximă responsabilitate din partea cetățenilor.

ŞTIAȚI CĂ...? *Dreptul de* ***a alege*** *în funcții publice se dobândeşte odată cu împlinirea vârstei de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv. Pentru a vota este nevoie ca la secția de votare unde eşti arondat să prezinți cartea de identitate.*

Au dreptul de ***a fi aleşi*** *consilieri, primari şi deputați cetățenii cu drept de vot care au împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puțin 23 de ani. Cei cu vârsta de cel puțin 33 de ani pot fi aleşi senatori, iar cei de cel puțin 35 de ani pot candida pentru a fi aleşi în funcția de Preşedinte al României. Pentru toate aceste funcții nu există niciun fel de cerințe cu privire la studiile candidatului.*

Pentru desfăşurarea procesului electoral, cetățenii trebuie să fie informați în mod corect şi concurenții electorali să informeze, la rândul lor, în mod corect populația. Aceasta se face într-o anumită perioadă dinainte de alegeri şi cu respectarea unor reguli stricte, numită ***campanie electorală***.

INFRACȚIUNI: *Dacă votezi fără a avea acest drept, dacă votezi în locul altei persoane sau dacă votezi de mai multe ori, rişti pedeapsa cu închisoarea.*

Pentru a ocupa funcții publice, se cer a fi îndeplinite unele condiții speciale. Una dintre condiții este ca persoana să declare dacă a colaborat pe vremea comunismului cu fosta Securitate (asta se verifică de CNSAS); o alta este ca în prezent persoana să nu fie colaborator, informator sau agent al serviciilor de informații (asta se verifică de CSAT); pentru majoritatea funcțiilor (cu excepția celor politice) se cere lipsa cazierului. Toți demnitarii, funcționarii şi magistrații sunt obligați să îşi declare averea şi interesele, care sunt verificate de Agenția Națională de Integritate.

De regulă, pentru a fi aleşi într-o funcție publică, candidații au susținerea unui partid politic.

9. Partidele politice

Orice cetățean major poate fi membru de partid, însă numai al unuia. Dintre cele peste 100 de partide existente în momentul de față în România, doar unele au reprezentanți în Parlament (ele se numesc *partide parlamentare* şi, în prezent, sunt în număr de cinci), iar altele nu (*partide neparlamentare*).

În general, partidele promovează o ideologie de dreapta, de stânga sau de centru.

Partidele care promovează o ***ideologie de dreapta*** susțin prioritatea drepturilor individuale față de pozițiile colectiviste, militează pentru proprietatea privată, inițiativa privată, piața liberă şi concurențială. Intră aici partide care îmbrățişează curentul liberal sau pe cel conservator. Extrema dreaptă este reprezentată de *fascism şi legionarism*, iar astfel de formațiuni politice au fost interzise în țara noastră după cel de-al Doilea Război Mondial. În prezent, legea interzice organizațiile alcătuite din minimum trei persoane care promovează ideile sau doctrinele legionare şi fasciste, precum şi utilizarea simbolurilor acestora (drapele, embleme, insigne, formule de salut).

Partidele care promovează o ***ideologie de stânga*** se axează pe promovarea grijii statului față de cetățean, a egalității dintre cetățeni, a economiei centralizate şi a sindicalismului. Se încadrează aici partidele socialiste şi social-democratice. Extrema stângă este reprezentată de *comunism*. Partidul comunist a fost la putere în țara noastră după cel de-al Doilea Război Mondial până în decembrie 1989. După Revoluția română din acel an, justiția a refuzat mult timp reînființarea acestui partid, dar acest lucru s-a produs totuşi în anul 2016, când Tribunalul Bucureşti, instanța care autorizează înființarea de partide politice în România, a permis înființarea a două astfel de partide. Ambele au doar câțiva membri şi nu sunt partide parlamentare.

Partidele de ***centru*** îmbină elemente atât din ideologia de stânga, cât şi din cea de dreapta. Astăzi, distincția dintre partidele de stânga şi cele de dreapta este tot mai greu de făcut.

*

Pe scurt

1. Într-o democrație însuşi poporul ia deciziile în ceea ce îl priveşte, prin reprezentanți;

2. Oamenii nu au stăpâni, ci ei înşişi îşi aleg conducători;

3. Democrația înseamnă: stat de drept (supremația legii), drepturile omului, separația puterilor în stat;

4. Justiția nu este a treia putere în stat, ci una dintre cele trei puteri;

5. Respectând legea, suntem liberi;

6. Sub lege, suntem protejați;

7. Exercitarea dreptului de a alege şi de a fi ales sunt esențiale pentru funcționarea democrației.

*

Zile importante

24 ianuarie – Ziua Unirii Principatelor Române;

Prima zi de joi a lunii februarie – Ziua Internațională a Alegerilor Electorale;

21 februarie – Ziua Internațională a Limbii Materne;

9 martie – Ziua Deținuților Politici Anticomuniști din Perioada 1944-1989;

21 martie – Ziua Olteniei;

27 martie – Ziua Unirii Basarabiei cu România;

1 aprilie – Ziua națională de cinstire a memoriei românilor – victime ale masacrelor de la Fântâna Albă şi alte zone, ale deportărilor, ale foametei şi ale altor forme de represiune organizate de regimul totalitar sovietic în Ținutul Herța, nordul Bucovinei şi întreaga Basarabie;

2 aprilie – Ziua Instituției Prefectului;

10 mai – Ziua Românității Balcanice;

14 mai – Ziua Națională de Cinstire a Martirilor din Temnițele Comuniste;

27 mai – Ziua Națională dedicată lui Mihai Viteazul;

Ultima duminică a lunii mai – Ziua Românilor de Pretutindeni;

9 iunie – Ziua Internațională a Arhivelor;

18 iunie – Ziua Victimelor Deportării în Timpul Regimului Comunist;

26 iunie – Ziua Drapelului Național;

30 iunie – Ziua Internațională a Parlamentarismului;

29 iulie – Ziua Imnului Național al României;

31 august – Ziua Limbii Române;

15 septembrie – Ziua Internațională a Democrației;

29 octombrie – Ziua Autorității Electorale Permanente;

31 octombrie – Ziua Arhivelor Naționale;

14 noiembrie – Ziua Dobrogei;

28 noiembrie – Ziua Bucovinei;

1 decembrie – Ziua Națională a României;
8 decembrie – Ziua Constituției României;
16 decembrie – Ziua Solidarității Naționale împotriva Dictaturii;
21 decembrie – Ziua Memoriei Victimelor Comunismului în România;
22 decembrie – Ziua Victoriei Revoluției şi a Libertății;
28 decembrie – Ziua Bucovinei.

*

Legislația aplicabilă

Constituția României – adoptată în şedința Adunării Constituante din 21 noiembrie 1991 şi aprobată prin referendumul național din 8 decembrie 1991; modificată prin Legea nr. 429/2003, care a fost aprobată prin referendumul național din 18-19 noiembrie 2003;

Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României;

Hotărârea nr. 4/1992 a Parlamentului României privind Regulamentul şedințelor comune ale Camerei Deputaților şi Senatului;

Legea nr. 73/1993 pentru înființarea, organizarea şi funcționarea Consiliului Legislativ;

Legea nr. 47/1994 privind serviciile din subordinea Preşedintelui României;

Legea nr. 75/1994 privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național şi folosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile şi instituțiile publice;

Hotărârea nr. 8/1994 a Camerei Deputaților pentru aprobarea Regulamentului Camerei Deputaților;

Legea nr. 16/1996 a Arhivelor Naționale;

Legea nr. 115/1996 pentru declararea şi controlul averii demnitarilor, magistraților, a unor persoane cu funcții de conducere şi de control şi a funcționarilor publici;

Legea nr. 199/1997 pentru ratificarea Cartei europene a autonomiei locale, adoptată la Strasbourg la 15 octombrie 1985;

Declaraţia Universală privind Democraţia, adoptată de Uniunea Inter-parlamentară în anul 1997;

Legea nr. 96/1998 privind proclamarea Zilei drapelului naţional;

Legea nr. 99/1998 pentru proclamarea Zilei imnului naţional al României;

Legea nr. 191/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Protecţie şi Pază;

Legea nr. 202/1998 privind organizarea Monitorului Oficial al României;

Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială;

Legea nr. 189/1999 privind exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni;

Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului;

Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative;

Legea nr. 29/2000 privind sistemul naţional de decoraţii al României;

Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului şi urbanismul;

Legea nr. 406/2001 privind acordarea unor drepturi persoanelor care au avut calitatea de şef al statului român;

O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravenţiilor;

O.U.G. nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României;

Ordinul nr. 491/2001 al ministrului turismului pentru aprobarea Normelor privind omologarea, amenajarea, întreţinerea şi exploatarea pârtiilor şi traseelor de schi pentru agrement;

Legea nr. 258/2002 privind declararea zilei de 22 decembrie Ziua Victoriei Revoluţiei Române şi a Libertăţii;

Legea nr. 415/2002 privind organizarea şi funcţionarea Consiliului Suprem de Apărare a Ţării;

O.G. nr. 55/2002 privind regimul juridic al sancţiunii prestării unei activităţi în folosul comunităţii;

Legea nr. 14/2003 a partidelor politice;

Legea nr. 590/2003 privind tratatele;

Legea nr. 341/2004 a recunoştinţei pentru victoria Revoluţiei Române din Decembrie 1989, pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Braşov din noiembrie 1987 şi pentru revolta muncitorească anticomunistă din Valea Jiului – Lupeni – august 1977;

Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României;

Hotărârea nr. 28/2005 a Senatului privind Regulamentul Senatului;

Legea nr. 7/2006 privind statutul funcţionarului public parlamentar;

Legea nr. 96/2006 privind Statutul deputaţilor şi al senatorilor;

Legea nr. 334/2006 privind finanţarea activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale;

Legea nr. 346/2006 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Apărării Naţionale;

Legea nr. 33/2007 privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor pentru Parlamentul European;

Legea nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate;

H.G. nr. 561/2009 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile, la nivelul Guvernului, pentru elaborarea, avizarea şi prezentarea proiectelor de documente de politici publice, a proiectelor de acte normative, precum şi a altor documente, în vederea adoptării/aprobării;

Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice;

Legea nr. 53/2013 privind instituirea Zilei Limbii Române;

Legea nr. 248/2013 privind organizarea şi funcţionarea Consiliului Economic şi Social;

Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale;

Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaților, precum şi pentru organizarea şi funcționarea Autorității Electorale Permanente;

Legea nr. 288/2015 privind votul prin corespondență;

O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ;

H.G. nr. 137/2020 privind organizarea, funcționarea şi atribuțiile Secretariatului General al Guvernului;

Legea nr. 27/2020 privind limba semnelor române.

*

Site-uri utile

www.legislatie.just.ro – Legislația României;

www.constitutiaromaniei.ro – Constituția României, articol cu articol;

www.ccr.ro – Curtea Constituțională a României;

www.clr.ro – Consiliul Legislativ;

www.senat.ro – Senatul României;

www.cdep.ro – Camera Deputaților;

www.ces.ro – Consiliul Economic şi Social;

www.gov.ro – Guvernul României;

www.sgg.gov.ro – Secretariatul General al Guvernului;

www.presidency.ro – Preşedintele României;

www.spp.ro – Serviciul de Protecție şi Paza;

www.csat.presidency.ro – Consiliul Suprem de Apărare a Țării;

www.defense.ro – Statul Major al Apărării;

www.apps.ro – Regia Autonomă Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat;

www.integritate.eu – Agenția Națională de Integritate;

www.cnsas.ro – Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității;

www.iiccmer.ro – Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului şi Memoria Exilului Românesc;

www.memorialsighet.ro – Memorialul Victimelor Comunismului şi al Rezistenţei;

www.inshr-ew.ro – Institutul Naţional pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel";

www.arhivelenationale.ro – Arhivele Naţionale ale României;

www.amnr.defense.ro – Arhivele Militare Naţionale Române.

*

Teste-grilă

1. Şeful statului este: a. prim-ministrul; b. persoana aleasă în funcţia de Preşedinte al României; c. Preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.	**2. Cele trei puteri ale statului sunt:** a. Preşedintele ţării, Guvernul şi justiţia; b. Parlamentul, Guvernul şi presa; c. legislativă, executivă şi judecătorească.
3. În ţara noastră, funcţia legislativă o exercită: a. doar Parlamentul; b. Parlamentul şi, prin excepţie, Guvernul; c. judecătorii.	**4. Puterea judecătorească este exercitată de:** a. judecători; b. procurori; c. grefieri.
5. Este în atribuţia Preşedintelui României: a. să schimbe parlamentarii; b. să emită decrete de numire în funcţie a magistraţilor; c. să dea legi cât timp Parlamentul este în vacanţă.	**6. Parlamentul este alcătuit din:** a. Curtea de Conturi şi Consiliul Legislativ; b. Senat şi Camera Deputaţilor; c. grupuri parlamentare şi comisii de anchetă.

7. Parlamentarii sunt aleşi pe o durată de: a. 3 ani; b. 4 ani; c. 6 ani.	**8. Sediul Guvernului este în clădirea numită:** a. Palatul Parlamentului; b. Palatul Cotroceni; c. Palatul Victoria.
9. Miniştrii: a. nu pot fi înlocuiți de secretarii de stat; b. pot fi şi fără portofoliu (nu conduc un minister); c. au un mandat de 4 ani.	**10. Primarul este un organ:** a. legislativ, la nivel comunal; b. judiciar, la nivel județean; c. executiv, la nivel local.
11. Cetățenii pot: a. să voteze judecătorii din localitatea lor; b. să facă referendum pentru înlăturarea din funcție a unui primar; c. să demită prin vot un parlamentar incompetent.	**12. La nivelul județului, prefectul este:** a. şeful Poliției; b. cel mai în vârstă dintre consilierii județeni; c. reprezentantul Guvernului.
13. Dacă la alegeri eu votez în locul unei alte persoane, atunci: a. risc pedeapsa cu închisoarea; b. votul este anulat; c. pierd automat dreptul de a mai vota.	**14. Actul fundamental al unei țări europene este:** a. Convenția europeană a drepturilor omului; b. Codul penal; c. Constituția țării respective.
15. Legile trebuie respectate: a. de către toți cetățenii care au aflat de ele; b. de către orice cetățean al statului respectiv; c. doar de către cei care au împlinit vârsta de 14 ani.	**16. Hotărârea adoptată de Consiliul Local al unei localități:** a. pentru a fi valabilă, trebuie aprobată de către primarul localității; b. pentru a fi cunoscută, se publică în Monitorul Oficial al României;

	c. se publică în monitorul oficial local, care este în format electronic.
17. Dacă eu sunt martor la comiterea unei infracţiuni: a. legea mă obligă să anunţ poliţia dacă cineva a murit sau un minor a fost abuzat sexual; b. sunt obligat să anunţ autorităţile indiferent ce infracţiune s-a săvârşit; c. trebuie să anunţ poliţia în maximum 24 de ore de la comiterea faptei.	**18. Are dreptul de a alege:** a. orice persoană care are carte de identitate; b. şi cel care împlineşte 18 ani în ziua alegerilor; c. numai cel care nu are cazier.

*

Răspunsuri: 1. b, **2.** c, **3.** b, **4.** a, **5.** b, **6.** b, **7.** b, **8.** c, **9.** b, **10.** c, **11.** b, **12.** c, **13.** a, **14.** c, **15.** b, **16.** c, **17.** a, **18.** b.

Capitolul III

Drept și drepturi

În acest capitol vei afla:
- *ce sunt drepturile omului;*
- *unde sunt prevăzute drepturile copilului;*
- *care este diferența dintre „drept" și „drepturi";*
- *ce înseamnă „copil", „minor", „tânăr", „major";*
- *cine apără drepturile persoanelor;*
- *ce este interesul superior al copilului.*

1. Minori şi majori

Orice ființă umană sub vârsta de 18 ani se numeşte *copil*. El este un adult în devenire, se află în plină dezvoltare, deci are nevoie de îndrumări, ajutor şi ocrotire. Pentru societate, copiii sunt foarte importanți, întrucât ei reprezintă generația viitorului: când vor fi adulți, ei vor lua decizii pentru ceilalți.

Adolescentul este cel cu vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani. Adolescența constituie ultima perioadă parcursă de copii până la maturizare. De aceea, adolescenții sunt o categorie de persoane pe care adulții o tratează cu foarte multă atenție.

Individul care are sub 18 ani se mai numeşte *minor*. Cel care împlineşte această vârstă devine *major* începând chiar cu ora 00:00 a zilei când celebrează acest eveniment. Între minori şi majori sunt diferențe cu privire la responsabilități şi sancțiunile care li se aplică.

STATISTICĂ: *În România trăiesc 3.9 milioane de copii, dintre care un milion sunt adolescenţi.*

2. Tineret

Sunt consideraţi *tineri* toţi cetăţenii între 14 şi 35 ani. În ţara noastră ***Legea tinerilor nr. 350/2006*** obligă autorităţile şi instituţiile publice să sprijine activităţile de îmbunătăţire a condiţiilor necesare integrării socio-profesionale a tinerilor. Primăriile şi Consiliile judeţene sunt obligate să sprijine şi să consulte organizaţiile de tineret din respectivul teritoriu şi să asigure finanţări pentru activităţile de tineret.

În fiecare judeţ şi în municipiul Bucureşti există *Direcţii de familie şi tineret*, subordonate Ministerului Familiei şi Tineretului. Un partener al autorităţilor este *Consiliul Naţional pentru Tineret (CNPT)*, care are în componenţă reprezentanţi de la toate asociaţiile, sindicatele şi federaţiile de tineret, studenţeşti şi ale elevilor şi care trebuie consultat atunci când se fac politici adresate tineretului.

STATISTICĂ: *În România trăiesc 5,5 milioane de tineri.*

Statul asigură facilităţi fiscale celor care angajează tineri, asigură consiliere gratuită cu privire la orientarea în carieră şi planificarea familială, asigură asistenţă medicală gratuită în cadrul instituţiilor de învăţământ. Pentru cei cu vârsta peste 18 ani, statul sprijină tinerii care vor să demareze o afacere, organizează cursuri gratuite de iniţiere în domeniul managementului, acordă reduceri de impozite şi taxe celor care înfiinţează societăţi comerciale, sprijină construirea şi cumpărarea de locuinţe.

3. Apariţia drepturilor

În trecut, copiii nu erau consideraţi fiinţe umane. Ei erau prost îngrijiţi şi erau consideraţi proprietatea adulţilor: de alăptarea bebeluşilor se ocupau în unele familii doicile, nu mamele; copiii nu erau hrăniţi bine; după ce mai creşteau, erau folosiţi unii ca sclavi, alţii ca ucenici; nu erau educaţi în grădiniţe sau în şcoli, ci erau puşi la munci grele şi pentru care nu erau plătiţi; nu aveau acte de identitate. În timpul războaielor mondiale, copiii au fost omorâţi, violaţi, răpiţi sau strămutaţi în alte state pentru a-şi pierde legăturile cu familiile lor şi pentru a uita istoria patriei lor. Unii au fost folosiţi pentru experimente medicale sau pur şi simplu gazaţi şi arşi în timpul Holocaustului nazist, alţii au fost întemniţaţi în lagăre speciale din gulagul sovietic, unde au fost batjocoriţi şi abuzaţi. Chiar şi în ziua de azi unii copii sunt implicaţi în acţiuni îngrozitoare – ei sunt folosiţi de grupări extremiste pentru a comite acte teroriste: poartă echipamente explozive, detonează bombe sau sunt puşi să ucidă prizonieri. În familiile contemporane, de cele mai multe ori copiii sunt victimele conflictelor dintre adulţi, iar uneori sunt victime ale violenţei domestice.

Încetul cu încetul, a apărut ideea unor drepturi speciale ale copilului. Mai întâi, după cel de-al Doilea Război Mondial, la nivelul Naţiunilor Unite a fost adoptată, la data de 10 decembrie 1948, ***Declaraţia Universală a Drepturilor Omului***. Este cel mai cunoscut şi amplu document privind drepturile omului, dar el nu se referă în mod special la copii. Ca declaraţia să devină obligatorie, a fost nevoie de încheierea unor înţelegeri între state, numite *convenţii* sau *pacte*. Aşa au apărut Pactul Internaţional cu privire la Drepturile Civile şi Politice, respectiv Pactul Internaţional cu privire la Drepturile Economice, Sociale şi Culturale, care au intrat în vigoare în 1976, valabile inclusiv în România. O înţelegere la fel de importantă este, la nivel european, Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale (pe scurt, Convenţia europeană a drepturilor omului), adoptată în 1950, la care România este stat parte începând cu anul 1994.

Apoi, tot sub egida Națiunilor Unite, la data de 20 noiembrie 1959 a apărut *Declarația Drepturilor Copilului*, iar trei decenii mai târziu, ***Convenția cu privire la Drepturile Copilului.*** Ea a fost adoptată de Adunarea Generală a ONU la data de 20 noiembrie 1989. Toate cele 193 de țări care au ratificat această Convenție, printre care şi România, în anul 1990, sunt obligate să respecte dispozițiile acesteia, căci, odată cu ratificarea de către parlamentul unui stat a unei convenții internaționale, ea devine lege pentru acel stat.

PRINCIPII: *Patru sunt principiile de bază consacrate de* ***Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului:*** *(1) protecția împotriva oricărei forme de discriminare; (2) interesul superior al copilului este primordial; (3) dreptul la viață şi dezvoltare; (4) dreptul de exprimare a opiniei care să fie luată în considerare în orice chestiune sau procedură care afectează copilul.*

În fine, în anul 2019 a fost adoptată ***Declarația de la Bucureşti a copiilor din Uniunea Europeană privind participarea lor la luarea deciziilor la nivel național şi european.*** Prin acest document reprezentanții copiilor din toată Uniunea Europeană arată că doresc să trăiască într-o Europă care îi solicită şi le apreciază implicarea în procesul de adoptare a deciziilor ce le influențează în mod direct viața, atât ca cetățeni ai țărilor noastre, cât şi ca cetățeni europeni.

4. Drept, drepturi, obligații

Cred că ai observat că, în cadrul expresiilor *„Nu e drept ceea ce faci!”* şi *„Ăsta-i dreptul meu!”*, cuvântul „drept” are două sensuri:

Primul sens al cuvântului „drept” se referă la locul unde este scris ce avem voie să facem şi ce nu. Este vorba de legi, iar acestea apar în diverse domenii, precum *dreptul* penal, *dreptul* civil ori

dreptul familiei. Este mai uşor de reţinut acest înţeles dacă avem în vedere că în limba engleză se foloseşte cuvântul „law".

Al doilea sens al cuvântului „drept" se referă la posibilităţile pe care le avem pentru a trăi aşa cum ne dorim. De aceea spunem că avem *dreptul* la învăţătură, *dreptul* la trai decent, *dreptul* la o justiţie independentă etc. Pentru acest înţeles, în limba engleză se foloseşte cuvântul „*right*".

DE REŢINUT: *Primul drept al omului ocrotit de Constituţia României este* ***dreptul la demnitate****. Lipsit de drepturi, omul nu ar mai fi o persoană, ci ar fi asemenea unui lucru sau animal.*

De regulă, unui *drept* care ne aparţine îi corespunde o *obligaţie* ce revine altora. Vă voi oferi două exemple:

EXEMPLUL 1: *Atunci când o locuinţă îmi aparţine, se numeşte că eu sunt proprietar (dacă am cumpărat-o pe numele meu) sau chiriaş al acesteia (dacă este cumpărată de o altă persoană care mă lasă să o folosesc în schimbul unei chirii, adică o sumă plătită lunar). Ca proprietar sau chiriaş al unei locuinţe, doar eu decid cine intră în ea. Toate persoanele din lume sunt obligate să respecte voinţa mea, fiindu-le interzis să pătrundă în casă fără acceptul meu. Dacă cineva îmi încalcă acest drept, atunci acea persoană comite o infracţiune prevăzută de Codul penal, care se numeşte* ***violare de domiciliu****. Ea riscă să fie sancţionată cu închisoarea dacă eu, victimă, formulez în termen de trei luni o plângere la poliţie sau la procuror.*

EXEMPLUL 2: *Când împrumut nişte bani unui amic, noi fixăm împreună un termen pentru înapoierea lor. Dacă se împlineşte scadenţa (adică a expirat termenul de restituire) şi respectivul refuză să îmi înapoieze suma, el încalcă o regulă prevăzută în Codul civil care îl obligă la restituirea împrumutului. Atunci, eu am două posibilităţi: fie merg la mediator să soluţionăm amiabil conflictul şi să stabilim de comun acord o nouă modalitate de restituire a împrumutului, fie în termen de maximum trei ani îl dau în judecată pentru ca instanţa să îl oblige imediat să îmi înapoieze banii, chiar forţat.*

5. Drepturile copilului şi apărarea lor

În mod evident, copiii nu pot avea toate drepturile adulților. Dar, la fel ca adultul, copilul are cinci categorii de drepturi:

• *Drepturi civile*: dreptul la viață, la nediscriminare, la nume, la identitate, la cunoaşterea părinților, la protejarea vieții private, de a nu fi supus torturii sau altor tratamente ori pedepse crude, inumane sau degradante;

• *Drepturi politice*: libertatea de exprimare, de asociere şi de participare la adunări paşnice, de gândire, conştiință şi religie, de acces la informație şi mass-media. Copilul nu are dreptul de a alege şi de a fi ales în organele statului, ci doar în organismele şcolare sau asociațiile de tineret;

• *Drepturi economice*: dreptul la muncă, la protecție împotriva exploatării;

• *Drepturi sociale*: dreptul la educație, la sănătate, la securitate socială, la dezvoltare;

• *Drepturi culturale*: dreptul la recreație, la joacă, la participare la activități culturale şi artistice.

Toate aceste drepturi sunt cuprinse în Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului, de care am menționat deja. Instituția care monitorizează respectarea lor este *Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului*, alcătuită din 10 experți internaționali, cărora statele le înaintează rapoarte în mod regulat.

În România există o lege specială care reglementează respectarea, promovarea şi garantarea drepturilor copilului – este vorba de ***Legea nr. 272/2004 privind protecția şi promovarea drepturilor copilului***. De aplicarea acestei legi se ocupă mai multe autorități, fiecare cu propriile atribuții:

• *Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului şi Adopție* constituită la nivel național în subordinea Ministerului Familiei şi Tineretului: ea monitorizează respectarea Convenției şi a legii menționate mai sus;

• *Direcţiile generale de asistenţă socială şi protecţie a copilului (DGASPC)*, constituite la nivel judeţean şi al municipiului Bucureşti: veghează la respectarea în judeţ şi în capitală a legislaţiei cu privire la drepturile copilului;

• *Serviciile publice de asistenţă socială*, constituite la nivel local: ele veghează la respectarea în municipii şi oraşe a drepturilor copilului; vizitează copiii la domiciliu; urmăresc respectarea măsurilor de prevenire şi combatere a consumului de alcool sau de droguri, a violenţei în familie, a comportamentului delincvent;

• *Agenţia Naţională pentru Egalitatea de Şanse între Femei şi Bărbaţi,* constituită la nivel naţional în subordinea Ministerului Familiei şi Tineretului: coordonează şi îndrumă metodologic activităţile direcţiilor generale şi ale serviciilor publice menţionate mai sus, când este vorba de violenţa în familie;

• *Autoritatea Naţională pentru Protecţia Drepturilor Persoanelor cu Dizabilităţi*, constituită la nivel naţional în subordinea Ministerului Familiei şi Tineretului: coordonează şi îndrumă metodologic activităţile direcţiilor generale menţionate mai sus, dar numai în domeniul protecţiei şi promovării drepturilor persoanelor cu dizabilităţi;

• *Avocatul Copilului*: este un adjunct al Avocatului Poporului care primeşte petiţii în legătură cu drepturile şi libertăţile copiilor şi care ia măsuri ca instituţiile administraţiei publice să le respecte;

• *Instanţele judecătoreşti*, care se regăsesc în toate municipiile şi în majoritatea oraşelor din România: soluţionează litigii care privesc inclusiv copiii.

DE REŢINUT: *Instituţiile statului iau decizii ţinând seama de* ***interesul superior al copilului****. Aceasta înseamnă că ele fac ceea ce este cel mai bine pentru copil, nu doar ceea ce este suficient sau doar bine pentru el. Începând cu vârsta de* ***10 ani****, copilul trebuie ascultat de autorităţile care iau decizii în privinţa lui.*

*

Pe scurt

1. Până la vârsta de 18 ani eşti copil; între 14 şi 18 ani eşti adolescent; între 14 şi 35 ani eşti tânăr;

2. Deciziile privind copilul ce se iau de către părinţi şi instituţiile publice trebuie să aibă la bază interesul superior al acestuia;

3. Drepturile omului transformă indivizii în persoane, adică beneficiari de drepturi şi obligaţii.

*

Zile importante

4 februarie – Ziua Internaţională a Fraternităţii Umane;

20 februarie – Ziua Mondială a Justiţiei Sociale;

1 martie – Ziua Zero Discriminare;

25 martie – Ziua Internaţională a Comemorării Victimelor Sclaviei şi a Comerţului Transatlantic cu Sclavi;

A treia marţi din luna martie – Ziua Mondială a Asistenţei Sociale;

24 aprilie – Ziua Internaţională a Multilateralismului şi a Diplomaţiei pentru Pace;

30 aprilie – Ziua Internaţională împotriva Pedepselor Corporale asupra Copiilor;

2 mai – Ziua Naţională a Tineretului;

A doua duminică a lunii mai – Ziua Adolescentului;

25 mai –Ziua Internaţională a Copiilor Dispăruţi;

5 iunie – Ziua Naţională împotriva Violenţei asupra Copilului în România;

30 iulie – Ziua Internaţională a Prieteniei;

12 august – Ziua Mondială a Tineretului;

23 august – Ziua Internațională pentru Comemorarea Comerțului cu Sclavi şi Abolirea acestuia;
30 august – Ziua Internațională a Persoanelor Dispărute;
1 septembrie – Ziua Diplomației Române;
2 octombrie – Ziua Internațională a Non-Violenței;
16 noiembrie – Ziua Internațională a Toleranței;
20 noiembrie – Ziua Mondială a Drepturilor Copilului;
2 decembrie – Ziua Internațională de Abolire a Sclaviei;
10 decembrie – Ziua Drepturilor Omului;
20 decembrie – Ziua Internațională a Solidarității Umane.

*

Legislația aplicabilă

Declarația Universală a Drepturilor Omului – adoptată de ONU în 1948, semnată de România în 1955;

Decretul nr. 212/1974 de ratificare a Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale, respectiv a Pactului internațional cu privire la drepturile civile şi politice, adoptate de ONU în 1966;

Legea nr. 18/1990 pentru ratificarea Convenției Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului, adoptată de ONU în 1989;

Legea nr. 30/1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale (*Convenția europeană a drepturilor omului*), adoptată la nivelul Consiliului Europei în 1950;

Legea nr. 74/1999 pentru ratificarea Cartei sociale europene, adoptată la nivelul Consiliului Europei în 1961 şi revizuită în 1996;

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – proclamată de către Comisia Europeană, Parlamentul European şi Consiliul Uniunii Europene în 2000, semnată de România în anul 2007;

Legea nr. 35/1997 privind organizarea şi funcționarea instituției Avocatul Poporului;

Legea nr. 152/1998 privind înființarea Agenției Naționale pentru Locuințe;

Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de şanse şi de tratament între femei şi bărbați;

H.G. nr. 166/2003 privind acordarea unor facilități fiscale studenților care doresc să înființeze o afacere proprie;

Legea nr. 272/2004 privind protecția şi promovarea drepturilor copilului;

Legea nr. 466/2004 privind statutul asistentului social;

Legea nr. 350/2006 a tinerilor;

Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale;

H.G. nr. 177/2016 privind organizarea şi funcționarea Agenției Naționale pentru Egalitatea de Şanse între Femei şi Bărbați;

H.G. nr. 502/2017 privind organizarea şi funcționarea comisiei pentru protecția copilului;

H.G. nr. 797/2017 pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare şi funcționare ale serviciilor publice de asistență socială şi a structurii orientative de personal;

H.G. nr. 197/2022 privind organizarea şi funcționarea direcțiilor județene pentru familie şi tineret, respectiv a Direcției pentru Familie şi Tineret a Municipiului Bucureşti;

H.G. nr. 198/2022 privind organizarea şi funcționarea direcțiilor județene de sport, respectiv a Direcției pentru Sport a Municipiului Bucureşti;

H.G. nr. 233/2022 privind atribuțiile, organizarea şi funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului şi Adopție;

H.G. nr. 234/2022 privind atribuțiile, organizarea şi funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități.

*

Site-uri utile

www.ohchr.org – Înaltul Comisariat ONU al Drepturilor Omului;

www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc – Comitetul ONU al Drepturilor Copilului;

www.avp.ro – Avocatul Poporului;

www.mfamilie.gov.ro – Ministerul Familiei, Tineretului şi Egalității de Şanse;

www.copii.gov.ro – Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului şi Adopție;

www.anpd.gov.ro – Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități;

www.anes.gov.ro – Agenția Națională pentru Egalitate de Şanse între Femei şi Bărbați;

www.fonpc.ro – Organizația Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copii;

www.salvaticopiii.ro – Organizația Salvați Copiii;

www.unicef.ro – Organizația Fondul Națiunilor Unite pentru Copii;

www.educatiejuridica.ro – Programul național de educație juridică pentru copii şi tineri al asociației VeDem Just;

www.living-democracy.com/ro – Materiale suport pentru predare-învățare democrație şi drepturile omului în şcoală;

www.coe.int/edc – Site al Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică şi drepturile omului;

www.coe.int/children – Site al Consiliului Europei destinat copiilor;

www.coe.int/compasito – Manual de educație pentru drepturile omului dedicat copiilor;

www.coe.int/youth – Site al Consiliului Europei destinat tinerilor;

www.coe.int/compass – Manual de educație pentru drepturile omului dedicat tinerilor;

http://europa.eu/learning-corner – Site al Uniunii Europene despre drepturile copiilor şi adolescenților.

*

Teste-grilă

1. „Tânăr" este orice persoană care are: a. 16-25 ani; b. 14-35 ani; c. 18-30 ani.	**2. „Minorul" este persoana care:** a. nu are carte de identitate; b. are vârsta sub 18 ani; c. are vârsta sub 21 de ani.
3. Conform legii, „copil" înseamnă: a. persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani; b. numai persoana până la vârsta de 14 ani; c. un om în faza de dezvoltare numită copilărie.	**4. Legea care reglementează drepturile copilului în România este:** a. Legea nr. 272/2004; b. Codul civil; c. Codul penal.
5. Instituțiile statului iau decizii în privința minorilor: a. ținând seama de dorința copilului; b. în funcție de dorința părinților; c. ținând seama de interesul superior al copilului.	**6. Copilul dobândeşte drepturi şi obligații:** a. încă de la naştere; b. doar de când primeşte carte de identitate; c. numai după ce împlineşte vârsta de 14 ani.
7. Drepturile fundamentale ale copilului sunt înscrise în:	**8. Ziua Internațională a Drepturilor Copilului:** a. nu există;

a. Declarația Universală a Drepturilor Omului; b. Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului; c. Convenția europeană a drepturilor minorilor.	b. se celebrează anual, la data de 1 iunie; c. se sărbătoreşte anual, la data de 20 noiembrie.

*

Răspunsuri: 1. b, **2.** b, **3.** a, **4.** a, **5.** c, **6.** a, **7.** b, **8.** c.

Capitolul IV

Omul și dreptul la viață

În acest capitol vei afla:
- *cum este apărată viața omului;*
- *cum se constată juridic naşterea şi moartea;*
- *care sunt sistemele de avertizare în caz de pericole majore;*
- *cum ne apărăm de terorism;*
- *ce trebuie să facem în caz de război.*

1. Naşterea

Copilul este conceput *pe cale naturală* în urma unui raport sexual dintre părinții săi. El este născut de către femeie, în unități medicale specializate.

Clonarea unei ființe umane este interzisă de lege.

Uneori, probleme de sănătate impun o intervenție medicală prin fertilizarea *in vitro* – acesta este un proces prin care spermatozoidul bărbatului (care este partenerul femeii sau un terț donator) fecundează în laborator ovulul femeii (care este partenera bărbatului sau o terță donatoare); acolo se formează embrionul, care este transferat apoi în uterul mamei. Sub aspectul drepturilor, nu există nicio deosebire între copilul creat *in vitro* şi cel procreat natural.

Mai nou, se vorbeşte de maternitatea de substituție: pentru fertilizarea *in vitro* este posibil să se folosească o mamă purtătoare, numită şi mamă *surogat*. Aceasta va da naştere unui copil, care va reveni însă unei alte persoane.

Imediat după naştere, medicul eliberează un ***certificat constatator al naşterii***. În baza lui, oficiul de stare civilă de la primărie va face menţiunile despre persoana nou-născută într-un registru special. După aceasta, se va elibera ***certificatul de naştere***.

ŞTIAŢI CĂ...? *În România există trei tipuri de registre de stare civilă: pentru naştere, pentru căsătorie şi pentru deces. Ele se păstrează de către autorităţi. În baza lor, cetăţenilor li se eliberează certificate. Prin urmare, există certificate de naştere, certificate de căsătorie şi certificate de deces.*

2. Moartea

Un lucru este inevitabil: moartea. Mai devreme sau mai târziu, se vor „stinge" cei din jurul nostru: bunicii, părinţii, profesorii, prietenii, vecinii. Acest lucru se întâmplă în mod natural, firesc. Moartea se atestă printr-un ***certificat de deces*** eliberat de Serviciul de stare civilă.

După moartea unei persoane, bunurile rămase de la ea trebuie împărţite – popular se spune că „se face succesiunea". Când defunctul a lăsat un *testament*, trebuie respectată voinţa lui, astfel că bunurile sale se transmit altora, indiferent că este vorba de persoane din familie sau persoane străine. Chiar dacă defunctul nu a dorit să lase bunuri rudelor sale, sunt trei categorii pe care legea le ocroteşte şi cărora le revine totuşi o parte mai mică din avere, indiferent de voinţa celui decedat: soţul, copiii sau, în lipsa acestora, nepoţii, respectiv tatăl şi mama lui.

Dacă nu există testament, atunci bunurile defunctului se împart unor persoane din familie: soţul supravieţuitor, descendenţi (copii, nepoţi, strănepoţi), ascendenţi (părinţi, bunici, străbunici), colaterali (fraţii şi surorile, copiii fraţilor/surorilor,

respectiv unchii/mătuşile şi verişorii primari ai defunctului). Codul civil este legea care arată exact care rude primesc o parte din avere şi care este procentul ce revine fiecăruia. Când moştenitorii sunt de acord cu bunurile concrete care să le revină, ei şi le împart *singuri*, însă, dacă este vorba de un autoturism, un teren sau o clădire, atunci este nevoie să se prezinte la *notar* pentru a încheia actele de succesiune. Dacă moştenitorii nu se înțeleg, atunci unul dintre ei îi va da în judecată pe ceilalți, iar *judecătorul* va decide cum se face partajul bunurilor.

Dacă nu sunt moştenitori, averea defunctului va reveni statului.

ȘTIAȚI CĂ...? *Oricine poate întocmi un testament: pentru aceasta, ori se prezintă la un notar, ori scrie chiar cu mâna lui cum să fie împărțită averea sa după deces.*

3. Decesul provocat

Dreptul la viață este cel mai important drept al omului. Atunci când cineva ia în mod voit viața unei persoane, comite o infracțiune foarte gravă, numită ***omor***.

INFRACȚIUNE: Omorul *este aspru pedepsit de lege: dacă un adult ucide cu intenție o persoană, atunci va fi condamnat la închisoare între 10 şi 20 ani, iar dacă a folosit cruzimea, a omorât mai multe persoane sau o femeie însărcinată, pedeapsa va fi închisoarea pentru tot restul vieții. Când autorul omorului este un minor, el nu va fi trimis în penitenciar alături de adulți, ci va fi închis într-o închisoare specială pentru copii, numită „centru de detenție", pentru o perioadă care poate fi de maximum 15 ani.*

Din păcate, în țara noastră au existat cazuri de copii omorâți de către adulți. Uneori, ucigaşii au fost chiar rudele copiilor.

JUSTIȚIA A DECIS: *În iulie 2019, un individ din Caracal a fost arestat şi cercetat pentru răpirea unor fete şi omorârea lor. În cursul anchetei s-a descoperit că acesta lua fete care făceau ocazional autostopul, le ducea la domiciliul său, unde le ținea izolate, le viola şi apoi le omora. Polițiştii au descoperit în grădina casei acestuia oase provenind de la cadavrele mai multor adolescente.*

Sunt cazuri în care minori au ucis copii.

JUSTIȚIA A DECIS: *În anul 2005 o fetiță din Iaşi, în vârstă de 8 ani, a fost chemată în apartamentul celui mai bun prieten al fratelui ei. Nereuşind să o violeze, acesta i-a curmat viața, a învelit-o într-o pătură şi a ascuns-o într-o ladă de gunoi. A fost căutată timp de două luni de cunoscuții săi, iar la căutări a participat inclusiv criminalul, care s-a prefăcut că nu ştie nimic. După ce au găsit-o, tatăl fetei, cuprins de durere, s-a sinucis. Criminalul, cu vârsta de 17 ani la data faptei, a fost până la urmă descoperit şi condamnat la 20 ani închisoare. A fost eliberat în anul 2014, mai repede, pentru bună purtare.*

De asemenea, sunt cazuri în care minori au ucis adulți.

JUSTIȚIA A DECIS: *În vara anului 2018, doi tineri din Lugoj în vârstă de 15, respectiv 17 ani au plănuit să ucidă la întâmplare o persoană pentru a-i lua maşina să se plimbe. Au comandat un taxi şi au folosit un cuțit cu care au luat viața şoferului în vârstă de 77 de ani. Au aruncat cadavrul într-o pădure, au luat banii şi telefonul şoferului şi s-au plimbat cu autoturismul până a rămas fără combustibil. Un an mai târziu cei doi au fost condamnați pentru omor, pentru furt şi pentru conducerea autoturismului fără a poseda permis de conducere. Ei au primit nouă, respectiv zece ani într-un centru de detenție pentru minori.*

Când autorul unui omor este un copil şi nu are 14 ani împliniți, atunci de el se ocupă funcționarii de la Direcția de protecția copilului; dacă are 14 ani împliniți, el va fi anchetat de către polițişti şi va fi trimis în fața judecătorului pentru a-l sancționa.

Trebuie să ştii că atunci când o persoană este în pericol organele legii pot interveni prompt numai dacă sunt anunțate cât mai repede de cele întâmplate, fie de către victimă, fie de către martori. Orice informație poate fi utilă pentru eliberarea victimei şi prinderea infractorului. De aceea, este esențial ca fiecare dintre noi să fie precaut: să aibă grijă de el, dar să fie şi atent la cei din jur care au nevoie de ajutor. La cel mai mic act de agresiune împotriva unor persoane (lovire, abuz sexual, omor) sau cu privire la lucruri (furt, distrugere) trebuie anunțate autoritățile la numărul de telefon **112**.

Dacă fapta violentă comisă nu s-a soldat cu decesul victimei, ci aceasta a supraviețuit, fapta se numeşte *tentativă de omor*. Tentativa de omor se sancționează cu jumătate din pedeapsa pentru infracțiunea consumată de omor.

JUSTIȚIA A DECIS: *În octombrie 2016 un elev din Râmnicu Vâlcea, în vârstă de 17 ani, a fost înjunghiat cu un cuțit, pe holul liceului, de către un elev aflat în anul I la şcoala profesională, care a vrut să se răzbune pentru jignirile pe care le tot primea de la victimă. Rănit grav la gât, victima a scăpat cu viață. Autorul a fost arestat pentru tentativă de omor şi condamnat la trei ani de detenție într-un centru pentru minori.*

Când o persoană provoacă moartea altei persoane nu în mod voit, ci din greşeală sau neglijență, fapta se numeşte ***ucidere din culpă*** şi, în mod firesc, pedeapsa este mai mică decât în cazul omorului, de maximum 7 ani închisoare. Intră aici fapta medicului care nu respectă protocoalele în cursul unei operații chirurgicale şi provoacă decesul pacientului. Tot astfel, este ucidere din culpă când un şofer accidentează cu maşina, mortal, victima care traversa în mod corect strada. Evident, dacă şoferul conducea regulamentar şi victima a sărit brusc în fața maşinii, el nu va răspunde pentru accidentul produs, căci nu are nicio vină pentru cele întâmplate.

Dreptul la viață este atât de important încât nimeni nu poate fi condamnat în vreo țară europeană – cu excepția Belarusului –

la pedeapsa cu moartea (*pedeapsa capitală*), indiferent cât de gravă ar fi fapta comisă. În România a existat pedeapsa cu moartea, dar s-a renunțat la ea odată cu instaurarea democrației în urma Revoluției din 1989. Ultimii executați prin împuşcare din ordinul unui judecător au fost dictatorul Ceauşescu, ultimul preşedinte din perioada comunistă, şi soția acestuia.

4. Război şi terorism

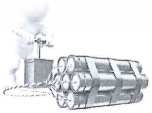

Luarea vieții unei persoane este permisă în caz de ***legitimă apărare*** (*agresiune permisă de lege în scop de protecție*): când cel atacat este în pericol grav de a fi rănit sau omorât, dacă nu are timp să fugă din fața agresorului sau să anunțe poliția, are voie, prin lege, să se apere prin orice mijloc, chiar rănindu-l sau luând viața agresorului. Două condiții trebuie îndeplinite: atacul să fie gata să se producă sau în desfăşurare, iar apărarea făcută să nu fie disproporționată față de gravitatea atacului.

De asemenea, în caz de ***război*** este admisă uciderea duşmanului, fiind de datoria ostaşilor să apere un anumit teritoriu sau un obiectiv strategic față de oricine îl atacă. Războiul se poartă după anumite reguli: cele prevăzute în „*Convențiile de la Haga*" din anul 1907 privesc modul în care se declară ostilitățile, interzicerea folosirii armelor biologice, interzicerea minelor antipersonal etc., iar cele prevăzute în „*Convențiile de la Geneva*" din anul 1949 privesc protejarea persoanelor care nu participă la ostilități, adică ridicarea şi îngrijirea răniților şi a bolnavilor, modul de tratare a prizonierilor, protecția civililor din teritoriile ocupate, protecția bunurilor culturale etc. Membrii din cadrul organizației umanitare „Crucea Roşie" au trecere liberă în zona de conflict şi supraveghează respectarea regulilor. Vinovații de crime de război vor fi deferiți justiției.

În România, serviciul militar este facultativ. Dar, dacă va începe un război care ar implica şi ţara noastră, atunci toţi bărbaţii cu vârsta între 20 şi 35 de ani şi care sunt apţi din punct de vedere medical vor fi obligaţi să îndeplinească acest serviciu. Pentru *obiectorii de conştiinţă* – adică cei care din motive de conştiinţă sau de religie nu pun mâna pe arme – se vor găsi locuri alternative unde să satisfacă stagiul militar.

STATISTICĂ: *Cele mai pacifiste ţări din lume sunt Islanda, Noua Zeelandă, Portugalia, Austria şi Danemarca. Ţările cele mai puţin pacifiste sunt Siria, Afganistan, Irak, Sudan, Yemen. Cele mai recente războaie din Europa au avut loc în fosta Iugoslavie (1991-1995), Kosovo (1998-1999) şi Ucraina (2022).*

În ultimii ani s-au înmulţit faptele de ***terorism***. Pentru motive politice, anumite grupări care deţin arme atacă populaţia neimplicată în conflict: ele folosesc forme de violenţă extremă pentru a transmite frica şi intimidarea în scopul de a forţa autorităţile să ia anumite decizii, cum ar fi eliberarea unor teritorii, predarea unor deţinuţi, obţinerea unor sume foarte mari de bani etc. Transmiterea acestor acte prin intermediul televiziunilor şi internetului contribuie la intimidarea populaţiei.

Prevenirea şi combaterea terorismului revin unor instituţii speciale ale statului – un serviciu secret numit *Serviciul Român de Informaţii (SRI)* şi procurorii specializaţi din cadrul *Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism (DIICOT).*

TELVERDE: *Linia gratuită pentru semnalarea riscurilor teroriste:* ***0.800.800.100***.

Sistemul naţional de alertă teroristă: Stările de ameninţare sunt identificate prin cinci niveluri de alertă teroristă, evidenţiate distinct pe bază de culori:

VERDE (SCĂZUT)	informațiile disponibile şi evenimentele recente indică faptul că un atac terorist este foarte puțin probabil
ALBASTRU (PRECAUT)	informațiile disponibile şi evenimentele recente indică un risc scăzut de producere a unui atac terorist
GALBEN (MODERAT)	informațiile disponibile şi evenimentele recente indică faptul că există risc terorist general, fiind posibil un atac terorist
PORTOCALIU (RIDICAT)	informațiile disponibile şi evenimentele recente indică un risc terorist crescut, fiind probabil un atac terorist
ROŞU (CRITIC)	informațiile disponibile şi evenimentele recente indică un risc iminent de producere a unui atac terorist

Dacă anunți în mod fals existența sau plasarea unei bombe, aceasta constituie infracțiune şi se pedepseşte cu închisoarea de la unu la trei ani sau cu amendă penală.

5. Suicid şi eutanasie

Unele persoane recurg la *sinucidere* (suicid), adică la suprimarea propriei vieți. Trebuie să ştiți că nimic nu justifică un asemenea gest şi că oricine poate fi ajutat şi orice poate fi iertat. Dacă aveți astfel de gânduri este important să nu acționați impulsiv şi să vă amintiți că sunt lucruri pentru care merită să

luptaţi. Este bine să discutaţi cu părinţii, profesorii sau consilierul psihologic al şcolii ori să apelaţi în mod anonim la serviciile care există special pentru voi.

TELVERDE ANTISUICID: *Linia telefonică* ***0.800.801.200*** *este gratuită şi disponibilă la nivel naţional şi apelabilă din reţelele de telefonie fixă şi mobilă între orele 19:00-07:00. Acolo răspund voluntarii de la Alianţa Română de Prevenţie a Suicidului. Mai multe, pe www.antisuicid.ro.*
Pentru Bucureşti, există linia telefonică de urgenţă pentru prevenirea tentativelor de suicid – 116.123, deschisă nonstop de Direcţia Generală de Asistenţă Socială a Municipiului Bucureşti, în colaborare cu Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof. Dr. Alexandru Obregia" şi Asociaţia de Suicidologie.

Atunci când întâlneşti o persoană care trece printr-o astfel de situaţie sau care are astfel de gânduri, ar fi bine să încerci să o ajuţi să se salveze, nicidecum să îşi ducă mai departe intenţia.

INFRACŢIUNE: *Se pedepseşte cu închisoarea persoana care convinge pe cineva să se sinucidă sau o ajută să se sinucidă procurându-i pastile, substanţe sau arme.*

Sunt situaţii în care o persoană grav bolnavă ori rudele ei solicită să i se provoace moartea. Trebuie să ştiţi că *eutanasia* (moartea fără dureri provoacă la cerere) nu este permisă în ţara noastră: un medic sau o rudă a celui bolnav nu are voie să îl omoare, chiar dacă el cere acest lucru şi chiar dacă suferă de o boală incurabilă care îi provoacă suferinţe foarte mari. Pedeapsa este închisoare de la unu la 5 ani.

6. Sisteme de avertizări şi atenţionări în caz de pericol

Uneori, oamenii şi lucrurile sunt puse în pericol nu de alţi oameni, ci de fenomene naturale (inundaţii pe suprafeţe extinse, alunecări de teren,

furtuni puternice, vânturi sub formă de ciclon etc.) sau de animale sălbatice.

De regulă, prin intermediul presei se transmit populației avertizări şi atenționări sub forma unor *coduri*:

Codul verde este folosit pentru zonele în care nu sunt prognozate fenomene periculoase.

Codul galben se foloseşte în cazul în care fenomenele prognozate vor fi temporar periculoase pentru anumite activități, dar altfel sunt obişnuite pentru perioada respectivă sau zona specificată.

Codul portocaliu se aplică acelor fenomene prevăzute a fi periculoase, cu un grad de intensitate mare.

Codul roşu se aplică acelor fenomene prevăzute a fi periculoase, cu un grad de intensitate foarte mare şi cu efecte dezastruoase.

Tot astfel, se transmit către populație semnale de *înştiințare sub forme acustice*, ceea ce impune adăpostirea noastră imediată în locurile special convenite pentru astfel de situații.

Situații de protecție civilă	**Durata**	**Semnificația**
Alarmă aeriană	15 sunete (impulsuri) modulate cu durata şi intervale de 4 secunde	Prevenirea populației despre apariția pericolului imediat de lovire a obiectivului (localității) respectiv
Alarmă chimică	5 sunete (impulsuri) a 16 secunde fiecare cu pauze de 10 secunde între ele	Apariția indicilor sau descoperirea contaminării radioactive, chimice sau biologice
Calamitate naturală	3 sunete (impulsuri) a 32 secunde fiecare	Prevenirea populației asupra pericolului produs de dezastre

	cu pauze de 15 secunde între ele	naturale
Încetarea alarmei	Sunet continuu, de aceeaşi intensitate, cu durata de 2 minute	Înştiinţarea populaţiei despre faptul că pericolul a trecut

Prin sistemul RO-ALERT, deținătorii oricărui tip de telefon mobil vor fi înștiințați dacă în zona lor sunt situații când viața și sănătatea le sunt puse în pericol: fenomene meteo extreme, inundații amenințătoare, atac terorist sau alte situații care amenință grav comunitățile.

ŞTIAŢI CĂ...? *Platforma națională FIIPREGATIT.RO este destinată pregătirii populației pentru situații de urgență. Aici se găsesc ghiduri pentru acordarea primului ajutor, intervenție în caz de ger/viscol, inundație, cutremur, alunecare de teren, avalanșă, furtună, tornadă, caniculă, incendiu, terorism, electricitate, accident nuclear, violență asupra copiilor, violență domestică, furt de mașini, furt din locuință, furt din buzunare, manifestări sportive. De asemenea, se găsesc ghiduri privind COVID-19.*

*

Pe scurt

1. Dreptul la viață este cel mai important drept natural al omului;

2. În Europa (cu excepția Belarusului) nu mai există pedeapsa cu moartea, cum încă mai este în unele state din SUA sau din Orient;

3. În România nu este permisă eutanasia;

4. Cunoaşterea sistemelor de avertizare poate preveni afectarea oamenilor şi distrugerea bunurilor.

*

Zile importante

6 ianuarie – Ziua Internațională a Orfanilor de Război;

27 ianuarie – Ziua Internațională de Comemorare a Victimelor Holocaustului;

12 februarie – Ziua Internațională împotriva Folosirii Copiilor-soldați;

28 februarie – Ziua Protecției Civile;

1 martie – Ziua Mondială a Protecției Civile;

11 martie – Ziua Europeană a Comemorării Victimelor Terorismului;

23 martie – Ziua Mondială a Meteorologiei;

4 aprilie – Ziua Internațională pentru Conştientizarea Pericolului Reprezentat de Minele Antipersonal;

23 aprilie – Ziua Forțelor Terestre;

24 aprilie – Ziua Comemorării Genocidului Armean;

24 aprilie – Ziua Internațională a Solidarității Tineretului;

29 aprilie – Ziua Veteranilor de Război;

30 aprilie – Ziua Infanteriei Române;

4 mai – Ziua Internațională a Pompierilor;

8 şi 9 mai – Zile de comemorare şi reconciliere în memoria celor căzuți în Al Doilea Război Mondial;

8 mai – Ziua mondială a Crucii Roşii şi a Semilunii Roşii;

14 mai – Ziua Dreptului Internațional Umanitar;

Ziua Eroilor – odată cu Înălțarea Domnului, sărbătorită în tradiția ortodoxă la 40 de zile după Înviere;

20 mai – Ziua Mondială a Metrologiei;

31 mai – Ziua Rezervistului Militar;

31 mai – Ziua Geniştilor Militari;

19 iunie – Ziua Internațională pentru Eliminarea Violenței Sexuale în timpul Conflictelor;

20 iunie – Ziua Mondială a Refugiaților;

4 iulie – Ziua Crucii Roşii Române;

20 iulie – Ziua Aviației Române şi a Forțelor Aeriene;

25 iulie – Ziua Prevenției Înecului;

2 august – Ziua de Comemorare a Holocaustului împotriva Romilor;

19 august – Ziua Mondială a Asistenței Umanitare;

21 august – Ziua Internațională a Comemorării Victimelor Terorismului;

23 august – Ziua Europeană a Comemorării Victimelor Stalinismului şi Nazismului; Ziua națională a Comemorării Victimelor Fascismului şi Comunismului;

10 septembrie – Ziua Mondială pentru Prevenirea Suicidului;

13 septembrie – Ziua Pompierilor din România;

21 septembrie – Ziua Internațională a Păcii;

26 septembrie – Ziua Internațională pentru Eliminarea Totală a Armelor Nucleare;

25 octombrie – Ziua Armatei Române;

11 noiembrie – Ziua Veteranilor;

12 noiembrie – Ziua Statului Major al Apărării;

9 decembrie – Ziua Internațională de Comemorare şi Demnitate a Victimelor Genocidului şi Prevenției acestei Crime;

18 decembrie – Ziua Internațională a Migranților.

*

Legislația aplicabilă

Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României;

Legea nr. 45/1994 a apărării naționale a României;

Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare;

Legea nr. 132/1997 privind rechizițiile de bunuri şi prestările de servicii în interes public;

O.U.G. nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu şi regimul stării de urgență;

Legea nr. 17/2001 privind ratificarea Convenției europene pentru protecția drepturilor omului şi a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei şi medicinei, Convenția privind drepturile omului şi biomedicina, semnate în 1997;

O.G. nr. 88/2001 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea serviciilor publice comunitare pentru situaţii de urgenţă;

Legea nr. 355/2009 privind regimul stării de mobilizare parţială sau totală a forţelor armate şi al stării de război;

Legea nr. 481/2004 privind protecţia civilă;

Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului;

O.U.G. nr. 21/2004 privind Sistemul Naţional de Management al Situaţiilor de Urgenţă;

Legea nr. 307/2006 privind apărarea împotriva incendiilor;

Legea nr. 346/2006 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Apărării Naţionale;

Legea nr. 384/2006 privind statutul soldaţilor şi gradaţilor profesionişti;

Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populaţiei pentru apărare;

Legea nr. 291/2007 privind intrarea, staţionarea, desfăşurarea de operaţiuni sau tranzitul forţelor armate străine pe teritoriul României;

Legea nr. 286/2009 privind Codul penal;

Legea nr. 355/2009 privind regimul stării de mobilizare parţială sau totală a forţelor armate şi al stării de război;

Legea nr. 121/2011 privind participarea forţelor armate la misiuni şi operaţii în afara teritoriului statului român;

H.G. nr. 56/2012 pentru aprobarea criteriilor şi normelor de diagnostic clinic, diagnostic funcţional şi de evaluare a capacităţii de muncă pe baza cărora se stabileşte aptitudinea şi încadrarea în grade de invaliditate pentru cadrele militare, soldaţii şi gradaţii voluntari, poliţiştii şi funcţionarii publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare;

Legea nr. 102/2014 privind cimitirele, crematoriile umane şi serviciile funerare;

H.G. nr. 94/2014 privind organizarea, funcţionarea şi componenţa Comitetului naţional pentru situaţii speciale de urgenţă;

Legea nr. 270/2015 privind Statutul rezerviştilor voluntari;

O.U.G. nr. 72/2017 privind implementarea Sistemului de avertizare a populației în situații de urgență „RO-ALERT";

O.U.G. nr. 46/2019 privind operarea Sistemului de avertizare a populației în situații de urgență „RO-ALERT";

Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea şi combaterea spălării banilor şi finanțării terorismului;

Ordinul nr. 459/78/2019 al ministrului apelor şi ministrului de interne pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea situațiilor de urgență generate de fenomene hidrometeorologice periculoase având ca efect producerea de inundații, secetă hidrologică, precum şi incidente/accidente la construcții hidrotehnice, poluări accidentale pe cursurile de apă şi poluări marine în zona costieră.

*

Site-uri utile

www.cnssu.ro – Comitetul Național pentru Situații Speciale de Urgență;

www.crucearosie.ro – Societatea Națională de Cruce Roşie din România;

www.diicot.ro – Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism;

www.dsu.mai.gov.ro – Departamentul pentru Situații de Urgență;

www.mapn.ro – Ministerul Apărării Naționale;

www.fiipregatit.ro – Platforma națională de pregătire pentru situații de urgență;

www.sri.ro – Serviciul Român de Informații.

*

Teste-grilă

1. Clonarea unei persoane: a. este permisă cu acordul persoanei în cauză; b. este interzisă prin lege; c. este permisă doar în scopul recoltării de organe.	**2. Pedeapsa capitală:** a. înseamnă pedeapsa aplicată în capitala țării; b. nu este permisă în România; c. se aplică numai pentru cei care comit infracțiuni de omor.
3. Cel care omoară o persoană: a. va fi dus în fața plutonului de execuție; b. va fi dat pe mâna rudelor victimelor pentru a se răzbuna; c. va fi condamnat la închisoare de un judecător, dacă sunt dovezi împotriva lui.	**4. Un copil de 12 ani care îşi loveşte mortal bunica:** a. va fi dus la închisoare pentru o perioadă decisă de judecător; b. va ajunge la şcoala de corecție, dacă se dovedeşte că are discernământ; c. va fi dat în plasament la o altă familie sau un centru special.
5. Dacă minorul cu vârsta de 15 ani comite o tâlhărie, atunci el: a. răspunde penal numai dacă se dovedeşte că a avut discernământ; b. nu poate fi sancționat penal, căci nu este major; c. va fi iertat dacă recunoaşte fapta în fața procurorului.	**6. Un minor cu vârsta de 13 ani care fură un card bancar:** a. va fi dus în fața judecătorului pentru a fi judecat cât mai rapid; b. va fi sancționat cu jumătate din pedeapsa care i se aplică unui major; c. va fi pedepsit, dar nu de către judecător.

7. Uciderea din culpă a unei persoane este atunci când:	**8. Averea unei persoane decedate:**
a. victima decedează într-un accident de circulație; b. cineva este omorât intenționat; c. victima moare din vina sa exclusivă.	a. trece automat în proprietatea statului; b. se împarte între soț şi rudele cele mai apropiate, dacă decedatul nu a lăsat testament; c. se împarte săracilor.

*

Răspunsuri: 1. b, **2.** b, **3.** c, **4.** c, **5.** a, **6.** c, **7.** a, **8.** b.

Capitolul V

Identitate și cetățenie

În acest capitol vei afla:
- *cum se identifică un individ;*
- *ce sunt cetățenia și naționalitatea;*
- *ce reprezintă fiecare cifră din CNP;*
- *cum se identifică o instituție sau organizație;*
- *ce înseamnă a fi refugiat, apatrid, migrant;*
- *ce este solicitarea de azil.*

1. Identificarea persoanelor

Oamenii sunt diferiți unul față de altul. Nu există doi oameni identici nici măcar dacă sunt gemeni, căci întotdeauna vor fi anumite însușiri care îi vor deosebi. Pentru a distinge persoanele, legea stabilește că acestea sunt de două categorii, iar în cadrul fiecărei categorii, anumite caracteristici ajută la identificarea lor.

O primă categorie de persoane este cea a ***persoanelor fizice*** – acestea reprezintă indivizii, cei care sunt ca mine și ca tine. Fiecare se deosebește de altul prin nume, domiciliu (acolo unde are locuința principală) sau reședință (acolo unde are locuința secundară) și cetățenie. De exemplu, în țara noastră există o singură persoană cu numele Cristescu Bogdan, fiul lui Gheorghe și al Elisabetei, care locuiește în comuna Mănăștur din județul Cluj.

O persoană poate avea un singur domiciliu. Cel care locuiește temporar, în mod neîntrerupt, mai mult de 15 zile la o altă

adresă decât cea de domiciliu este obligat să solicite serviciului public comunitar de evidență a persoanelor înscrierea în actul de identitate a mențiunii de stabilire a ***reşedinței***. Aceasta se face prin aplicarea unui autocolant pe spatele cărții de identitate – în trecut se numea *viză de flotant*.

ŞTIAŢI CĂ...? *Direcția pentru Evidența Persoanelor şi Administrarea Bazelor de Date, din subordinea Ministerului de Interne, se ocupă de evidența persoanelor şi bazele de date privind: evidența persoanelor, cărților de identitate, paşapoartelor, permiselor de conducere, certificatelor de înmatriculare a vehiculelor şi a altor documente necesare persoanelor în relațiile cu statul.*

A doua categorie de persoane este cea a ***persoanelor juridice***: autorități publice, instituții publice, societăți, unități de învățământ, organizații neguvernamentale – ele se identifică prin denumire, sediu şi naționalitate. De exemplu, în țara noastră există un singur Colegiu Național „Gheorghe Lazăr" din Bucureşti.

ŞTIAŢI CĂ...? *În registrul comerțului sunt înscrise: persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale şi întreprinderile familiale, societățile comerciale, companiile naționale şi societățile naționale, regiile autonome, grupurile de interes economic, societățile cooperative, organizațiile cooperatiste, societățile europene, societățile cooperative europene şi grupurile europene de interes economic cu sediul principal în România.*

În Registrul național al persoanelor juridice fără scop patrimonial sunt înscrise: asociațiile, organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, fundațiile şi federațiile.

Toate denumirile de localități, instituții, parcuri, cartiere, străzi se atribuie în mod oficial, după o anumită procedură.

STATISTICĂ: *La data de 1 decembrie 2020, România avea o populaţie de 19 milioane de locuitori, erau înfiinţate peste 900.000 de firme şi erau autorizate pentru acte de comerţ 400.000 de persoane.*

2. Nume şi CNP

ROMÂNIA
CERTIFICAT DE NAŞTERE

Certificatul de naştere arată numele şi prenumele copilului, data naşterii, numele şi prenumele părinţilor. În felul acesta, nu există riscul ca o persoană să fie confundată cu o altă persoană. Certificatul de naştere este actul cu care copilul se va legitima – adică se va prezenta în faţa autorităţilor – până în momentul în care va primi cartea de identitate şi în baza căruia îşi va dobândi drepturile, însă prin părinţii săi: va primi alocaţia, va fi înscris la grădiniţă, va fi înscris la şcoală, va primi paşaport, va primi cartea de identitate etc.

Numele de familie al copilului este chiar numele pe care îl poartă părinţii şi care poate să fie al unuia sau al ambilor reunite. El se va putea schimba prin căsătorie şi apoi, eventual, în urma divorţului.

Prenumele copilului este cel ales de părinţi. În tradiţia românească, copilului i se dau, uneori, două prenume, unul fiind, de regulă, cel al unui sfânt care este trecut în calendar în ziua sau în apropierea zilei în care s-a născut copilul.

ŞTIAŢI CĂ...? *Persoanele care poartă nume şi prenume ridicole sau indecente ori poartă nume străine sau scrise greşit pot cere serviciului public comunitar de evidenţă a persoanelor să le schimbe.*

În certificatul de naştere se trece şi ***CNP-ul – codul numeric personal***, constând într-un număr unic pe care persoana îl are pentru tot restul vieţii.

STRUCTURA CNP-ului *este alcătuită din 13 cifre, fiecare cu o anumită semnificație: SAALLZZJJNNNC – prima cifră reprezintă sexul (1 pentru bărbați, 2 pentru femei – pentru cei născuți înainte de 1999, respectiv 5 pentru bărbați şi 6 pentru femei – pentru cei născuți ulterior); următoarele două cifre reprezintă anul naşterii; următoarele două cifre reprezintă luna naşterii; următoarele două cifre reprezintă ziua naşterii; următoarele două cifre reprezintă codul județului; următoarele trei cifre din CNP reprezintă numărul de ordine; ultima cifră este o cifră de control.*

3. Cartea de identitate

În ***cartea de identitate*** apar scrise numele şi prenumele persoanei, domiciliul său şi CNP-ul. În trecut, documentul unde erau aceste date se intitula *buletin de identitate.*

Legea spune că prima carte de identitate se eliberează în mod *obligatoriu* fiecărei persoane care împlineşte vârsta de 14 ani. De aceea, în termen de maximum 15 zile de la împlinirea acestei vârste trebuie solicitată eliberarea cărții de identitate la serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor. Începând cu data de 2 august 2021, în mod *opțional*, se eliberează carte de identitate simplă sau carte electronică de identitate, oricând după naştere.

DE REȚINUT: *Dacă ți se* ***fură*** *cartea de identitate, trebuie ca în termen de 24 de ore să anunți poliția de la locul comiterii faptei. Dacă o* ***pierzi****, trebuie să anunți în acelaşi termen serviciul public comunitar de evidență a persoanelor unde ai domiciliul.*

Dacă ***găseşti*** *o carte de identitate, trebuie ca în termen de 48 de ore să o depui sau să o trimiți la cea mai apropiată unitate de poliție sau la cel mai apropiat serviciu public comunitar de evidență a persoanelor.*

Termenul de valabilitate este înscris pe fiecare carte de identitate, după care aceasta trebuie reînnoită.

Cartea de identitate trebuie purtată tot timpul asupra ta. Este interzis să o dai unei alte persoane spre a fi folosită în numele tău.

CONTRAVENȚIE: *Se sancționează cu amendă de la 100 lei la 500 lei refuzul unei persoane de a da relații pentru stabilirea identității sale, de a se legitima cu actul de identitate sau de a se prezenta la sediul poliției, la cererea ori la invitația justificată a polițistului, jandarmului sau procurorului.*

INFRACȚIUNE: *Se sancționează cu închisoarea încredințarea cărții de identitate unei persoane pentru ca aceasta să o folosească fără drept – de exemplu, să deschidă un cont bancar, să cumpere un produs electronic sau alcool/tutun.*

4. Cetățenie

Cetățenia exprimă legătura dintre un individ şi un anumit stat. În baza acestei legături, individului îi revin drepturi şi obligații specifice statului respectiv şi poate cere protecția sa când este în străinătate.

În România, ***devine cetățean român*** cel care are cel puțin un părinte (natural sau adoptator) ce este român, neavând importanță dacă se naşte în țara noastră sau în străinătate. Alte state au un alt sistem: este suficient ca un copil să se nască pe teritoriul lor ca nou-născutul să primească respectiva cetățenie, chiar dacă părinții nu o dețin (Argentina, Brazilia, Canada, SUA etc.).

Un străin poate deveni cetățean român dacă a locuit cel puțin 8 ani în România (sau doar 5 ani, dacă este căsătorit cu un român), nu a fost condamnat, cunoaşte prevederile Constituției şi imnul național.

Unele persoane au *mai multe cetățenii* simultan, dar sunt state care nu permit acest lucru. În acest sens, există o procedură după care majorii pot renunța la cetățenia română. Cererea de renunțare, pentru cei care se află în țară, la cetățenia română se depune la Autoritatea Națională pentru Cetățenie sau la misiunile diplomatice ori oficiile consulare ale României din țara în care solicitantul îşi are domiciliul/reşedința. În ultimii 30 de ani, au renunțat la cetățenia română aproximativ 500.000 de persoane. Nu este permis să renunți la cetățenia română dacă nu ai o altă cetățenie sau asigurarea dobândirii unei alte cetățenii.

Există însă şi persoane care nu au nicio cetățenie, astfel că ei nu aparțin vreunei țări – aceştia se numesc *apatrizi*. Un apatrid are toate drepturile şi obligațiile prevăzute de legislația statului în care locuieşte. În mod evident, un cetățean va avea două categorii de drepturi şi obligații: ale statului a cărui cetățenie o deține, respectiv ale statului în care locuieşte.

ŞTIAȚI CĂ...? *În lume sunt 12 milioane de apatrizi, iar în România puțin peste 300. Celebrul om de ştiință Albert Einstein a fost şi el fără identitate națională timp de cinci ani.*

Constituția noastră prevede că statul îşi ocroteşte cetățenii atât în țară (prin autoritățile naționale), cât şi în străinătate (prin oferirea de servicii consulare).

DE REȚINUT: Ambasada *se află într-un stat străin şi se ocupă de relațiile dintre state.* ***Consulatul*** *se ocupă, pe teritoriul altei țări, de problemele cetățenilor țării sale şi de eliberarea vizelor pentru cetățenii străini, acolo unde este cazul, pentru a veni în România.*

Cetățenii sunt datori să fie fideli statului a cărui cetățenie o au şi să îl apere în orice împrejurare şi sub orice formă. Patriotismul este un sentiment nobil de iubire față de țara căreia îi aparții şi de locuitorii acesteia. În situația unei stări de război,

a unei stări de mobilizare şi pe timpul stării de asediu, lupta pentru apărarea ţării şi a cetăţenilor ei este o obligaţie, iar sacrificiul vieţii este dovada supremă a patriotismului.

> ***TERMINOLOGIE: Patriotismul*** *înseamnă iubirea de ţară până la sacrificiu. Acesta nu trebuie confundat cu* ***naţionalismul extrem****, care exprimă sentimente de dragoste faţă de ţară însoţită de ură faţă de cei care nu sunt de aceeaşi naţiune (de exemplu, naziştii îi urau pe romi şi pe evrei).*

În România se face diferenţă între „cetăţenie" şi „naţionalitate". *Cetăţenia* indică apartenenţa la un stat, pe când *naţionalitatea* arată apartenenţa la un popor, la un neam: de exemplu, domnul Körösi din Satu Mare este cetăţean român de etnie maghiară.

Este de remarcat că pe parcursul vieţii este posibil să ai mai multe cetăţenii (de exemplu, eşti român şi, pentru că ai locuit sau ai muncit 5 ani în Franţa, poţi dobândi cetăţenia franceză sau, dacă după 3 ani locuiţi în Italia te căsătoreşti cu un cetăţean italian, dobândeşti şi cetăţenia italiană), dar întotdeauna vei avea o singură naţionalitate, care reprezintă obârşia ta, indiferent câte ţări ai schimba. Pe teritoriul României întâlnim şi cetăţeni români de diverse naţionalităţi (români, maghiari, saşi, evrei, ruşi etc.) care locuiesc permanent la noi, dar şi cetăţeni străini care se află aici doar în vizită sau pentru a munci temporar.

> ***CETĂŢEAN EUROPEAN:*** *Începând cu anul 2007, România este membră a Uniunii Europene. Ca cetăţeni europeni, avem anumite drepturi specifice: dreptul de a vota şi de a fi aleşi în Parlamentul European, dreptul de a circula liber şi a locui în altă ţară europeană, dreptul de a lucra în altă ţară europeană, dreptul de a adresa petiţii Parlamentului European şi a face plângeri la Mediatorul European.*

5. Minorităţi

Există mai multe tipuri de minorități: naționale, etnice, religioase, lingvistice, sexuale etc. Drepturile acestora sunt recunoscute de legislație, apărate de stat şi promovate de diverse organizații neguvernamentale (ONG-uri).

În România sunt 20 de ***minorități etnice*** constituite în comunități puternice: albanezi, armeni, bulgari, croați, greci, evrei, germani, italieni, maghiari, polonezi, romi, ruşi-lipoveni, sârbi, slovaci, cehi, tătari, turci, ucraineni, macedoneni, ruteni. Mai trăiesc alături de noi ceangăi şi chinezi. Toți aceştia domiciliază în țara noastră, iar unii au (şi) cetățenia altor țări.

> ***DE REȚINUT:*** *Prin Legea nr. 27/2020 s-a declarat ca limbă maternă limba semnelor române pentru persoanele cu deficiențe de auz.*

Din totalul locuitorilor din România, 86,5% au declarat că sunt ortodocşi. ***Minoritățile religioase*** sunt reprezentate de: 4,6% romano-catolici, 3,2% reformați, 1,9% penticostali, 0,8% greco-catolici, 0,6% baptişti, 0,4% adventişti de ziua a şaptea. 0,2% s-au declarat ca fiind fără religie sau atei.

Drepturile ***minorităților sexuale*** sunt promovate de mişcarea LGBT (uneori LGBTQIA+), care reuneşte persoanele ce au sau îşi atribuie diverse identități sexuale, altele decât cele heterosexuale. Începând cu 2005, se organizează anual în capitală festivalul dedicat drepturilor acestei comunități, intitulat „Bucharest Pride", în cadrul căruia are loc „Marşul Diversității". O manifestare cu acelaşi mesaj are loc şi la Cluj-Napoca, începând cu anul 2017, sub denumirea „Cluj Pride". Steagul *curcubeu* este simbolul acestei comunități.

6. Refugiaţi şi migranţi

Persoanele care pleacă din ţara lor pentru a locui sau a lucra în altă parte se numesc *migranţi.* Ei înşişi aleg să plece undeva unde cred că vor avea sau chiar vor avea condiţii mai bune de trai. Cei care pleacă dintr-o ţară se numesc *emigranţi*, iar cei care intră într-o ţară sunt *imigranţi.*

Sunt situaţii în care unele persoane sunt nevoite să fugă din ţara lor din cauza unor războaie sau de teama de a nu fi persecutate pe motive politice, de rasă ori de religie. Aceste persoane se stabilesc în alte părţi, unde solicită drept de azil, adică cer o formă de protecţie internaţională într-un stat unde ei sunt străini.

Solicitanţii de azil în România sunt ţinuţi în nişte locuri speciale – sunt şase centre regionale de primire a lor: la Bucureşti, Galaţi, Rădăuţi, Şomcuta Mare, Timişoara şi Giurgiu. Dacă li se respinge cererea, ei sunt trimişi înapoi în ţara de unde au venit. Dacă Inspectoratul General pentru Imigranţi le acordă dreptul de azil, aceste persoane devin *refugiaţi.* Din acel moment, ei au următoarele drepturi: la un loc de muncă, la o locuinţă, la asistenţă medicală şi asistenţă socială, la asigurări sociale, la educaţie. Cu privire la ei, se vor derula activităţi de acomodare culturală, consiliere şi învăţare a limbii române.

DE REŢINUT: *Inspectoratul General pentru Imigrări, aflat în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, exercită atribuţiile în domeniile migraţiei, azilului şi al integrării străinilor.*

Scopul principal al protecţiei refugiatului este de a-l ajuta la găsirea unor soluţii de a-şi reface viaţa în demnitate şi pace. Există trei astfel de posibilităţi: integrare locală, reîntoarcere în ţara de origine după ce motivele refugiului au încetat să existe, relocarea într-o ţară terţă atunci când refugiatul nu mai poate rămâne în ţara care i-a acordat azil, din diverse motive.

ŞTIAŢI CĂ...? *În România sunt câteva mii de refugiaţi ca urmare a războiului din Asia Mică şi a celui din Ucraina. Sunt câteva sute de mii de imigranţi care au venit din diverse ţări să muncească la noi. Au plecat de la noi aproape 4 milioane de români în străinătate, pentru un trai mai bun.*

*

Pe scurt

1. Un *individ* se identifică prin nume, domiciliu şi cetăţenie;

2. Persoana fără cetăţenie se numeşte *apatrid*;

3. O *persoană juridică* (autoritate, instituţie, organizaţie) se identifică prin denumire, sediu şi naţionalitate;

4. Migranţii caută în altă ţară condiţii mai bune de muncă şi locuinţă, pe când refugiaţii caută în altă ţară adăpost în caz de război.

*

Zile importante

4 ianuarie – Ziua Internaţională Braille;

28 ianuarie – Ziua Internaţională a Protecţiei Datelor;

20 februarie – Ziua Dezrobirii Romilor;

15 martie – Ziua Maghiarilor de Pretutindeni;

21 martie – Ziua Internaţională pentru Eliminarea Discriminării Rasiale;

24 martie – Ziua Direcţiei pentru Evidenţa Persoanelor şi Administrarea Bazelor de Date;

8 aprilie – Ziua Internaţională a Romilor şi Sărbătoarea Etniei Romilor din România;

5 mai – Ziua Europeană pentru Viaţă Independentă;

11 iulie – Ziua Mondială a Populaţiei;

23 septembrie – Ziua Internaţională a Limbajului Semnelor;

26 septembrie – Ziua Europeană a Limbilor;
15 octombrie – Ziua Internațională a Bastonului Alb;
5 noiembrie – Ziua Mondială a Limbii Romani;
9 noiembrie – Ziua Internațională de Luptă împotriva Fascismului şi Antisemitismului;
3 decembrie – Ziua Internațională a Persoanelor cu Dizabilități;
13 decembrie – Sărbătoarea Etniei Tătare din România;
18 decembrie – Ziua Minorităților Naționale din România.

*

Legislația aplicabilă

Legea nr. 21/1991 a cetățeniei române;
Legea nr. 46/1991 pentru aderarea României la Convenția privind statutul refugiaților, încheiată la Geneva în 1951, precum şi la Protocolul privind statutul refugiaților, încheiat la New York în 1967;
Legea nr. 33/1995 privind ratificarea Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale, încheiată la Strasbourg în anul 1995;
Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă;
Legea nr. 195/2000 privind constituirea şi organizarea clerului militar;
O.G. nr. 121/2000 privind înființarea Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale;
O.G. nr. 84/2001 privind înființarea, organizarea şi funcționarea serviciilor publice comunitare de evidență a persoanelor;
O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România;
O.G. nr. 33/2002 privind reglementarea eliberării certificatelor şi adeverințelor de către autoritățile publice centrale şi locale;
O.G. nr. 44/2004 privind integrarea socială a străinilor care au dobândit protecție internațională sau un drept de şedere în România, precum şi a cetățenilor statelor membre ale Uniunii

Europene, Spațiului Economic European şi a cetățenilor Confederației Elveține;

Legea nr. 361/2005 pentru aderarea României la Convenția privind reducerea cazurilor de apatridie, adoptată la New York în 1961;

Legea nr. 362/2005 pentru aderarea României la Convenția privind statutul apatrizilor, adoptată la New York în 1954;

O.U.G. nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reşedința şi actele de identitate ale cetățenilor români;

O.U.G. nr. 102/2005 privind libera circulație pe teritoriul României a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spațiului Economic European şi a cetățenilor Confederației Elveține;

H.G. nr. 957/2005 privind organizarea şi funcționarea Institutului Național de Statistică;

H.G. nr. 111/2005 privind organizarea şi funcționarea Departamentului pentru Relații Interetnice;

Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă şi regimul general al cultelor;

Legea nr. 122/2006 privind azilul în România;

Legea nr. 299/2007 privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni;

Legea nr. 282/2007 pentru ratificarea Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare, adoptată la Strasbourg în anul 1992;

H.G. nr. 639/2007 privind structura organizatorică şi atribuțiile Inspectoratului General pentru Imigrări;

H.G. 1596/2008 privind relocarea refugiaților în România;

Legea nr. 226/2009 a organizării şi funcționării statisticii oficiale în România;

H.G. nr. 1367/2009 privind înființarea, organizarea şi funcționarea Direcției pentru Evidența Persoanelor şi Administrarea Bazelor de Date;

O.U.G. nr. 5/2010 pentru înființarea, organizarea şi funcționarea Autorității Naționale pentru Cetățenie;

O.G. nr. 25/2014 privind încadrarea în muncă şi detaşarea străinilor pe teritoriul României;

Ordinul nr. 130/2016 al ministrului de interne pentru aprobarea Regulamentului de ordine interioară al centrelor regionale de proceduri şi cazare a solicitanților de azil;

Legea nr. 27/2020 privind limba semnelor române;

H.G. nr. 808/2021 privind organizarea, funcționarea şi atribuțiile Departamentului pentru Relația cu Republica Moldova;

H.G. nr. 927/2021 privind atribuțiile, organizarea şi funcționarea Departamentului pentru Românii de Pretutindeni;

H.G. nr. 295/2021 pentru aprobarea Normelor metodologice cu privire la cărțile de identitate.

*

Site-uri utile

www eur-lex.europa.eu – Legislația oficială a Uniunii Europene;

www cetatenie.just.ro – Autoritatea Națională pentru Cetățenie;

www.europa.eu/youreurope – Drepturile în Uniunea Europeană;

www.igi.mai.gov.ro – Inspectoratul General pentru Imigrări;

www.unhcr.org – Înaltul Comisariat pentru Refugiați al Națiunilor Unite;

www.just.ro – Ministerul Justiției;

www.dprp.gov.ro – Departamentul pentru Românii de Pretutindeni;

www.drrm.gov.ro – Departamentul pentru relația cu Republica Moldova;

www.dri.gov.ro – Departamentul pentru Relații Interetnice;

www.anr.gov.ro – Agenția Națională pentru Romi;

www.cncr.gov.ro – Centrul Național de Cultură a Romilor – Romano Kher;

www.ispmn.gov.ro – Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale;
www.insse.ro – Institutul Național de Statistică;
www.culte.gov.ro – Secretariatul de Stat pentru Culte.

*

Teste-grilă

1. Certificatul de naştere pentru nou-născut este eliberat de: a. medicul care a asistat la naştere; b. serviciul de stare civilă; c. poliția localității.	**2. CNP-ul este un număr unic care se dă unei persoane:** a. când se înregistrează naşterea sa; b. când primeşte cartea de identitate; c. când împlineşte 18 ani.
3. Cartea de identitate se eliberează: a. obligatoriu la împlinirea vârstei de 14 ani; b. numai cu acordul familiei; c. numai dacă persoana nu are antecedente penale.	**4. După împlinirea vârstei de 14 ani trebuie cerută eliberarea cărţii de identitate:** a. în termen de 10 zile; b. în minimum 15 zile; c. în maximum 15 zile.
5. În cartea de identitate sunt menţiuni: a. cu privire la nume, domiciliu, cetăţenie şi CNP; b. cu privire la numele părinților; c. numai cu privire la numele persoanei şi CNP.	**6. Seria şi numărul cărţii de identitate:** a. se modifică atunci când posesorul primeşte o altă carte de identitate; b. se aleg de către titular; c. sunt cuprinse în CNP.
7. Dacă cineva foloseşte o carte de identitate a altuia pentru a cere un împrumut	**8. Refuzul unei persoane de a se legitima se sancţionează:**

de la o bancă, atunci: a. riscă pedeapsa cu închisoarea; b. va fi iertat dacă fapta lui nu a produs daune; c. poate fi urmărit şi lovit de către titular pentru a-şi recupera cartea de identitate.	a. cu închisoarea dată de judecător; b. cu amendă dată de poliţist/jandarm; c. cu muncă în folosul comunităţii.
9. Dacă mi se fură cartea de identitate, legea spune să anunţ: a. părinţii, imediat; b. directorul şcolii, în 24 de ore; c. poliţia din zonă, în maximum 24 de ore.	**10. Cetăţenia:** a. este acelaşi lucru cu naţionalitatea; b. diferă în funcţie de judeţul de domiciliu; c. indică apartenenţa unei persoane la un anumit stat.
11. Naţionalitatea: a. este înnăscută şi indică etnia din care face parte persoana; b. arată cărui stat aparţine persoana; c. se schimbă dacă persoana se mută în alt stat.	**12. Minorităţile recunoscute de lege şi apărate de stat sunt:** a. totalitatea minorilor dintr-o ţară; b. cetăţenii şomeri; c. cele naţionale, etnice, religioase, lingvistice, sexuale.
13. O persoană poate: a. să aibă mai multe cetăţenii simultan; b. avea doar o singură cetăţenie; c. avea cel mult trei cetăţenii pe parcursul unei vieţi.	**14. Apatrid este persoana care:** a. umblă din ţară în ţară; b. nu are nicio cetăţenie; c. are două cetăţenii.
15. O ambasadă: a. reprezintă interesele unei ţări pe teritoriul altui stat;	**16. Consulatul:** a. poate fi frecventat doar de cei care au calitatea de consul;

b. oferă avocat cetățeanului său care are probleme juridice în alt stat; c. îl reprezintă pe Preşedintele statului în străinătate.	b. oferă viză pentru cel care vrea să călătorească în țara care impune cerința vizei; c. era o formă de conducere a statului în Grecia Antică.

*

Răspunsuri: 1. b, **2.** a, **3.** a, **4.** c, **5.** a, **6.** a, **7.** a, **8.** b, **9.** c, **10.** c, **11.** a, **12.** c, **13.** a, **14.** b, **15.** a, **16.** b.

Capitolul VI

Familia noastră

În acest capitol vei afla:
- *ce înseamnă să fii părinte şi cum se poate stabili sau contesta această calitate;*
- *ce obligaţii reciproce sunt între părinte şi copil;*
- *cum ţii legătura când părinţii sunt despărţiţi, divorţaţi sau plecaţi în străinătate;*
- *care sunt rudele tale, ce înseamnă familia extinsă, cine sunt afinii;*
- *ce pedepse se pot aplica copiilor;*
- *care sunt formele de abuz asupra copiilor şi formele de violenţă domestică;*
- *ce poţi face în caz de răpire sau abandon.*

1. Cunoaşterea părinţilor

De regulă, familia ia naştere prin convieţuirea a *doi părinţi*, indiferent că sunt căsătoriţi (aceştia se numesc „soţi") sau nu sunt căsătoriţi (aceştia se numesc „concubini" sau „parteneri"). Există însă şi familii *monoparentale*, alcătuite dintr-un singur părinte şi copiii întreţinuţi de el – aceasta este situaţia în care părinţii s-au separat, unul dintre părinţi a decedat, copilul a fost conceput în urma inseminării artificiale sau a fost adoptat de o singură persoană.

DE REŢINUT: *Legislaţia din România nu recunoaşte oficial uniunile şi nu permite căsătoriile dintre persoane de acelaşi sex, ca în SUA şi în unele state din Europa.*

De cele mai multe ori, părinții sunt cei biologici. Atunci când părinții sunt căsătoriți, se consideră de către lege că tatăl copilului este chiar soțul mamei. Când însă în actele copilului a fost trecută o altă persoană drept tată, se poate *contesta paternitatea* acesteia de către cel trecut în acte, dar şi copilul însuşi poate contesta paternitatea. Dacă este cunoscut tatăl biologic şi acesta refuză să recunoască copilul, atunci se poate apela la justiție pentru *stabilirea paternității*. În felul acesta, niciun părinte nu se va putea sustrage de la obligația de a-şi creşte şi educa copilul.

Părinții pot fi şi „de îngrijire", cum ar fi cei care adoptă copii sau îi iau în plasament ori în asistență maternală. Ei au aceleaşi îndatoriri ca părinții biologici. Mama surogat nu este considerată părinte biologic.

Când copilul a fost adoptat, pentru a nu fi afectate relațiile de familie tocmai stabilite, legea permite ca el să îşi cunoască părinții naturali numai după ce va împlini vârsta de 18 ani.

2. Obligații ale părinților

Nu mai există stăpâni şi sclavi. Drepturile omului garantează că nicio persoană nu poate fi proprietatea altor persoane. Evident, copiii nu sunt bunuri, ci sunt ființe umane şi sunt înzestrați cu calități şi drepturi. Chiar dacă sunt făcuți de părinți, copiii nu sunt proprietatea acestora.

În vremuri îndepărtate, copilul era considerat proprietatea tatălui său. Apoi, a început să fie favorizată mama în tot ceea ce însemna creşterea copilului. Din fericire, în prezent este interzis să se facă vreo deosebire între părinți pe considerente de gen: amândoi au drepturi şi îndatoriri egale în raport cu copilul lor şi această regulă se aplică indiferent dacă părinții sunt sau nu căsătoriți, divorțați legal ori doar despărțiți în fapt.

DE REŢINUT: *Copilul născut în afara căsătoriei are aceleaşi drepturi ca cel născut în timpul căsătoriei.*

Pentru dezvoltarea completă şi armonioasă a personalităţii sale, copilul trebuie să crească într-un mediu familial echilibrat, într-o atmosferă de fericire, dragoste şi înţelegere. Părinţii sunt obligaţi prin lege să se ocupe de creşterea, educarea şi îngrijirea copilului. Pentru aceasta, ei trebuie să supravegheze copilul, să coopereze cu el, să îi respecte viaţa intimă, privată şi demnitatea, să îl informeze despre ceea ce îl poate afecta, să ia în considerare opinia sa. Modul în care îşi îndeplinesc aceste obligaţii poate fi verificat oricând de către serviciul public de asistenţă socială.

DE REŢINUT: *Părinţii au drepturi şi îndatoriri* ***egale*** *în privinţa copilului lor, indiferent că locuiesc sau nu împreună, fără a se face între cei doi vreo diferenţiere pe criteriul genului.*

Copilul nu poate fi despărţit de părinţii săi împotriva voinţei acestora. Acest lucru este posibil doar când părinţii sunt separaţi şi se stabileşte locuinţa numai la unul dintre ei (prin acordul lor sau, în lipsa acestuia, de către instanţa judecătorească) sau dacă părinţii fac rău copilului (ceea ce se stabileşte doar de către instanţă).

3. Părinţi în străinătate

Este posibil ca părinţii să plece la muncă în străinătate, şi asta pentru o perioadă îndelungată. De multe ori, copiii rămaşi acasă se simt neglijaţi. Ei au dreptul de a păstra relaţiile personale şi a avea contact direct, în mod regulat, cu părintele plecat. Dacă ambii părinţi vor să plece la muncă în străinătate, atunci cu *40 de zile înainte* aceştia trebuie să anunţe serviciul public de asistenţă socială, iar judecătoria trebuie să

stabilească cui să se acorde tutela copilului, adică cine să aibă grijă de el.

STATISTICĂ: *Peste 80.000 de copii din România au unul sau ambii părinți plecați la muncă în străinătate, conform datelor oficiale. Se pare însă că numărul real este de cel puțin două ori mai mare.*

HELPLINE: *Copiii care au părinții plecați în străinătate și care au nevoie de consiliere pot apela gratuit, de pe teritoriul României, numărul telefonic* ***0.800.070.040****, unde pot primi informații și consiliere gratuită, de luni până vineri, în intervalul orar 09:30-17:30.*

4. Părinți despărțiți sau divorțați

Uneori părinții se *despart* și aleg să trăiască separat. Cei care sunt căsătoriți înțeleg să pună capăt căsniciei lor prin *divorț*. Relația sau tensiunile dintre părinți nu ar trebui să influențeze relația dintre copil și fiecare părinte. Ei păstrează calitatea de părinte până la deces sau până la decăderea din drepturile părinteşti, dacă va fi cazul.

DE REȚINUT: *Divorțul are loc doar între soți, nu între părinte și copil.*

Aşadar, legăturile dintre părinte şi copil se vor păstra chiar dacă părinții nu mai sunt împreună, fiind în interesul copilului să aibă cât mai des contact şi acces la părinții săi.

De regulă, la divorț părinții stabilesc un ***plan parental*** prin care se înțeleg unde *va locui copilul* (la unul dintre părinți sau la amândoi, pe rând), cu privire la *obligația de întreținere* pe care o datorează amândoi părinții (îndeplinirea în natură sau prin plata unei sume lunare), modul de desfăşurare pe mai departe a *relațiilor personale cu copilul* (prin vizite reciproce, prin întâlniri în locuri publice, prin găzduire peste noapte, la sfârşit de săptămână şi/sau în timpul vacanțelor, prin telefon sau internet etc.).

Atunci când nu se înțeleg, părinții pot apela la un mediator pentru a ajunge totuşi la un acord, în caz contrar toate aceste aspecte urmând a fi stabilite de instanța de judecată.

INFRACȚIUNE: *Dacă un părinte a fost obligat pe cale judecătorească să plătească o pensie de întreținere şi nu o face timp de trei luni, fapta constituie infracțiunea de* ***abandon de familie****. Pentru a se începe un dosar penal este nevoie de plângere din partea celuilalt părinte (pentru copilul până în 14 ani), respectiv a minorului asistat de celălalt părinte (pentru copilul cu vârsta de 14-18 ani). Oricând pe parcursul procesului penal plângerea poate fi retrasă, iar cazul se va închide.*

Aşa cum părintele la care nu stă copilul are dreptul de a ține legătura cu el, tot astfel părintele la care locuieşte copilul are obligația de a facilita această legătură. Din păcate, în unele familii copilul este învățat de părintele cu care stă mai mult să se depărteze de celălalt părinte – cercetătorii au stabilit că, trăind într-un mediu ostil cu privire la părintele care nu are custodia, copilul poate fi afectat de *sindromul alienării parentale*: se va înstrăina de acest părinte, se va transforma treptat într-o persoană negativistă, frustrată, chiar violentă, condusă de sentimente de neajutorare sau de ură şi răzbunare. Practic, copilul este supus unei forme grave de abuz emoțional care îl va afecta şi pe el, şi pe cei din jur pentru o foarte mare perioadă, uneori chiar pentru tot restul vieții.

INFRACȚIUNI: *Dacă un părinte care are custodia copilului îl împiedică în mod repetat pe celălalt părinte să aibă* ***legături personale*** *cu minorul, fapta constituie infracțiune. Tot astfel, este infracțiune fapta părintelui necustodian de* ***a reține copilul*** *fără să aibă consimțământul părintelui la care acesta locuieşte.*

5. Rude şi afini

Unele persoane sunt extrem de apropiate, aşa că fac parte dintr-o „familie". Ele au drepturi şi obligaţii una faţă de cealaltă:

• îşi datorează sprijin reciproc: soţul faţă de celălalt soţ, părintele faţă de copil, copilul faţă de părinte;

• unele persoane din familie trebuie să plătească pagubele create de celelalte: de exemplu, părinţii pentru copii;

• unii trebuie să îi îngrijească pe alţii fără posibilităţi: de exemplu, părinţii pe copii la începutul vieţii, copiii pe părinţi spre finalul vieţii;

• la deces, rudele au dreptul la moştenire dacă cel decedat nu a lăsat bunurile prin testament unor persoane dorite de el: de exemplu, Codul civil prevede că, în caz de deces al unui părinte, un sfert din averea sa rămâne soţului supravieţuitor şi restul de trei sferturi se va împărţi în mod egal între toţi copiii celui decedat.

Legătura de sânge dintre două persoane se numeşte *rudenie*. Copiii care sunt adoptaţi îşi pierd orice legătură cu părintele natural şi devin de acum rude cu noii părinţi (*rudenia este civilă, nu de sânge*).

> ***DE REŢINUT:*** *Folosim termenul* ***rude*** *pentru persoanele între care există legături de sânge sau de adopţie. Două persoane care se căsătoresc nu devin rude, ci se numesc* ***soţi****. Rudele unui soţ vor fi pentru celălalt soţ* ***afini****, nu rude.*

Legătura dintre persoane se măsoară în ***grade***, reprezentând numărul naşterilor intervenite între cele două persoane. Astfel:

• copiii sunt *rude de gradul întâi* cu părinţii lor, pentru că de la părinte la copil a intervenit o naştere;

• copiii sunt *rude de gradul al doilea* cu bunicii lor, pentru că de la bunic la părinte a intervenit o naştere, iar de la părinte la copil a intervenit o a doua naştere; şi fraţii între ei sunt tot rude

de gradul al doilea, căci de la un frate la părintele comun a intervenit o naştere, iar de la acest părinte la celălalt frate a mai intervenit o naştere;

- tot astfel, copiii sunt *rude de gradul al treilea* cu unchii şi mătuşile lor;
- verişorii sunt între ei *rude de gradul al patrulea*.

Acelaşi mod de calcul se face şi pentru afini: de exemplu, pentru soţ, mama soţiei lui este afin de gradul întâi, întrucât mama este rudă de gradul întâi pentru soţie; tot astfel, pentru soţ, sora soţiei lui este afin de gradul al doilea. Cumnatul soţiei este însă un simplu străin pentru soţ.

Fraţii care au aceeaşi mamă, dar taţi diferiţi sunt *fraţi couterini*; cei care au tată comun, dar mame diferite sunt *fraţi consanguini* – în limbaj popular, ei se numesc ***vitregi***.

ŞTIAŢI CĂ...? Arborele genealogic *este o reprezentare grafică între urmaşii unei persoane, pentru a arăta schematic gradul de înrudire al acestora în diferitele familii. Persoana de referinţă, cu datele cunoscute, este poziţionată la rădăcina arborelui; în ramurile de deasupra sunt trecuţi copiii şi alţi descendenţi, iar persoana cu acelaşi grad de rudenie, mai tânără, este trecută în stânga faţă de cea mai în vârstă.*

6. Respect pentru rude şi decedaţi

Indiferent că este născut sau adoptat, copilul datorează respect părinţilor – aşa ne dictează morala noastră şi tot astfel ne obligă în mod expres legea.

Dacă un copil îşi bate părinţii sau îi dă afară din casă, atunci el nu le mai poate cere să îl întreţină. Părinţii pot decide chiar să îşi ***dezmoştenească*** copilul, adică vor scrie în testament ca ei nu doresc ca acel copil să primească o parte din avere la decesul lor. În caz de violenţă gravă sau încercare de omor al părintelui, chiar legea prevede că minorul nu îl mai poate moşteni, fiind declarat *nedemn* de aceasta.

ŞTIAŢI CĂ...? *Art. 485 din Codul civil poartă denumirea „Îndatorirea de respect" şi are următorul conţinut: „Copilul datorează respect părinţilor săi indiferent de vârsta sa".*

Legea prevede că cei decedaţi şi memoria lor trebuie respectate. De asemenea, se prevede că nu este voie să ne batem joc de cadavrul sau de cenuşa unei persoane şi nici să distrugem cruci şi morminte – toate aceste acţiuni se numesc *profanare*, iar aceasta constituie infracţiune!

7. Familia extinsă

Copiii sunt îndrăgiţi şi ajung să aibă relaţii afective şi cu alte rude decât părinţii: bunicii, fraţii, unchii etc. Aceste persoane alcătuiesc *familia extinsă*. Menţinerea relaţiilor cu familia extinsă, inclusiv în caz de separare sau divorţ al părinţilor, contribuie la dezvoltarea armonioasă a copilului. Fiind tot parte din familie, legea prevede dreptul copilului de a-şi cunoaşte rudele şi de a avea relaţii personale şi contacte directe cu acestea. Părinţii nu pot împiedica asta decât dacă instanţa judecătorească decide în acest sens şi pentru că ar exista un pericol cu privire la minor.

DE REŢINUT: *„A avea relaţii personale" cu copilul înseamnă a se întâlni, a se vizita, a coresponda, a fi găzduit, a trimite şi a primi informaţii şi fotografii.*

8. Pedepsirea copiilor

Cei mai mulţi părinţi au grijă de copiii lor, le sunt alături la greu, îi ajută şi îi iubesc. Le vorbesc blând tot timpul, dar sunt şi fermi când este necesar. La rândul lor, copiii se simt în siguranţă găsind în părinţi şi nişte prieteni buni. Ştiu că vor fi

iertați dacă au greşit şi că vor fi sprijiniți în deciziile pe care le vor lua. Respectul, căldura şi încrederea sunt reciproce.

Din păcate, există unele familii unde copiii sunt bruscați, insultați, amenințați, loviți, pedepsiți aspru. Acolo se mai aud vorbele: *„Eu te-am făcut, eu te omor!"*, *„Unde dă tata creşte!"* sau *„Bătaia e ruptă din rai!"*. Aceste atitudini reflectă mentalități învechite.

Se pot întâlni cinci ***forme de abuz asupra copiilor: fizic, emoțional, psihologic, sexual şi economic.*** Nu are importanță că abuzul este provocat de un părinte, de o rudă care îngrijeşte copilul, de un profesor, medic, instructor sportiv, de un preot ori paznic al minorului sau chiar de oamenii legii. Practic, abuz este orice acțiune voluntară a unei persoane care se află într-o relație de răspundere, încredere sau de autoritate față de copil, prin care sunt periclitate viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a lui.

FORME DE ABUZ:

a) Abuzul fizic *este actul prin care o persoană produce suferință alteia prin împingere, înghiontire, pălmuire, vătămare cu pumnii sau picioarele ori cu obiecte contondente, înjunghiere;*

b) *Prin* ***abuzul emoțional****, o persoană urmăreşte să submineze personalitatea alteia prin respingere, insultare, amenințare, până la manipulare;*

c) Abuzul psihologic *constă fie în neglijare, fie în acțiuni prin care abuzatorul se asigură că domină victima, amenințând-o cu violența orientată direct asupra ei sau a cuiva drag, a animalului preferat ori a unui bun la care aceasta ține. Spre deosebire de abuzul emoțional, care este de scurtă durată şi este punctual, cel psihologic are o durată mai mare în timp;*

d) Abuzul sexual *constă în atingeri intime sau invitații adresate pentru a determina o persoană să întrețină un raport sexual contrar dorinței ori expunerea de gesturi sau materiale sexuale față de o persoană;*

e) *În cazul* ***abuzului economic****, agresorul aduce victima într-o poziție de dependență financiară: victimei nu i se permite să muncească, agresorul ține evidența fiecărui ban cheltuit sau nu îi permite să îşi cheltuie propriii bani.*

În ziua de azi se acceptă că un copil este o persoană şi că el are dreptul de a i se respecta individualitatea. De aceea nu i se pot aplica pedepse fizice sau alte tratamente umilitoare sau degradante şi nici nu poate fi privat de drepturi, astfel încât să îi fie pusă în pericol sănătatea fizică sau psihică. Este adevărat că uneori părinţii iau *măsuri disciplinare* în cadrul educaţiei pe care sunt responsabili să o dea copilului, dar acestea nu trebuie să afecteze demnitatea lui.

Smucirea, ameninţarea, strigarea la copil, mai ales în public, creează temere şi/sau sunt percepute ca fiind umilitoare. Pedepsele fizice şi umilitoare aplicate copiilor au ca efect imediat rănirea copilului atât corporal, cât şi sufleteşte. După un anumit timp se va rupe ataşamentul dintre copil şi părinte, iar după o perioadă mai lungă va fi afectată dezvoltarea ulterioară a copilului, transformându-l într-o persoană anxioasă, retrasă. Există un risc mare ca acel copil supus abuzului să devină, la rândul lui, abuzator cu cei din jur, copii sau adulţi, uneori chiar şi cu propriii săi părinţi ori copii.

TELEFONUL COPILULUI: *Orice încălcare a drepturilor copilului şi orice formă de abuz sau neglijenţă asupra sa pot fi anunţate telefonic la două numere de telefon:*

- ***119****, unde răspund specialiştii de la Direcţia de Protecţia Copilului;*
- ***116.111****, unde răspund voluntarii de la asociaţia „Telefonul Copilului".*

Atunci când este sesizată pe orice cale de comiterea unui abuz asupra copilului, *Direcţia Generală de Asistenţă Socială şi Protecţie a Copilului* face rapid o investigaţie şi, dacă este în pericol iminent, poate decide scoaterea copilului din acel mediu şi plasarea lui în regim de urgenţă la o altă familie, persoană sau un serviciu specializat, urmând ca apoi un judecător să confirme sau să infirme această măsură. Dacă cei care au abuzat de copil sunt chiar părinţii săi, pot începe procedurile pentru *decăderea din drepturile părinteşti*, astfel încât părintele să devină un simplu străin pentru acel copil. Doar un judecător poate decide aceasta.

Evident, atunci când copilul este maltratat sau sănătatea ori viaţa lui a fost pusă în pericol, poliţia va deschide un dosar penal indiferent dacă autorul este un adult sau un alt copil din familie ori un străin. Nu are importanţă cum a aflat poliţia de cele întâmplate: constatări personale ale organului legii, din presă, de pe internet, dintr-o plângere depusă de victimă, dintr-un denunţ depus de un martor ori dintr-un mesaj anonim.

INFRACŢIUNE: *Dacă măsurile sau tratamentele aplicate de părinte sau persoana care îngrijeşte minorul au pus în primejdie gravă dezvoltarea fizică, intelectuală sau morală a minorului, atunci autorul va fi pedepsit cu închisoarea pentru comiterea infracţiunii de* ***rele tratamente aplicate minorului****.*

9. Violenţa domestică

În unele familii se întâlnesc cazuri extrem de grave: copiii sunt loviţi cu pumnii, bătuţi cu cureaua ori călcaţi în picioare; sunt închişi în pivniţă, legaţi cu lanţul de pat, arşi cu ţigara; sunt violaţi ori chiar omorâţi. Aceste fapte intră în categoria numită *violenţa domestică*, iar aceasta poate fi de ***opt forme***: **verbală, fizică, sexuală, psihologică, economică, socială, spirituală şi cibernetică**. Asemenea fapte se produc, de regulă, faţă de adulţii sau minorii care fac parte din aceeaşi familie. Tot în această categorie intră faptele de acest fel care au loc şi între soţi sau foşti soţi, precum şi între actuali sau foşti parteneri, neavând importanţă dacă agresorul locuieşte sau a locuit împreună cu victima.

Când faptele au o gravitate mare, ele devin infracţiuni, adică cel care le comite riscă să fie trimis în închisoare. Întotdeauna, când cel agresat este un membru de familie (copil, părinte, bunic, actual/fost soţ ori concubin), infracţiunea este considerată a fi mai gravă – şi pedeapsa care se va aplica va fi majorată cu o pătrime – decât în cazul în care autorul ar fi un străin.

FORME DE VIOLENȚĂ DOMESTICĂ:

a) violența verbală *– adresarea printr-un limbaj jignitor, brutal: insulte, amenințări, cuvinte şi expresii degradante sau umilitoare;*

b) violența psihologică *– impunerea voinței sau a controlului personal, provocarea de stări de tensiune şi de suferință psihică în orice mod şi prin orice mijloace: amenințare (verbală sau în orice altă modalitate), şantaj, violență demonstrativă asupra obiectelor şi animalelor, afişare ostentativă a armelor, neglijare, control al vieții personale, acte de gelozie, constrângeri de orice fel, urmărire fără drept, supraveghere a locuinței, a locului de muncă sau a altor locuri frecventate de victimă, efectuare de apeluri telefonice sau alte tipuri de comunicări prin mijloace de transmitere la distanță, care, prin frecvență, conținut sau momentul în care sunt emise, creează temere;*

c) violența fizică *– vătămarea corporală ori a sănătății: lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, muşcare, otrăvire, intoxicare, supunerea la eforturi fizice epuizante sau la activități cu grad mare de risc pentru viață sau sănătate şi integritate corporală, altele decât cele de la lit. e);*

d) violența sexuală *– agresiune sexuală, impunere de acte degradante, hărțuire, intimidare, manipulare, brutalitate în vederea întreținerii unor relații sexuale forțate, viol conjugal;*

e) violența economică *– interzicerea activității profesionale, privare de mijloace economice, lipsire de mijloace de existență primară (hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate), sustragere intenționată a bunurilor persoanei, interzicerea dreptului de a poseda, folosi şi dispune de bunurile comune, control inechitabil asupra bunurilor şi resurselor comune, refuzul de a susține familia, impunerea de munci grele şi nocive în detrimentul sănătății, inclusiv a unui membru de familie minor;*

f) violența socială *– izolarea persoanei de familie, de comunitate şi de prieteni, interzicerea frecventării instituției de învățământ sau a locului de muncă, interzicerea/limitarea realizării profesionale, impunerea izolării, inclusiv în locuința comună, privarea de acces în spațiul de locuit, deposedarea de acte de identitate, privare intenționată de acces la informație;*

g) violența spirituală *– subestimarea sau diminuarea importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale: interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie, a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice ori religioase, interzicerea dreptului*

de a vorbi în limba maternă şi de a învăța copiii să vorbească în limba maternă, impunerea aderării la credințe şi practici spirituale şi religioase inacceptabile;
***h) violență cibernetică** – hărțuire online, mesaje online instigatoare la ură pe bază de gen, urmărire online, amenințări online, publicarea neconsensuală de informații şi conținut grafic intim, accesul ilegal de interceptare a comunicațiilor şi datelor private şi orice altă formă de utilizare abuzivă a tehnologiei informației şi a comunicațiilor prin intermediul calculatoarelor, telefoanelor mobile inteligente sau altor dispozitive similare care folosesc telecomunicațiile sau se pot conecta la internet şi pot transmite şi utiliza platformele sociale sau de e-mail, cu scopul de a face de ruşine, umili, speria, amenința, reduce la tăcere victima.*

Trebuie să ştiți că actele de violență nu pot fi justificate invocându-se obiceiul (*„aşa se făcea şi pe vremea noastră”*), cultura (omorârea prin lapidare – adică prin aruncatul cu pietre, în anumite țări asiatice – pentru relații homosexuale sau adulter), religia (*„femeia trebuie să fie supusă bărbatului”*), tradiția (bătaia cu bâte de Anul Nou din comuna Ruginoasa, județul Iaşi).

Cei care sunt victime ale unor astfel de infracțiuni trebuie să anunțe rapid poliția, iar dacă este vorba de un minor, indiferent că este autor sau victimă, trebuie anunțat serviciul de protecție a copilului. Cel care este în pericol grav poate să fie primit o perioadă într-un centru pentru adăpostirea victimelor violenței în familie.

***DE REȚINUT:** În caz de violență domestică, orice persoană poate anunța poliția. Polițiştii pot interveni şi din oficiu, chiar dacă nu este formulată vreo plângere din partea celui agresat. În timpul procesului, dacă victima crede că fapta nu se va mai repeta, poate să se împace cu agresorul care este din familia sa, dar numai dacă ea doreşte acest lucru.*

Atunci când prin actele de violență este pusă în pericol viața, integritatea fizică sau psihică ori libertatea unui membru al

familiei, poliția chemată la fața locului poate emite pe loc un ***ordin de protecție provizoriu*** pentru 5 zile: agresorul este îndepărtat din locuință ori i se interzice să se apropie la o anumită distanță de victimă şi, dacă e cazul, i se ridică arma folosită. Ulterior, cel agresat poate solicita un ***ordin de protecție*** de la judecătorie: protecția se acordă într-o procedură rapidă, pentru maximum şase luni, şi ea poate consta în evacuarea agresorului din locuință, interzicerea de a veni în contact cu victima, obligarea lui de a nu se apropia la o anumită distanță față de victimă, copiii sau rudele ei.

10. Copii lipsiți de familie

Unii copii sunt puşi în *plasament*: copilul este dat în grija temporară a unei persoane/familii, a unui asistent maternal sau a unui serviciu de tip rezidențial.

Trei sunt cazurile în care Direcția de Protecția Copilului poate lua această măsură:

- când copilul este lipsit temporar sau definitiv de familia sa (părinții sunt decedați, necunoscuți, decăzuți din drepturile părinteşti pentru că şi-au neglijat îndatoririle, condamnați cu interzicerea drepturilor părinteşti pentru că şi-au abuzat copiii, puşi sub interdicție pentru că suferă de boli psihice grave, declarați dispăruți sau chiar morți pentru că au plecat de prea mult timp de la domiciliu şi nu se mai ştie nimic de ei);
- când copilul este abuzat ori neglijat chiar de către membrii familiei;
- când copilul este găsit sau abandonat în unități sanitare.

STATISTICĂ: *În prezent sunt peste 50.000 de copii luați de lângă părinții lor, pentru că au fost abandonați sau le-a fost pusă în pericol creşterea şi educarea de către propria familie. Anual, aproximativ 9.000-10.000 de copii sunt abandonați de propriile familii.*

11. Copii adoptaţi

Unii copii sunt *adoptaţi*. Adopţia (înfierea) este dorită, de regulă, de părinţii care nu pot avea copii pe cale naturală. De asemenea, dacă un părinte care are deja un copil se căsătoreşte cu altă persoană, cea din urmă are posibilitatea de a adopta acest copil şi, astfel, ambii soţi vor apărea şi în acte ca fiind părinţii lui.

Părinţii adoptatori pot fi români sau străini care domiciliază în străinătate.

Pentru adopţie, este nevoie de acordul părinţilor naturali, dar şi de acordul copilului, atunci când acesta are 10 ani împliniţi. Adopţia se aprobă de către judecător. Din acel moment încetează definitiv legăturile cu cei care i-au dat viaţă, iar copilul dobândeşte legături de rudenie cu noua sa familie. Când împlineşte 18 ani, i se poate comunica cine sunt părinţii lui naturali.

12. Abandon de familie

Copilul are dreptul să crească alături de părinţii săi, iar părinţii au obligaţia să îl îngrijească. Atunci când se îndepărtează de copil, ei pot fi pedepsiţi de autorităţi.

INFRACŢIUNI: *Dacă părinţii părăsesc sau abandonează copilul şi acesta suferă fizic sau psihic, ei comit infracţiunea de* ***abandon de familie*** *şi vor fi sancţionaţi dacă minorul depune plângere la poliţie.*

La rândul său, copilul este obligat de lege să îşi întreţină părintele care ajunge în stare de nevoie şi nu are posibilităţi financiare proprii. Dacă refuză, atunci copilul poate fi dat în judecată de părinţii săi şi un judecător va decide dacă părinţii vor fi ajutaţi în natură sau prin plata unei sume, în mod regulat.

13. Dispariţie şi răpire copil

În cazul în care copilul dispare de la domiciliu, părinții sau persoana care avea datoria să îl supravegheze trebuie ca *în cel mult 24 de ore* să anunțe poliția la telefon 112, care în scurt timp va începe urmărirea generală după o procedură specifică – sistemul ***„Alertă răpire copil”***: mesajul cu privire la dispariție se anunță în cât mai multe medii, către cât mai multe persoane şi se colectează informațiile relevante.

TELEFON COPII DISPĂRUȚI: *În orice țară din Europa dispariția unui copii se anunță la numărul unic* ***116.000****.*

TEHNICI ANTIRĂPIRE PENTRU COPII

1. Evită străinii: *nu discuta cu necunoscuți; nu te duce cu ei, indiferent ce îți promit; nu deschide uşa nimănui, chiar dacă spun că sunt trimişi de părinți; nu te urca în maşina lor; nu lua de la ei alimente;*

2. Strigă după ajutor: *Nu plânge, ci strigă cât poți de tare după ajutor. Spune explicit: Ajutor! Vrea să mă ia! Nu e tatăl meu! Nu e mama mea! Ajutați-mă! Chemați poliția! Mă fură! Omul acesta mă atinge!;*

3. Agață-te de piciorul agresorului: *trânteşte-te imediat la picioarele agresorului şi prinde-te strâns cu brațele de un picior al acestuia. Încolăceşte-ți picioarele în jurul celuilalt picior al agresorului sau al altui obiect fix (un stâlp, o bicicletă, o balustradă, piciorul unui pat);*

4. „Înotul”: *când agresorul vine spre tine să te atace, nu îl împinge, ci mişcă-ți brațele repede în lateral, ca la înot. Asta va preveni să fii apucat prea uşor în zona pieptului sau a gâtului. În acelaşi timp, strigă după ajutor;*

5. Metoda peştelui alunecos: *când agresorul te apucă din spate şi îți acoperă gura sau te strânge în zona gâtului, lasă-te în jos mişcându-ți mâinile şi picioarele ca un peşte. Ajuns jos, întoarce-te spre agresor cu fața şi loveşte-l cu picioarele. În acelaşi timp, strigă după ajutor;*

6. Muşcă şi loveşte: *muşcă/zgârie braţele cu care îţi apucă faţa sau alte zone la care poţi ajunge. Loveşte agresorul cu pumnii sau picioarele în locurile sensibile: în ochi, în zona organelor sexuale (bărbaţi), în gamba piciorului, la gât sub bărbie, în coşul pieptului. Dacă eşti ţinut de mâini, loveşte cu capul în nas, bărbie, gură. Apoi fugi!;*
7. În caz de răpire cu maşina: *nu te urca în maşina unui necunoscut – apucă-te cu mâinile strâns de o bară, un copac, un obiect din jur pentru a opri să fii tras în maşină. Dacă ai ajuns în maşina lui, opune rezistenţă ca să nu fii tras în afară – când agresorul deschide uşa maşinii, prinde-te în spaţiul dintre uşă şi maşină. Dacă geamul este deschis, prinde-te de marginea geamului. Strigă după ajutor! Dacă te afli în maşină pe scaunul de lângă şofer, bagă un braţ prin volan şi blochează-l, căci va provoca viteză redusă sau o direcţie nefirească, atrăgând atenţia altor persoane. Dacă eşti pus pe bancheta din spate şi ai mâinile libere, bagă degetele în ochii agresorului, strigă şi fă semne altor conducători auto prin geamurile laterale sau prin cel din spate. Când agresorul opreşte şi deschide portiera să coboare, deschide portiera opusă şi fugi.*

Sursa: http://www.parenting.anidescoala.ro

INFRACŢIUNI: *Închiderea, ascunderea sau răpirea unui copil, indiferent cine ar comite astfel de fapte, este infracţiune şi se numeşte* ***lipsire de libertate în mod ilegal****.*

Anual, în România sunt 3.000 de sesizări pentru dispariţia unor copii. 95% din cazuri sunt însă plecări voluntare. La data de 1 iunie 2022 erau dispăruţi un număr de 976 de adulţi şi 69 de copii, enumeraţi la rubrica specifică de pe site-ul Poliţiei Române.

Copilul poate călători în străinătate, singur sau cu părinţii lui. Dacă un părinte părăseşte ţara cu copilul fără a avea acest drept şi fără acordul celuilalt părinte, fapta se numeşte ***răpire internaţională de copil***, iar Ministerul Justiţiei va intra în alertă pentru a face demersurile în vederea înapoierii în ţară a copilului.

*

Pe scurt

1. Indiferent dacă sunt sau nu căsătoriți ori dacă locuiesc sau nu împreună, părinții sunt egali în drepturi şi obligații față de copil;

2. Sunt interzise pedepsele care produc suferințe fizice sau psihice copilului, indiferent cine le aplică: părinții, profesorii, instructorii, paznicii, oamenii legii etc.;

3. Violența domestică nu poate fi justificată. Ea nu trebuie tolerată nici de către cei implicați, nici de cei ce asistă la aşa ceva.

*

Zile importante

8 martie – Ziua Internațională şi Națională a Femeii;
Prima duminică a lunii mai – Ziua Națională a Mamei;
A doua duminică a lunii mai – Ziua Națională a Tatălui;
8 mai – Ziua Egalității de Şanse între Femei şi Bărbați;
15 mai – Ziua Internațională a Familiei;
31 mai – Ziua Fraților şi Surorilor în Europa;
1 iunie – Ziua Mondială a Părinților şi Ziua Internațională a Copiilor;
2 iunie – Ziua Națională a Adopției;
15 iunie – Ziua Mondială de Conştientizare a Abuzului față de Bătrâni;
1 octombrie – Ziua Internațională a Persoanelor Vârstnice;
11 octombrie – Ziua Internațională a Fetelor;
15 octombrie – Ziua Internațională a Femeilor din Mediul Rural;
19 noiembrie – Ziua Internațională şi Națională a Bărbatului;
25 noiembrie – Ziua Internațională de Eliminare a Violenței împotriva Femeilor.

*

Legislaţia aplicabilă

Legea nr. 100/1992 pentru aderarea României la Convenţia de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaţionale de copii;

Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea şi combaterea violenţei domestice;

H.G. nr. 679/2003 privind condiţiile de obţinere a atestatului, procedurile de atestare şi statutul asistentului maternal profesionist;

Legea nr. 273/2004 privind procedura adopţiei;

Legea nr. 87/2007 pentru ratificarea Convenţiei asupra relaţiilor personale care privesc copiii, adoptată la nivelul Consiliului Europei în anul 2003;

Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului European din 18 decembrie 2008 privind competenţa, legea aplicabilă, recunoaşterea şi executarea hotărârilor şi cooperarea în materie de obligaţii de întreţinere;

Legea nr. 287/2009 privind Codul civil;

H.G. nr. 49/2011 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind prevenirea şi intervenţia în echipă multidisciplinară şi în reţea în situaţiile de violenţă asupra copilului şi de violenţă în familie şi a Metodologiei de intervenţie multidisciplinară şi interinstituţională privind copiii exploataţi şi aflaţi în situaţii de risc de exploatare prin muncă, copiii victime ale traficului de persoane, precum şi copiii români migranţi victime ale altor forme de violenţă pe teritoriul altor state;

Legea nr. 197/2012 privind asigurarea calităţii în domeniul serviciilor sociale;

Legea nr. 167/2014 privind exercitarea profesiei de bonă;

H.G. nr. 867/2015 pentru aprobarea Nomenclatorului serviciilor sociale, precum şi a regulamentelor-cadru de organizare şi funcţionare a serviciilor sociale;

H.G. nr. 691/2015 pentru aprobarea Procedurii de monitorizare a modului de creştere şi îngrijire a copilului cu părinţi plecaţi la muncă în străinătate şi a serviciilor de care aceştia pot beneficia, precum şi pentru aprobarea Metodologiei de lucru privind colaborarea dintre direcţiile generale de asistenţă socială şi protecţia copilului şi serviciile publice de asistenţă socială;

Rezoluţia 2079 (2015) privind „Egalitatea şi autoritatea părintească comună: rolul taţilor", adoptată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei;

Legea nr. 30/2016 pentru ratificarea Convenţiei Consiliului Europei privind prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor şi a violenţei domestice (*Convenţia de la Istanbul*), adoptată la nivelul Consiliului Europei în anul 2011;

H.G. nr. 797/2017 pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare şi funcţionare ale serviciilor publice de asistenţă socială şi a structurii orientative de personal;

Ordinul nr. 146/2578/2018 al ministrului afacerilor interne privind modalitatea de gestionare a cazurilor de violenţă domestică de către poliţişti;

Ordinul nr. 28/2019 al ministrului muncii privind aprobarea standardelor minime de calitate pentru acreditarea serviciilor sociale destinate prevenirii şi combaterii violenţei domestice;

Legea nr. 35/2020 privind acordarea unui ajutor financiar familiilor pentru plata serviciilor oferite de bonă;

O.U.G. nr. 105/2021 privind aprobarea şi implementarea Programului naţional de suport pentru copii, în contextul pandemiei de COVID-19 – „Din grijă pentru copii";

H.G. nr. 592/2021 privind aprobarea Strategiei naţionale pentru prevenirea şi combaterea violenţei sexuale „SINERGIE" 2021-2030 şi a Planului de acţiuni pentru implementarea ei.

*

Site-uri utile

www.anes.gov.ro – Agenţia Naţională pentru Egalitate de Şanse între Femei şi Bărbaţi;

www.copii.gov.ro – Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului şi Adopție;

www.politiaromana.ro/ro/persoane-disparute – Adulții din România dați dispăruți;

www.politiaromana.ro/ro/copii-disparuti – Copiii din România dați dispăruți;

www.legislatie.just.ro – Legislația României;

www.coe.int/istanbulconvention – Platforma Consiliului Europei pentru Convenția de la Istanbul;

www.hudoc.grevio.coe.int – Baza de date a grupului de experți cu privire la violența domestică şi asupra femeilor din Europa;

www.copiisinguriacasa.ro – Site dedicat copiilor cu părinți plecați în străinătate.

*

Teste-grilă

1. În privința copilului, părinții au drepturi egale: a. numai dacă sunt căsătoriți; b. numai dacă locuiesc împreună; c. indiferent de relația dintre ei.	**2. Copilul:** a. este considerat proprietatea părinților; b. trebuie să poarte întotdeauna numele tatălui; c. indiferent de vârstă, are obligația de respect față de părinți.
3. Când doi părinți divorțează, atunci: a. ei nu vor mai fi soți; b. divorțează şi de copil; c. copilul va fi dus la orfelinat.	**4. Dacă ambii părinți pleacă la muncă în străinătate, legea îi obligă:** a. să lase copilului bani pentru cheltuielile zilnice; b. să anunțe serviciul public de asistență socială cu 40 de zile înainte; c. să lase copilul la bunici.

5. Dacă părinţii divorţează, atunci cel care nu are custodia copilului plăteşte pensie de întreţinere: a. numai până când copilul împlineşte vârsta de 16 ani, căci de atunci poate să muncească singur; b. până când copilul termină studiile, nu mai târziu de 26 de ani; c. numai dacă vrea.	**6. Pensia de întreţinere este:** a. a minorului; b. a părintelui care îngrijeşte minorul; c. o posibilitate a acelui părinte care o datorează.
7. Când un părinte nu are custodia singurului său copil, el va plăti o pensie de întreţinere de: a. o treime din salariu; b. o pătrime din salariu; c. o cincime din salariu.	**8. Dacă un părinte nu plăteşte timp de 3 luni pensia de întreţinere, atunci:** a. înseamnă că el a renunţat la dreptul de a fi părinte; b. va fi sancţionat pentru comiterea infracţiunii de abandon de familie; c. copilul va putea să refuze a mai vorbi cu el.
9. În urma adopţiei: a. copilul adoptat păstrează relaţia cu părinţii săi naturali; b. un copil străin devine rudă cu cel care îl adoptă; c. copilul adoptat nu devine rudă şi cu neamurile adoptatorului.	**10. Cine poate adopta un copil?** a. orice persoană, indiferent că este singură sau căsătorită; b. numai persoanele căsătorite, dar care nu pot avea copii pe cale naturală; c. bărbatul singur, dacă nu este homosexual.

11. Două persoane care se căsătoresc devin: a. rude; b. soți; c. afini.	**12. Copiii şi părinții lor:** a. sunt rude de gradul întâi; b. sunt afini; c. nu sunt niciun fel de rude.
13. Sunt rude de gradul al treilea: a. părinții care au trei copii; b. unchiul şi nepotul său de la frate; c. bunicii şi nepoții.	**14. Frații între ei:** a. nu sunt rude; b. sunt rude de gradul întâi; c. sunt rude de gradul al doilea.
15. În caz de violență domestică, poliția: a. poate interveni şi din oficiu; b. va interveni doar dacă victima face plângere; c. poate interveni numai dacă este de față.	**16. În cazul în care copilul dispare de la domiciliu, părinții trebuie să anunțe poliția:** a. după 48 de ore de la dispariție; b. imediat ce constată că nu este acasă; c. în cel mult 24 de ore de la dispariție.
17. Oriunde în Europa, dispariția unui copil se anunță la numărul de telefon: a. 116.000; b. 116.111; c. 116.123.	**18. Este abandon de familie:** a. când copilul este alungat de acasă de către părinții săi; b. când un părinte pleacă pentru totdeauna din domiciliu; c. când copilul este lăsat fără supraveghere în camera sa mai mult de 12 ore.
19. Lipsirea de libertate este infracțiune când: a. un copil este răpit de pe stradă de niște necunoscuți;	**20. Ordinul de protecție este:** a. dat de părinți tinerilor peste 16 ani pentru a se

b. părinții nu permit unui copil să iasă din casă două zile drept pedeapsă; c. unui elev nu i se permite să iasă din şcoală când doreşte el.	proteja atunci când întreține relații intime; b. dat de omul legii, ca cel acuzat de violență domestică să stea departe de membrii familiei; c. obligația celui care are un câine de luptă de a afişa pe poartă anunțul *„Atenție, câine rău!”*.

*

Răspunsuri: 1. c, **2.** c, **3.** a, **4.** b, **5.** b, **6.** a, **7.** b, **8.** b, **9.** b, **10.** a, **11.** b, **12.** a, **13.** b, **14.** c, **15.** a, **16.** c, **17.** a, **18.** a, **19.** a, **20.** b.

Capitolul VII

Tânărul și sănătatea

În acest capitol vei afla:
- *ce drepturi ai când mergi la medic;*
- *de la ce vârstă se pot vinde țigări și alcool tinerilor;*
- *câte tipuri de droguri există și care sunt interzise;*
- *cum să te hrănești sănătos;*
- *ce rol joacă sportul în viața ta;*
- *cum protejăm mediul.*

1. COVID-19

Aceasta este o *boală infecțioasă* cauzată de coronavirusul SARS-CoV-2, care a apărut în regiunea Wuhan din China, în decembrie 2019. Imunitatea se dobândește prin vaccinare, inclusiv în cazul minorilor.

Cele mai frecvente **simptome** ale bolii sunt: febra, oboseala și tusea uscată. Alte simptome sunt: lipsa gustului și a mirosului, durerile de cap și dureri musculare, nas înfundat, dureri în gât sau diaree. *Anunță imediat medicul de familie și raportează la 112!* Trebuie să ții cont că unele persoane, deși se infectează, se simt bine și nu au simptome, sunt totuși contagioase.

STATISTICĂ: *În primul an de la izbucnirea bolii s-au îmbolnăvit de COVID-19 un număr de 110 milioane de oameni, dintre care au murit 2,4 milioane. Cele mai afectate state au fost SUA, Brazilia și India.*

Virusul se **răspândeşte** de la omul bolnav la cel sănătos prin secreţii sub formă de picături mici care sunt împrăştiate atunci când persoana infectată tuşeşte sau strănută. Aceste picături se aşază pe obiectele şi suprafeţele din jur şi pot fi preluate prin atingerea lor cu palmele, apoi prin atingerea ochilor, nasului sau a gurii sau prin aspiraţia directă a acestor picături.

Trei reguli sanitare trebuie respectate pentru **prevenirea îmbolnăvirii**:

- poartă masca astfel încât să îţi acopere gura şi nasul;
- păstrează distanţa de cel puţin 1,5 m faţă de cei din jur;
- spală-te pe mâini cu apă şi săpun minimum 20 de secunde.

CONTRAVENŢIE: *Rişti amenda între 500 şi 15.000 lei dacă, în timpul stării de alertă:*

- *ieşi nelegal din starea de carantină sau izolare la domiciliu, părăseşti zonele, localităţile sau clădirile carantinate;*
- *nu respecţi interdicţia de a organiza mitinguri, demonstraţii, procesiuni, concerte, în spaţii deschise, ori întruniri de natura activităţilor culturale, ştiinţifice, artistice, religioase, sportive sau de divertisment, în spaţii închise;*
- *nu respecţi regulile cu privire la circulaţie în locurile şi în intervalele orare în care aceasta a fost interzisă sau restrânsă.*

INFRACŢIUNE: *Dacă nu respecţi măsurile de carantinare sau spitalizare şi prin aceasta răspândeşti infecţia către alte persoane, rişti pedeapsa cu închisoarea pentru zădărnicirea combaterii bolilor. Riscul este acelaşi dacă omiţi să declari către personalul medical sau instituţia publică unde lucrezi informaţii despre contactul cu persoanele infectate.*

2. Servicii medicale

Oricine are dreptul de a se bucura de cea mai bună stare de sănătate posibilă şi de a beneficia de servicii medicale şi de recuperare.

Adulţii pot beneficia de acces la policlinici şi spitale publice atunci când fac dovada achitării unei cotizaţii lunare (utilizând cardul de sănătate); altfel, trebuie să plătească pe loc costul serviciului medical.

Copiii au în mod gratuit acest drept. Pentru aceasta, ei trebuie să fie înscrişi în evidenţa unui *medic de familie*, la fel ca adulţii. Unele dintre serviciile medicale sunt asigurate chiar în interiorul şcolilor şi liceelor, în ambulatoriu sau cabinete medicale.

TELEFOANE UTILE: *Pentru copiii cu vârsta între 0 şi 6 ani, părinţii pot obţine sfaturi medicale inclusiv prin telefon, fără a se deplasa la spital sau policlinică. Se poate apela gratuit şi nonstop la serviciul* ***PEDITEL 1791*** *(în reţelele Vodafone, Orange şi Telekom) sau* ****1791*** *(în reţeaua Digi fix şi mobil). Pentru judeţul Cluj, se poate apela serviciul* ***ALOPEDI 0364.917*** *(tarif normal).*

Tinerii pot merge cu încredere la medic. După împlinirea vârstei de 16 ani nu mai este nevoie de acordul părinţilor pentru intervenţii medicale care ţin de probleme sexuale sau reproductive.

Personalul medical este obligat să păstreze *confidenţialitatea* cu privire la starea, diagnosticul sau tratamentul aplicat pacientului. Acesta trebuie să fie tratat în mod respectuos. Cât timp pacientul este în unitatea medicală, el nu poate fi filmat sau fotografiat fără acceptul său.

CORUPŢIE: *Când un medic pretinde bani ori produse pentru a efectua actul medical, el comite infracţiunea de* ***luare de mită****, indiferent dacă primeşte sau nu ceea ce a solicitat. Aceeaşi infracţiune există dacă medicul primeşte orice fel de folos drept mulţumire sau recompensă după efectuarea actului medical. Când un pacient promite sau oferă vreun folos medicului, fie înainte, fie după îndeplinirea actului medical,*

comite infracțiunea de ***dare de mită****. Pentru ambele persoane se va aplica pedeapsa închisorii.*
Corupția din spitale se poate reclama la numărul de telefon ***0.800.806.806****.*

Este adevărat că internetul oferă informații despre medicamente. Unele persoane chiar vând medicamente pe internet. Fii precaut cu informațiile din mediul online! Ține cont că un diagnostic poate fi pus doar de un medic şi că medicamentele le poate vinde numai un farmacist.

Suplimentele alimentare conțin doar minerale şi vitamine. Ele nu previn, nu tratează şi nu vindecă boli umane.

Copiii nu pot dona organe sau țesuturi. Un copil poate dona numai celule stem, atunci când primitorul este o rudă până la gradul al patrulea, dar cu consimțământul său, în cazul în care are 10 ani împliniți, care trebuie dat în fața preşedintelui tribunalului şi cu acordul părintelui. Prelevarea de organe, țesuturi şi/sau celule de la minorul decedat se face numai cu consimțământul scris al unuia dintre membrii majori ai familiei sau al rudelor.

De multe ori este de ajutor psihologul din cadrul şcolii sau cel din cabinetul privat. A nu se confunda *psihologul* cu *psihiatrul*! Psihologul acordă consiliere şi ajutor emoțional, sufletesc, pe când psihiatrul este un cadru medical care pune diagnostice şi prescrie tratamente, ce sunt de cele mai multe ori medicamentoase.

3. Consum de alcool

Jumătate dintre adolescenți au consumat alcool cel puțin o dată. Unii beau din teribilism, alții să îşi facă curaj pentru a comite fapte imorale sau ilegale, iar alții de plăcere. Unii cred că astfel ajung să se simtă maturi, alții vor doar să se distreze.

ŞTIAŢI CĂ...? *În România, vârsta medie a debutului consumului de alcool este de 14 ani. Consumul iniţial de alcool la această vârstă creşte de 4-5 ori riscul de dezvoltare a unei dependenţe de alcool faţa de situaţia în care consumul de alcool debutează la vârsta de 19 ani.*

Trebuie să ştii că legea interzice servirea cu băuturi alcoolice a minorilor: pentru comerciantul care încalcă această regulă se va da o amendă şi se va suspenda activitatea pentru 10-30 de zile, iar la a doua abatere, unitatea va fi închisă. Minorii vor fi sancţionaţi cu amendă când consumă băuturi alcoolice pe stradă, în piaţă, pe stadion, în parcuri, în gară şi autogară ori în mijloacele de transport în comun.

Efectele consumului de alcool sunt negative: creierul este afectat, procesul de învăţare şi performanţa şcolară scad, dezvoltarea tânărului este pusă în pericol. De asemenea, scade inhibiţia specifică vârstei şi predispune adolescentul la o viaţă sexuală necorespunzătoare, care poate genera o sarcină nedorită sau contractarea unei boli cu transmitere sexuală. Cel mai periculos este să fie dependent de băuturi alcoolice (devine *alcoolic*). Trebuie să ştii că există instituţii speciale pentru dezalcoolizare şi tratament specific.

Una dintre cauzele principale de deces al adolescenţilor sunt ***accidentele de circulaţie*** produse pe fondul consumului de alcool sau al altor substanţe numite psihoactive. Dacă ai consumat aşa ceva, sub nicio formă să nu te urci pe scuter, bicicletă ori la volanul unui autoturism! Rişti să comiţi un accident rutier, să distrugi mijlocul de transport, să te răneşti sau să răneşti ori chiar să ucizi pe cineva. În România, poliţia face deseori controale în trafic: când la testul cu alcoolscopul valoarea este pozitivă, se dă amendă pe loc; când valoarea este de peste 0,4 mg/litru alcool pur în aerul expirat, şoferul este condus la clinică pentru recoltare de mostre biologice şi, dacă se constată că are o îmbibaţie alcoolică de peste 0,8 g/l alcool pur în sânge, fapta constituie infracţiune sancţionată cu închisoare între unu şi 5 ani sau amendă penală. La fel, pentru cei care conduc drogaţi.

DE REŢINUT: *În România, limita legală a alcoolemiei la volan este de... ZERO LA MIE.*

Evident, cel care nu deţine permis şi conduce maşina pe drumul public comite o infracţiune distinctă. Nu are importanţă că a condus doar câţiva metri până a fost oprit de poliţie sau că avea de rezolvat ceva urgent. Dacă maşina i-a fost încredinţată de un adult care ştia că nu are permis sau că a consumat alcool, acesta va fi sancţionat şi el cu închisoarea.

4. Consum de tutun

S-a constatat că majoritatea adulţilor care fumează s-au apucat de acest viciu în adolescenţă şi că un sfert dintre adolescenţi fumează în mod regulat sau ocazional. Curiozitatea sau anturajul îi convinge pe unii să se apuce de fumat, ca mai apoi să devină dependenţi. Chestia cu *„Da, dar bunicul a fumat toată viaţa lui şi a trăit până la 80 de ani"* nu mai ţine: în ziua de azi, oamenii fac mai puţin sport, consumă alimente ce conţin multe *E*-uri şi sunt mai stresaţi. Dacă la toate acestea se adăugă alcool şi tutun, avem ingredientele perfecte pentru o moarte prematură.

În ţara noastră, în fiecare oră mor patru români din cauza fumatului, atât activ, cât şi pasiv. Fumatul în perioada sarcinii poate avea drept efect aducerea pe lume a unui copil cu malformaţii. Narghileaua (*shisha*) foloseşte deseori tot tutun, având însă aromă de fructe. O oră de fumat din narghilea este echivalentă cu fumatul a 20 de ţigări.

TELVERDE: *Consiliere pentru a renunţa la fumat poţi obţine la numărul de telefon* ***08008STOPFUMAT*** *(**0.800.878.673**), apelabil gratuit din toate reţelele.*

Ar fi bine să nu îi instigi pe alţii să îţi urmeze obiceiurile. Nu fuma în şcoală sau în zona ei, căci poţi fi sancţionat disciplinar de către conducerea şcolii. În ţara noastră există o lege care, la fel ca în multe ţări occidentale, interzice fumatul în spaţii publice închise, iar sancţiunea este amenda între 100 şi 500 lei sau efectuarea a 20 de ore de activităţi în folosul comunităţii, în cazul elevilor cu vârsta de peste 16 ani şi studenţilor contravenienţi.

Legea interzice ca minorilor să li se vândă sau să li se distribuie gratuit produse din tutun. Unitatea comercială care încalcă această regulă va primi o amendă şi se va suspenda activitatea pentru 30 de zile; la a doua abatere, va fi închisă de tot.

5. Consum de pastile, etnobotanice, droguri

Pastilele sunt făcute să te însănătoşească, iar ele se prescriu de către medici. Eşti la vârsta la care nu trebuie să te „îndopi" cu vitamine şi proteine ca să-ţi crească muşchii sau cu pastile pentru a slăbi: sportul şi hrana adecvată sunt suficiente în această perioadă în care nu este definitivat procesul de creştere. Să ai grijă: unele substanţe, precum diazepamul sau morfina, se vând doar cu prescripţie medicală şi nu pot fi folosite decât în scop terapeutic. Deţinerea unor astfel de substanţe poate atrage aplicarea unei amenzi.

Etnobotanicele, cunoscute drept „legale" şi procurate în trecut din „magazine de vise", iar azi de la dealeri de pe stradă, sunt o formă de droguri sintetice alcătuite dintr-un amestec de ierburi şi diverse substanţe (inclusiv acetonă, otravă pentru şoareci sau substanţe de curăţat geamurile). Consumul lor duce la efecte imediate: ameţeală, halucinaţii, greaţă, leşin, înţepenirea corpului (*efectul „zombi"*). O intervenţie medicală poate fi salvatoare numai dacă este imediată. În România legea interzice nu doar vânzarea etnobotanicelor, ci şi oferirea lor în mod gratuit altor persoane sau publicitatea cu privire la ele.

Din păcate, ***drogurile*** sunt consumate de peste 10% dintre adolescenții români. Există mai multe feluri de droguri: marijuana, cocaină, heroină, opiu, crack, ecstasy, LSD, amfetamină etc. Se găsesc sub mai multe feluri: unele se fumează, altele se mestecă sau se înghit, sunt unele care se trag pe nas şi altele care se injectează. Ele se vând de către traficanți (*dealeri*) care la început le oferă la prețuri mici sau chiar gratuit, ca apoi să crească prețul pe măsură ce consumatorul devine dependent.

INFRACȚIUNI: *În România nu este permisă deținerea drogurilor, chiar dacă este vorba de droguri „recreaționale", cum ar fi canabisul, şi chiar dacă este pentru consumul propriu – această faptă constituie infracțiune. De asemenea, sunt infracțiuni cultivarea, depozitarea, transportul, oferirea şi vânzarea drogurilor.*

Există droguri care produc efecte ireversibile asupra creierului chiar de la o singură utilizare. Efectele drogurilor sunt diverse: unele provoacă stări de beție, de veselie sau halucinogene; altele generează semi pareză; altele generează boli cardiace ori pulmonare; altele, psihoze sau schizofrenii; unele produc stare de comă, iar administrate în anumite doze, generează moartea. Efectele unor droguri trec după câteva ore, ale altora după câteva zile. Trebuie să ştii că acest drum este, de regulă, fără întoarcere. Dependența nu trece de la sine, ci necesită tratament specializat. Caută îndrumare cât mai repede la părinți, profesori, medici, consilieri!

TELVERDE: *Poți obține sfaturi şi sprijin cu privire la combaterea consumului de droguri de la specialiştii de la Agenția Națională Antidrog. Apelează cu încredere la numărul de telefon* ***0.800.870.070****.*

Unii tineri consumă des marijuana (de regulă, în amestec cu tutunul) şi haşiş (sub formă de răşină), obținute din planta de cânepă indiană denumită **canabis** şi cunoscută drept „iarbă". Ea se consumă în țigară („*joint*", „pai", „băț", „cui") sau sub formă de prăjiturele. Provoacă o senzație de ameteală, de visare („*high*").

Consumul regulat de marijuana duce la pierderi de memorie, scăderea atenției, scăderea capacității de decizie. Combinată cu alte substanțe, provoacă afecțiuni cardiovasculare. Atât deținerea, cât şi traficul de marijuana sunt sancționate cu închisoarea.

Fake news:

- *„Consumul de canabis nu provoacă dependență" – fals: deja în spitalele de psihiatrie s-au înregistrat cazuri cu persoane dependente psihic de marijuana. În plus, odată ce persoana devine dependentă de canabis, ea tinde să încerce un drog mai puternic.*
- *„Canabisul are efecte terapeutice" – fals: ceea ce se vinde pe piața neagră conține peste 10% THC, o substanță psihoactivă, care nu are nicio legătură cu CBD, substanță care se pare că ar avea efecte terapeutice şi care se găseşte în unele produse ce se vând la farmacie sub formă de capsule, pulbere sau ulei, dar şi acelea numai cu prescripție medicală.*

6. Mediu şi nutriţie

Dreptul la sănătate implică şi dreptul la un mediu înconjurător sănătos, precum şi dreptul la o nutriție adecvată. Sunt deja întâlnite la copii diverse boli, de la cancer la obezitate şi boli de inimă.

BOLI LA COPII: *În țara noastră se nasc anual peste 1.400 de copii cu malformații la inimă şi mai puțin de jumătate ajung să fie tratați; dacă ajung să fie operați, nouă din zece copii supraviețuiesc. Sunt câteva sute de cazuri de persoane, printre care şi copii, identificate cu boala Lyme, cauzată de muşcătura de căpuşă. Unul din 10.000 de copii este depistat cu o formă de cancer; 80% sunt vindecabili. Un sfert dintre copii sunt predispuşi la tulburări de dezvoltare, de atenție sau din spectrul autist (avem 30.000 de copii bolnavi de autism). 2.500 de copii au diabet şi sunt dependenți de insulină. 2.000 de copii sunt diagnosticați cu artrită idiopatică juvenilă, boală care nu se vindecă niciodată. Peste 10% dintre copiii în vârstă de 8 ani sunt supraponderali.*

România are toate formele de relief: mare, munte, dealuri şi câmpii, râuri, lacuri şi un fluviu, precum şi a doua deltă ca mărime din Europa. Natura ne susține, şi noi trebuie să o protejăm. Ea ne asigură sănătatea, resursele sau locul de relaxare.

Exploatarea rațională a lemnului, a apei, recuperarea materialelor reciclabile, sortarea gunoiului (selectarea distinctă a gunoiului menajer de sticlă, hârtie şi plastic) sunt semne ale civilizației. Aruncarea gumei de mestecat pe stradă, a cojilor de semințe pe jos la manifestările sportive sau în parc, a ambalajelor pe geamul de la maşină sau a țigării pe trotuar nu constituie doar nişte contravenții, adică fapte pentru care poți fi sancționat cu amendă, ci sunt dovada unor carențe în educație.

ŞTIAȚI CĂ...? *Gunoiul trebuie selecționat în containere (pubele tip igloo) de culori diferite:* ***GALBEN*** *pentru deşeuri de ambalaje din plastic şi metal; VERDE pentru deşeuri de ambalaje din sticlă;* ***ALBASTRU*** *pentru deşeurile de ambalaje din hârtie şi carton;* ***NEGRU/GRI*** *pentru deşeurile reziduale (menajere);* ***MARO*** *pentru deşeuri biodegradabile.*
În afara acestora, separat mai trebuie colectate şi deşeurile periculoase (vopsele, pesticide, medicamente expirate, uleiuri, acizi etc.), dar şi cele voluminoase. Pentru aceste tipuri de deşeuri sunt organizate campanii regulate de colectare.
Totodată, deşeurile electronice trebuie predate centrelor specializate.

Pentru a avea o viață sănătoasă, se impune să facem sport minimum 30 minute pe zi, să reducem cât putem zahărul şi sarea din alimentația noastră, să renunțăm la dulciuri pentru a consuma în special fructe, legume şi cereale şi să bem zilnic cel puțin doi litri de apă plată. Unele exerciții îmbină armonios mişcările fizice cu starea mentală: *yoga, qigong, tai chi, pilates.*

Nerespectarea regulilor de igienă şi de nutriție, nevaccinarea la timp sau existența unor afecțiuni în familie sunt cauze ori condiții care favorizează apariția bolilor. Cercetătorii au stabilit că atitudinea negativă, gândurile pesimiste sau emoțiile distructive ne fac rău şi, în timp, acestea vor afecta corpul nostru fizic.

Învață să laşi deoparte tot ce ți-ar putea produce o stare de rău fizic şi detaşează-te de orice ți-ar putea produce o stare de rău psihic.

7. Protecţia consumatorului

După ce achiziționezi un bun din comerț, este posibil ca într-un termen de doi ani de la livrare să constați că ***nu este conform*** cu produsul pe care ai dorit să îl cumperi. De când descoperi acest lucru ai la dispoziție două luni să informezi vânzătorul, după care poți:

- Să duci bunul cumpărat înapoi şi să ceri repararea sau înlocuirea lui, care este gratis şi trebuie să aibă loc în următoarele 15 zile;
- dacă asta nu este posibil, atunci poți cere fie înapoierea unei părți din prețul plătit, fie înapoierea întregii sume plătite.

Orice produs are o durată medie de utilizare şi un termen de garanție stabilit de vânzător. Dacă în acest termen ***produsul se defectează***, deşi l-ai utilizat potrivit instrucțiunilor primite, ți se va asigura repararea sau înlocuirea sa fără a plăti nimic. De exemplu, produsele electrice sau electronice au un termen de garanție cuprins între 6 luni şi 3 ani, iar în tot acest timp produsul stricat ți se va repara gratuit, ori de câte ori se strică, însă numai la *service*-urile autorizate de producător.

Când produsele indicate mai sus le-ai cumpărat folosind internetul, tranzacția trebuie confirmată prin e-mail sau în contul tău deschis pe site-ul furnizorului. Produsele trebuie furnizate către tine în maximum 30 zile sau în termenul propus de vânzător şi acceptat de tine. Poți să comunici furnizorului oricând în termen de 14 zile că te-ai ***răzgândit***, fără nicio explicație, iar în termen de alte 14 zile să returnezi produsele, urmând a ți se restitui toată suma plătită.

În cazul în care cumperi un produs alimentar şi nu ai observat că are termenul de valabilitate ***expirat***, poți cere înlocuirea de îndată a produsului sau returnarea prețului plătit.

INFRACȚIUNI: *Sunt sancționați cu închisoare cei care infectează apa, falsifică băuturi sau alimente. La fel, cei care vând produse cu termenul de valabilitate expirat, dacă sunt vătămătoare sănătății oamenilor.*

Atunci când nu ți se respectă toate aceste drepturi sau pentru orice nereguli în legătură cu produsele sau serviciile de pe piață poți sesiza *Comisariatul Județean pentru Protecția Consumatorilor*, care va sancționa agentul economic, mergând de la amendă până la închiderea unității.

TELEFONUL CONSUMATORULUI: 021.9551 *este o linie telefonică cu tarif normal, la care consumatorii pot suna pentru a primi informații referitoare la modalitatea în care pot face sesizări sau reclamații cu privire la produsele şi serviciile ce le sunt puse la dispoziție.*

Este posibil să ai probleme cu un lucru cumpărat dintr-un stat membru al UE. Dacă în certificatul de garanție se menționează că beneficiază de o ***garanție europeană***, atunci consumatorul o poate solicita în oricare dintre aceste state, inclusiv România. Dacă certificatul de garanție nu prevede acest fapt, atunci nu se poate solicita aplicarea garanției decât în țara din care s-a achiziționat produsul. Toate informațiile necesare le poți obține de la *Centrul European al Consumatorilor România.*

*

Pe scurt

1. Alcoolul şi tutunul dăunează sănătății. Acestea nu pot fi vândute minorilor;

2. În România este interzis să vinzi, să cumperi sau să ai droguri asupra ta, în geantă, maşină sau în casă;

3. Alimentaţia adecvată şi protecţia mediului înconjurător sunt esenţiale pentru sănătate.

*

Zile importante

4 februarie – Ziua Mondială de Luptă împotriva Cancerului;
11 februarie – Ziua Mondială a Bolnavului;
12 martie – Ziua Gărzii Naţionale de Mediu;
15 martie – Ziua Mondială a Drepturilor Consumatorilor;
21 martie – Ziua Internaţională a Pădurilor;
22 martie – Ziua Mondială a Apei;
2 aprilie – Ziua Internaţională de Conştientizare a Autismului;
7 aprilie – Ziua Mondială a Sănătăţii;
10 aprilie – Ziua Sportului Curat;
18 aprilie – Ziua Europeană a Drepturilor Pacienţilor;
22 aprilie – Ziua Internaţională a Mamei-Pământ;
26 aprilie – Ziua Internaţională de Reamintire a Dezastrului de la Cernobîl;
4 mai – Ziua Naţională a Inimii;
5 mai – Ziua Internaţională a Moaşelor;
12 mai – Ziua Internaţională a Asistentului Medical;
19 mai – Ziua Mondială a Medicilor de Familie;
24 mai – Ziua Europeană a Parcurilor Naţionale;
27 mai – Ziua Internaţională a Medicinei de Urgenţă;
28 mai – Ziua Internaţională de Acţiune pentru Sănătate a Femeilor;
31 mai – Ziua Mondială Fără Tutun;
5 iunie – Ziua Mondială a Mediului;
7 iunie – Ziua Mondială a Siguranţei Alimentare;
8 iunie – Ziua Mondială a Oceanelor;
14 iunie – Ziua Mondială a Donatorului de Sânge;

26 iunie – Ziua Internațională de Luptă împotriva Abuzului şi Traficului Ilicit de Droguri;
29 iunie – Ziua Internațională a Dunării;
16 iulie – Ziua Donatorului de Organe;
28 iulie – Ziua Națională a Ambulanței din România;
31 august – Ziua Internațională de Conştientizare a Supradozei;
1 septembrie – Ziua Rezervației Biosferei Delta Dunării;
17 septembrie – Ziua Mondială a Siguranței Pacientului;
24 septembrie – Ziua Mondială a Inimii;
25 septembrie – Ziua Mondială a Farmacistului;
29 septembrie – Ziua Internațională de Conştientizare a Risipei Alimentare;
9 octombrie – Ziua Europeană pentru Donarea şi Transplantul de Organe;
10 octombrie – Ziua Mondială a Sănătății Mentale;
18 octombrie – Ziua Mondială a Menopauzei;
29 octombrie – Ziua Mondială a Accidentului Vascular Cerebral;
31 octombrie – Ziua Internațională a Mării Negre;
A treia zi de joi a lunii noiembrie – Ziua Națională fără Tutun;
1 decembrie – Ziua Mondială de Luptă împotriva HIV/SIDA;
4 decembrie – Ziua Risipei de Apă;
11 decembrie – Ziua Internațională a Munților.

*

Legislația aplicabilă

Legea nr. 17/1990 privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue şi al zonei economice exclusive ale României;
Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii şi liniştii publice;
O.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor;
Legea nr. 107/1996 a apelor;

O.G. nr. 58/1998 privind organizarea şi desfăşurarea activităţii de turism în România;

H.G. nr. 843/1999 privind încadrarea pe tipuri a unităţilor de alimentaţie publică neincluse în structurile de primire turistice;

Legea nr. 69/2000 a educaţiei fizice şi sportului;

O.U.G. nr. 59/2000 privind Statutul personalului silvic;

Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri;

O.G. nr. 99/2000 privind comercializarea produselor şi serviciilor de piaţă;

O.U.G. nr. 34/2000 privind produsele ecologice;

O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravenţiilor;

H.G. nr. 884/2001 pentru aprobarea Regulamentului de punere în aplicare a dispoziţiilor Legii educaţiei fizice şi sportului nr. 69/2000;

Legea nr. 349/2002 pentru prevenirea şi combaterea efectelor consumului produselor din tutun;

H.G. nr. 568/2002 privind iodarea universală a sării destinate consumului uman, hranei animalelor şi utilizării în industria alimentară;

Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului;

Legea nr. 85/2003 a minelor;

Legea nr. 238/2004 a petrolului;

Legea nr. 296/2004 privind Codul consumului;

O.G. nr. 42/2004 privind organizarea activităţii sanitar-veterinare şi pentru siguranţa alimentelor;

H.G. nr. 348/2004 privind exercitarea comerţului cu produse şi servicii de piaţă în unele zone publice;

O.U.G. nr. 195/2005 privind protecţia mediului;

Legea nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanţelor şi preparatelor stupefiante şi psihotrope;

Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii;

Legea nr. 407/2006 a vânătorii şi a protecţiei fondului cinegetic;

O.U.G. nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei şi faunei sălbatice;

O.U.G. nr. 68/2007 privind răspunderea de mediu cu referire la prevenirea şi repararea prejudiciului asupra mediului;

Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic;

Legea nr. 266/2008 a farmaciei;

O.U.G. nr. 23/2008 privind pescuitul şi acvacultura;

Legea nr. 132/2010 privind colectarea selectivă a deşeurilor în instituţiile publice;

Legea nr. 171/2010 privind stabilirea şi sancţionarea contravenţiilor silvice;

H.G. nr. 857/2011 privind stabilirea şi sancţionarea contravenţiilor la normele din domeniul sănătăţii publice;

Legea nr. 194/2011 privind combaterea operaţiunilor cu produsele susceptibile de a avea efecte psihoactive (*Legea „etnobotanicelor"*);

H.G. nr. 155/2011 pentru aprobarea criteriilor şi normelor de diagnostic clinic, diagnostic funcţional şi de evaluare a capacităţii de muncă pe baza cărora se face încadrarea în gradele I, II şi III de invaliditate;

H.G. nr. 461/2011 privind organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale Antidrog;

H.G. nr. 1.005/2012 privind organizarea şi funcţionarea Gărzii Naţionale de Mediu;

Legea nr. 123/2012 a energiei electrice şi a gazelor naturale;

Legea nr. 185/2013 privind amplasarea şi autorizarea mijloacelor de publicitate;

Legea nr. 278/2013 privind emisiile industriale;

Legea nr. 121/2014 privind eficienţa energetică;

O.U.G. nr. 34/2014 privind drepturile consumatorilor în cadrul contractelor încheiate cu profesioniştii;

Legea nr. 249/2015 privind modalitatea de gestionare a ambalajelor şi a deşeurilor de ambalaje;

Legea nr. 165/2016 privind siguranţa operaţiunilor petroliere offshore;

Legea nr. 217/2016 privind diminuarea risipei alimentare;

Legea nr. 249/2016 privind modalitatea de gestionare a ambalajelor şi a deşeurilor de ambalaje;

Legea nr. 142/2018 privind precursorii de droguri;

Legea nr. 197/2018 a muntelui;

Legea nr. 292/2018 privind evaluarea impactului anumitor proiecte publice şi private asupra mediului;

Legea nr. 55/2020 privind unele măsuri pentru prevenirea şi combaterea efectelor pandemiei de COVID-19;

Legea nr. 136/2020 privind instituirea unor măsuri în domeniul sănătății publice în situații de risc epidemiologic şi biologic;

Legea nr. 56/2021 privind suplimentele alimentare;

O.G. nr. 2/2021 privind depozitarea deşeurilor;

O.G. nr. 6/2021 privind reducerea impactului anumitor produse din plastic asupra mediului;

O.U.G. nr. 92/2021 privind regimul deşeurilor;

H.G. nr. 1074/2021 privind stabilirea sistemului de garanție-returnare pentru ambalaje primare nereutilizabile;

Legea nr. 310/2021 privind prevenirea şi combaterea dopajului în sport;

O.U.G. nr. 71/2021 privind promovarea vehiculelor de transport rutier nepoluante;

H.G. nr. 696/2021 pentru aprobarea pachetelor de servicii şi a Contractului-cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale, a medicamentelor şi a dispozitivelor medicale, în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate pentru anii 2021-2022;

H.G. nr. 25/2022 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Sportului;

H.G. nr. 278/2022 pentru aprobarea Normelor metodologice privind controlul doping.

*

Site-uri utile

www.ana.gov.ro – Agenția Națională Antidrog;
www.anad.gov.ro – Agenția Națională Anti-Doping;
www.lcd.gov.ro – Laboratorul de control doping;

www.namr.ro – Agenția Națională pentru Resurse Minerale;
www.anpm.ro – Agenția Națională pentru Protecția Mediului;
www.acropo.gov.ro – Autoritatea de Reglementare a Operațiunilor Petroliere Offshore la Marea Neagră;
www.anpc.ro – Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului;
www.cncan.ro – Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare;
www.consuma-responsabil.ro – Platforma de consum responsabil de alcool al asociației SPIRITS;
www.stopfumat.eu – Programul Național „Stop fumat" al Ministerului Sănătății;
www.eccromania.ro – Centrul European al Consumatorilor România;
www.madr.ro – Ministerul Agriculturii;
www.turism.gov.ro – Ministerul Antreprenoriatului şi Turismului;
www.mmediu.ro – Ministerul Mediului, Apelor şi Pădurilor;
www.ms.ro – Ministerul Sănătății;
www.mts.gov.ro – Ministerul Sportului;
www.rosilva.ro – Regia Națională a Pădurilor;
www.ddbra.ro – Rezervația Biosferei „Delta Dunării";
www.sfatulmedicului.ro – Platformă cu opiniile avizate ale medicilor, sfaturile şi informații despre sănătate.

*

Teste-grilă

1. De la copilul decedat se pot preleva organe, țesuturi şi celule:	**2. Minorul de 16 ani poate solicita o intervenție medicală care ține de probleme sexuale:**
a. dacă există consimțământul scris al părinților;	a. numai cu acordul ambilor părinți;
b. doar în scop ştiințific;	

c. numai dacă există acordul scris al copilului de 14 ani împliniți, dat în timpul vieții.	b. fără acordul părinților; c. chiar şi cu acordul unui părinte.
3. Într-un magazin, vânzarea alcoolului către minor este: a. permisă numai dacă este de față cel puțin un părinte; b. ilegală; c. posibilă dacă produsul cumpărat este bere, iar cantitatea nu depăşeşte 0,5 l.	**4. Dacă este prinsă fumând în spațiu public închis, persoana:** a. va lua bătaie la palme cu liniarul; b. va face 30 de flotări, la cererea polițistului; c. va primi o amendă între 100 şi 500 lei.
5. Un autoturism poate fi condus de un copil: a. pe strada principală dintr-o comună, dacă are 14 ani împliniți; b. pe drumul public, numai dacă este însoțit de un adult ce posedă permis de conducere; c. dacă este un drum închis circulației maşinilor şi pietonilor.	**6. Şoferul care a consumat alcool şi circulă cu maşina pe drumul public comite o ilegalitate:** a. numai dacă alcoolemia în aerul expirat depăşeşte valoarea de 0,4; b. numai dacă alcoolemia în sânge depăşeşte valoarea de 0,8; c. indiferent de valoarea alcoolemiei.
7. Dacă la testul cu alcoolscopul un şofer iese pozitiv: a. va primi o amendă de la poliție dacă valoarea este sub 0,4; b. va fi condus acasă de echipajul de poliție; c. va fi arestat pe loc.	**8. Cel care nu are permis de conducere:** a. poate conduce o maşină pe un teren agricol; b. nu are voie să conducă niciun vehicul; c. poate conduce o maşină pe drumul public dacă este o situație urgentă.

9. Cel care conduce pe drumul public un autoturism şi nu are permis: a. va fi sancționat numai dacă viteza în localitate a fost peste 50 km/h; b. va fi sancționat chiar dacă a condus doar 5 metri; c. nu va fi sancționat dacă recunoaşte fapta şi nu are antecedente de acest fel.	**10. Dacă autoturismul a fost încredințat de un adult unui minor care a condus pe drumul public:** a. răspunde doar minorul; b. răspunde şi adultul, dar cu jumătate din pedeapsă; c. adultul va fi sancționat cu închisoarea.
11. Câte grame de canabis ai voie sa deții asupra ta în mod legal la un festival de muzică? a. maximum un joint; b. cel mult trei grame; c. nici măcar un gram.	**12. Drogurile sunt de risc şi de mare risc în funcție de:** a. riscul de a fi prins de poliție; b. riscul de a fi sancționat de către judecător; c. potențialul lor de a crea dependență.
13. Ecstasy, cocaina şi heroina sunt: a. droguri de risc; b. drog de mare risc; c. droguri permise doar cu rețetă de la medic.	**14. Oferirea de droguri altora:** a. este un act de binefacere; b. este legală dacă nu s-au primit în schimb bani; c. este considerată trafic de droguri.

*

Răspunsuri: 1. a, **2.** b, **3.** b, **4.** c, **5.** c, **6.** c, **7.** a, **8.** a, **9.** b, **10.** c, **11.** c, **12.** c, **13.** b, **14.** c.

Capitolul VIII

Viața intimă și de familie

În acest capitol vei afla:
- *regulile juridice privind relațiile intime;*
- *cum sunt protejați minorii de abuzuri sexuale;*
- *ce sunt violul, agresiunea sexuală, racolarea sexuală, corupția sexuală;*
- *cum sunt pedepsite traficul de persoane şi proxenetismul.*

1. Sex şi contracepție

În domeniul vieții intime, oamenii trebuie să fie responsabili, poate chiar mai mult decât în alte domenii ale vieții. Relațiile sexuale pot fi întreținute doar din momentul în care persoanele sunt complet dezvoltate fizic şi psihic, căci apropierea intimă dintre două persoane poate cauza emoții puternice, dar şi consecințe sociale ori chiar juridice. Pentru relații sexuale e nevoie de acordul partenerilor implicați, dar, chiar şi aşa, dacă au loc sub o anumită vârstă sau în anumite condiții, cei implicați vor fi pedepsiți.

Vârsta prea mică a copilului implicat într-o astfel de relație va atrage sancționarea partenerului indiferent că acesta este major sau, la rândul lui, minor.

Ştiați că...? *Vârsta consimțământului sexual în România este de 16 ani.*

Un tânăr poate consimți în mod valabil să întrețină relații sexuale numai dacă a împlinit vârsta de 16 ani. Dacă el este de

acord, dar nu a împlinit această vârstă, atunci partenerul său mai mare cu cel puțin trei ani va fi pedepsit cu închisoarea.

ACTUL SEXUAL CU UN MINOR: *Este infracțiune întreținerea de relații sexuale cu un minor sub 16 ani care și-a dat consimțământul pentru aceasta.*

Chiar dacă tânărul a împlinit 16 ani și își dă acordul, totuși anumitor persoane adulte le este interzis cu desăvârșire să întrețină relații sexuale cu el: rudele sale apropiate – părinți, bunici, frați, unchi și nepoți de la frate, respectiv cei care îl îngrijesc, păzesc, ocrotesc, educă sau îl tratează – profesori, doctori și asistenți medicali, instructori sportivi, preoți, îngrijitori, paznici.

JUSTIȚIA A DECIS: *În luna iunie 2015 un antrenor de handbal de la un club bucureștean a fost arestat sub acuzația că, în timpul cantonamentelor, a întreținut relații sexuale cu șapte fete având vârste între 11 și 14 ani. După un proces penal care a durat doi ani, în luna martie 2017 antrenorul a fost condamnat definitiv la pedeapsa de 19 ani închisoare, i s-a interzis dreptul de a mai profesa ca antrenor și a fost obligat să plătească victimelor suma totală de 42.000 euro și 59.000 lei.*

În ziua de azi, contracepția (împiedicarea unei sarcini nedorite) nu mai este un subiect tabu. Trebuie să știi că există diverse metode de a împiedica o sarcină, fiecare cu avantaje și dezavantaje, cu beneficii și riscuri: abstinența, pastile contraceptive, sterilet, diafragmă, prezervativ, injecție, retragerea. Cele mai adecvate sfaturi în alegerea unei metode contraceptive pot fi obținute de la medicul de familie, medicul specialist ginecolog sau specialiștii în *planificare familială*.

PLATFORMĂ DE EDUCAȚIE SEXUALĂ: *Informații despre prevenirea sarcinilor nedorite, a bolilor cu transmitere sexuală și chiar a comportamentelor agresive, deviante dintre parteneri puteți găsi în platforma „Sexul vs. Barza" la www.sexulvsbarza.ro.*

2. Boli venerice

Relaţiile sexuale neprotejate pot avea ca rezultat nu doar o sarcină nedorită, dar şi transmiterea unor infecţii, numite boli venerice sau BTS (boli cu transmitere sexuală). Astfel, relaţiile cu unul sau mai mulţi parteneri, fără folosirea prezervativului, prezintă risc de infectare cu *sifilis* (afectează organe vitale şi, în final, poate duce la deces), *gonoree* (duce la inflamarea testiculelor), *Chlamydia* (la femei poate produce infertilitate) sau *virusul HPV* (duce la apariţia cancerului de col uterin şi, nedepistat la timp, este fatal).

Unele infecţii sunt latente, altele se manifestă prin secreţii, erupţii, mâncărimi, arsuri, dureri. Este posibil ca unul dintre parteneri să nu aibă niciun simptom, dar să aibă infecţia. Când apar semne, trebuie să consultaţi un medic de familie, un specialist dermato-venerolog sau un ginecolog. Este obligatoriu să anunţaţi partenerul să îşi facă şi el un control. Ruşinea este ultimul lucru la care trebuie să vă gândiţi. Apelaţi grabnic la un medic!

Un mare pericol îl constituie dobândirea *virusului HIV*, care, în câţiva ani de la infectare, duce la declanşarea bolii SIDA şi, mai târziu, la deces. În România, peste 12.000 de persoane suferă de SIDA şi aproape 1.000 de cazuri noi sunt depistate anual, majoritatea fiind în rândul tinerilor. Infecţia se poate produce prin orice contact neprotejat, normal, anal şi chiar oral.

CAZURI REALE: *În anul 2014, un tânăr de 24 de ani din Segarcea a decedat. Date fiind regulile ce privesc confidenţialitatea medicală, de abia la autopsie s-a descoperit că el suferise de SIDA în urma infectării într-un spital, la vârsta de trei ani. După această veste, fostele lui partenere şi-au făcut analizele, iar cel puţin două au fost depistate cu HIV. La rândul lor, acestea avuseseră alţi parteneri. În total, peste 40 de persoane s-au dus la spital să li se recolteze probe pentru analize.*

În același an, la Năvodari s-a descoperit un tânăr care a infectat în mod deliberat câteva zeci de elevi de clasa a XII-a de același sex, după ce a aflat că este purtător de HIV. El a fost condamnat penal pentru răspândirea deliberată a virusului.

INFRACȚIUNI: *Transmiterea intenționată de boli venerice prin act sexual sau a SIDA prin orice mijloace este sancționată cu închisoarea.*

3. Viol şi agresiuni sexuale

Relațiile intime pot avea loc doar cu acceptul partenerilor implicați.

Orice formă de abuz sexual produce frică şi neîncredere. De ruşine, victima ajunge să nege ce i s-a întâmplat. În unele cazuri, victima rămâne cu traume psihice profunde. Sunt situații care au dus la sinuciderea victimei. În anumite localități şi regiuni din România, agresiunile sexuale sunt privite ca fiind ceva normal, ca drept al celui mai puternic din familie sau cu autoritate mai mare în comunitate – acest mod de gândire este profund greşit. Trebuie să ştiți că agresiunile sexuale nu sunt acceptabile nici în cadrul familiei: soț asupra celuilalt soț, părinte asupra copilului, copil asupra părintelui.

ŞTIAȚI CĂ...? *Începând cu luna iulie 2021, comite infracțiunea de nedenunțare cel care nu anunță imediat poliția sau parchetul atunci când vede, aude sau află că: un minor a fost abuzat sexual, că un minor a fost folosit pentru cerşetorie, că cineva s-a autosatisfăcut în fața unui minor cu vârsta sub 14 ani, că i-a trimis un mesaj text unui minor sub 14 ani pentru a-l invita să vizualizeze un film pornografic sau a invitat la el un minor sub 16 ani pentru a întreține relații intime.*

Întreținerea de relații intime împotriva voinței partenerului este cel mai grav abuz privind viața sexuală. El cunoaşte două forme: *viol* (când are loc penetrarea) şi *agresiune sexuală* (fără penetrare: atingeri, mângâieri, frecări).

Violul este un fel de armă, atât fizică, cât şi psihică. El răspândeşte teama şi umileşte nu doar victima, ci şi pe familia acesteia. Victima este deseori stigmatizată, pe când agresorul este uneori văzut drept un fel de erou printre prietenii săi. În timp, victima poate ajunge să dezvolte o repulsie față de sexul opus ori poate ajunge să nu îi mai pese de corpul său şi chiar se poate deda la acte de prostituție. De cele mai multe ori agresorul este o persoană violentă, cu probleme psihice sau care a mai comis astfel de fapte în trecut.

INFRACȚIUNEA DE VIOL: *Cât timp a fost comis fără acord, se pedepseşte cu până la 10 ani închisoare orice raport sexual firesc, act sexual oral, act sexual anal, precum şi orice act de penetrare vaginală sau anală. Atenție: este la fel de grav dacă pentru penetrare s-au folosit părți ale corpului sau diverse obiecte! Când victima este minoră, o rudă sau soț ori dacă mai mulți autori au acționat împreună, pedeapsa urcă până la 12 ani închisoare.*

În ultimii ani a crescut numărul de cazuri cu fete şi chiar băieți violați de cei din jurul lor: prieteni, cunoştințe, iubiți. Mulți încearcă să aplice ceea ce văd în filme pornografice. În 80% dintre cazuri, victima cunoaşte agresorul. S-au înregistrat chiar şi cazuri de părinți care îşi violează propriii copii sau concubini care violează copiii partenerilor, mai ales pe fondul consumului de alcool sau droguri. Nu puține sunt situațiile în care fetele minore au rămas însărcinate. Există şi cazuri de fete care, pentru a se răzbuna, au pus la cale violarea unor prietene, motiv pentru care au fost pedepsite şi ele, ca fiind complici la viol.

JUSTIŢIA A DECIS: *În noiembrie 2014, şapte tineri din Vaslui având vârste cuprinse între 18 şi 27 de ani au sechestrat şi violat pe câmp, timp de mai multe ore, o fată de 18 ani, până când ea a rămas inconştientă. Pe parcursul anchetei, au fost arestaţi. La finalul procesului, care a durat un an, pedepsele stabilite de judecători au fost următoarele: 10 ani închisoare pentru cel care s-a oferit să conducă fata cu maşina şi care, după ce a oprit pe câmp, a avut ideea chemării celorlalţi prieteni să comită fapta; câte 8 ani închisoare pentru alţi trei infractori care nu au recunoscut comiterea faptei; câte 6 ani închisoare pentru ultimii trei care au recunoscut fapta. Împreună, ei au fost obligaţi să plătească victimei suma de 70.000 lei reprezentând daune morale pentru suferinţa şi ruşinea îndurate.*

Prudenţa în relaţiile cu anumite persoane sau faţă de locurile frecventate poate înlătura condiţiile care favorizează comiterea violului. Dacă totuşi fapta are loc, victima nu trebuie să aibă niciun fel de simpatie sau compasiune faţă de agresor. Orice ar spune autorul sau cei din jur, ***nu victima este cea vinovată pentru viol!*** Nu are importanţă că autorul este prietenul, iubitul, o rudă sau un străin, ci orice agresor trebuie să răspundă pentru fapta sa. Violul este considerat o faptă atât de gravă încât este sancţionat chiar dacă intervine între soţi sau concubini.

REŢINEŢI: *NU înseamnă NU!*

Fără a face duş, victima trebuie să meargă rapid la medic pentru a obţine un *certificat medico-legal*. În acest document se menţionează urmele faptei constatate pe sau în corpul victimei, şi el va fi folosit ca probă în proces.

REŢEAUA NAŢIONALĂ DE MEDICINĂ LEGALĂ: *Aceasta este alcătuită din 53 de unităţi medico-legale, după cum urmează: Institutul Naţional de Medicină Legală „Mina Minovici" Bucureşti; 5 Institute de Medicină Legală în Iaşi, Cluj-Napoca, Craiova, Târgu Mureş, Timişoara; 36 de Servicii de Medicină Legală Judeţene în fiecare municipiu reşedinţă de judeţ (cu excepţia celor din centrele universitare în*

care funcționează institutele arătate mai sus); 11 cabinete medico-legale subordonate Serviciilor Județene respective, situate în Lugoj, Câmpulung – Argeş, Comăneşti, Făgăraş, Petroşani, Sighetu Marmației, Mediaş, Câmpulung Moldovenesc, Rădăuți, Bârlad, Oneşti.

Victima unei infracțiuni de viol trebuie să anunțe imediat organele de poliție, depunând o plângere. Victima va fi audiată imediat, de către o persoană de același sex. Nu are importanță că are sau nu dovezi, căci de strânsul lor se va ocupa poliția. Cât timp fapta reclamată chiar s-a petrecut în realitate, organele de poliție au obligația să facă cercetări şi să lămurească cele întâmplate.

În niciun caz victimei nu trebuie să îi fie ruşine pentru ce i s-a întâmplat. Nici nu trebuie să îi fie teamă de agresor, căci acesta va fi prins şi, cel mai probabil, arestat de către organele legii.

Agresiunile sexuale constau în atingeri sau gesturi intime care nu presupun penetrarea şi care sunt comise împotriva voinței partenerului – de exemplu, când victima este atinsă în fugă, imobilizată sau adormită pentru a suporta asemenea acte. În ultimii ani, judecătorii au considerat că atingerea sânilor sau feselor unei persoane prin surprindere ori înconjurarea victimei şi forțarea ei să suporte mângâieri în zona intimă, îmbrăcată fiind, constituie infracțiunea de agresiune sexuală.

INFRACȚIUNE: *Pentru* ***agresiuni sexuale*** *autorul va fi sancționat penal cu închisoare până la 7 ani, dar numai dacă victima face plângere la poliție în cel mult trei luni. Fapta este şi mai gravă, pedeapsa urcând la 10 ani, dacă autorul este rudă, profesor sau medic al victimei, dacă victima este minoră, dacă ea a fost fotografiată, dacă este lovită sau dacă mai mulți autori au acționat împreună.*

CAZ REAL: *O mamă în vârstă de 40 de ani din Argeş şi-a abuzat sexual fetele de 12 şi 16 ani, în fața camerei web: pentru 2.000 de dolari, trimitea înregistrări şocante cu ele unor cetățeni străini. Doi ani au durat ororile, până când, în luna septembrie 2017, procurorii norvegieni au alertat autoritățile române.*

AJUTOR CALIFICAT: *Dacă ai fost victima unei agresiuni sexuale sau fizice, poți intra în legătură cu un* ***avocat, în mod gratuit****, prin intermediul Rețelei Pro Bono pentru Drepturile Omului gestionate de asociația ACTEDO: www.actedo.org/contact_rpb.*

4. Corupere sexuală şi racolare

Minorii sunt ocrotiți în mod special. Se consideră că unele aspecte ale vieții intime trebuie încă ținute departe de ei pentru a nu le tulbura dezvoltarea.

Dezvăluirea unor aspecte sexuale sau, în anumite condiții, simpla invitare a lor de a participa sau viziona asemenea acte constituie fie infracțiunea de corupere sexuală, fie cea de racolare sexuală. Astfel:

a. *pentru minorii cu vârsta sub 14 ani*, este interzis:

- să fie comise acte sexuale în prezența lor;
- să fie obligați să participe, să asiste sau să suporte acte intime care nu presupun penetrarea;
- să asiste la acte exhibiționiste sau să vizioneze orice fel de materiale pornografice;
- să li se propună sau să li se trimită mesaje pentru a se întâlni în vederea unor asemenea acte.

b. *pentru minorii cu vârsta de 14-18 ani*, este interzisă obligarea lor să participe, să asiste sau să suporte acte intime care nu presupun penetrarea, atunci când autorul este un membru de familie, profesor, instructor sportiv, preot, doctor, paznic;

c. *pentru minorii sub 16 ani*, este interzis să li se propună de către un major să se întâlnească pentru a întreține relații sexuale cu penetrare ori pentru a produce sau viziona materiale pornografice cu minori.

Sunt unele persoane care au comportamente ce țin de viața intimă care îi pot deranja pe cei din jur. Poliția sau jandarmeria va aplica amenzi celor care rostesc în public, inclusiv pe rețelele de socializare, cuvinte vulgare sau care comit în public gesturi obscene. Dacă faptele comise în public sunt mai grave, cum ar fi gesturi de autosatisfacere, desfăşurarea de relații intime sau distribuirea fără drept de imagini conținând activități sexuale, atunci se va aplica o pedeapsă de către judecător pentru infracțiunea de *ultraj contra bunelor moravuri*. Când fapta priveşte un animal, ea se numeşte zoofilie şi se sancționează de judecător cu închisoarea între 2 şi 7 ani.

TULBURĂRI PSIHICE *în legătură cu viața sexuală:*

- *pedofilia – preferință sexuală a persoanelor cu vârsta de peste 16 ani pentru copii mai mici de 13 ani; gerontofilie – preferința sexuală pentru bătrâni; zoofilia – pentru animale; pygmalionism – pentru partener-obiect (statuie); necrofilia – pentru cadavre;*
- *exhibiționism – excitație produsă prin expunerea organelor genitale în public; fetişism – prin manipularea unor obiecte; voyeurism – prin contemplarea scenelor sexuale; sadism – prin chinuirea partenerului; masochism – prin provocarea suferinței de către partener; frotteurism – prin frecarea de persoane străine în locuri publice.*

5. Prescripția răspunderii

Dacă trece un anumit timp de la comiterea faptei şi organele legii nu au aflat de aceasta sau, deşi au aflat, totuşi nu au putut finaliza la timp procesul, atunci autorul nu mai poate fi tras la răspundere chiar dacă este prins şi deferit justiției.

Intervalul de timp în care trebuie sancționat cel vinovat se numeşte *termen de prescripție* şi el este altul pentru fiecare tip de infracțiune. Acest termen se calculează de la data săvârşirii faptei.

ŞTIAŢI CĂ...? *Omorul, violul, agresiunea sexuală, actul sexual cu un minor, proxenetismul, traficul de persoane şi traficul de minori sunt singurele infracţiuni care nu se prescriu. Aceasta înseamnă că ele pot fi reclamate oricând, indiferent cât timp a trecut de la data comiterii faptei.*

În cazul abuzurilor sexuale (altele decât violul, agresiunea sexuală, actul sexual cu un minor), termenul de prescripţie se calculează *de la data când victima devine majoră*, tocmai pentru că se consideră că în timpul minoratului victimei îi lipseşte curajul de a anunţa autorităţile. Aşadar, s-a creat posibilitatea pentru victimă de a depune plângerea şi după ce va împlini vârsta de 18 ani, chiar dacă trece mai mult timp de la data abuzului. Evident însă, după o perioadă foarte îndelungată există riscul de a nu mai putea fi procurate dovezile necesare pentru a dovedi fapta.

6. Prostituţie şi traficare

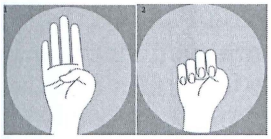

Cel/cea care practică prostituţia nu poate fi pedepsit/-ă decât dacă îşi atrage clienţii din locuri publice, caz în care va primi o amendă de la poliţist. La fel, legea prevede că vor fi amendaţi de poliţie părinţii minorului sub 16 ani care practică prostituţia.

TERMINOLOGIE: *Prin* ***practicarea prostituţiei*** *se înţelege întreţinerea de acte sexuale cu diferite persoane în scopul obţinerii de bani sau bunuri, pentru sine sau pentru altul.*

Persoana care convinge o alta sau o ajută să practice prostituţia se numeşte ***proxenet*** (*în jargon, „peşte”*), iar fapta lui este infracţiune. Dacă persoana convinsă sau ajutată este un minor care a fost lovit sau ameninţat pentru a se prostitua, pedeapsa pentru autor va fi de până la 15 ani închisoare.

Uneori sunt indivizi care caută sau răpesc persoane pe care le adăpostesc, le transportă sau le duc altora în scopul de a fi folosite drept sclavi, fie pentru prostituţie, fie pentru cerşetorie, fie pentru realizarea de materiale pornografice. Ei se numesc ***traficanţi de persoane***. Aceste fapte sunt interzise de lege faţă de minori întotdeauna, indiferent cum sunt convinşi sau constrânşi; când victima minoră este păcălită, lovită sau ameninţată să accepte toate acestea ori dacă autorul este o persoană din familie sau un profesor ori un funcţionar public, pedeapsa este mai mare, de până la 12 ani închisoare. Dacă victimele sunt majore, atunci sunt pedepsite numai dacă actele sunt comise prin constrângere sau păcălire, pedeapsa fiind închisoare de până la 10 ani. Trebuie notat că autorul va fi pedepsit chiar dacă victima îşi dă acordul pentru acele activităţi.

GEST SALVATOR: *Există un gest internaţional pentru a cere ajutor: se arată către posibilul salvator palma deschisă cu degetul mare pliat în podul palmei, peste care se închid rapid celelalte patru degete.*

În acest domeniu infractorii au găsit o metodă specială de înşelăciune, adică de păcălire a victimei: metoda ***„Loverboy"***. Iată în ce constă aceasta: individul intră în contact cu victima, îi satisface acesteia unele capricii şi, în timp, o determină să se îndrăgostească de el şi să facă orice pentru el. Astfel, unii dintre escroci le conving pe fete să le cumpere cadouri scumpe ori să le zică contul bancar şi codul cardului sau să le dea bani sau bijuterii pe care să le investească ori să le împrumute telefonul sau laptopul, după care dispar. Unii petrec mult timp cu fetele, racolate chiar şi online, le izolează de prietenii lor, apoi de părinţi, după care conving fetele să se mute cu ei şi chiar să plece din ţară împreună, unde sunt bătute, li se iau actele, sunt violate, puse să se prostitueze forţat şi sunt fotografiate/filmate pentru a putea fi şantajate. Alţii se leagă de fete care provin din medii defavorizate cărora le spun că au nevoie de bani şi că numai ele i-ar putea ajuta într-un singur mod: culcându-se o perioadă cu alţi bărbaţi, contra cost. O astfel de tânără ajunge, cu voia ei, şi

nu prin constrângere, să fie exploatată sexual de o adevărată rețea de traficanți de carne vie, în care unul se ocupă de recrutarea fetelor sărace, altul de cazarea lor și transportul la clienți, altul de colectarea și împărțirea banilor.

JUSTIȚIA A DECIS: *În aprilie 2014 s-a pronunțat hotărârea definitivă cu privire la doi tineri din sudul țării. Ei au fost condamnați la cinci ani, respectiv șase ani închisoare pentru proxenetism și trafic de persoane, fiind găsiți vinovați de faptul că, folosind metoda „prin îndrăgostire", au convins zeci de tinere, multe dintre ele minore, să se prostitueze în bordelurile din Europa. Astfel, ei nu au mai apelat la recrutarea prin violențe fizice sau prin răpire, ci au folosit această metodă mai personală, reușind să le mențină pe victime într-o totală dependență emoțională și afectivă față de ei.*

7. Concubinaj, logodnă, căsătorie

Două persoane pot decide să ducă o viață de familie întocmai ca doi soți, trăind și gospodărind împreună, fără a se căsători – în limbaj uzual ei se numesc ***concubini***. Legea nu impune vreun fel de restricții pentru o astfel de uniune, dar nici nu acordă vreun drept deosebit celor doi parteneri – în viitor, acest lucru se va întâmpla doar dacă se va aproba *legea parteneriatului civil*.

DE REȚINUT: *Pentru a ocroti copilul, legea stabilește că nu există nicio diferență între copilul născut dintr-o relație de concubinaj și un copil născut dintr-o căsătorie.*

În România se poate *căsători* doar un bărbat cu o femeie. Celebrarea are loc în fața ofițerului de stare civilă de la primărie și în prezența a doi martori. Acum, cei doi devin ***soți***. Ofițerul de stare civilă înmânează proaspeților căsătoriți ***certificatul de căsătorie***.

Cu acest prilej, soţii trebuie să opteze cu privire la ***regimul matrimonial***, adică să stabilească ce se întâmplă cu lucrurile pe care ei le dobândesc în timpul căsniciei. Sunt trei astfel de posibilităţi: dacă soţii aleg *regimul comunităţii de bunuri*, aceasta înseamnă că toate lucrurile pe care le vor dobândi ulterior vor fi ale amândurora; dacă aleg *regimul separaţiei de bunuri*, atunci lucrurile dobândite de fiecare soţ rămân doar ale sale; dacă aleg *regimul comunităţii convenţionale*, atunci urmează ca soţii să stabilească de fiecare dată care lucruri rămân proprii şi care vor fi comune.

Căsătoria între persoane de *acelaşi sex* nu poate fi oficiată în România. Căsătoriile de acest tip încheiate legal în străinătate încă nu sunt recunoscute la noi.

INFRACŢIUNE: *Căsătoria unei persoane deja căsătorite cu o altă persoană se numeşte* ***bigamie*** *şi se pedepseşte penal.*

Numai cei care au împlinit *18 ani* se pot căsători şi doar dacă îşi dau acordul ei înşişi pentru aceasta. Azi, nu se mai cere încuviinţarea din partea părinţilor, astfel că *peţitul* este doar un obicei străvechi. Totuşi, pentru motive temeinice şi numai dacă există un aviz medical, se poate căsători minorul de 16 ani care are încuviinţarea ambilor părinţi – de exemplu, partenera este însărcinată sau partenerul pleacă în armată pe o durată mai lungă; din momentul celebrării căsătoriei, acesta va avea toate drepturile adulţilor şi nu va mai fi considerat „minor". Uneori, minorii de 16 ani împliniţi, necăsătoriţi, cer aprobarea instanţei pentru a dobândi capacitatea de exerciţiu deplină – această *emancipare* poate avea loc numai pentru motive temeinice.

Legea arată că rudele nu se pot căsători şi nici întreţine relaţii intime între ele. Aceasta pentru că s-a demonstrat ştiinţific că „amestecul sângelui" între rudele apropiate poate duce la apariţia unor copii cu afecţiuni majore, fizice sau psihice.

INTERDICȚII: *Legea nu permite să se căsătorească între ele rudele până la gradul al patrulea inclusiv – adică copiii cu părinții, frații între ei, nepoții cu unchii sau bunicii, verișorii între ei (totuși, doar aceștia din urmă se pot căsători pentru motive temeinice și cu autorizarea instanței).*

INFRACȚIUNE: *Relațiile intime cu acord care au loc între rude în linie directă sau care au loc între frați și surori constituie infracțiunea de* ***incest*** *și se sancționează penal. Fără acord, fapta este* ***viol****.*

În anumite comunități, copiii sunt căsătoriți forțat, fata este răpită, cumpărată ori mirii au vârsta mai mică decât minimul impus de legislație – trebuie să știi că aceste căsătorii nu sunt legale.

Atunci când viitorii soți își promit că vor încheia căsătoria, înțelegerea lor poartă numele de *logodnă*. În unele comunități, mai ales cele rurale, logodna se celebrează la biserică, distinct de cununie, pentru a se aduce la cunoștința concitadinilor dorința celor doi și de a-i invita pe cei care cunosc că sunt impedimente la căsătorie să le spună.

După încheierea căsătoriei la ofițerul de stare civilă, potrivit religiei, unii soți se deplasează la biserică pentru a se încheia *cununia religioasă*. Celebrarea cununiei religioase nu poate avea loc decât dacă mirii prezintă preotului certificatul de căsătorie. Este de reținut însă că, din punct de vedere legal, cununia religioasă nu este obligatorie: ca cei doi să fie considerați soț și soție este suficientă *căsătoria civilă*, adică cea care a avut loc la primărie.

8. Naștere și avort

Decizia de a avea un copil este una de maximă responsabilitate. Femeia trebuie să fie pregătită fizic și psihic pentru nașterea și creșterea unui copil, dar și să fie susținută de tatăl copilului și, eventual, de bunici.

Deşi uneori ele însele sunt copii, totuşi unele fete aleg să fie mame devreme. De regulă, ele nu au venituri şi nici partener de viaţă care să le ajute la creşterea copilului, aşa că părăsesc şcoala şi uneori îşi pierd susţinerea din partea propriei familii.

STATISTICI: *10% dintre romăncele care nasc sunt minore. În Uniunea Europeană ne situăm pe primul loc la numărul de fete sub 15 ani care devin mame. În anul 2020, în România, 16.566 de tinere sub 18 ani au devenit mame. Dintre acestea, un număr de 731 aveau vârsta între 10 şi 15 ani.*

Este de subliniat importanţa primei copilării pentru evoluţia individului şi, în special, a primilor trei ani în care se realizează structurile de bază ale dezvoltării psihologice. Primii educatori ai copiilor sunt părinţii. De aceea, ei trebuie să aibă un bagaj bogat cu informaţii pertinente din diverse domenii precum: sănătate, nutriţie, creşterea şi dezvoltarea intelectuală şi emoţională a copilului, socializarea copilului.

În mod normal, naşterea are loc în condiţii adecvate, adică în unităţi sanitare şi/sau în prezenţa personalului sanitar autorizat.

INFRACŢIUNI: *Se pedepseşte* ***vătămarea fătului*** *în timpul naşterii de către mamă sau de orice persoană, cu excepţia medicului care a respectat procedurile. La fel, se pedepseşte* ***uciderea copilului nounăscut*** *imediat după naştere de către mamă, chiar dacă ea este în stare de tulburare psihică.*

O sarcină nedorită sau anumite afecţiuni pot impune întreruperea sarcinii. Statul român asigură accesul legal şi sigur la avort.

STATISTICĂ: *România are cea mai ridicată rată de avort din Europa: 48 de avorturi la 100 de naşteri, adică de două ori mai mult decât rata medie în UE.*

Din punctul de vedere al *religiei*, se consideră că, întrucât embrionul ar căpăta viață în timpul sarcinii, el este deja o ființă și atunci avortul este asimilat unei fapte de ucidere. Dar, din punct de vedere *legal*, se consideră că mama este stăpână pe corpul ei și că doar ea are dreptul de a hotărî dacă să aibă sau nu copii.

INFRACȚIUNE: *Avortul poate fi efectuat numai în unități sanitare autorizate, de către personal de specialitate obstetrică-ginecologie, și numai dacă sarcina are până în 14 săptămâni. Încălcarea acestor reguli atrage pedepsirea cu închisoarea a femeii în cauză și a persoanei care o ajută.*

Trebuie luat în calcul faptul că avortul poate avea consecințe asupra sănătății tinerei: de exemplu, există un risc de a nu mai putea avea copii pe cale naturală.

*

Pe scurt

1. Relațiile intime pot avea loc numai cu acordul partenerilor mai mari de 16 ani;

2. Sunt interzise legăturile intime între minori și adulții care le sunt rude, profesori, instructori, doctori, îngrijitori, paznici;

3. Sexul neprotejat poate duce la apariția unei sarcini nedorite și la transmiterea de infecții;

4. Minorul de până la 14 ani beneficiază din partea legii de ocrotire sporită în privința intimității;

5. Violul și agresiunea sexuală, traficul de persoane și de minori, precum și proxenetismul se pedepsesc cu închisoarea.

*

Zile importante

14 februarie – Ziua Îndrăgostiților;
31 martie – Ziua Internațională a Vizibilității Persoanelor Transgender;
17 mai – Ziua Internațională împotriva Homofobiei şi Transfobiei;
30 iulie – Ziua Mondială împotriva Traficului de Persoane;
28 septembrie – Ziua Internațională a Avortului în Siguranță;
18 octombrie – Ziua Europeană împotriva Traficului de Persoane;
18 noiembrie – Ziua Europeană de Protejare a Copiilor împotriva Exploatării Sexuale.

*

Legislația aplicabilă

O.G. nr. 1/2000 privind organizarea activității şi funcționarea instituțiilor de medicină legală;
Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului;
Legea nr. 196/2003 privind prevenirea şi combaterea pornografiei;
Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății;
Legea nr. 286/2009 privind Codul penal;
Legea nr. 287/2009 privind Codul civil.

*

Site-uri utile

www.legislatie.just.ro – Legislația României;
www.sexulvsbarza.ro – Platformă de educație sexuală;

www.doareu.com – Program de prevenire a infectării cu HIV şi de educaţie sexuală;

www.sanatoslapieptulmamei.ro – Program de educaţie şi sprijin pentru părinţii adolescenţi şi tineri;

www.legmed.ro – Reţeaua Naţională de Medicină Legală.

*

Teste-grilă

1. Dacă un major întreţine relaţii intime cu un minor: a. este infracţiune dacă minorul are vârsta sub 16 ani; b. este permis numai cu acordul partenerului având vârsta de peste 14 ani; c. este ilegal în afara căsătoriei.	**2. Relaţiile sexuale dintre unchi şi nepoată:** a. sunt permise dacă nepoata are 14 ani; b. sunt permise numai cu acordul nepoatei de peste 16 ani; c. sunt considerate infracţiune.
3. Când minorul de 17 ani îşi dă acordul pentru a întreţine relaţii intime: a. atunci partenerul trebuie să îl ia în căsătorie; b. acestea nu pot avea loc dacă partenerul este profesor, doctor, preot, instructor sportiv; c. ele pot avea loc numai dacă au fost înştiinţaţi anterior părinţii.	**4. Dacă cineva suferă de o boală venerică şi o transmite intenţionat prin act sexual:** a. este un risc asumat de cel care a întreţinut astfel de relaţii intime; b. este o infracţiune; c. va fi castrat chimic.
5. În ce condiţii se pot căsători două persoane de acelaşi sex în România?	**6. Sexul în locuri publice:** a. este permis numai dacă este întuneric;

a. numai dacă Biserica le încuviinţează acest lucru; b. doar dacă primarul este de acord să oficieze o astfel de căsătorie; c. acest lucru nu este permis de legislaţia noastră.	b. este interzis; c. nu este reglementat prin vreo lege.
7. Când victima este forţată să aibă relaţii intime, autorul va fi cercetat penal: a. numai dacă victima face plângere în 24 de ore; b. când victima este majoră, numai dacă face plângere în cel mult 30 de zile; c. dacă victima este minoră, indiferent cine anunţă poliţia.	**8. Violul este sancţionat:** a. numai dacă autorul este din afara familiei; b. chiar dacă pentru penetrare vaginală/anală se folosesc obiecte; c. numai dacă părinţii depun plângere pentru victima minoră.
9. Când vorbim de infracţiunea de viol şi de infracţiunea de agresiune sexuală: a. nu există nicio diferenţă; b. prima se poate comite prin penetrare intimă, a doua prin mângâiere intimă; c. diferenţa constă doar în vârsta victimei.	**10. Dacă un major trimite un sms către un copil de 15 ani pentru a-l invita să întreţină relaţii intime:** a. nu este infracţiune dacă acel copil nu a răspuns invitaţiei; b. este infracţiune numai dacă copilul a răspuns invitaţiei; c. este infracţiunea de racolare a minorilor în scopuri sexuale.
11. Avortul poate avea loc în mod legal: a. dacă minora însărcinată are acordul părinţilor; b. numai dacă vârsta sarcinii este mai mică de 14 săptămâni;	**12. Bigamia reprezintă:** a. căsătoria între două persoane; b. o infracţiune constând în căsătoria unei persoane deja căsătorite; c. căsătoria dintre două femei.

c. dacă femeia însărcinată are acordul celui cu care a conceput fătul.	
13. Legea permite să se căsătorească: a. tatăl cu fiica; b. mătuşa cu nepotul; c. doi verişori, în anumite condiţii excepţionale.	**14. Prin „raport sexual" se înţelege:** a. modul cum se raportează o persoană de un anumit sex la una de celălalt sex; b. o explicaţie dată de cineva în legătură cu activitatea sexuală; c. un act intim firesc între două persoane de sex opus.
15. Se numeşte incest, fiind interzis, raportul sexual consimţit ce are loc: a. între părinte şi copil sau între frate şi soră; b. între unchi şi nepot; c. între asistentul maternal şi copilul primit în plasament.	**16. Prin alăturarea literelor „LGBT":** a. se înţelege că firma de produse electronice „LG" şi-a deschis o filială în judeţul Botoşani; b. se desemnează o comunitate a minorităţilor sexuale; c. se prescurtează expresia: „The **L**aw is **G**enerally against **B**ullying of **T**eenagers".
17. Când cineva îşi procură bani necesari traiului practicând raporturi sexuale cu diferite persoane, atrăgând clienţi din locuri publice: a. fapta este pedepsită cu închisoarea; b. fapta este pedepsită cu amenda;	**18. Când cineva asigură protecţia unei prostituate sau îi găseşte clienţi, atunci respectivul:** a. dovedeşte că are un suflet mare; b. comite doar o faptă imorală; c. comite o infracţiune numită *proxenetism*.

c. fapta nu este sancționată în niciun fel.	

*

Răspunsuri: 1. a, **2.** c, **3.** b, **4.** b, **5.** c, **6.** b, **7.** c, **8.** b, **9.** b, **10.** c, **11.** b, **12.** b, **13.** c, **14.** c, **15.** a, **16.** b, **17.** b, **18.** c.

Capitolul IX

Elevul și școala

În acest capitol vei afla:
- *cum este organizat sistemul de învățământ;*
- *care sunt regulile aplicabile în școli;*
- *ce este bullyingul;*
- *ce sancțiuni se pot aplica elevilor care încalcă regulile școlare;*
- *cum sunt sancționați profesorii care agresează elevi;*
- *cum trebuie tratați elevii cu dizabilități;*
- *unde sunt plasați copiii abandonați, neglijați sau abuzați.*

1. Sistemul de învățământ

Dată fiind lipsa sa de maturitate fizică şi intelectuală, copilul are nevoie de protecție şi îngrijire specială. Un copil trebuie să fie pe deplin pregătit să trăiască independent în societate şi să fie educat în spiritul păcii, demnității, libertății, toleranței, egalității şi solidarității. Aceste valori trebuie să stea la baza oricărui sistem de educație, public sau privat.

Adulții depun eforturi pentru educația tinerei generații: acasă – unde părinții au un rol esențial, la şcoală – unde instrucția se face de cadrele didactice, în societate – prin proiecte şi programe ale societății civile.

STATISTICĂ: *În România învață 3,5 milioane de preşcolari şi elevi (din care în licee învață 620.000 de elevi), grupați în aproape 7.000 de unități şcolare, cu 235.000 de cadre didactice.*

Învățământul general obligatoriu este de 10 clase şi cuprinde ciclul primar, cel gimnazial şi primii doi ani ai învățământului secundar superior. Învățământul de stat este gratuit pentru orice copil. Desigur, părinții pot alege să înscrie copilul la o şcoală privată, dar acolo va trebui plătită o taxă.

ŞTIAȚI CĂ...? *Ordinele ministrului educației pot fi accesate la www.edu.ro/legislație-ordine-de-ministru.*

Părinții sunt obligați de lege să înscrie copilul la şcoală. Ei vor decide tipul unității de învățământ pe care o va urma copilul şi se vor asigura că el frecventează cursurile.

INFRACȚIUNE: *Este sancționat părintele care retrage copilul de la şcoală sau îl împiedică să urmeze cursurile învățământului general obligatoriu.*

Copilul care a împlinit 14 ani are dreptul să ceară schimbarea felului învățăturii şi al pregătirii profesionale, dar acest lucru trebuie încuviințat de către instanța judecătorească.

2. Pedepse corporale

În trecut, copiii obraznici la şcoală erau puşi să stea în genunchi pe coji de nucă spartă, erau bătuți peste mâini cu bățul sau la fund cu liniarul, erau puşi la colțul clasei cu mâinile ridicate. În prezent, în cadrul procesului de instruire din şcoală legea prevede că *orice pedeapsă corporală este interzisă.* Copilul trebuie tratat cu respect de către profesori şi personalul şcolii, la fel cum şi de la el se aşteaptă să îi trateze cu respect pe colegi şi pe profesori.

ŞTIAȚI CĂ...? *Ghidul profesorului agresat şi Ghidul elevului agresat au fost întocmite de asociația VeDem Just şi sunt disponibile la www.educatiejuridica.ro/lejer.*

Un profesor nu are voie să agreseze un elev. Pentru un asemenea comportament, el poate fi sancționat disciplinar de către conducerea şcolii. În acest scop, oricine poate sesiza comisia de disciplină a şcolii. Sancțiunile care se pot aplica sunt: observație scrisă, avertisment, diminuarea salariului până la concediere, suspendarea dreptului de înscriere la concurs de grad, destituirea din funcția de conducere, desfacerea contractului de muncă.

CAZ REAL: *În luna octombrie 2015, la un liceu din Braşov, profesoara de informatică a avut o ieşire nervoasă. Ea a țipat la un elev, după care l-a lovit de mai multe ori cu o carte şi l-a dat afară din clasă. Comisia de disciplină a şcolii a sancționat profesoara cu reducerea salariului cu 10% pe o perioadă de 3 luni.*

De asemenea, pentru fapta de lovire, amenințare sau insultare comisă asupra unui elev, orice persoană poate raporta cazul la poliție/parchet. Atunci va începe o cercetare penală a profesorului pentru comiterea infracțiunii de *purtare abuzivă.* Dacă la sfârşitul procesului va fi condamnat, acel profesor va fi şi dat afară din serviciu.

DE REȚINUT: *Un profesor care este condamnat pentru o infracțiune comisă în calitate de cadru didactic (lovire, amenințare, fals, delapidare) îşi pierde automat locul de muncă.*

3. Violența şcolară

Actele de violență sunt interzise de lege, indiferent că sunt comise în perimetrul şcolar sau în afara acestuia, asupra unui copil sau asupra unui adult, chiar profesor. Sancționarea lor implică acțiuni şi din partea organelor statului, şi din partea organelor şcolare, când faptele se comit la şcoală.

Astfel, atunci când elevul agresor are vârsta sub 14 ani, el trebuie luat în supravegherea Direcției de Protecția Copilului, anunțată imediat de orice profesor (obligatoriu) sau de un elev (facultativ). Dacă elevul agresor a împlinit deja 14 ani, atunci va fi anchetat de poliție, iar un judecător îl poate sancționa cu o măsură educativă. În ambele cazuri, la cererea victimei, elevul şi părinții vor fi obligați să plătească victimei o sumă pentru durerea sau ruşinea îndurată. Dacă părinții nu au aceşti bani, li se va opri suma din conturile pe care le dețin în bancă sau li se vor scoate bunurile la vânzare prin licitație.

CAZ REAL: *Un elev de liceu din Botoşani, după ce a primit nota patru la limba română, a postat pe Facebook o înjurătură la adresa profesoarei. Aceasta a dat în judecată elevul, cerând judecătorului să oblige pe elev şi părinții săi să îi plătească suma de 10.000 lei daune morale pentru ruşinea îndurată. În ianuarie 2016, judecătorul a admis că profesoara are dreptate şi i-a acordat o parte din suma cerută.*

Dacă violențele se comit la şcoală, elevul va răspunde ca orice alt cetățean, dar, în plus, va fi sancționat şi disciplinar, potrivit Statutului elevului.

DE REȚINUT: *Şcoala este loc pentru educație, nu pentru altercație.*

De aceea, în fiecare şcoală există o *Comisie permanentă pentru prevenirea şi eliminarea violenței*, care se ocupă şi de domeniul corupției şi de cel al discriminării în mediul şcolar şi promovarea interculturalității. Aceasta va face o investigație, iar la final dirigintele sau directorul va aplica o sancțiune, după cum se arată în Statutul elevului.

INFRACȚIUNE: *Codul penal sancționează chiar simpla lovire (piedică, împingere, îmbrâncire), iar pedeapsa este de până la 2 ani închisoare. Dacă prin faptă se produc leziuni care necesită cel mult 90 de zile de îngrijiri medicale, fapta se sancționează mai aspru, până la 5 ani*

închisoare. Iar dacă leziunile sunt mai grave de atât, fapta se numeşte vătămare corporală şi pedeapsa ajunge până la 7 ani închisoare. Minorilor nu li se aplică pedepse, ci măsuri educative.

ATENŢIE! *Pentru a începe procesul penal, pentru primele două fapte este necesar ca victima să depună o plângere la poliție în termen de trei luni; este posibil ca, ulterior, părțile să se înțeleagă, victima să își retragă plângerea şi, astfel, procesul se va opri. Pentru cea de-a treia faptă însă, care este foarte gravă, procesul va începe chiar dacă victima nu depune plângere şi, odată pornit, el nu mai poate fi oprit de către părți.*

4. Bullying şi cyberbullying

Cuvântul „*bully*" în limba engleză înseamnă bătăuş, huligan. *Bullyingul* se referă la toate faptele prin care o persoană este intimidată, hărțuită, batjocorită, uneori chiar terorizată – implică o *victimă*, un *autor* şi, de cele mai multe ori, *martori*; în general, fapta se comite în mod repetat față de aceeaşi victimă.

Victima este supusă unor agresiuni verbale, psihice şi chiar fizice, devenind ținta unor răutăți, cum ar fi atunci când este tachinată sau luată în derâdere (de exemplu, adresarea de cuvinte precum „grasule/graso" ori „târfo", „fițoaso"), este bârfită sau poreclită („gogoaşă", „broscoi", „cocalar", „bombardier"), este exclusă din cercul de amici, se vorbeşte despre el/ea ca şi cum nu ar fi de față, este înghiontită sau îmbrâncită în mod repetat. De regulă, agresorul vrea să „se dea mare", să fie popular şi repetă în mod voit acțiunile descrise mai sus asupra aceleiaşi persoane, mai ales în public. Supusă la un astfel de tratament, victima se simte ruşinată, îi este teamă, devine tristă, se izolează dacă nu ştie să acționeze: trebuie să nu se lase intimidată, să anunțe profesorul sau un părinte ori chiar să depună plângere la poliție.

STATISTICĂ: *În România, unul din patru copii este umilit la şcoală, trei din zece sunt excluşi din cercul de prieteni şi patru din zece copii sunt răniți ca urmare a comportamentelor violente repetate ale altor colegi.*

Mai nou, agresiunile au loc prin intermediul telefonului sau internetului, care sunt folosite pentru a trimite victimei sau altor persoane, dar în legătură cu victima, mesaje pline de răutăți ori se pun pe internet poze deranjante sau se creează site-uri ori conturi false de Facebook sau Instagram pe care pozele sunt urcate. Aceste fapte poartă numele de *cyberbullying*. Țineți cont că acele cuvinte adresate în mediul online produc consecințe cât se poate de reale! Aşadar, cel mai bine este să nu răspundeți la mesajele respective, să raportați site-ul ori contul şi apoi să blocați contul acelor persoane, inclusiv numerele lor din agenda telefonului. De asemenea, puteți cere unui judecător să oblige autorul să înlăture pozele şi/sau să plătească o sumă pentru pagubele produse – dacă autorul este un minor, banii vor fi achitați de către părinții lui, evident.

Iată mai jos cum poți uşor identifica formele de *bullying* la care sunt supuşi unii elevi:

- ***Bullying* relațional:** Îmi pun porecle; Pleacă atunci când ajung lângă grupul lor; Mă înjură; Mă tachinează; Îmi spun că sunt prost; Mă jignesc şi îmi spun cuvinte urâte; Mă umilesc şi râd de mine; Mă învinovățesc pentru lucruri pe care nu le-am făcut; Vorbesc urât despre mine; Râd de familia mea; Mă tachinează şi râd de mine când răspund în clasă; Fac glume pe seama mea; Fac glume pe seama notelor mele.
- ***Bullying* fizic:** Mă împing sau trag de mine; Îmi distrug lucrurile; Mă calcă intenționat; Dau cu pumnul sau mă pălmuiesc; Mă îmbrâncesc în mod intenționat; Mă lovesc; Aruncă în mine cu obiecte; Nu mă lasă să trec; Îmi iau, ascund sau aruncă pe jos lucrurile; Fac lupte cu mine ca să îmi arate că sunt mai puternici; Fură de la mine (bani, mâncare); Trag scaunul de sub mine; Mă amenință că mă bat sau îmi fac rău dacă nu fac ce vor ei.

• ***Cyberbullying*:** Postează comentarii negative şi răutăcioase la pozele, postările sau statusurile mele pe grupuri şi rețele de socializare online sau prin alte forme de comunicare electronică online; Răspândesc zvonuri despre mine prin mesaje; Îmi trimit poze cu un conținut sexual pe grupuri şi rețele de socializare online sau prin alte forme de comunicare electronică online; Mă sună în mod repetat; Postează sau trimit poze stânjenitoare sau comentarii despre mine pe grupuri şi rețele de socializare online sau prin alte forme de comunicare electronică online; Postează mesajele mele private; Mă amenință sau mă hărțuiesc la telefon şi pe rețelele de socializare; Trimit mesaje răutăcioase pe e-mail, telefon sau rețelele de socializare; Fac grupuri separate unde vorbesc despre mine; Fac poze cu mesajele mele şi le trimit altora sau le postează cu scopul de a mă răni; Scriu şi spun altora despre lucrurile stânjenitoare pe care le-am făcut sau care mi s-au întâmplat; Postează filmulețe stânjenitoare cu mine pe grupuri şi rețele de socializare online sau prin alte forme de comunicare electronică online; Fac poze la mesajele mele private şi le postează pe internet; Îmi trimit mesaje anonime răutăcioase şi cu amenințări pe telefon, internet sau alte mijloace de comunicare; Îmi spun sau cer lucruri sexuale în grupurile de chat.

• ***Bullying* bazat pe diferențe de rasă, cultură, religie, sexualitate:** Râd sau mă tachinează cu privire la credințele sau practicile mele religioase; Râd de înfățişarea mea; Râd de stilul meu de viață (ce mănânc etc.); Fac comentarii rasiste despre mine; Mă batjocoresc pe internet, pentru că sunt diferit; Râd de locuința, de cartierul, de oraşul meu; Mă tachinează din cauza accentului meu; Râd de tradițiile familiei mele; Mă exclud din cauza culorii pielii mele; Fac comentarii răutăcioase despre hainele mele; Râd de trăsăturile corpului meu (ochi, gură, nas, picioare etc.); Spun lucruri răutăcioase despre etnia mea.

ŞTIAȚI CĂ...? *La nivelul fiecărei şcoli există grupul de acțiune antibullying. Din acesta fac parte: directorul, profesorul consilier şcolar, trei cadre didactice formate în problematica violenței, inclusiv a violenței psihologice (bullying), doi sau mai mulți reprezentanți ai elevilor, un reprezentant al părinților, reprezentanți ai autorității locale.*

Uneori, dacă informezi dirigintele asupra celor întâmplate, el poate sta de vorbă cu agresorul şi acesta să se liniştească. Dacă nu se întâmplă astfel, atunci te sfătuiesc să sesizezi în mod oficial directorul: relatează în scris toate întâmplările nefericite prin care ai trecut, arătând data, locul şi ce persoane mai erau de față, apoi depune această sesizare la secretariat şi cere un număr de înregistrare a documentului. În maximum 30 de zile trebuie să primeşti un răspuns oficial.

5. Note, drepturi, recompense

Notarea elevului presupune anumite proceduri:

- elevul este anunțat de notă înainte de consemnarea ei;
- nota se trece în catalog şi în carnetul de elev;
- nota la lucrarea scrisă trebuie primită în maximum 15 zile lucrătoare;
- dacă elevul a primit o notă care nu este corectă, are dreptul să ceară în termen de 5 zile justificarea ei din partea profesorului dacă testarea a fost orală şi să solicite directorului reevaluarea lucrării scrise de o comisie alcătuită din doi profesori care predau la altă clasă – contestația este acceptată dacă diferența de notă este de cel puțin un punct;
- elevul nemulțumit de nota acordată de profesor *nu* o poate contesta în justiție.

Ca membru al comunității şcolare, ai toate drepturile şi îndatoririle ce revin elevilor. Ca membru al societății mari, ai toate drepturile şi obligațiilor ce revin oricărui cetățean.

ŞTIAȚI CĂ...? *Drepturile şi îndatoririle elevilor sunt prevăzute în patru documente: Legea educației, Regulamentul-cadru de organizare şi funcționare a unităților din învățământul preuniversitar, Statutul elevului, Regulamentul intern al unității şcolare respective. În plus, membrii din consiliul elevilor au şi obligația de a respecta regulile adoptate de acest consiliu.*

Elevii au mai multe categorii de ***drepturi***: educaționale, de asociere, de exprimare, sociale. Dintre acestea, menționez următoarele drepturi:

- la respectarea imaginii, demnității, personalității şi la protecția datelor personale;
- la acces gratuit la educație şi la manuale şcolare în sistemul de învățământ de stat;
- la desfăşurarea activității în spații adecvate;
- la o educație de calitate în unitățile de învățământ;
- la tratament nediscriminatoriu din partea personalului şcolar şi a colegilor;
- de a fi consultați cu privire la disciplinele din curriculum la decizia şcolii;
- la burse şi la reducerea cu 50% pentru transportul local în comun, de suprafață, naval şi subteran, precum şi pentru transportul intern auto, feroviar şi naval;
- de a deconta abonamentul de transport pentru cei care nu pot fi şcolarizați în localitatea de domiciliu;
- la tarife reduse cu 75% pentru accesul la muzee, la concerte, la spectacole de teatru, de operă, de film şi la alte manifestări culturale şi sportive organizate de instituțiile publice;
- la o evaluare obiectivă şi corectă;
- de a urma ora de religie, scop în care se va face o cerere în acest sens (pentru elevul minor, cererea o face părintele/tutorele; pentru elevul major, cererea o face el însuşi);
- la asociere în cercuri şi în asociații ştiințifice, culturale, artistice, sportive sau civice;
- la reuniune, dar în afara orarului zilnic;
- de a redacta şi difuza reviste/publicații şcolare proprii;
- de a participa din proprie inițiativă şi fără a fi obligați de profesori la concursuri, olimpiade, tabere, cercuri;
- de şcolarizare la domiciliu sau în spital pentru elevii nedeplasabili sau bolnavi mai mult de 4 săptămâni;
- de a oferi feedback profesorilor cu privire la modul de predare, în mod anonim şi semestrial.

DE REŢINUT: *Legislaţia nu recunoaşte elevilor un* ***drept la grevă****, cum este în cazul salariaţilor dintr-o instituţie publică sau privată şi care se poate organiza numai dacă sunt urmaţi paşii prevăzuţi în Legea dialogului social. Însă Statutul elevului recunoaşte* ***dreptul la protest****, cu menţiunea că acesta nu trebuie să tulbure orele de curs.*

Elevii care obţin rezultate remarcabile în activitatea şcolară şi extraşcolară pot primi următoarele ***recompense***:

- evidenţiere în faţa colegilor sau a profesorilor;
- comunicare adresată părinţilor;
- burse de merit, de studiu şi de performanţă sau alte recompense materiale acordate de stat, de agenţi economici sau de sponsori;
- premii, diplome, medalii;
- recomandare pentru a beneficia, cu prioritate, de excursii sau tabere de profil din ţară şi din străinătate;
- premiul de onoare al unităţii de învăţământ preuniversitar.

ŞTIAŢI CĂ...? *Elevii cu performanţe şcolare deosebite pot promova doi ani de studii într-un an şcolar, cu avizul de înscriere emis de consiliul de administraţie al unităţii de învăţământ preuniversitar.*

6. Îndatoriri şi interdicţii

Elevii au drepturi pentru a învăţa în mod eficient şi civilizat. În acelaşi timp, ei trebuie să fie şi responsabili, respectând indicaţiile şi supunându-se interdicţiilor prevăzute în legi.

Dintre ***îndatoririle elevilor***, menţionez:

- să cunoască şi să respecte Statutul elevului, Regulamentul de organizare şi funcţionare, deciziile unităţii de învăţământ, precum şi normele de securitate şi sănătate în muncă, de protecţie a mediului, de prevenire şi stingere

a incendiilor, de protecție civilă (pentru cazuri de cutremur, alunecări de teren, inundații, înzăpeziri, accidente nucleare, accidente chimice, accidente rutiere, feroviare, de avion, neutralizarea muniției neexplodate);

- să sesizeze autoritățile competente cu privire la ilegalitățile în desfăşurarea procesului de învățământ şi a activităților conexe acestuia;
- să frecventeze cursurile (care pot fi de maximum 7 ore pe zi) şi să aibă asupra lor zilnic carnetul de elev;
- să anunțe dirigintele în caz de îmbolnăvire;
- să aibă un comportament civilizat şi o ținută decentă, atât în şcoală, cât şi în afara ei; să poarte elementele de identificare a unității de învățământ;
- să fie tolerant şi respectuos;
- să întocmească lucrări originale şi să respecte drepturile de autor ale altor persoane;
- să restituie manualele în stare bună şi să suporte daunele pentru stricăciunile aduse bazei materiale puse la dispoziție;
- să respecte curățenia, liniştea şi ordinea în perimetrul şcolar.

Ca ***interdicții ale elevilor***, atrag atenția că elevii nu au voie:

- să distrugă documentele şcolare sau să deterioreze bunurile din şcoală sau liceu;
- să provoace, să instige şi să participe la acte de violență în unitate şi în afara ei;
- să jignească, să intimideze, să fie violenți prin limbaj (invective, trivialități) sau prin comportament față de elevi şi personal;
- să discrimineze elevii, profesorii şi personalul şcolii;
- să consume sau să vândă, în şcoală şi în afara acesteia, droguri, substanțe etnobotanice, băuturi alcoolice, țigări şi să participe la jocuri de noroc;
- să aducă în şcoală arme, petarde, brichete, sprayuri lacrimogene şi paralizante;

• să distribuie materiale electorale, de prozelitism religios sau pornografice;

• să invite/faciliteze intrarea în şcoală a persoanelor străine, fără acordul conducerii şcolii sau dirigintelui;

• să utilizeze telefonul mobil în timpul orelor de curs, al examenelor şi al concursurilor;

• să înregistreze activitatea didactică;

• să părăsească incinta şcolii până la încetarea cursurilor din ziua respectivă.

Când orele au loc online, este interzisă înregistrarea în orice fel a lecțiilor. Chiar dacă nu au camera video pornită, elevii sunt obligați să participe în mod activ la oră, la solicitarea expresă a profesorului; altfel, vor fi considerați absenți. Fotografierea fără acord a unui participant la ora online, aflat într-o locuință, constituie infracțiunea de violare a vieții private.

DE REȚINUT: *Telefonul mobil poate fi folosit în timpul orelor de curs desfăşurate în mod fizic, dar numai cu acordul cadrului didactic, în două împrejurări: în situația folosirii telefonului în procesul educativ, respectiv în situații de urgență.*

7. Sancţionarea elevilor

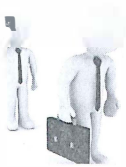

Aşa cum am arătat deja, pentru încălcarea obligațiilor din viața de zi cu zi, elevul poate fi sancționat în multiple feluri, la fel ca orice cetățean: pentru apelarea abuzivă a numărului unic pentru apeluri de urgență 112, el poate fi amendat de către poliție; dacă are peste 14 ani şi este prins cu droguri asupra sa, dacă este găsit conducând un autoturism fără a avea permis, dacă este depistat conducând o bicicletă sau o trotinetă electrică pe drumul public fiind băut sau drogat, el va fi reținut imediat de poliție şi dus la procuror, unde i se va face dosar penal şi, dacă

este cazul, va fi trimis la judecător pentru a fi pedepsit; dacă nu restituie un bun împrumutat, el poate fi obligat de un judecător să îl dea înapoi, în mod forțat.

Pentru faptele comise la şcoală şi care sunt împotriva regulilor arătate în secțiunea precedentă, ***sancțiunile*** pe care organismele şcolare le pot aplica elevilor sunt:

a) observație individuală – aceasta se aplică de către diriginte;

b) mustrare scrisă, ce poate fi însoțită de scăderea notei la purtare – aceasta se propune de profesor, se validează de consiliul clasei şi apoi se aplică de către diriginte;

c) retragere temporară sau definitivă a bursei de merit, a bursei sociale, a „banilor de liceu", a bursei profesionale, care este însoțită de scăderea notei la purtare – aceasta se propune de consiliul clasei, se aprobă de consiliul profesoral şi se aplică de către director;

d) mutarea disciplinară la o clasă paralelă din aceeaşi unitate de învățământ şi care este însoțită de scăderea notei la purtare – aceasta se propune de consiliul clasei, se validează de consiliul profesoral şi se aplică de diriginte sau director. Nu se poate aplica în clasele primare;

e) preaviz de exmatriculare, care este însoțit de scăderea notei la purtare – acesta se propune de consiliul clasei, se validează de consiliul profesoral, iar preavizul se semnează de diriginte şi director. Nu se poate aplica în clasele I-X;

f) exmatriculare (însoțită de scăderea notei la purtare) cu drept de reînscriere în aceeaşi unitate în anul următor, fără drept de reînscriere în aceeaşi unitate sau fără drept de reînscriere pentru o perioadă de 3-5 ani în orice unitate şcolară – aceasta se propune de consiliul clasei, se validează de consiliul profesoral şi se aplică de director, iar ultima se aplică de către ministru. Nu se poate aplica în clasele I-X.

MEDII ŞI NOTE MINIME: *Pentru a promova un an şcolar, media anuală la fiecare disciplină trebuie să fie minimum 5,00 şi nota la purtare minimum 6,00.*

Elevii din clasele cu profil artistic sau sportiv care nu au media de cel puțin 6,00 la disciplina principală de specialitate sunt declarați necorespunzători pentru aceste profiluri/specializări.
Elevii care au media la purtare mai mică de 9,00 în anul şcolar anterior nu pot fi admişi în unitățile de învățământ cu profil militar, confesional şi pedagogic.
Elevii liceelor pedagogice, ai liceelor teologice şi ai liceelor militare care obțin la purtare media anuală mai mică de 8,00 nu mai pot continua studiile la aceste profiluri.

O sancțiune aplicată elevului poate fi ***contestată*** de către părinte sau de către elevul major, în termen de cinci zile lucrătoare, la consiliul de administrație al şcolii, iar sancțiunea exmatriculării din toate unitățile de învățământ se contestă doar la Ministerul Educației. Mai departe, dacă răspunsul este negativ, se poate depune o plângere la tribunal. Judecătorul va stabili dacă acea sancțiune a fost aplicată în mod corect, în caz contrar putând să o anuleze de tot sau să o schimbe într-una mai uşoară.

ŞTIAȚI CĂ...? *Dacă elevul sancționat a avut timp de cel puțin opt săptămâni de şcoală un comportament fără abateri, se poate anula măsura scăderii notei la purtare.*

Copiii sunt implicați în conducerea clasei sau a şcolii. Astfel, elevii îşi aleg prin vot secret un reprezentant în *consiliul clasei*, care se întruneşte o dată pe semestru sau ori de câte ori este nevoie, la cererea dirigintelui. Acest consiliu este consultat când, de exemplu, se pune nota la purtare a fiecărui elev.

8. Absenţe nemotivate

Când lecţia se desfăşoară ***online***, elevii au obligaţia de a participa la activităţile desfăşurate prin intermediul tehnologiei şi al internetului; în caz contrar, elevul este considerat absent şi se consemnează absenţa în catalog. Absenţa poate fi motivată, în cazuri justificate, în baza unei cereri scrise a elevului major, respectiv a părintelui/tutorelui. În situaţia în care elevul răspunde cerinţelor cadrului didactic, indiferent dacă are sau nu în funcţiune sistemul audio-video, nu i se poate consemna absenţa la ora de curs; excepţie fac orele destinate exclusiv evaluării elevilor, la care aceştia trebuie să fie conectaţi audio-video.

Când lecţia se desfăşoară ***la sediul şcolii***, elevul are obligaţia să meargă la ore. Absenţele pot fi justificate doar pe motive medicale (în maximum şapte zile de la reluarea cursurilor), respectiv pentru participarea la competiţii sportive sau la olimpiade şi concursuri şcolare. În cazul în care elevul absentează nemotivat, dirigintele informează în scris părinţii. Părintele poate cere motivarea absenţelor pentru cel mult 20 de ore de curs pe semestru.

La fiecare 10 absenţe nejustificate pe semestru din totalul orelor de studiu sau la 10% absenţe nejustificate din numărul de ore pe semestru la o disciplină/modul, se *scade nota la purtare* cu câte un punct.

Pentru elevii care absentează nejustificat 20 de ore la diferite discipline de studiu sau 15% din totalul orelor de la o singură disciplină/modul, cumulate pe un an şcolar, se aplică sancţiunea numită *preaviz de exmatriculare*, care se înmânează elevului şi, sub semnătură, părintelui.

De asemenea, pentru elevii din ciclul superior al liceului şi din învăţământul postliceal care absentează nejustificat cel puţin 40 de ore din totalul orelor de studiu sau cel puţin 30% din totalul orelor la o singură disciplină de studiu/modul, cumulate pe un an şcolar, se aplică sancţiunea *exmatriculării cu drept de*

reînscriere, în anul următor, în aceeaşi unitate de învăţământ şi în acelaşi an de studiu.

Părăsirea incintei şcolii de către elevii majori se face pe propria lor răspundere, după ce semnează în caietul special care se ţine la poarta sau secretariatul şcolii. Evident, orele lipsă de la şcoală vor fi considerate absenţe nemotivate.

9. Integritatea în educaţie

Uneori, elevii caută să fie favorizaţi: de exemplu, să fie scutiţi de o absenţă pentru care nu au o motivare reală sau să obţină note nemeritate. Din păcate, acestea sunt încurajate de colegi sau de către elevii mai mari, de către părinţi sau chiar de către profesori înşişi.

Astfel, unii elevi *copiază* la teste din manuale, fiţuici sau folosind mijloace moderne de comunicare ori trimit alţi colegi în locul lor la examen – cei care fac asta riscă să li se scadă nota la purtare şi/sau să fie excluşi din examen. Altora *li se „suflă"* răspunsul de către colegi – şi cel care suflă răspunsul, şi cel căruia i se suflă răspunsul vor fi sancţionaţi de către profesor. Unii elevi *modifică nota* din catalog, îşi motivează absenţe folosind adeverinţe medicale falsificate sau folosesc diplome cu menţiuni nereale atunci când se înscriu la facultate ori când candidează pentru un loc de muncă – faptele de acest fel sunt infracţiuni de fals în înscrisuri oficiale şi atrag nu doar o sancţiune aplicată de conducerea şcolii, dar poate chiar una dată de judecător. Alţi elevi aleg să meargă la *meditaţii* ţinute chiar de profesorii care predau la clasă şi astfel se ajunge ca testele primite la şcoală să cuprindă şi exerciţii lucrate deja în particular – acest lucru nu este corect faţă de ceilalţi colegi de clasă, care sunt dezavantajaţi, şi, în plus, profesorul care primeşte bani pentru activitatea pe

care ar trebui să o facă la clasă încalcă regulile din codul său deontologic.

DE REŢINUT: *Folosirea unei adeverinţe false de la medic pentru a justifica o absenţă, modificarea notei în catalog sau conceperea unor diplome false, indiferent cine a fost autor, sunt considerate infracţiuni. În asemenea cazuri, legea obligă profesorul care a descoperit falsul să anunţe imediat procurorul. Dacă nu o face, el însuşi comite infracţiunea de omisiunea sesizării.*

Interesant, se întâlnesc metode de a fura sau a înşela cu privire la cunoştinţele deţinute nu doar la elevii de şcoală, ci şi la tinerii care urmează studii superioare. Astfel, studenţii care termină facultatea trebuie să alcătuiască o *lucrare de licenţă*, cei care termină studiile postuniversitare ori cele de masterat trebuie să conceapă o *lucrare de disertaţie*, iar cei care îşi finalizează studiile doctorale trebuie să redacteze o *teză de doctorat*. Aceste lucrări trebuie să corespundă unei anumite bibliografii, să cuprindă referiri cu privire la lucrările anterioare menţionate potrivit regulilor citării şi să aibă o componentă originală destul de consistentă. Din nefericire, s-au descoperit multe astfel de lucrări plagiate, adică alcătuite prin copierea textelor sau preluarea ideilor cuprinse în lucrările altor autori, fără însă a le cita.

ŞTIAŢI CĂ...? *Plagiatul este o formă de furt – furt intelectual. Chiar şi fără o plângere din partea adevăratului autor al operei, plagiatorul poate fi* ***condamnat*** *penal. În plus, plagiatul este o abatere de la regulile de etică universitare care impun* ***retragerea titlului*** *acordat în mod nemeritat (de exemplu, titlul de licenţiat, cel de master ori cel de doctor). Chiar şi elevii din învăţământul preuniversitar au obligaţia să respecte drepturile de autor atunci când întocmesc un proiect, un referat, o lucrare.*

Cea mai gravă metodă de a obţine o altă notă decât cea reală este prin coruperea profesorului de către elev sau părinţii acestuia: elevul nu învaţă deloc sau învaţă insuficient şi atunci

alege să ofere profesorului anumite foloase ca să îşi asigure reuşita. Acest lucru este sancționat cu închisoarea!

CORUPȚIE: *Când un profesor pretinde bani, produse sau alte foloase, inclusiv favoruri sexuale pentru a da o anumită notă unui elev, el comite infracțiunea de* ***luare de mită****, indiferent că primeşte sau nu ceea ce a solicitat. Când un elev sau părinte promite sau oferă vreun astfel de folos profesorului, indiferent că aceasta are loc înainte sau după examinarea elevului, el comite infracțiunea de* ***dare de mită****.*

Ține cont că, atât timp cât profesorul primeşte o remunerație de la bugetul de stat pentru activitatea prestată, el nu are voie să îşi întregească venitul în acest mod sau să primească altfel de plăți de la cei pe care îi educă.

JUSTIȚIA A DECIS (1): *În anul 2008 a izbucnit primul şi cel mai mare scandal din istoria bacalaureatului: la un liceu din Sighetu Marmației a fost arestată directoarea, care a adunat bani de la elevi promițându-le că va interveni la membrii comisiei de supraveghere, după care ea a pus profesorii să rezolve subiectele şi le-a împărțit elevilor prin clase. Procesul s-a terminat în anul 2014: Curtea de Apel Cluj a decis* ***condamnarea a 142 de persoane*** *pentru dare şi luare de mită, dintre care 43 de profesori, iar restul elevi. Doi profesori au fost condamnați la închisoare cu executare, restul cu suspendare. Tuturor li s-au făcut mențiuni în cazier; o parte dintre profesori au fost dați afară, alții au plecat de bunăvoie; iar elevii, dacă şi-au luat diploma în anii următori, nu vor putea activa niciodată în domenii precum poliție, justiție, armată, servicii speciale, chiar dacă se vor reabilita şi sancțiunea va fi ştearsă, la un moment dat, din cazier. Ca urmare a scandalului declanşat în 2008, în toată țara s-au introdus camere video în sălile unde se susține bacalaureatul.*

JUSTIȚIA A DECIS (2): *La sfârşitul anului 2016, 16 profesori din Ialomița au fost condamnați definitiv la pedepse cuprinse între un an închisoare cu suspendare şi 3 ani închisoare cu executare în penitenciar. Ei au fost acuzați că în vara lui 2012 au cerut şpagă de 1.300 lei pe materie pentru a pune note mai mari unor elevi în timpul*

examenului de bacalaureat. S-a reținut în sarcina lor nu doar infracțiunea de luare de mită, ci şi cea de constituire a unui grup infracțional organizat. În comiterea infracțiunilor a fost implicat şi inspectorul şcolar general.

10. Incluziunea

În unele clase întâlnim elevi cu anumite deficiențe fizice sau mentale: unii poartă ochelari sau sunt orbi; alții vorbesc peltic (sâsâit) sau sunt muți; unii se deplasează în cărucior sau nu au o mână; unii au diabet, alții suferă de sindromul *ADHD* sau de sindromul *Down*.

Persoanele cu dizabilități (cu handicap) trebuie ocrotite astfel ca ele să participe întocmai ca celelalte persoane în aspectele societății.

Încadrarea în grad (uşor, mediu, accentuat, grav) şi tip de handicap (fizic, vizual, auditiv, surdocecitate, somatic, mintal, psihic, HIV/SIDA, asociat, boli rare) se face astfel: pentru adulți, de către Comisia de evaluare a persoanelor adulte cu handicap, iar pentru copii, de către Comisia pentru protecția copilului.

ŞTIAȚI CĂ...? *Instanța supremă a stabilit că* ***noțiunea de „nevăzător" se referă exclusiv la cecitatea absolută*** *– absența totală a vederii (ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, decizia nr. 16/2015).*

Unii copii s-au născut cu aceste probleme, alții le-au dobândit în urma unor accidente. Unele deficiențe sunt vizibile, altele nu. Ei nu trebuie luați în râs şi nici victimizați: poate unii au trecut peste aceasta, poate că alții suferă zilnic. Aceşti copii nu trebuie nici să fie mutați în şcoli sau clase speciale, nici să se simtă izolați printre ceilalți elevi. Ei trebuie incluşi printre ceilalți şi integrați, căci aceşti copii au dreptul de a învăța în şcoli de

masă cu sprijin adaptat nevoilor lor – aceasta se numeşte *educaţie incluzivă*.

> ***TELVERDE:*** *Adulţii instituţionalizaţi pot solicita sprijin şi reclama abuzuri la* ***0.800.500.550****. Copiii au la dispoziţie numărul de telefon 119.*

Trebuie să ştii că limbajul folosit le poate dăuna sau, din contră, îi poate ajuta pe aceşti copii. Folosirea unor cuvinte precum „ochelarist" sau „retardat" este total nepotrivită. Unele persoane au anumite *limitări*, permanente sau temporare, în a desfăşura anumite activităţi. Dar colegii şi societatea nu trebuie să le transforme în *dizabilităţi*, adică în bariere sociale care să ducă la izolarea copilului: este destul că cineva are o problemă medicală, ea nu trebuie transformată în una socială.

Ţine cont că, dacă putem spune că toţi copiii sunt speciali, sunt totuşi unii care au *nevoi speciale*, deci au dreptul la îngrijiri speciale. Unii chiar trebuie să aibă însoţitor permanent în clasă. Toţi trebuie priviţi ca fiind copii normali şi ajutaţi să se integreze în comunitate şi să îşi dezvolte personalitatea. Ajutorul real acordat lor constă tocmai în primirea în unităţile obişnuite de învăţământ. Respingerea sau izolarea lor nu sunt o dovadă a umanismului, iar manifestaţiile împotriva primirii acestor copii în şcoli şi excluderea lor poate fi chiar un caz de încălcare a legii.

> ***AŞA NU!*** *Un număr de 29 de elevi ai clasei a VII-a de la o şcoală din Piteşti au refuzat, la sfârşitul anului 2016, să intre la ore, timp de trei zile consecutiv, afirmând că nu mai acceptă să înveţe în aceeaşi clasă cu un coleg care ar suferi de tulburarea de hiperactivitate cu deficit de atenţie (ADHD). Elevii protestatari spuneau că acesta îi agresează fizic şi verbal, dar şi că îi ameninţă cu moartea. Copiii, împreună cu părinţii lor, au protestat în holul de la intrarea în instituţia de învăţământ.*

11. Activităţi extraşcolare

Copiii au dreptul la odihnă, la vacanţe, de a participa la activităţi recreative, artistice, culturale. Parcurile, locurile de joacă, teatrele, cinematografele, muzeele sunt indicate. Fii atent însă că în aceste locuri vin uneori adulţi dubioşi pentru a privi copiii sau pentru a le face fotografii, pentru a intra în discuţii nepotrivite cu ei sau chiar pentru a-i lovi ori răpi. Anunţă imediat paznicii sau poliţia dacă ţi se pare că cineva este în pericol!

CAZ REAL: *În luna februarie 2021, într-un parc de joacă din Hunedoara, doi copii au avut o altercaţie. Unchiul unuia dintre copii s-a enervat, l-a ridicat pe celălalt copil şi l-a trântit pe sol, provocându-i o fractură craniană. Totul a fost filmat de un martor care a şi anunţat poliţia. Bărbatul a fost arestat pentru tentativă de omor şi condamnat la pedeapsa de 3 ani şi 2 luni închisoare.*

Sunt copii care practică *sporturi de contact*, cum ar fi boxul, luptele greco-romane, artele marţiale. Rănirea uşoară a sportivilor în timpul antrenamentelor sau competiţiilor este acceptabilă, considerându-se că intră în riscurile practicării acestor sporturi. Dar, când leziunile sunt provocate în mod intenţionat sau sunt extrem de grave, autorul va fi tras la răspundere.

În afara sălii de antrenament sau a locului unde se desfăşoară competiţiile, tehnicile învăţate nu pot fi folosite decât în cazuri de legitimă apărare. Eşti în *legitimă apărare* când legea îţi permite să te aperi pe tine sau când sari în apărarea altei persoane, provocând un rău atacatorului. Dar, pentru a nu fi pedepsit, trebuie să existe trei condiţii: atacul să nu poată fi evitat altfel, fapta care s-ar produce să fie una gravă şi apărarea să fie proporţională cu gravitatea atacului. Aşadar, este evident că dacă cineva este lovit cu palma şi se apără folosind cuţitul nu se poate considera că se află în legitimă apărare.

Legitima apărare este una, dar *răzbunarea* este altceva. Dacă un coleg te înjură şi tu procedezi la fel ori dacă un coleg te-a lovit ieri, iar tu l-ai urmărit azi şi l-ai lovit la rândul tău nu vei fi apărat de lege, ci se va considera că amândoi aţi încălcat legea. Mai mult, judecătorul te poate sancţiona pe tine mai aspru pentru că, în loc să apelezi la organele legii, ai procedat ca pe vremea când se aplica *legea talionului*, „ochi pentru ochi, dinte pentru dinte".

DE REŢINUT: *Nimeni nu îşi poate face singur dreptate. Răzbunarea nu este considerată legitimă apărare.*

12. Nediscriminare

Copiii din familii cu dificultăţi financiare, cei cu părinţi condamnaţi, cei cu probleme fizice ori psihice nu trebuie să constituie obiect de batjocură ori să fie izolaţi de către ceilalţi. Legea nu permite discriminarea copiilor nici din partea profesorilor (atunci când este vorba de admitere, înscriere, evaluare şi examinare la şcoală), nici din partea altor copii sau a părinţilor lor. Aceasta înseamnă că nu pot fi favorizaţi sau defavorizaţi, diferenţiaţi sau excluşi pe motive de rasă, naţionalitate, etnie, religie, categorie socială, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau a orientării sexuale.

TERMINOLOGIE

- *„Şovinismul" semnifică credinţa unei naţii că este superioară alteia (de exemplu, germanii din timpul celui de-al Doilea Război Mondial aveau impresia ca sunt o rasă superioară, considerându-se urmaşii vechilor arieni);*
- *„Xenofobia" înseamnă frica faţă de străini;*
- *„Islamofobia" desemnează prejudecăţile negative sau frica faţă de credincioşi ai religiei musulmane;*

- *„Rasismul" semnifică credința că oamenii sunt inegali în funcție de culoarea pielii (de exemplu, apartheid-ul în Africa de Sud şi Ku Klux Klan în SUA);*
- *„Antisemitismul" este o atitudine ostilă față de evrei;*
- *„Homofobia" se referă la comportament ostil şi discriminatoriu pe baza orientărilor sexuale, altele decât heterosexualitatea;*
- *„Sexismul" semnifică concepția în superioritatea unui sex, de regulă cel masculin, asupra celuilalt sex.*

Toate persoanele trebuie să fie egale în drepturi şi să beneficieze de egalitate de şanse. Aceasta nu înseamnă ca toți să fie tratați egal, ci că trebuie tratați potrivit nevoilor fiecăruia, căci fiecare are abilități fizice şi intelectuale proprii. De exemplu, nu este discriminare dacă probele sportive au norme diferite pentru băieți, respectiv pentru fete; sau dacă, într-o clădire, se asigură acces special pentru cei cu deficiențe locomotorii.

Când cineva este discriminat:

- acesta se poate adresa, pentru restabilirea drepturilor încălcate, la o instituție specializată în astfel de cazuri: *Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării*, care are ca principal obiectiv prevenirea, sancționarea şi eliminarea tuturor formelor de discriminare;
- pentru obținerea unor despăgubiri băneşti, acesta se poate adresa *judecătoriei* în termen de trei ani;
- în cazul în care au loc agresiuni fizice împotriva celui discriminat, acesta poate face plângere la *poliție* sau la *parchet* doar în termen de trei luni.

CAZ REAL: *În data de 30 septembrie 2020, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a decis că utilizarea expresiei „țigancă păgână" de către o profesoară din Bucureşti față de o elevă şi sancționarea elevei cu nota 3 pentru refuzul de a intra într-o biserică reprezintă faptă de discriminare multiplă şi încalcă dreptul la demnitate. S-a aplicat sancțiunea amenzii contravenționale de 2.000 lei față de cadrul didactic.*

13. Centre de plasament

Unii copii sunt lipsiți de îngrijire din partea părinților. Atunci, ei sunt lăsați temporar în grija familiei extinse sau a unui asistent maternal, în speranța că, la un moment dat, copilul va fi îngrijit de un tutore sau dat spre adopție.

Însă cei mai mulți sunt instituționalizați, adică luați în grija statului. În țara noastră, numărul acestora depăşeşte 50.000 de copii. În trecut, clădirile unde erau ținuți copiii se numeau „case de copii" sau „orfelinate". Astăzi se numesc „centre de plasament" şi sunt finanțate şi administrate fie de stat, fie de organizații neguvernamentale.

Aici se oferă găzduire şi îngrijire temporară pentru ***trei categorii de persoane***:

- copiii separați, temporar sau definitiv, de părinții lor, ca urmare a stabilirii măsurii de plasament;
- tinerii care au împlinit vârsta de 18 ani şi care beneficiază de protecție specială;
- copiii neînsoțiți de către părinți sau alt reprezentant legal care solicită o formă de protecție ca refugiați.

Copiii din asemenea centre au multiple *nevoi speciale*. De aceea, ei beneficiază de drepturile pe care le au şi ceilalți copii, dar beneficiază, totodată, şi de unele ***drepturi specifice***:

- hotărârea de plasare într-o instituție de stat, precum şi procedura, aranjamentele şi condițiile acesteia trebuie să respecte principiile din Convenția ONU privind drepturile copilului;
- dreptul la identitatea lor, la şanse egale şi la respectul pentru originea lor etnică, religioasă, culturală, socială şi lingvistică;
- dreptul de a locui împreună cu frații şi surorile lor şi de a menține contactul regulat cu familia şi cu alte persoane importante pentru ei;

• dreptul la asistență medicală de calitate;

• dreptul de acces la orice tip de activități educaționale şi de formare profesională în aceleaşi condiții ca ceilalți copii;

• dreptul de a fi pregătiți pentru a deveni cetățeni activi şi responsabili prin joc, sport, activități culturale şi responsabilități din ce în ce mai mari;

• dreptul de a participa la deciziile care îi privesc şi de a fi informați asupra drepturilor lor şi a regulamentelor instituțiilor de stat în care locuiesc, într-un mod potrivit vârstei fiecăruia;

• dreptul la respect pentru demnitatea lor umană şi integritatea lor fizică, în special dreptul la condiții de viață umane, nedegradante, la o educație care exclude violența şi la protecție împotriva pedepselor corporale şi a tuturor formelor de abuz;

• dreptul la o viață particulară, incluzând accesul la persoanele în care au încredere şi la organismele competente în a le furniza consiliere confidențială cu privire la drepturile lor;

• dreptul de a se adresa unei instanțe de judecată.

Sunt trei ***categorii de centre de plasament*** ce oferă servicii de tip rezidențial pentru copii:

• *Centre de tip familial* (apartamentele, casele de tip familial) – au, de regulă, între 5 şi 12 copii, într-un dormitor se află circa 4-5 copii, centrul este organizat pe model familial în sensul existenței spațiului de zi aferent, a bucătăriei şi a spațiilor igienico-sanitare corespunzătoare, precum şi a unui personal relativ stabil, copiii sunt implicați în viața cotidiană a casei, participă nemijlocit la cumpărături, la gătit, la servirea mesei etc.;

• *Centre cu module de tip familial* – au un număr mediu de 50 de copii, într-un dormitor se află circa 5-7 copii, spațiile igienico-sanitare sunt aferente fiecărui modul în parte (10-20 de copii/modul), personalul este relativ acelaşi per modul, îngrijirea de bază se face de către un educator specializat care lucrează în ture;

• *Instituții de tip clasic* – au între 50 şi 200 de copii, într-un dormitor stau în medie 12-20 de copii, spațiile igienico-sanitare sunt comune pentru copiii care locuiesc la nivelul unui palier,

îmbrăcămintea copiilor nu este personalizată, servirea mesei se face pentru toți copiii, odată sau în serii mari, într-o sală special amenajată în acest sens, personalul este numeros. Aceste din urmă centre vor fi desființate în următorii ani.

*

Pe scurt

1. Învățământul general obligatoriu este de 10 clase;
2. Agresiunile profesor-elev, elev-profesor şi elev-elev sunt interzise;
3. *Bullyingul* este inacceptabil;
4. Plagiatul şi corupția sunt sancționate cu închisoarea;
5. Legitima apărare te scapă de pedeapsă, dar răzbunarea nu.

*

Zile importante

24 ianuarie – Ziua Internațională a Educației;
30 ianuarie – Ziua Internațională a Nonviolenței în Şcoli;
5 iunie – Ziua Învățătorului;
8 septembrie – Ziua Internațională pentru Alfabetizare;
5 octombrie – Ziua Internațională a Profesorilor;
Prima zi de joi a lunii noiembrie – Ziua Internațională împotriva Violenței şi Bullyingului la Şcoală;
17 noiembrie – Ziua Internațională a Studenților.

*

Legislația aplicabilă

Legea nr. 1/2011 a educației naționale;
O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea şi sancționarea tuturor formelor de discriminare;

Legea nr. 288/2004 privind organizarea studiilor universitare;

Legea nr. 287/2004 a consorțiilor universitare;

Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ;

Ordinul nr. 4.839/2004 ministrului educației privind criteriile specifice şi metodologia de acordare a sprijinului financiar în cadrul Programului național de protecție socială „Bani de liceu";

O.U.G. nr. 75/2005 privind asigurarea calității educației;

Legea nr. 448/2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;

Legea nr. 35/2007 privind creşterea siguranței în unitățile de învățământ;

Ordinul nr. 762/1992/2007 al ministrului muncii şi ministrului sănătății pentru aprobarea criteriilor medico-psihosociale pe baza cărora se stabileşte încadrarea în grad de handicap;

Ordinul nr. 1539/2007 al ministrului educației privind normele de încadrare şi de activitate ale mediatorului şcolar;

H.G. nr. 268/2007 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 448/2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;

H.G. nr. 430/2008 pentru aprobarea Metodologiei privind organizarea şi funcționarea comisiei de evaluare a persoanelor adulte cu handicap;

Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată de ONU în anul 2006;

H.G. nr. 681/2011 privind aprobarea Codului studiilor universitare de doctorat;

Ordinul nr. 5.550/2011 al ministrului educației pentru aprobarea Regulamentului de organizare şi funcționare a Consiliului național de etică din învățământul preuniversitar;

Ordinul nr. 5.555/2011 al ministrului educației pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea şi funcționarea centrelor județene/al municipiului Bucureşti de resurse şi asistență educațională;

Ordinul nr. 5.564/2011 al ministrului educației privind aprobarea Metodologiei de acreditare şi evaluare periodică a furnizorilor de formare continuă şi a programelor de formare oferite de aceştia;

Ordinul nr. 3035/2012 al ministrului educației privind aprobarea Metodologiei-cadru de organizare şi desfăşurare a competițiilor şcolare şi a Regulamentului de organizare a activităților cuprinse în calendarul activităților educative, şcolare şi extraşcolare;

H.G. nr. 918/2013 privind aprobarea Cadrului național al calificărilor;

Ordinul nr. 3.060/2014 al ministrului educației privind aprobarea Condițiilor de organizare a taberelor, excursiilor, expedițiilor şi a altor activități de timp liber în sistemul de învățământ preuniversitar;

Ordinul nr. 3.593/2014 ministrului educației pentru aprobarea Metodologiei privind elaborarea şi aprobarea curriculumului şcolar – planuri-cadru de învățământ şi programe şcolare;

Ordinul nr. 3.666/2012 al ministrului educației privind aprobarea Codului drepturilor şi obligațiilor studentului;

H.G. nr. 867/2015 pentru aprobarea Nomenclatorului serviciilor sociale, precum şi a regulamentelor-cadru de organizare şi funcționare a serviciilor sociale;

Legea nr. 8/2016 privind înființarea mecanismelor prevăzute de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități;

Ordinul nr. 1306/1886/2016 al ministrului sănătății şi ministrului muncii pentru aprobarea criteriilor biopsihosociale de încadrare a copiilor cu dizabilități în grad de handicap şi a modalităților de aplicare a acestora;

Ordinul nr. 3838/2016 al ministrului educației pentru aprobarea Regulamentului de organizare şi funcționare a Consiliului Național al Elevilor;

Ordinul nr. 4742/2016 al ministrului educației pentru aprobarea Statutului elevului;

H.G. nr. 42/2017 pentru aprobarea Normelor metodologice privind acordarea facilităților de transport intern feroviar şi cu metroul pentru elevi şi studenți;

H.G. nr. 502/2017 privind organizarea şi funcționarea comisiei pentru protecția copilului;

H.G. nr. 598/2017 pentru aprobarea Metodologiei de acreditare, evaluare periodică, organizare şi funcționare a centrelor comunitare de învățare permanentă;

H.G. nr. 797/2017 pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare şi funcționare ale serviciilor publice de asistență socială şi a structurii orientative de personal;

Ordinul nr. 3.131/2018 al ministrului educației privind includerea în planurile de învățământ, pentru toate programele de studii universitare organizate în instituțiile de învățământ superior din sistemul național de învățământ, a cursurilor de etică şi integritate academică;

Ordinul nr. 4.831/2018 al ministrului educației privind aprobarea Codului-cadru de etică al personalului didactic din învățământul preuniversitar;

Ordinul nr. 26/2019 al ministrului muncii privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale de tip familial destinate copiilor din sistemul de protecție specială;

Ordinul nr. 3.894/823/2019 al ministrului educației şi ministrului muncii pentru aprobarea Instrucțiunilor specifice privind acreditarea şi evaluarea periodică a centrelor comunitare de învățare permanentă;

H.G. nr. 435/2020 privind aprobarea procedurii de decontare a cheltuielilor de transport al elevilor;

H.G. nr. 994/2020 privind aprobarea standardelor de autorizare de funcționare provizorie şi a standardelor de acreditare şi de evaluare externă periodică în învățământul preuniversitar;

Ordinul nr. 4.343/2020 al ministrului educației privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor privind violența psihologică – bullying;

Ordinul nr. 5.447/2020 al ministrului educației privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare şi funcționare a unităților de învățământ preuniversitar;

Ordinul nr. 5.545/2020 al ministrului educației pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind desfăşurarea activităților didactice prin intermediul tehnologiei şi al internetului, precum şi pentru prelucrarea datelor cu caracter personal;

H.G. nr. 993/2020 privind aprobarea Metodologiei de evaluare instituțională în vederea autorizării, acreditării şi evaluării periodice a organizațiilor furnizoare de educație;

H.G. nr. 369/2021 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Educației;

Ordinul nr. 3.864/2021 al ministrului educației pentru aprobarea Metodologiei de acordare a feedbackului privind activitatea de învățare, predare şi evaluare în învățământul preuniversitar;

Ordinul nr. 5.154/2021 pentru aprobarea Metodologiei-cadru de organizare şi funcționare a consiliilor de administrație din unitățile de învățământ preuniversitar;

O.U.G. nr. 91/2021 privind aprobarea continuării Programului-pilot de acordare a unui suport alimentar pentru preşcolarii şi elevii din 150 de unități de învățământ preuniversitar de stat;

Ordinul nr. 3.102/2022 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea admiterii în ciclurile de studii universitare de licență, de master şi de doctorat;

H.G. nr. 155/2022 privind aprobarea Regulamentului de organizare şi funcționare al Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar;

H.G. nr. 566/2022 privind aprobarea Metodologiei de organizare şi funcționare a creşelor şi a altor unități de educație timpurie antepreşcolară;

Ordinul nr. 3.106/2022 privind aprobarea Metodologiei-cadru de organizare şi desfăşurare a examenelor de licență/diplomă şi disertație.

*

Site-uri utile

www.edu.ro – Ministerul Educației;

www.consiliulelevilor.ro – Consiliul Național al Elevilor;

www.esu-online.org – Uniunea Studenților Europeni;

www.educatiejuridica.ro/ghiduri – Ghiduri de educație juridică, inclusiv în limbi străine, precum şi în limba semnelor române şi în variantă audio;

www.copii.gov.ro – Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului şi Adopție;

www.anpd.gov.ro – Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități;

www.cncd.ro – Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării;

www.antisemitism.ro – Centrul pentru monitorizarea şi combaterea antisemitismului din România;

www.jen.ro – Educație evreiască.

*

Teste-grilă

1. Părinții sunt obligați să înscrie copilul la şcoală: a. numai dacă le convine cine este învățătorul; b. numai dacă nu îşi permit să plătească profesori care să țină lecțiile acasă; c. imediat ce acesta împlineşte vârsta legală, chiar dacă nu a fost la grădiniță.	**2. În România, învățământul general obligatoriu este de:** a. 8 clase; b. 12 clase; c. 10 clase.

3. Elevul care la un test scris constată că nu a primit o notă corectă: a. va cere să mai dea o dată testul; b. poate cere directorului reevaluarea lucrării de către o comisie alcătuită din doi profesori de la altă clasă; c. va depune o reclamație împotriva profesorului la Inspectoratul Şcolar Județean.	**4. Dacă un licean modifică nota din catalog, transformând nota 3 în nota 8, atunci:** a. poate fi sancționat de judecător pentru comiterea infracțiunii de fals; b. profesorul îl va sancționa punându-l să stea la colț cu brațele ridicate toată ora; c. va fi iertat dacă profesorul scrisese greşit nota, dar nu a apucat să o modifice el însuşi.
5. Un profesor poate primi un cadou de la un elev: a. dacă îi furnizează acestuia răspunsurile corecte la bacalaureat; b. cu ocazia aniversării sale, dacă este un dar simbolic şi nu are legătură cu notele elevului; c. pentru a fi iertat că nu şi-a făcut tema pentru acasă.	**6. Dacă un elev îi dă o palmă unui coleg, atunci:** a. cel lovit are dreptul să îi răspundă la fel; b. victima are dreptul să depună o plângere la poliție pentru infracțiunea de lovire sau alte violențe, dacă autorul are peste 14 ani; c. este o faptă de *bullying* şi făptaşul va fi certat în fața clasei de către diriginte.
7. Dacă în urma unei lovituri victima obține un certificat medico-legal care atestă leziuni vindecabile în 40 de zile: a. atunci medicul a comis un abuz, căci o singură lovitură nu poate duce la o rană atât de gravă;	**8. Dacă un elev înjură un alt elev la şcoală, atunci:** a. autorul comite infracțiunea de insultă; b. acesta încalcă regulamentul şcolar; c. va fi iertat, căci o astfel de faptă nu produce niciun rău fizic.

b. autorul va fi închis în penitenciar imediat ce este prins; c. fapta constituie infracțiune şi se pedepseşte cu închisoarea.	
9. Dacă un profesor loveşte un elev, atunci: a. autorului nu i se va întâmpla nimic dacă nu au rămas urme pe corpul copilului; b. profesorul riscă închisoarea pentru infracțiunea de purtare abuzivă; c. părintele elevului va avea tot dreptul să se răzbune pe profesor.	**10. Participarea la ora de religie este:** a. un drept; b. o obligație; c. o simplă posibilitate.
11. Răzbunarea: a. înseamnă să te aperi de cineva în momentul în care eşti agresat; b. nu este considerată legitimă apărare; c. este sancționată de judecător cu o pedeapsă dublă decât fapta comisă inițial.	**12. Sancțiunea pentru elevul din clasa a XI-a care a lipsit la 45 de ore de la şcoală este:** a. exmatriculare cu drept de reînscriere anul viitor în aceeaşi şcoală şi acelaşi an de studiu; b. preaviz de exmatriculare; c. scăderea notei la purtare cu două puncte.

*

Răspunsuri: 1. c, **2.** c, **3.** b, **4.** a, **5.** b, **6.** b, **7.** c, **8.** b, **9.** b, **10.** a, **11.** b, **12.** a.

Capitolul X

Circulația și călătoriile

În acest capitol vei afla:
- *de ce este nevoie de reguli de circulație;*
- *pe unde circuli ca pieton;*
- *cum circuli în siguranță cu bicicleta sau trotineta;*
- *când poți conduce un vehicul;*
- *care sunt regulile de prim ajutor;*
- *în ce condiții poți merge cu un taxi, prim ajutor cu autobuzul, cu metroul, cu avionul;*
- *cum poți trece legal granița în alt stat.*

1. Codul rutier

Orice persoană are dreptul să călătorească. În funcție de mijlocul de transport folosit, sunt câteva reguli pe care trebuie să le respecți pentru a călători în deplină siguranță. Unele reguli ne ghidează conduita pentru a utiliza corect mijlocul de transport, alte reguli constituie interdicții a căror nerespectare poate atrage sancționarea noastră.

Circulația pe drumurile publice este reglementată într-o lege denumită popular „*Codul rutier*". Aici sunt enumerate reguli pentru pietoni, pentru conducătorii de vehicule, pentru conducătorii de autovehicule.

De asemenea, în Codul rutier sunt reguli pentru dispozitivele electrice de circulație:

- cu o roată: monocliclu electric (*Onewheel*);
- cu două sau trei roți: trotinete electrice (*e-scooters*), Segway, *hoverboards*, *go-peds*, *u-wheels*;
- cu patru roți: skateboard electric.

ŞTIAŢI CĂ...? *Participanţii la trafic trebuie să respecte, în ordine: a) semnalele, indicaţiile şi dispoziţiile poliţistului rutier; b) semnalele speciale de avertizare, luminoase sau sonore, ale autovehiculelor aparţinând poliţiei, pompierilor, jandarmeriei, serviciului de ambulanţă, serviciilor speciale, procurorilor; c) semnalizarea temporară care modifică regimul normal de desfăşurare a circulaţiei; d) semnalele luminoase sau sonore; e) indicatoarele; f) marcajele; g) regulile de circulaţie înscrise în lege.*

Regulile de circulaţie sunt făcute pentru a te proteja pe tine, dar şi pe ceilalţi participanţi la trafic. Dacă nu sunt respectate, cineva poate fi accidentat. Evident, cel vinovat va trebui pedepsit: pentru încălcări mai uşoare, un poliţist va da o amendă; pentru încălcări mai grave, un judecător va da o pedeapsă.

CONTRAVENŢII: *Începând cu vârsta de 14 ani, minorii pot fi sancţionaţi de poliţist: cu avertisment sau cu amendă contravenţională (care este jumătate din cea pentru majori). După împlinirea vârstei de 16 ani se poate aplica încă o sancţiune, prestarea unei activităţi în folosul comunităţii.*

Regula generală este că pietonii circulă pe trotuare, iar vehiculele pe stradă. Să vedem cum se aplică în concret aceste reguli.

2. Circulaţia pietonilor

Pietonii trebuie să *circule* pe trotuar. Dacă nu există trotuar, atunci pe partea opusă maşinilor care vin pe stradă, dar cât mai aproape de marginea sa. Ei nu au voie să circule pe pista de biciclete sau pe autostradă. Este interzis să traverseze calea ferată atunci când barierele sunt coborâte ori când este activă lumina roşie ori semnalul sonor.

Pietonii care circulă noaptea pe carosabil trebuie să aplice pe haine benzi fluorescent-reflectorizante sau să poarte o sursă de lumină vizibilă din ambele sensuri.

> ***DE REŢINUT:*** *Când te dai cu patinele sau foloseşti dispozitive cu role (skateboard, hoverboard sau transportatorul Segway), trebuie să respecţi toate regulile prevăzute pentru* ***pietoni****. La fel trebuie să facă persoanele care conduc un scaun rulant special, un căruţ, un cărucior sau o roabă.*

Pentru *traversarea* străzii trebuie respectate cinci reguli:

- Locul: traversează strada perpendicular şi numai pe „zebră", iar dacă aceasta nu există mergi pe la colţul străzii; nu traversa prin faţa sau spatele unui vehicul oprit în staţia pentru mijloacele de transport public de persoane;
- Culoarea: dacă există semafor, traversează când culoarea semaforului este verde (nu verde intermitent, nu roşu), iar dacă în timpul traversării culoarea verde s-a schimbat în cea roşie, continuă şi grăbeşte pasul;
- Viteza: nu alerga în nicio situaţie;
- Bicicleta: coboară de pe bicicletă sau trotineta electrică, altfel vei fi considerat vehicul;
- Asigură-te: începe traversarea numai după ce te asiguri că pe carosabil nu circulă vreo maşină; ridică ochii din telefonul mobil, scoate căştile din urechi, nu juca Kendama sau Pokemon!

3. Circulaţia cu bicicleta

Bicicleta este un vehicul cu două roţi, acţionat de tine cu ajutorul pedalelor. Unele biciclete au motor, cu o putere de maximum 250 W. Nu se înmatriculează, nu se înregistrează. Trebuie echipată cu frână, claxon, lumini (albă/galbenă în faţă, roşie în spate), cel puţin un „ochi de pisică" şi dispozitive reflectorizant-fluorescente la roţi.

Regulile de circulaţie sunt următoarele:

Dacă eşti biciclist cu vârsta sub 14 ani:

• nu ai voie să circuli pe drumul public (nici pe carosabil, nici pe trotuar);

• ai voie în parcuri, în curtea şcolii sau pe străzile închise circulaţiei maşinilor;

• ca să ajungi în locurile permise, te poţi deplasa pe jos, pe lângă bicicletă, sau poţi apela la părinţi să îţi transporte bicicleta în portbagajul maşinii.

Dacă eşti biciclist care a împlinit vârsta de 14 ani:

• poţi circula pe pista pentru biciclete (amenajată pe trotuar ori pe stradă); dacă nu există, atunci poţi circula pe partea dreaptă a străzii. Nu ai voie pe trotuar;

• trebuie să porţi cască de protecţie dacă ai vârsta de 14-16 ani şi mergi pe stradă;

• ţine ambele picioare pe pedale şi cel puţin o mână pe ghidon în timp ce cu cealaltă semnalizezi schimbarea direcţiei de deplasare. Este interzis să circuli pe o singură roată;

• dacă sunteţi mai mulţi biciclişti, trebuie să circulaţi cu toţii pe un singur rând;

• noaptea trebuie să ai haine cu benzi fluorescent-reflectorizante. Nu poţi staţiona bicicleta pe partea carosabilă;

• nu poţi conduce băut sau drogat;

• nu ai voie să te ţii de un vehicul aflat în mers;

• nu ai voie să transporţi o altă persoană atunci când bicicleta nu are un astfel de echipament. Copilul în vârstă de până la 7 ani poate fi transportat pe bicicletă, de către un adult, numai dacă vehiculul este prevăzut din construcţie cu un suport special sau dacă are montat un dispozitiv omologat;

• este interzisă folosirea telefonului mobil atunci când conduci pe drumul public, cu excepţia celor prevăzute cu dispozitive tip *handsfree*;

• trebuie să ai asupra ta actul de identitate.

DE REŢINUT: *Pentru traversarea străzii, trebuie să foloseşti trecerea specială pentru biciclete şi trotinete electrice, marcată de două linii întrerupte aflate în paralel. Dacă foloseşti „zebra", va trebui să te dai jos; altfel ai fi considerat un vehicul şi deci nu ai avea ce căuta pe trecerea de pietoni.*

4. Circulaţia cu trotineta electrică

Fără a avea nevoie de permis, poţi conduce doar biciclete electrice, trotinete electrice sau alte vehicule electrice care nu depăşesc viteza de 25 km/h. Trebuie să ai asupra ta tot timpul actul de identitate.

Trotineta electrică este un vehicul, are două sau trei roţi, e dotată cu un motor electric, iar viteza este de 6-25 km/h. Nu se înmatriculează, nu se înregistrează. Trebuie echipată cu frână, claxon, lumini (albă/galbenă în faţă, roşie în spate), cel puţin un „ochi de pisică" şi dispozitive reflectorizant-fluorescente la roţi.

Reguli privind conducătorul trotinetei electrice:

- trebuie să ai vârsta de minimum 14 ani;
- casca de protecţie este obligatorie dacă ai vârsta de 14-16 ani şi mergi pe stradă;
- nu ai voie să transporţi pasageri;
- nu poţi folosi telefonul mobil decât dacă este prevăzut cu dispozitiv tip *handsfree.*

Reguli de circulaţie cu trotineta electrică:

- nu ai voie pe trotuar, ci doar pe pista rezervată bicicletelor;
- unde nu există pistă, mergi pe strada care permite o viteză de maximum 50 km/h;
- trebuie să ţii ambele mâini pe ghidon;

• când vrei să schimbi direcția de mers, trebuie să te dai jos și să semnalizezi cu brațul întins;

• dacă sunteți mai mulți cu trotinetele, circulați cu toții pe un singur rând;

• parchează lângă carosabil, paralel cu marginea, maximum două trotinete una lângă alta;

• noaptea trebuie să ai haine cu benzi fluorescent-reflectorizante. Nu poți staționa trotineta pe partea carosabilă;

• nu poți circula pe autostrăzi.

STATISTICĂ: *În perioada 2016-2019, în România au fost înregistrate 192 de accidente rutiere cu implicarea conducătorilor de trotinete electrice. Numărul lor a tot crescut: în anul 2020 au fost 31 de accidente, iar în primele luni ale anului 2022 au fost 32 de accidente. Un sfert din conducători au fost răniți grav.*

5. Circulația cu moped, scuter și ATV

Mopedul (motoreta) este un autovehicul dotat cu două sau trei roți, care are pedale, astfel că seamănă cu o bicicletă. Viteza sa maximă prin construcție este între 25 și 45 km/h. Este echipat cu motor cu aprindere cu scânteie, având o capacitate cilindrică ce nu depășește 50 cmc sau este echipat cu un alt motor cu ardere internă ori, după caz, electric, a cărui putere nominală continuă maximă nu depășește 4 kW. Nu cântărește mai mult de 350 kg.

Cvadriciclul ușor este un fel de bicicletă cu patru roți și acționată de un motor, care este asimilat mopedului.

Scuterul este un moped cu două sau trei roți, dotat cu o platformă pentru sprijinirea picioarelor. Motorul său are puterea de 50-150 cmc.

ATV – acronim de la *„All Terrain Vehicle"* – seamănă cu o motocicletă, dar are patru roți şi este un vehicul de teren utilizat, de cele mai multe ori, în scop recreativ.

Pentru aceste tipuri de vehicule, sunt câteva reguli comune şi câteva reguli speciale ce trebuie respectate.

Reguli comune:

- toate vehiculele ce depăşesc viteza de deplasare de 25 km/h trebuie înregistrate la primărie şi se pot conduce pe drumurile publice doar dacă ai permis de conducere;
- plăcuța cu numărul de înregistrare trebuie amplasată în partea din spate a vehiculului;
- cât timp conduci pe drumurile publice, trebuie să ai vârsta de minimum 16 ani;
- pe timp de noapte se folosesc lumini şi dispozitive fluorescent-reflectorizante;
- nu folosi telefonul mobil când conduci pe drumul public, decât dacă are dispozitive tip *handsfree*.

Reguli pentru moped şi scuter:

- trebuie să deții permis de conducere din categoria AM (pentru moped) şi A1 (pentru scuter);
- se înregistrează la primărie, de unde se iau plăcuțe galbene cu numere de înregistrare;
- conducătorul şi persoana transportată trebuie să poarte în mod obligatoriu cască de protecție omologată;
- luminile de întâlnire trebuie folosite pe tot timpul deplasării;
- în afara localității se poate circula cu maximum 45 km/h;
- nu poți circula doar pe o singură roată;
- nu ai voie pe autostrăzi, iar noaptea nu poți staționa pe carosabil.

Reguli pentru ATV:

• când se circulă cu acesta pe drumurile publice, inclusiv ulițele din sat, trebuie îndeplinite toate condițiile la fel ca pentru orice autovehicul (trebuie să fie înmatriculat, asigurat, este necesar permis de conducere categoria B1 – care se obține de la vârsta de 16 ani sau categoria B – care se obține de la vârsta de 18 ani);

• regulile de viteză sunt următoarele: viteza maximă admisă în localitate este de maximum 50 km/h; în afara localității, este de: 90 km/h pe autostrăzi, 80 km/h pe drumurile expres sau pe cele naționale europene (E) și 70 km/h pentru celelalte categorii de drumuri.

6. Circulația cu autovehiculul

Poți circula cu vehiculele pe drumurile publice numai dacă, în urma unei examinări organizate de poliție, ai obținut un permis de conducere. Regula este că pentru autovehicule și motociclete permisul de conducere se eliberează începând cu vârsta de *18 ani*. În România, viteza maximă de conducere a unui autovehicul în localitate este 50 km/h. În afara localității, viteza maximă admisă este de: 130 km/h pe autostrăzi, 100 km/h pe drumuri naționale europene (E) și 90 km/h pe celelalte drumuri.

COMPORTAMENT AGRESIV: *Începând cu data de 27 februarie 2022, se aplică sancțiunea amenzii și suspendarea permisului pentru 30 de zile în cazul următoarelor acțiuni:*

- *Pendularea între benzi;*
- *Întoarcerea mașinii brusc, prin acționarea frânei de mână;*
- *Scrâșnirea roților;*
- *Șicanarea în trafic a celui din fața sau din spatele mașinii;*
- *Driftingul cu mașina;*
- *Claxonatul și flash-urile repetate pentru cel din față;*
- *Mersul cu motocicleta pe o roată.*

Pentru anumite autovehicule mai mici, permisul se eliberează chiar la împlinirea vârstei de ***16 ani*** (permis categoria B1) – este vorba de o maşină pe patru roți cu o greutate de până la 400 kg, echipată cu motor (cu ardere internă sau electric) a cărui putere maximă nu depăşeşte 15 kW. Cu aceasta poți circula cu o viteză maximă de 90 km/h pe autostrăzi, 80 km/h pe drumuri naționale europene şi 70 km/h pe celelalte categorii de drumuri, respectiv 50 km/h în localitate.

Pot fi transportați în autoturism copiii cu înălțimea de până la 135 cm numai dacă există dispozitiv de fixare în scaun pentru copii. Peste această înălțime, pasagerul trebuie să aibă centură de siguranță pentru adulți. Copiii cu vârsta de peste trei ani, având o înălțime de până la 150 cm, pot fi transportați în autovehicule care nu sunt echipate cu sisteme de siguranță doar dacă ocupă, pe timpul transportului, orice alt loc decât cel de pe scaunele din față. Pasagerul de pe scaunul din față nu poate transporta în brațe animale. Toți pasagerii trebuie să poarte centură de siguranță.

PLATA PARCARE: *În orice localitate din România, poți achita taxa de parcare într-un loc public, anterior, prin aplicația TPARK sau printr-un sms la numărul afişat pe panoul din parcare (în Bucureşti numărul este 7458, în Cluj-Napoca este 7420, în Oradea este 7401), sau ulterior, la automatele din parcare.*

Pentru încălcarea regulilor de circulație vei primi o amendă şi vei fi notat cu puncte. Când aduni 15 puncte, poliția îți ridică permisul pentru o perioadă. De asemenea, în cazul unor abateri mai grave, ți se va ridica automat permisul de conducere de către polițist.

7. Acordarea primului ajutor

În cazul unui accident de circulație, cetățeanul are obligația să-l anunțe la numărul de telefon 112, înainte sau concomitent cu acordarea primului ajutor.

Dacă se produce un accident, acordarea primului ajutor se face imediat și chiar fără echipamente specifice, până la sosirea unui echipaj de intervenție. Se poate efectua de către orice persoană instruită în acest sens sau de către persoane fără instruire prealabilă, acționând la indicațiile specializate oferite de personalul dispeceratului de urgență.

Dacă victima este conștientă, este pusă pe o parte, cu o mână sub cap (*„poziția salvatoare"*). Dacă victima nu respiră, se eliberează căile respiratorii de eventuale obiecte care le obturează și se încep manevrele de resuscitare: masaj cardiac (30 de apăsări pe stern cu podul palmei ajutat de cealaltă mână) și ventilație (două expirații puternice gură la gură).

Nu trebuie să îți fie teamă că, dacă vei acorda primul ajutor victimei și aceasta totuși decedează, vei păți ceva. Legea prevede în mod expres că persoanele fără pregătire medicală care acordă primul ajutor de bază în mod voluntar, pe baza indicațiilor furnizate de un dispecerat medical sau a unor cunoștințe în domeniul primului ajutor de bază, acționând cu bună-credință și cu intenția de a salva viața sau sănătatea unei persoane, nu pot fi sancționate penal sau civil.

DE REȚINUT: *Dacă ești martor la un* ***accident de circulație*** *soldat cu victime, ești obligat de lege să anunți poliția și numărul de urgență 112. Nu ai voie să modifici starea locului sau să ștergi urmele accidentului. Dacă ești implicat personal în accident, nu poți părăsi locul accidentului, căci ai comite o infracțiune.*

8. Călătoria cu taxiul

Se poate comanda taxi prin dispecerat sau prin aplicație de telefon mobil. Prin aplicație este mai sigur, întrucât se știe în permanență cine e șoferul, de unde ai plecat, unde ai coborât, cât a costat cursa.

Urcă-te numai în maşini aparţinând unor firme pe care le cunoşti şi evită şoferii care ţi se par dubioşi. Când călătoreşti singur, este recomandat să ocupi locul de pe bancheta din spate, partea dreaptă. Pasagerul din dreapta şoferului trebuie să poarte centura de siguranţă indiferent de lungimea traseului de parcurs.

Relaţia client-şofer trebuie să fie una corectă: taximetristul nu poate refuza deplasarea pe motiv că traseul este prea scurt şi nu are voie să ducă clientul pe un alt traseu decât cel obişnuit pentru a încasa mai mulţi bani, iar clientul nu are voie să plece din maşină fără a plăti. Nu uita să ceri bonul fiscal când plăteşti – în felul acesta împiedici evaziunea fiscală, ştii exact suma de plată şi ai datele maşinii şi ale şoferului în caz că ai uitat un bun în maşină sau vrei să faci reclamaţie. Dacă nu ţi se dă bonul, nu ai obligaţia de plată şi poţi să faci o reclamaţie taximetristului la compania pe care o deserveşte.

9. Călătoria cu metroul

În Bucureşti, acest mod de transport în comun pe sub pământ permite deplasarea foarte rapidă. Accesul la staţia de metrou este marcat cu litera „M". Biletele sau abonamentele se cumpără de la ghişeele ori automatele existente în fiecare staţie. Se poate face plata şi direct la porţile de acces, cu orice card bancar *contactless* sau cu ajutorul dispozitivelor electronice (telefon sau ceas inteligent).

În timp ce aştepţi metroul, nu te apropia de linie, ci aşteaptă la banda galbenă. Evită îmbulzeala, mai ales când trenul intră în staţie.

JUSTIŢIA A DECIS: *În decembrie 2017, o femeie a încercat să împingă o fată pe şinele de metrou, dar aceasta s-a apărat şi autoarea a fugit. După câteva ore, a făcut acelaşi lucru în altă staţie de metrou, unde victima nu a mai putut să se salveze, a fost lovită de tren şi a*

decedat imediat. Autoarea a fost prinsă cu ajutorul imaginilor de pe camerele de filmat şi, pentru cele două fapte, a fost condamnată la închisoare pe viaţă.

După ce trenul opreşte în staţie şi se deschid uşile, călătorii care coboară au prioritate faţă de cei care urcă. Călătorii care transportă cărucioare pentru copii şi călătorii în scaune rulante urcă obligatoriu pe la prima uşă, în sensul de mers al trenului.

ŞTIAŢI CĂ...? *Atunci când călătoreşti cu metroul, fotografiatul este interzis.*

Sunt interzise urcarea şi coborârea călătorilor în şi din tren după anunţul de avertizare a închiderii uşilor. În timpul mersului trenului este interzisă sprijinirea călătorilor de uşile de acces. Nu se recomandă staţionarea călătorilor în zona burdufurilor de comunicaţie între vagoane. Este strict interzisă acţionarea semnalului de alarmă fără motiv. În cazul în care este observat un obiect suspect sau abandonat, călătorii sunt rugaţi să alerteze de urgenţă personalul Metrorex sau orice agent de poliţie sau de pază, să se îndepărteze şi să nu atingă obiectul respectiv.

10. Călătoria cu trenul

În timpul călătoriilor cu trenul, pasagerii sunt obligaţi să aibă în posesie o legitimaţie valabilă de călătorie. Copiii cu vârsta de până la 10 ani au reducere din preţ. Elevii din învăţământul preuniversitar acreditat/autorizat beneficiază de gratuitate pentru transportul public rutier, naval, cu metroul, precum şi feroviar la toate categoriile de trenuri, clasa a II-a, pe tot parcursul anului calendaristic. Biletul gratuit se obţine de la casa de bilete.

În tren, fumatul este strict interzis. De asemenea, sunt strict interzise: urcarea sau coborârea călătorilor în şi din tren după

plecarea trenului, sprijinirea călătorilor de uşile de urcare/coborâre, staționarea în zona burdufurilor de comunicație dintre vagoanele trenului, precum şi deblocarea şi deschiderea uşilor de urcare/coborâre în timpul mersului. La oprirea trenului în stație, călătorii care coboară au prioritate față de cei care urcă. În cazul trenurilor echipate cu sisteme automate de acționare a uşilor, atât la cele dintre vagoane, cât şi la cele de coborâre/urcare, se apasă pe butonul de comandă.

Evită să vorbeşti la telefon cu glas atât de tare încât să te audă toți pasagerii. De asemenea, ar fi indicat să nu consumi alimente cu miros puternic (salam, ouă, usturoi etc.).

Bagajele se depozitează de către pasageri în spațiile special amenajate, nu pe culoar. Fiecare călător dispune, pentru bagajele sale de mână, doar de spațiul situat deasupra locului pe care îl ocupă sau de un spațiu echivalent în boxa pentru bagaje a vagoanelor.

În timpul călătoriei, pasagerii nu au voie să forțeze sistemele pentru deschiderea şi asigurarea geamurilor, să intervină la panourile electrice sau să acționeze frânele de mână. Resturile menajere sau de orice fel se depozitează în cutiile special amenajate. Este interzisă aruncarea obiectelor de orice fel pe fereastră sau pe uşa vagonului. În toaletele din tren, apa nu este potabilă.

Pentru transportul persoanelor cu mobilitate redusă se pot asigura gratuit servicii specifice de asistență atât la urcarea şi coborârea din tren, cât şi la bordul trenurilor de călători, în stațiile şi trenurile deschise acestui tip de trafic. Solicitarea acestor servicii trebuie făcută cu minimum 48 de ore înainte de efectuarea călătoriei, pe formularul standard disponibil în format tipărit, în toate stațiile şi agențiile de voiaj, şi în format digital, pe *www.cfrcalatori.ro*.

Accesul în tren cu biciclete pliabile este permis doar în spațiul special amenajat pentru bagaje, amplasat deasupra locului rezervat sau pe culoar, cu condiția de a nu deranja ceilalți pasageri, iar cu biciclete nepliabile numai în vagoanele cu spații special amenajate.

Acţionarea semnalului de alarmă din tren fără motiv este interzisă şi constituie contravenţie. Nu pot fi distruse sau degradate echipamentele din dotarea vagoanelor de călători. Este interzisă apelarea la mila călătorilor sau practicarea jocurilor de noroc.

TELVERDE: *Telefonul călătorului CFR este* ***0.800.88.44.44****. La acest număr pot fi solicitate informaţii cu privire la eventualele probleme deosebite pe care călătorii le întâmpină în timpul călătoriei cu trenul.*

INFORMAŢIILE *cu privire la mersul trenurilor sau tarife pot fi obţinute de pe site-ul www.cfrcalatori.ro şi de la birourile de informaţii din staţiile de cale ferată sau din agenţiile de voiaj.*

11. Călătoria cu autobuzul, troleul, tramvaiul

Fiecare consiliu local stabileşte regulile de călătorie cu mijloacele de transport în comun şi modul de sancţionare a abaterilor săvârşite, pe care le găsiţi postate pe pagina web a transportatorului. În anumite localităţi există autobuze speciale pentru elevi, în vederea transportării lor la şi de la şcoală.

În mod convenţional, în România, urcarea călătorilor se face pe uşa din spate, iar coborârea pe cea din mijloc sau din faţă. În alte state, urcarea se face pe uşa de la şofer pentru a cumpăra bilet de la acesta sau pentru ca el să verifice abonamentul tău. Întotdeauna se acordă prioritate călătorilor care coboară.

Asigură-te că imediat ce ai urcat în mijlocul de transport ai compostat biletul sau ai validat cartela de călătorie ori că abonamentul este valabil pentru linia de transport respectivă. Nu este o scuză faptul că la ora la care călătoreşti casa de bilete era închisă sau că ai abonament, dar l-ai uitat acasă. Legitimaţia de călătorie sau abonamentul nu sunt transmisibile altor persoane! Nu poţi călători cu biletul compostat sau cartela validată decât până la

capătul liniei, nu şi înapoi, iar în unele localităţi poţi călători doar o anumită perioadă de la validare. În unele oraşe din ţara noastră copiii de până la 5 ani, în altele cei de până la 7 ani nu au nevoie de bilet. Elevii şi studenţii au în unele localităţi reducere, în altele chiar gratuitate la abonament. Sunt transportatori care pun la dispoziţia călătorilor un număr scurt unde se poate plăti prin sms costul unui bilet sau abonament.

ABONAMENT PRIN SMS: *În Bucureşti, prin trimiterea unui sms la numărul 7456, disponibil în reţelele de telefonie mobile Orange, Vodafone, Telekom şi RDS & RCS, se poate achita contravaloarea unui abonament de o zi, valabil pe liniile urbane. În Cluj-Napoca numărul este 7479, în Oradea 7429, în Constanţa 7424.*

Aminteşte-ţi regulile de politeţe: se cedează locul persoanelor cu probleme de sănătate, gravidelor sau mamelor cu copii, bătrânilor. Ne abţinem de la comentarii neplăcute, nu ridicăm tonul când vorbim cu alţii, încercăm să nu răspundem la telefon sau vorbim doar dacă este ceva urgent şi pe un ton scăzut, evităm să ascultăm muzică în căşti la un volum care îi deranjează pe ceilalţi.

De regulă, este interzis transportul animalelor, cu excepţia câinilor cu lesă şi a animalelor mici care se ţin în braţe, dar acest lucru trebuie verificat în prealabil. Nu poţi cere şoferului deschiderea uşilor între staţii sau la semafoare. Nu ai voie să călătoreşti pe scări, să fumezi sau să consumi băuturi alcoolice în interior.

Dacă vine controlorul, ai dreptul să ceri să se legitimeze mai întâi: în felul acesta vei afla numele sau numărul său pentru a fi ulterior identificat de şefii lui, dacă este cazul. Nu ai voie să îl agresezi. Tu ai obligaţia să arăţi legitimaţia sau cartela de călătorie ori abonamentul, precum şi un act de identitate, dacă ţi se cere.

DE REȚINUT: *Controlorul nu îți poate ridica cartea de identitate. El nu are voie să te rețină în mijlocul de transport, să te coboare cu forța din mijlocul de transport, să te conducă la dispecerat sau biroul său împotriva voinței tale ori să te percheziționeze. Are însă dreptul să noteze datele tale de identitate, iar dacă refuzi să i le dai, poate apela la organele de poliție sau jandarmerie în fața cărora eşti obligat să te legitimezi, altfel te pot conduce cu forța la sediul lor.*

Dacă eşti surprins fără bilet, vei achita pe loc o suprataxă de călătorie şi, cu cardul eliberat imediat, vei putea încheia călătoria. Dacă nu plăteşti această suprataxă, vei coborî din mijlocul de transport şi ți se va încheia un proces-verbal de contravenție, care va fi expediat acasă. Nu este indicat sa dai date false controlorului, căci vei fi uşor descoperit; iar dacă foloseşti actul de identitate sau abonamentul altuia, reține că acest lucru este infracțiune! Nu te sfătuiesc să plăteşti amenda fără a primi un proces-verbal sau o chitanță, căci fapta ar putea fi considerată dare de mită. În termen de 15 zile, poți plăti doar jumătate din minimul amenzii. Dacă amenda ți s-a dat în mod nelegal, o poți contesta la judecătorie în termen de 15 zile de când ai intrat în posesia procesului-verbal de contravenție, chiar dacă ai achitat-o. Dacă vei câştiga procesul, atunci ți se va anula procesul-verbal de contravenție şi ți se va restitui ceea ce ai plătit.

ABUZ: *Dacă eşti jignit, amenințat sau lovit de către controlor, fapta constituie infracțiunea de* ***purtare abuzivă*** *şi poți sesiza parchetul. Orice alt abuz al controlorului poate fi sesizat în scris regiei de transport la care acesta este angajat, pentru a-l ancheta şi sancționa disciplinar.*
Dacă tu eşti cel care comite fapte de lovire sau amenințare împotriva controlorului în timpul activității sale sau ulterior, în scop de răzbunare, fapta constituie infracțiunea de ***ultraj*** *şi rişti o pedeapsă de la judecător.*

12. Călătoria cu avionul

Biletul se rezervă online sau la agenția companiei de transport aerian. Biletul trebuie achitat pe loc sau în termenul asumat, altfel rezervarea se va anula. Ține cont că rezervarea din timp a unui bilet poate asigura plata unui preț mai mic.

Poți avea la tine un bagaj mare pentru cală (maximum 20 sau 23 kg pentru Europa şi 32 kg pentru SUA şi Canada) şi unul mic (maximum 8 sau 10 kg) de luat în cabina avionului. În bagajul de mână lichidele transportate nu pot depăşi în total un litru, iar fiecare recipient să nu fie mai mare de 100 ml; regula se aplică şi pentru creme, parfumuri şi deodorante.

DE REȚINUT: *Indiferent unde călătoreşti şi ce mijloc foloseşti, evită să transporți bagaje care nu îți aparțin sau în care nu ştii ce se află. Uneori răufăcătorii profită de naivitatea noastră pentru a ne convinge să îi ajutăm transportând în locul lor un pachet, o geantă etc. în care se pot afla bunuri interzise, precum droguri, arme sau bani falşi.*

Înaintea zborului trebuie să te înregistrezi la ghişeul de înregistrare al companiei aeriene de la care ai achiziționat biletul (*check-in*), iar pentru aceasta este obligatoriu să te prezenți în timp util: cu o oră înainte de decolare pentru călătorii în țară, cu două ore înainte pentru călătorii în străinătate. Urmează apoi controlul de securitate (se verifică să nu ai asupra ta obiecte interzise – cele care pot fi folosite ca arme ori lichide, droguri, brichete), iar în cazul curselor externe trebuie să te supui controlului cu privire la cartea de identitate/paşaport (se verifică dacă ai actele de părăsire a țării şi de intrare în țara de destinație, respectiv să nu fii dat în urmărire, dacă eşti căutat de poliția vreunui stat) şi, eventual, controlului vamal (aici trebuie declarate sumele mai mari de 10.000 euro pe care le deții şi bunurile supuse taxării). Îmbarcarea în aeronavă se face numai prin poarta indicată la afişajul electronic. Dacă întârzii, vei fi

anunţat prin staţie. În cazul în care nu te prezinţi la apelul repetat, pierzi cursa. Copilul minor care călătoreşte singur trebuie predat de un părinte la biroul de *check-in* şi luat de către un părinte de la uşa de ieşire din aeroport.

13. Călătoria peste graniţă

Copilul poate călători în străinătate dacă deţine un *paşaport* individual sau o *carte de identitate*.

Paşaportul se obţine de la Serviciul public comunitar pentru eliberarea şi evidenţa paşapoartelor: pentru minorul sub 14 ani cererea o depun ambii părinţi, pentru cel peste 14 ani cererea se depune de copil, cu acordul ambilor părinţi. Dacă un minor se află deja în străinătate şi nu este însoţit de părinţi, el trebuie să se adreseze ambasadei/consulatului pentru a i se elibera un document de călătorie fără acordul acestora, în vederea întoarcerii în ţară.

DE REŢINUT! *Un copil român poate ieşi din ţară* ***numai însoţit****: fie de ambii părinţi, fie de un părinte care are acordul celuilalt părinte, dat printr-o declaraţie la notar, pentru a permite ieşirea din ţară pentru maximum 3 ani, fie de un alt adult care prezintă un extras de cazier judiciar şi acordul scris al ambilor părinţi.*

Nu este nevoie de această declaraţie *dacă: părintele este decedat sau este decăzut din drepturile părinteşti; la divorţ, copilul a fost încredinţat sau i s-a acordat autoritatea părintească unică părintelui care iese din ţară cu minorul. De asemenea, nu este necesar ca însoţitorul să aibă această declaraţie atunci când minorul este cetăţean român şi are domiciliul/reşedinţa chiar în ţara de destinaţie. Este de ajuns declaraţia unui părinte dacă minorul se deplasează în străinătate pentru un concurs sau la studii. Evident, toate situaţiile de mai sus trebuie dovedite.*

*Uneori un părinte **refuză nejustificat** să dea acordul celuilalt părinte pentru ieşirea din țară a copilului lor minor. Pentru rezolvarea situației există posibilitatea acționării sale în judecată pentru ca instanța să constate abuzul lui de drept şi să suplinească astfel consimțământul lipsă.*

Orice persoană care călătoreşte în străinătate trebuie să aibă încheiată o asigurare medicală; pentru cei care sunt salariați şi călătoresc în țările din UE, Spațiul Economic European şi Elveția este suficient cardul european de sănătate.

După împlinirea vârstei de 18 ani, tinerii pot circula singuri în țările care sunt membre ale Uniunii Europene şi în Republica Moldova folosind doar *cartea de identitate*. Pentru restul țărilor, este nevoie de paşaport, iar pentru unele mai este nevoie şi de *viză* (de exemplu, pentru SUA), care se obține de la consulatul statului respectiv în România. Aceste informații, precum şi cele cu privire la eventualele pericole în țara respectivă şi avertismente pentru turişti se întâlnesc pe site-ul Ministerului Afacerilor Externe.

14. Reguli de călătorie în țări din UE

În calitate de cetățeni europeni, avem dreptul să călătorim în țările din Uniunea Europeană pentru turism, să muncim acolo sau să urmăm cursurile unui liceu sau ale unei facultăți. În loc de asigurare, poți să ai asupra ta *cardul european de asigurări sociale de sănătate*.

Când cumperi un bilet de autobuz sau de autocar, nu trebuie să plăteşti un preț mai mare pentru că ai o anumită naționalitate sau pentru că achiziționezi biletul dintr-un anumit loc.

În caz de *anulare sau întârziere*, ai întotdeauna dreptul la informații adecvate şi prompte cu privire la ceea ce se întâmplă

pe durata aşteptării. Dacă deplasarea pe distanțe lungi (peste 250 km), pentru care ai făcut rezervare, se anulează sau are o întârziere de peste două ore, ai de ales între două posibilități:

- să ți se ramburseze costul biletului şi, dacă este necesar, să ți se asigure transportul gratuit către punctul inițial de plecare – de exemplu, dacă întârzierea sau anularea te împiedică să îți îndeplineşti scopul călătoriei;
- să ți se asigure transportul, în condiții similare, către destinația finală, în cel mai scurt timp şi fără costuri suplimentare. Dacă nu ți se oferă la timp posibilitatea de a alege, poți înainta o plângere şi solicita atât rambursarea costurilor, cât şi o despăgubire echivalentă cu 50% din prețul biletului.

Dacă durata deplasării pe distanțe lungi (peste 250 km) depăşeşte trei ore, iar plecarea este anulată sau se efectuează cu o întârziere de peste 90 de minute, ai dreptul la: gustări şi băuturi răcoritoare – în funcție de întârziere sau de durata aşteptării; cazare, dacă este necesar, pentru cel mult două nopți, la prețul maxim de 80 de euro pe noapte. Transportatorul nu este obligat să îți asigure cazarea dacă întârzierea este cauzată de condiții meteorologice extreme sau de dezastre naturale.

Ai dreptul la despăgubiri dacă eşti rănit într-un *accident* de autobuz în timpul unei călătorii pe distanțe lungi.

De asemenea, compania transportatoare trebuie să te despăgubească dacă bagajele sau alte bunuri îți sunt *pierdute sau deteriorate* într-un accident de autobuz pe durata unei deplasări pe distanțe lungi.

În cazul în care consideri că nu ți-au fost respectate drepturile, poți adresa o plângere transportatorului în termen de trei luni de la data la care a avut loc evenimentul. Acesta are la dispoziție o lună pentru a confirma primirea plângerii şi trei luni pentru a-ți da un răspuns definitiv.

*

Pe scurt

1. Pe drumul public poți circula cu bicicleta şi cu trotineta electrică începând cu vârsta de 14 ani, iar cu scuterul şi ATV-ul de la 16 ani;

2. Pentru a conduce un autoturism, trebuie să ai permis de conducere;

3. Atunci când te urci pe bicicletă sau la volan, alcoolemia trebuie să fie zero;

4. Când circuli cu un mijloc de transport în comun, trebuie să ai bilet sau abonament;

5. Pentru călătorii în străinătate, minorul trebuie însoțit de un adult.

*

Zile importante

26 ianuarie – Ziua Internațională a Vămilor;
19 martie – Ziua Paşaportului Românesc;
20 mai – Ziua Maritimă Europeană;
3 iunie – Ziua Mondială a Bicicletei;
15 august – Ziua Marinei Române;
11 septembrie – Ziua Mondială a Primului Ajutor;
22 septembrie – Ziua Mondială fără Maşini;
30 septembrie – Ziua Mondială Maritimă;
11 octombrie – Ziua Permisului de Conducere Românesc;
A treia duminică a lunii noiembrie – Ziua Mondială de Comemorare a Victimelor Accidentelor de Circulație;
7 decembrie – Ziua Internațională a Aviației Civile.

*

Legislaţia aplicabilă

Legea nr. 100/1992 pentru aderarea României la Convenţia asupra aspectelor civile ale răpirii internaţionale de copii, adoptată la Haga în 1980;

Legea nr. 82/1993 privind constituirea Rezervaţiei Biosferei „Delta Dunării";

O.G. nr. 42/1997 privind transportul maritim şi pe căile navigabile interioare;

O.G. nr. 43/1997 privind regimul drumurilor;

H.G. nr. 482/1999 privind înfiinţarea Societăţii Comerciale de Transport cu Metroul Bucureşti „Metrorex" S.A.;

Legea nr. 156/2000 privind protecţia cetăţenilor români care lucrează în străinătate;

Ordinul nr. 491/2001 al ministrului turismului pentru aprobarea Normelor privind omologarea, amenajarea, întreţinerea şi exploatarea pârtiilor şi traseelor de schi pentru agrement;

O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravenţiilor;

Legea nr. 421/2002 privind regimul juridic al vehiculelor fără stăpân sau abandonate pe terenuri aparţinând domeniului public sau privat al statului ori al unităţilor administrativ-teritoriale;

O.U.G. nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice;

Legea nr. 38/2003 privind transportul în regim de taxi şi în regim de închiriere;

H.G. nr. 1443/2004 privind metodologia de repatriere a copiilor români neînsoţiţi şi asigurarea măsurilor de protecţie specială în favoarea acestora;

O.G. nr. 7/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind transportul pe căile ferate din România;

Legea nr. 369/2004 privind aplicarea Convenţiei asupra aspectelor civile ale răpirii internaţionale de copii, adoptată la Haga la 25 octombrie 1980;

Legea nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate;

Legea nr. 363/2006 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea I – Rețele de transport;

H.G. nr. 1391/2006 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice;

O.G. nr. 37/2007 privind stabilirea cadrului de aplicare a regulilor privind perioadele de conducere, pauzele şi perioadele de odihnă ale conducătorilor auto şi utilizarea aparatelor de înregistrare a activității acestora;

H.G. nr. 876/2007 pentru stabilirea şi sancționarea contravențiilor la regimul transporturilor navale;

Ordinul nr. 2.021/2008 al ministrului sănătății pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare ale titlului IV „Sistemul național de asistență medicală de urgență şi de prim ajutor calificat" din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății;

Legea nr. 265/2008 privind gestionarea siguranței circulației pe infrastructura rutieră;

H.G. nr. 38/2008 privind organizarea timpului de muncă al persoanelor care efectuează activități mobile de transport rutier;

O.G. nr. 27/2011 privind transporturile rutiere;

H.G. nr. 538/2015 pentru aprobarea Regulilor privind accesul şi circulația navelor şi ambarcațiunilor pe canalele şi lacurile interioare din perimetrul Rezervației Biosferei „Delta Dunării";

H.G. nr. 691/2015 pentru aprobarea Procedurii de monitorizare a modului de creştere şi îngrijire a copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate şi a serviciilor de care aceştia pot beneficia, precum şi pentru aprobarea Metodologiei de lucru privind colaborarea dintre direcțiile generale de asistență socială şi protecția copilului şi serviciile publice de asistență socială şi a modelului standard al documentelor elaborate de către acestea;

Legea nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terților prin accidente de vehicule şi tramvaie;

Norma nr. 20/2017 a Autorității de Supraveghere Financiară privind asigurările auto din România;

O.U.G. nr. 49/2019 privind activitățile de transport alternativ cu autoturism și conducător auto;

Legea nr. 21/2020 privind Codul aerian;

Legea nr. 195/2020 privind statutul personalului feroviar;

Legea nr. 268/2021 pentru înființarea Autorității Vamale Române.

*

Site-uri utile

www.mae.ro – Ministerul Afacerilor Externe;

www.just.ro – Ministerul Justiției;

www.mt.gov.ro – Ministerul Transporturilor și Infrastructurii;

www.cfr.ro – Compania Națională de căi ferate „C.F.R." S.A.;

www.metrorex.ro – Societatea Metrorex S.A.;

www.schengen.mai.gov.ro – Schengen România;

www.tarom.ro – Compania de stat Transporturi Aeriene Române (TAROM);

www.hcch.net – Conferința de la Haga privind Dreptul Internațional Privat;

www.europa.eu/youreurope – Site de sprijin și consiliere pentru deplasarea în interiorul UE.

*

Teste-grilă

1. Dacă minorul de 12 ani traversează strada prin loc nepermis, atunci polițistul:	**2. Dacă un minor de 15 ani conduce o mașină pe stradă:**
a. îl poate aresta și duce la sediul poliției;	a. nu se va deschide o anchetă dacă proprietarul mașinii nu depune plângere;

b. nu îi poate aplica o amendă; c. îl va încătuşa şi îl va duce forțat acasă.	b. i se va face dosar penal în mod obligatoriu; c. va fi sancționat numai dacă părintele este de acord.
3. Dacă un minor de 15 ani consumă alcool pe stradă, polițistul îl va sancționa: a. cu o amendă în acelaşi cuantum cu cea dată unui adult; b. cu o urecheală bună, căci minorii nu pot fi amendați; c. cu o amendă în cuantum redus la jumătate din ceea ce pot primi adulții.	**4. Dacă un drum cu două sensuri nu are trotuar, atunci cetățenii:** a. trebuie să se deplaseze doar cu maşina; b. au voie să meargă pe stradă, dar numai pe partea stângă; c. pot merge pe orice parte a străzii, dar cât mai aproape de margine.
5. Un minor are voie să se deplaseze cu bicicleta pe trotuar: a. numai dacă are 14 ani împliniți şi există bandă specială pentru biciclete; b. numai dacă este însoțit de părinți; c. făcând slalom printre pietoni ca să evite accidentele.	**6. Un biciclist care traversează strada pe trecerea de pietoni:** a. se poate deplasa pe bicicletă, dar cât mai atent, pentru a evita un accident; b. este obligat să coboare de pe bicicletă; c. nu are voie să aibă căştile în urechi.
7. Pentru cei care circulă pe biciclete şi trotinete electrice, casca de protecție: a. este facultativă; b. este obligatorie în cazul minorilor între 14 şi 16 ani care circulă pe carosabil; c. este obligatorie în cazul minorilor sub 14 ani.	**8. Se poate circula cu trotineta electrică:** a. pe trotuar; b. pe stradă, dacă traficul pe pista specială este intens; c. acolo unde există, numai pe pista specială destinată bicicliştilor.

9. Pe stradă, bicicliștii: a. nu au voie să circule; b. pot circula numai pe timp de zi; c. pot circula dacă nu este bandă specială, dar cât mai aproape de marginea din dreapta a carosabilului.	**10. Cu trotineta se circulă:** a. pe stradă, cât mai aproape de marginea drumului; b. pe pista specială, numai dacă trotineta este electrică; c. pe autostradă, dar numai pe banda de urgență.
11. Cu rolele, *skateboard* sau *hoverboard* se poate circula: a. numai pe stradă; b. numai pe trotuar; c. numai pe pista rezervată bicicliștilor.	**12. Când șoferii depășesc un biciclist, trebuie:** a. să păstreze distanța, încălcând marcajul longitudinal care separă cele două benzi; b. să îl claxoneze când ajunge aproape de el; c. să îl atenționeze că nu are voie pe stradă.
13. Unui biciclist îi este interzis de lege: a. să aibă căști pe urechi pentru a audia ghidul „Elevul și legea”; b. să circule fără a ține ambele picioare pe pedale; c. să circule doar cu o singură mână pe ghidon.	**14. Dacă taximetristul refuză să îmi elibereze bonul fiscal, atunci:** a. este obligatoriu să anunț poliția; b. am voie să îl bat pentru a-l face să respecte legea data viitoare; c. pot pleca fără să plătesc.
15. Controlorul care te-a prins fără bilet sau abonament în autobuz: a. are voie să te percheziționeze pentru a-ți găsi cartea de identitate; b. te poate reține forțat până la	**16. Dacă controlorul de bilete te insultă:** a. ai dreptul să îl insulți și tu, căci ești în legitimă apărare; b. poți să îl reclami la poliție pentru infracțiunea de purtare abuzivă;

capătul liniei; c. poate solicita intervenția poliției pentru a te legitima.	c. eşti obligat să îi ceri să se legitimeze pentru a şti împotriva cui te plângi.
17. Un minor poate părăsi ţara pentru o vizită organizată de şcoala sa: a. dacă are nota 10 la purtare şi paşaport individual; b. dacă este însoțit de profesor care are procură notarială de la ambii părinți ai copilului; c. dacă are paşaport valabil pentru următorii doi ani.	

*

Răspunsuri: 1. b, **2.** b, **3.** c, **4.** b, **5.** a, **6.** b, **7.** b, **8.** c, **9.** c, **10.** b, **11.** b, **12.** a, **13.** b, **14.** c, **15.** c, **16.** b, **17.** b.

Capitolul XI

Acte, animale, bunuri

În acest capitol vei afla:

- *cum se deschide un cont bancar;*
- *cine încasează alocația de stat pentru copil;*
- *ce obligații de întreținere există în familie;*
- *în ce condiții se primește pensia de urmaș;*
- *cine semnează acte pentru minori și pentru majori;*
- *cum se poate procura un animal de casă;*
- *cum pot fi deținute arme în mod legal.*

1. Cont bancar

Pe măsură ce creşti, vei primi, vei economisi şi vei cheltui bani. De regulă, banii îi ții asupra ta sau în casă. Dar îi poți păstra în condiții de siguranță şi într-un cont, la una dintre bănci.

Dacă ai până în 14 ani, părintele tău îți poate deschide un cont pe numele tău. Dacă ai între 14 şi 18 ani, trebuie să mergi la o bancă însoțit de unul dintre părinți pentru că este nevoie să semnați împreună un contract şi să dați câte un *specimen de semnătură*, adică un model al semnăturii tale pe care o vei folosi de acum încolo când vei face operațiunile bancare. În ambele cazuri, titularul contului vei fi tu, iar părintele va fi împuternicit – fără el nu vei putea face operațiuni, iar el are dreptul să știe tot timpul situația contului tău. După ce împlineşti vârsta de 18 ani, ai dreptul de a-ți gestiona singur sumele de bani.

După câteva zile de la deschiderea contului vei primi un card ataşat acelui cont, cu ajutorul căruia vei putea face diverse operaţiuni: să ridici bani de la bancomat, să faci plata când cumperi ceva, să verifici soldul contului. Pentru banii care stau în bancă, vei primi o mică dobândă. Poţi alimenta contul depunând noi sume la bancă (dacă ai 14 ani, poţi face depunerea tu singur) sau părinţii îţi pot vira bani din conturile lor. Există bănci care nu percep comision copiilor pentru administrarea contului.

2. Alocaţia de stat pentru copil

Până să împlineşti vârsta de 18 ani vei primi în fiecare lună o alocaţie de stat. După aceea, vei primi în continuare alocaţia până când vei absolvi liceul sau şcoala profesională. În anul 2022, cuantumul alocaţiei este de 600 lei pentru copiii aflaţi în primii doi ani de viaţă, după care ea va fi de 243 lei, lunar.

Copiii cu handicap primesc alocaţia de stat până la 18 ani, în cuantum de 600 lei, lunar. După aceea, dacă îşi continuă studiile, primesc câte 243 lei lunar, cel mult până la împlinirea vârstei de 26 de ani. Legea spune că repetenţii nu primesc alocaţia de stat, cu excepţia celor care repetă anul şcolar din motive de sănătate.

Alocaţia se plăteşte unuia dintre părinţi până când copilul împlineşte vârsta de 14 ani, după care, dacă părintele este de acord, plata se poate face direct copilului titular.

Dacă părinţii lucrează în străinătate, copiii au dreptul de a li se plăti alocaţie de către statul respectiv, în cuantumul stabilit de legea de acolo.

3. Obligaţia de întreţinere

Copilul trebuie crescut, îngrijit, educat de către părinţii săi, iar în lipsa acestora, de către tutorele stabilit de stat. După ce împlineşte 18 ani, legea spune că tânărul trebuie întreţinut de părinţi numai dacă îşi continuă studiile şi nu mai târziu de împlinirea vârstei de 26 de ani.

Când părinţii nu mai stau împreună, copilul va locui mai mult la unul dintre ei. Pentru timpul cât copilul nu stă efectiv cu el, părintele trebuie să contribuie la îngrijirea copilului *în natură* (cumpărând alimente, haine, rechizite etc.) sau plătind o sumă numită *pensie de întreţinere*.

> ***ŞTIAŢI CĂ...?*** *Cuantumul pensiei de întreţinere este de cel mult un sfert din veniturile părintelui pentru un copil întreţinut, o treime din ele pentru doi copii, respectiv jumătate din venituri pentru trei sau mai mulţi copii.*

Pensia de întreţinere este a copilului chiar dacă o încasează un părinte. Până la împlinirea vârstei de 14 ani, părintele care are custodia este cel îndreptăţit să solicite pensia de la celălalt părinte şi tot el va decide cum va fi cheltuită. Când copilul are vârsta între 14 ani şi 18 ani, pensia va fi solicitată şi cheltuită de copil, care doar este asistat de către părintele custodian. După ce împlineşte 18 ani, copilul care încă studiază va putea solicita pensie de la ambii părinţi şi el singur va decide cum va fi cheltuită. Dacă părintele sau părinţii refuză, ei pot fi acţionaţi în judecată pentru ca judecătorul să decidă forma şi cuantumul întreţinerii.

Chiar dacă părintele care datorează suma de bani locuieşte în străinătate, el tot trebuie să plătească pensia copilului. Pentru lămuriri sau acţiuni trebuie să vă adresaţi Ministerului Justiţiei din România în vederea aplicării Convenţiei de la Haga din 2007 privind obţinerea pensiei de întreţinere în străinătate pentru copii.

Dacă decedează cel care are în grijă un minor, obligația de întreținere a copilului revine moștenitorilor celui decedat care au această posibilitate (soț supraviețuitor, frați mai mari, părinții decedatului).

Nu uita: copiii datorează respect părinților. Mai mult, atunci când părinții sunt cei care ajung în stare de nevoie şi fiul/fiica are posibilitatea, legea îl/o obligă să îi întrețină. Altfel, părintele îi poate da în judecată.

4. Pensia de urmaş

Dacă minorul era întreținut de un părinte sau un alt susținător pensionar sau invalid de gradul întâi şi care a decedat, atunci, până împlineşte vârsta de 16 ani, copilul are dreptul la pensie de urmaş. Dacă îşi continuă studiile, are acest drept până la terminarea acestora, fără a depăşi vârsta de 26 de ani.

ŞTIAȚI CĂ...? *Cuantumul pensiei de urmaş se stabileşte procentual, din punctajul mediu anual realizat de susținător, astfel: 50% – pentru un singur urmaş; 75% – pentru doi urmaşi; 100% – pentru trei sau mai mulți urmaşi.*

5. Documente şi lucruri personale

Atunci când intri în relație cu o altă persoană, de cele mai multe ori ajungeți la o înțelegere, adică amândoi conveniți cine ce să facă pentru celălalt. Această înțelegere se numeşte *contract*.

DE REȚINUT: *Un* ***contract*** *înseamnă o înțelegere între cel puțin două persoane. Pentru ca acesta să fie valabil, nu este necesară încheierea unui înscris, acesta folosind doar pentru a se dovedi acea înțelegere în caz de litigiu. Contractul este o LEGE PENTRU PĂRȚI, deci prevederile sale sunt obligatorii pentru cei care au convenit astfel.*

Contractele conțin ***drepturi și obligații*** pentru cei implicați, adică arată ce este îndreptățit să facă unul pentru celălalt.

Să știi că fiecare dintre noi încheiem contracte în fiecare zi fără ca măcar să ne dăm seama de aceasta. Îți dau câteva exemple:

- când iau o carte de la bibliotecă, închei un *contract de împrumut*, în baza căruia eu am dreptul să iau la domiciliu o carte și obligația să o returnez în termenul stabilit;
- când iau un bilet de călătorie, tocmai am încheiat un *contract de transport* în baza căruia eu am obligația de a plăti biletul și de a respecta regulile când sunt în mijlocul de transport, iar compania care deține trenul sau autobuzul are obligația de a mă transporta la locul stabilit conform orarului fixat;
- când achiziționez un telefon mobil, închei un *contract de vânzare-cumpărare*, în baza căruia eu am dreptul de a ridica bunul dorit și obligația de a plăti prețul afișat, iar vânzătorul are obligația de a-mi preda bunul în stare de funcționare și dreptul de a pretinde de la mine să achit contravaloarea produsului;
- când dau colegului o revistă străină în locul unui bilet la un concert, închei un *contract de schimb*;
- când primesc un cadou cu ocazia zilei de naștere, se numește că închei cu cel care îl dă un *contract de donație*.

ȘTIAȚI CĂ...? *În momentul înscrierii copilului la școală se încheie un* ***contract educațional*** *între trei părți: unitatea de învățământ, părinți (beneficiari indirecți ai procesului de învățământ) și copil (beneficiarul direct), în care sunt trecute drepturile și obligațiile lor reciproce. Se întocmesc două exemplare originale ale contractului, pe care le semnează inclusiv elevul care are peste 14 ani. Pentru învățământul postliceal semnează doar elevul și directorul școlii.*

Când te duci la magazin şi cumperi fructe, nu semnezi vreun document: plăteşti preţul afişat, ridici produsele, iei bonul fiscal şi pleci acasă. Dar, dacă dai cuiva un împrumut de bani sau anumite lucruri, este bine să ai un ***înscris*** (document scris) care să constate înţelegerea voastră: este de ajuns o simplă foaie de hârtie în care aţi scris cine, cui, ce a dat şi pentru cât timp, faceţi două exemplare de pe aceasta şi semnaţi-le amândoi, în original, pe fiecare. Fiecare păstrează un exemplar. Nu vă trebuie martori şi, oricum, trebuie să ştii că nu poţi dovedi cu martori contractele care se referă la valori mai mari de 250 lei. Pentru vânzarea de terenuri sau case este obligatorie încheierea unui înscris autentificat la notarul public.

DE REŢINUT: *Atenţie întotdeauna la ceea ce semnezi! Odată pusă semnătura pe un act, ea nu mai poate fi retrasă. Ce ţi-ai asumat prin acel act trebuie îndeplinit de bunăvoie, altfel poţi fi dat în judecată şi forţat prin intermediul unui executor judecătoresc!*

Orice persoană deţine diverse lucruri, numite şi ***bunuri***. Cel care este proprietarul unui bun poate să facă ce vrea cu el, inclusiv să îl dea altora, să îl abandoneze, să îl distrugă. Dar cu o condiţie: să fie major.

Şi copiii au unele bunuri care le aparţin doar lor: obiecte de îmbrăcăminte, de toaletă, cele pentru şcoală, telefonul etc. Unii copii dobândesc şi bunuri de o valoare foarte mare: de exemplu, o rudă decedează şi le lasă moştenire teren sau casa. Alte bunuri nu le aparţin, dar au încuviinţarea de a le folosi: casa părinţilor în care locuieşte copilul, maşina prietenului pe care o conduce, haina prietenei pe care o împrumută. Cu privire la bunuri strict personale, legea prevede că minorul are voie să le cumpere, să le protejeze, să le repare. Le poate vinde sau abandona, însă numai pe cele de mică valoare.

ŞTIAŢI CĂ...? *Vânzarea unor produse pe site-uri de comerţ online este posibilă numai dacă ai împlinit vârsta de 18 ani.*

Atunci când trebuie luate decizii extrem de importante cu privire la minor sau se intenționează a se dispune de bunurile sale, legea spune că până la vârsta de 14 ani deciziile le vor lua *părinții*, iar între 14 şi 18 ani le vor lua copiii *împreună* cu părinții. Atunci când părinții nu se pot ocupa de minor – de exemplu, când sunt decedați amândoi sau au întrerupt orice legătură cu copilul lor –, primarul va desemna un *tutore* care să se ocupe de interesele lui.

6. Animale de companie

Mulți copii dețin animale de companie (animale de casă). Unii aleg viețuitoare mai mici şi drăgălaşe, cum ar fi cățeii, pisicile, broscuțele țestoase, peştii; alții aleg zburătoare, precum papagalii ori canarii; ori animale jucăuşe, precum hamsterii, iepuraşii, porcuşorii de Guineea; iar alții optează pentru animale mai periculoase, cum sunt şerpii, tarantulele sau iguanele.

Animalele sunt un partener excelent pentru joacă, te fac mai sociabil şi te ajută să îți învingi timiditatea. Dar creşterea şi îngrijirea lor implică responsabilitate: trebuie hrănite, plimbate, curățate, iar unele trebuie dresate, vaccinate, deparazitate şi sterilizate. Aceste activități trebuie să se desfăşoare în siguranță pentru tine, dar şi pentru vecinii tăi sau alte persoane din jurul tău. De aceea, trebuie respectate anumite condiții legale, dintre care cele mai drastice sunt cele cu privire la câini.

Astfel, dacă ai vârsta sub 16 ani poți cumpăra un animal de companie doar având consimțământul expres al părinților. Câinii pot fi adoptați de la adăposturile pentru câini fără stăpân, care se găsesc în fiecare județ, lista fiind publicată pe *www.ansvsa.ro*. Câinii periculoşi sau agresivi pot fi deținuți numai de persoanele care au împlinit 18 ani, au înregistrat câinele la Asociația Chinologică Română şi au depus adeverința la poliție; pe uşa proprietății trebuie afişată inscripția: „*Câine rău*" sau „*Atenție,*

câine periculos". Deținerea animalelor de companie implică un carnet de sănătate (pentru evidența vaccinărilor şi deparazitărilor) eliberat de un medic veterinar. Câinii trebuie ținuți fie legați, fie într-un adăpost îngrădit.

ŞTIAȚI CĂ...? *Dacă animalul tău muşcă o altă persoană, producându-i astfel leziuni, legea spune că tu eşti responsabil de cele întâmplate. Ca urmare, victima agresiunii poate pretinde de la tine o sumă necesară pentru plata îngrijirilor (despăgubiri materiale) şi/sau care să compenseze durerea suferită (despăgubiri morale). Iar dacă eşti minor, vor fi chemați în judecată şi părinții tăi. Aşadar, copilul răspunde pentru fapta animalului său, iar părinții răspund pentru fapta copilului lor.*

Consiliul local al fiecărui oraş a stabilit anumite condiții de îngrijire şi plimbare a animalelor în locurile publice:

- plimbarea nu se poate face în parcuri, ci doar în locurile special amenajate;
- persoanele însoțite de câini nu pot intra în magazine, săli de spectacole sau de sport, şcoli sau grădinițe şi, în general, în mijloacele de transport în comun şi nici să se plimbe în preajma locurilor de joacă pentru copii;
- însoțitorii câinilor au obligația de a avea asupra lor carnetul de sănătate al câinelui, vizat la zi, care atestă efectuarea acțiunilor sanitar-veterinare, precum şi identificarea şi înregistrarea în Registrul de evidență al câinilor cu stăpân;
- însoțitorii câinilor au obligația de a curăța excrementele produse de câinii lor în orice loc public (trotuare, drumuri publice, parcuri);
- este interzisă creşterea şi întreținerea câinilor pe domeniul public;
- deținătorii de câini au obligația de a lua toate măsurile necesare pentru prevenirea comportamentului canin agresiv;
- stăpânul trebuie să asigure identificarea câinelui pe care îl deține, prin implantarea unui microcip;

• câinii trebuie plimbați cu lesă sau ham, iar câinii mari să aibă şi zgardă, şi botniță.

Tot astfel, consiliile locale sau asociațiile de proprietari au stabilit anumite condiții de creştere şi îngrijire a animalelor la bloc:

• este nevoie de acordul scris al vecinilor celui care deține animalul;

• proprietarul animalului trebuie să asigure curățenia în locurile folosite în comun, iar în condițiile stabilite de asociație, trebuie să suporte cheltuielile de întreținere;

• trebuie evitat zgomotul cât mai mult, dar mai ales în timpul nopții şi al orelor de liniște.

Trebuie să ştii că există o lege cu privire la protecția animalelor care obligă deținătorii să le îngrijească, adăpostească, hrănească şi care interzice comportamentul brutal, izgonirea şi abandonarea animalelor. În caz de încălcare a acestor reguli, competența revine Biroului pentru Protecția Animalelor din cadrul Inspectoratului de Poliție.

Cadavrele animalelor nu se aruncă la gunoi, ci se predau la o firmă specializată.

INFRACȚIUNE: *Sunt pedepsite cu închisoarea: tăierea cozii, a ciocului sau a dinților, amputarea unghiilor, cuparea urechilor, secționarea corzilor vocale; despărțirea puilor de mamă până la vârsta de minimum opt săptămâni de viață pentru a fi comercializați; folosirea de animale vii pentru dresajul animalelor sau pentru a le controla agresivitatea; folosirea animalelor vertebrate la circ; împuşcarea animalelor cu tranchilizant în alte situații decât cele necesare pentru imobilizare; tirul cu arme pe animale domestice sau pe animale sălbatice captive; rănirea cu intenție a animalelor (este permisă sterilizarea şi rănirea în caz de apărare contra animalului); torturarea animalelor; organizarea de lupte între animale sau cu animale; uciderea animalelor cu intenție (este permisă pentru apărare contra animalului); zoofilia.*

câine periculos". Deținerea animalelor de companie implică un carnet de sănătate (pentru evidența vaccinărilor şi deparazitărilor) eliberat de un medic veterinar. Câinii trebuie ținuți fie legați, fie într-un adăpost îngrădit.

ȘTIAȚI CĂ...? *Dacă animalul tău muşcă o altă persoană, producându-i astfel leziuni, legea spune că tu eşti responsabil de cele întâmplate. Ca urmare, victima agresiunii poate pretinde de la tine o sumă necesară pentru plata îngrijirilor (despăgubiri materiale) şi/sau care să compenseze durerea suferită (despăgubiri morale). Iar dacă eşti minor, vor fi chemați în judecată şi părinții tăi. Aşadar, copilul răspunde pentru fapta animalului său, iar părinții răspund pentru fapta copilului lor.*

Consiliul local al fiecărui oraş a stabilit anumite condiții de îngrijire şi plimbare a animalelor în locurile publice:

- plimbarea nu se poate face în parcuri, ci doar în locurile special amenajate;
- persoanele însoțite de câini nu pot intra în magazine, săli de spectacole sau de sport, şcoli sau grădinițe şi, în general, în mijloacele de transport în comun şi nici să se plimbe în preajma locurilor de joacă pentru copii;
- însoțitorii câinilor au obligația de a avea asupra lor carnetul de sănătate al câinelui, vizat la zi, care atestă efectuarea acțiunilor sanitar-veterinare, precum şi identificarea şi înregistrarea în Registrul de evidență al câinilor cu stăpân;
- însoțitorii câinilor au obligația de a curăța excrementele produse de câinii lor în orice loc public (trotuare, drumuri publice, parcuri);
- este interzisă creşterea şi întreținerea câinilor pe domeniul public;
- deținătorii de câini au obligația de a lua toate măsurile necesare pentru prevenirea comportamentului canin agresiv;
- stăpânul trebuie să asigure identificarea câinelui pe care îl deține, prin implantarea unui microcip;

• câinii trebuie plimbați cu lesă sau ham, iar câinii mari să aibă şi zgardă, şi botniță.

Tot astfel, consiliile locale sau asociațiile de proprietari au stabilit anumite condiții de creştere şi îngrijire a animalelor la bloc:

• este nevoie de acordul scris al vecinilor celui care deține animalul;

• proprietarul animalului trebuie să asigure curățenia în locurile folosite în comun, iar în condițiile stabilite de asociație, trebuie să suporte cheltuielile de întreținere;

• trebuie evitat zgomotul cât mai mult, dar mai ales în timpul nopții şi al orelor de liniște.

Trebuie să ştii că există o lege cu privire la protecția animalelor care obligă deținătorii să le îngrijească, adăpostească, hrănească şi care interzice comportamentul brutal, izgonirea şi abandonarea animalelor. În caz de încălcare a acestor reguli, competența revine Biroului pentru Protecția Animalelor din cadrul Inspectoratului de Poliție.

Cadavrele animalelor nu se aruncă la gunoi, ci se predau la o firmă specializată.

INFRACȚIUNE: *Sunt pedepsite cu închisoarea: tăierea cozii, a ciocului sau a dinților, amputarea unghiilor, cuparea urechilor, secționarea corzilor vocale; despărțirea puilor de mamă până la vârsta de minimum opt săptămâni de viață pentru a fi comercializați; folosirea de animale vii pentru dresajul animalelor sau pentru a le controla agresivitatea; folosirea animalelor vertebrate la circ; împuşcarea animalelor cu tranchilizant în alte situații decât cele necesare pentru imobilizare; tirul cu arme pe animale domestice sau pe animale sălbatice captive; rănirea cu intenție a animalelor (este permisă sterilizarea şi rănirea în caz de apărare contra animalului); torturarea animalelor; organizarea de lupte între animale sau cu animale; uciderea animalelor cu intenție (este permisă pentru apărare contra animalului); zoofilia.*

Pentru transportul animalelor de companie este necesar să verifici pe site-ul companiei de transport condițiile impuse. Astfel, în trenurile aparținând CFR pot fi transportate animale mici, purtate pe brațe, precum şi păsări mici în colivii, dacă niciun călător nu protestează; câinii trebuie să aibă botniță şi să fie ținuți în lesă pe podeaua vagonului, în compartimente, în vagoane la clasa a II-a, dacă niciun călător nu protestează; dar trebuie să ştii că se plăteşte bilet şi pentru ele. Tot astfel, pentru o călătorie cu avionul în țările din UE trebuie să anunți compania în momentul rezervării biletului, animăluțul să aibă paşaport internațional, cip de identificare şi să fie vaccinat, să nu fie gestant şi să fie închis într-o cuşcă specială; spre Marea Britanie nu pot fi transportate animale cu avionul, nici în cabina de pasageri, nici în cala avionului. Pe site-ul ANSVSA găseşti mai multe detalii.

7. Bunuri găsite

Dacă găseşti întâmplător monede vechi sau alte bunuri vechi de importanță *arheologică*, trebuie să le predai în termen de 72 ore primarului din localitatea respectivă. Vei primi o recompensă de 30% din valoarea acelor bunuri.

Pentru alt tip de bunuri găsite drept *comoară*, acestea se vor împărți în mod egal de găsitor cu proprietarul terenului unde s-au găsit.

INFRACȚIUNE: *Dacă găseşti bunuri care au fost pierdute sau uitate de o altă persoană (poşetă, portmoneu etc.), nu ai voie să ți le însuşeşti, căci fapta este infracțiune. Trebuie să le returnezi proprietarului, dacă îl cunoşti, sau să le predai la poliție în termen de 10 zile.*

Există şi bunuri care nu aparțin nimănui: lucrurile abandonate, fructele de pădure, plantele medicinale etc. Pe acestea ți

le poți însuși, dar pentru unele trebuie îndeplinite anumite condiții: animalele sălbatice pot fi vânate numai în sezon şi cu armă de foc, dacă ai autorizație şi cel puțin vârsta de 18 ani; peştele poate fi pescuit numai în sezon; copacii nu pot fi tăiați fără autorizație, iar trunchiurile de copaci, puieți sau lăstari nu pot fi însuşite fără acordul proprietarului, chiar dacă au fost doborâte sau rupte de fenomene naturale.

8. Arme albe şi arme de foc

Armele sunt de două categorii: arme de foc (pistoale, puşti, grenade etc.) şi arme albe (baionete, săbii, pumnale, cuțite, şişuri, boxuri, castete, arbalete, arcuri, bâte, măciuci, bastoane telescopice). Mai există arme cu aer comprimat, dar şi sprayuri cu gaze nocive, iritante sau de neutralizare.

Armele şi muniția aferentă sunt de mai multe categorii:

a) Unele arme sunt ***interzise*** pentru cetățenii obişnuiți, ele putând fi folosite doar de armată, poliție şi serviciile de informații. Intră în această categorie armele militare, lansatoarele care provoacă incendii sau explozii, armele automate. Modul în care se dețin, se poartă şi se folosesc armele şi muniția aferentă de către militari este atent reglementat într-o lege specială. Sunt însă unele arme care pot fi utilizate şi de către civili.

b) Astfel, unele sunt ***arme letale***, adică pot provoca moartea sau rănirea gravă a unei persoane. Intră în această categorie pistoalele, revolverele, armele semiautomate ori cu repetiție. Ele pot fi procurate de cei care au autorizație şi pot fi deținute de cei care au *permis de armă* valabil pentru maximum 5 ani şi au o anumită funcție: demnitari, magistrați, diplomați, militari, polițişti (pentru arme de apărare şi pază); vânători (pentru arme lungi de vânătoare şi de tir); sportivi şi instructorii de tir (pentru arme de tir). Aceste persoane trebuie să fie majore, să nu aibă

cazier, să fie apte psihologic şi medical, să absolve un curs de instruire. Poliția poate verifica modul în care sunt păstrate, transportate şi folosite armele.

c) Altele sunt ***arme neletale***. Ele se folosesc în scop utilitar (în cinema, sport, pescuit, paza clădirilor, protecția persoanelor), de agrement (arcurile şi altele cu proiectile nemetalice) sau autoapărare (confecționate pentru a împrăştia gaze nocive, iritante, de neutralizare şi proiectile din cauciuc). La rândul lor, acestea sunt de trei tipuri:

- din cauza pericolului pe care îl prezintă, deținerea anumitor arme neletale este permisă numai celui care are *autorizație* de la poliție: pistoale şi revolvere cu bile de cauciuc, arme cu aer comprimat, arme scurte pentru a produce zgomot sau pentru a împrăştia gaze nocive, iritante sau de neutralizare. Se poate da autorizație persoanelor majore, care nu au cazier, sunt apte psihologic şi medical, au absolvit un curs de instruire;
- pentru a avea alte arme neletale este nevoie de notificarea poliției în 5 zile de la procurarea armei pentru a obține *certificat de deținere*: arme cu tranchilizante, arme de semnalizare, arme de panoplie, arme de recuzită, arme vechi, de dinainte de 1899, arbalete;
- în fine, alte arme neletale se pot procura *fără vreo formalitate* de persoanele cu vârsta peste 18 ani: dispozitive *paintball*, harpoane pentru pescuit, arcuri pentru tir sportiv, arme de lovit animalele înainte de a fi tăiate.

INFRACȚIUNE: *Procurarea sau deținerea unei arme letale fără permis, precum şi a unei arme neletale fără autorizație se pedepsesc cu închisoarea.*

Cel care pierde sau căruia i se fură o armă trebuie să anunțe de îndată, dar nu mai târziu de 24 de ore, cel mai apropiat organ de poliție. Cel care găseşte o armă sau muniție este obligat să le predea sau să anunțe de îndată cel mai apropiat organ de poliție.

Furtul unui permis de armă se declară în termen de 48 de ore de la constatare la organul de poliție.

INFRACȚIUNE: *Se pedepseşte cu închisoarea purtarea, dar este şi mai gravă folosirea, în instituțiile publice, la adunările publice, precum şi în locurile unde este public (săli de spectacole, stadioane sau terenuri de sport, mijloace de transport în comun, cluburi, plaje amenajate, parcuri de distracție) de: obiecte fabricate pentru tăiere, înțepare sau lovire (cuțit, pumnal, sabie, bâtă, baston telescopic etc.); arme neletale care nu sunt supuse autorizării (arc, arbaletă, harpon, puşcă cu tranchilizante, pistol de semnalizare); dispozitive pentru şocuri electrice; substanțe iritant-lacrimogene sau paralizante.*

*

Pe scurt

1. Părinții nu sunt proprietari ai lucrurilor copiilor;
2. Alocația pentru copil şi pensia de întreținere sunt ale minorului, nu ale părinților;
3. Persoanele sub 14 ani pot semna acte prin părinți, cele între 14 şi 18 ani cu asistența părinților, iar cele peste 18 ani pot semna acte singure;
4. Animalele trebuie îngrijite, nu chinuite;
5. Armele pot fi deținute şi folosite numai în anumite condiții legale.

*

Zile importante

21 aprilie – Ziua Națională a Luptei împotriva Traficului Ilicit de Mărfuri;
24 aprilie – Ziua Mondială a Protecției Animalelor de Laborator;

15 mai – Ziua Națională a Medicului Veterinar;
20 mai – Ziua Mondială a Albinelor;
4 octombrie – Ziua Mondiala a Animalelor;
31 octombrie – Ziua Mondială a Oraşelor;
10 decembrie – Ziua Internațională a Drepturilor Animalelor.

*

Legislaţia aplicabilă

Legea nr. 18/1991 privind fondul funciar;
Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții;
Legea nr. 64/1991 privind brevetele de invenție;
Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii;
Legea nr. 126/1995 privind regimul materiilor explozive;
Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe;
Legea nr. 114/1996 privind locuințele;
Legea nr. 213/1998 privind bunurile proprietate publică;
Legea nr. 152/1998 privind înființarea Agenției Naționale pentru Locuințe;
O.U.G. nr. 190/2000 privind regimul metalelor prețioase şi pietrelor prețioase în România;
O.U.G. nr. 155/2001 privind aprobarea programului de gestionare a câinilor fără stăpân;
O.U.G. nr. 55/2002 privind regimul de deținere a câinilor periculoşi sau agresivi;
Legea nr. 60/2004 privind ratificarea Convenției europene pentru protecția animalelor de companie, semnată la Strasbourg la 23 iunie 2003;
Legea nr. 150/2004 privind siguranța alimentelor şi a hranei pentru animale;
Legea nr. 205/2004 privind protecția animalelor;
Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al munițiilor;

Legea nr. 138/2004 a îmbunătățirilor funciare;

Legea nr. 372/2005 privind performanța energetică a clădirilor;

Legea nr. 51/2006 a serviciilor comunitare de utilități publice;

Legea nr. 241/2006 privind serviciul de alimentare cu apă şi de canalizare;

O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit şi adecvarea capitalului;

Legea nr. 260/2008 privind asigurarea obligatorie a locuințelor împotriva cutremurelor, alunecărilor de teren şi inundațiilor;

Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului UE privind competența, legea aplicabilă, recunoaşterea şi executarea hotărârilor şi cooperarea în materie de obligații de întreținere;

Regulamentul (CE) nr. 1099/2009 al Consiliului UE privind protecția animalelor în momentul uciderii;

Legea nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes național, județean şi local;

Legea nr. 122/2011 privind regimul armelor, dispozitivelor militare şi munițiilor deținute de Ministerul Apărării Naționale şi de forțele armate străine pe teritoriul României;

O.G. nr. 13/2011 privind dobânda legală remuneratorie şi penalizatoare pentru obligații băneşti, precum şi pentru reglementarea unor măsuri financiar-fiscale în domeniul bancar;

H.G. nr. 1.059/2013 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a O.U.G. nr. 155/2001 privind aprobarea programului de gestionare a câinilor fără stăpân;

Legea nr. 43/2014 privind protecția animalelor utilizate în scopuri ştiințifice;

Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite;

O.G. nr. 24/2016 privind organizarea şi desfăşurarea activității de neutralizare a subproduselor de origine animală care nu sunt destinate consumului uman;

Legea nr. 196/2018 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea asociaţiilor de proprietari şi administrarea condominiilor;

Legea nr. 49/2018 privind precursorii de explozivi;

Legea nr. 32/2019 a zootehniei;

Legea nr. 217/2019 privind întreţinerea animalelor de serviciu sau destinate serviciului scoase din funcţiune sau declasate care aparţin instituţiilor şi structurilor publice din România;

O.U.G. nr. 140/2021 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri.

*

Site-uri utile

www.anl.ro – Agenţia Naţională pentru Locuinţe;

www.ancpi.ro – Agenţia Naţională de Cadastru şi Publicitate Imobiliară;

www.ansvsa.ro – Autoritatea Naţională Sanitară Veterinară şi pentru Siguranţa Alimentelor;

www.transelectrica.ro – Compania Naţională de Transport al Energiei Electrice „Transelectrica" S.A.;

www.transgaz.ro – Societatea Naţională de Transport Gaze Naturale „TRANSGAZ" S.A.

*

Teste-grilă

1. Poate deschide un cont la o bancă:	**2. Alocaţia de stat se primeşte de către copii până la vârsta de:**
a. numai o persoană majoră; b. un minor care are 14 ani împliniţi, fără acordul părinţilor;	a. 14 ani; b. 18 ani şi ulterior, până termină liceul;

c. părinții/tutorele, pentru un minor cu vârsta sub 14 ani.	c. 21 de ani.
3. Dacă copilul împlineşte vârsta de 18 ani, atunci părinții: a. nu mai au obligația să îl întrețină, dar o pot face voluntar; b. pot să îi ceară să părăsească locuința lor în care el a crescut; c. au obligația să îl întrețină dacă el continuă studiile, până la maximum 26 de ani.	**4. Actele întocmite cu privire la minori se semnează:** a. de părinți şi de copiii care au împlinit vârsta de 14 ani; b. de părinți, până când copilul lor devine major; c. doar de minori, dacă au împlinit vârsta de 14 ani.
5. Are voie să vândă produse pe site-uri online cel care a împlinit vârsta de: a. 18 ani; b. 16 ani; c. 14 ani.	**6. Dacă un animal muşcă o altă persoană, atunci:** a. animalul este vinovat şi va fi dat pe mâna hingherilor; b. va răspunde proprietarul animalului, plătind daune victimei; c. nu răspunde nimeni, fiind o întâmplare nefericită.
7. Poți cumpăra un câine periculos sau agresiv dacă ai împlinit vârsta de: a. 14 ani; b. 16 ani; c. 18 ani.	**8. Stăpânul unui animal are voie:** a. să bată sau chiar să ucidă animalul; b. să îl ducă în locul unde se practică lupte între animale; c. să îl vândă.
9. Dacă găseşti monede vechi pe terenul cuiva din apropierea unei cetăți: a. ai voie să le păstrezi; b. trebuie să le predai proprietarului acelui teren;	**10. Dacă găseşti o poşetă pe stradă, atunci:** a. o poți păstra dacă nu o revendică nimeni; b. poți păstra portofelul din interior şi vinde poşeta;

c. vei primi de la primar o recompensă de 30% din valoarea lor.	c. eşti obligat să o returnezi proprietarei dacă o cunoşti sau să o predai poliției în termen de 10 zile.
11. Legea îți permite să deții un spray paralizant: a. când circuli cu un mijloc de transport în comun; b. la şcoală sau la un concert; c. când te plimbi seara târziu pe străzile din cartier.	**12. Este armă albă:** a. un pistol al cărui mâner are culoarea albă; b. un cuțit; c. bastonul de culoare albă al unui nevăzător.

*

Răspunsuri: 1. c, **2.** b, **3.** c, **4.** a, **5.** a, **6.** b, **7.** c, **8.** c, **9.** c, **10.** c, **11.** c, **12.** b.

Capitolul XII

Tânărul și munca

În acest capitol vei afla:
- *cum poți deschide o afacere proprie;*
- *ce este un contract de muncă;*
- *care sunt activitățile lucrative nepermise minorilor;*
- *cum se intră în șomaj;*
- *ce presupune activitatea de zilier;*
- *la ce te ajută internshipul;*
- *unde și cum poți face voluntariat.*

1. Afacerea proprie

Pentru a-și procura cele necesare traiului zilnic, oamenii au nevoie de un venit pe care îl obțin prin muncă. Fie muncesc pentru ei înșiși, adică au o afacere proprie (aceștia sunt *antreprenori*), fie muncesc pentru alții și sunt remunerați în baza unui contract de muncă (aceștia sunt *salariați*).

ȘTIAȚI CĂ...? *Valoarea coșului minim de consum pentru un trai decent este:*
- *2.708 lei pe lună pentru o persoană adultă singură;*
- *4.417 lei pe lună pentru o familie de doi adulți fără copii;*
- *5.993 lei pe lună pentru o familie de doi adulți și un copil;*
- *7.234 lei pe lună pentru o familie de doi adulți și doi copii.*

Pentru o familie de doi adulți și doi copii, pentru anul 2021, valoarea coșului minim de consum este de 7.278 lei pe lună.

Pentru a desfăşura o afacere proprie, o persoană are trei posibilităţi:

- să înfiinţeze o *societate*, potrivit Legii nr. 31/1990, care poate fi: societate în nume colectiv; societate în comandită simplă; societate pe acţiuni; societate în comandită pe acţiuni; societate cu răspundere limitată. Pentru aceasta, asociatul unic (sau cel puţin cei doi, pentru o societate pe acţiuni) trebuie să aibă vârsta de peste 18 ani. Când sunt mai mulţi, vor deţine părţi şi răspunderi diferite;
- să înfiinţeze o *cooperativă*, conform Legii nr. 1/2005, care poate fi: meşteşugărească, de consum, de valorificare, agricolă, de locuinţă, pescărească, de transport, forestieră etc. Pentru aceasta, trebuie să se asocieze minimum cinci persoane cu vârsta de cel puţin 16 ani, care vor deţine în mod egal părţi din capital şi vor lua decizii în mod egal;
- să acţioneze ca *persoană autorizată* conform O.U.G. nr. 44/2008, care poate fi de trei feluri: persoană fizică autorizată (PFA), întreprindere individuală sau întreprindere familială. Un minor de 16 ani împliniţi poate fi membru doar într-o întreprindere familială, care este o întreprindere economică, fără personalitate juridică, organizată de membrii unei familii (soţi, copii, rude şi afini până la gradul al patrulea inclusiv), şi care va trebui înregistrată în registrul comerţului.

ŞTIAŢI CĂ...? *În România, întreprinderile sunt de trei categorii:*

- *microîntreprinderi: cu 1-9 salariaţi şi cifră de afaceri anuală netă de până la 2 mil. euro;*
- *întreprinderi mici: cu 10-49 de salariaţi şi cifră de afaceri anuală netă până la 10 mil. euro;*
- *întreprinderi mijlocii: cu 50-249 de salariaţi şi cifră de afaceri anuală până la 50 mil. euro.*

2. Contractul de muncă

De regulă, pentru a fi angajat în muncă, doritorul trebuie să aibă o anumită calificare profesională, anumite competențe sau anumite studii minime (de exemplu, bacalaureatul, licența, o limbă străină).

Contractul de muncă este un document foarte important, care prevede drepturile şi obligațiile tale pentru activitatea desfăşurată: câte ore munceşti, în ce domeniu, ce salariu vei avea şi când îl vei primi, care este perioada de concediu etc. În baza lui se reține un impozit care se virează la bugetul de stat.

> ***ŞTIAȚI CĂ...?*** *Salariul brut este suma negociată de tine cu angajatorul. Salariul net este suma cu care rămâi „în mână" după ce din salariul brut se plătesc către stat taxele şi impozitul.*

Majorii care lucrează vor primi imediat card de sănătate. De asemenea, în viitor ei vor beneficia de pensie, care se acordă în funcție de cuantumul şi perioada de contribuție la un anumit fond. Contractul se înregistrează într-un registru electronic special (ReviSal) şi se trimite la Inspectoratul Teritorial de Muncă din localitatea reşedință de județ. La locul de muncă angajatorul trebuie să se asigure de respectarea normelor de securitate şi sănătate în muncă.

> ***DE REȚINUT:*** *De la 1 ianuarie 2022, salariul minim pe economie este de 2.550 lei brut, fără a include sporuri şi alte adaosuri, ceea ce înseamnă că salariul net („în mână") primit de angajat este de 1.524 lei. Plata este pentru 167,33 ore de muncă pe lună.*

În ceea ce îi priveşte pe minori, legea spune că niciun copil nu poate fi constrâns să muncească. Copilul poate câştiga singur

bani din activităţi sportive sau artistice – pentru aceasta are nevoie de acordul părinţilor, însă banii vor fi ai lui.

Copiii peste 15 ani au dreptul să muncească în calitate de salariaţi numai *cu acordul* părinţilor şi doar în domenii care nu le afectează sănătatea şi dezvoltarea. După împlinirea vârstei de 16 ani, acest acord nu mai este necesar, ceea ce înseamnă că ei pot încheia *singuri* un contract de muncă cu un angajator. Trebuie respectate însă câteva reguli stabilite în Codul muncii:

- minorul nu poate munci în locuri grele, vătămătoare sau periculoase;
- timpul de lucru este de maximum 6 ore pe zi şi 30 de ore pe săptămână;
- el nu poate presta muncă suplimentară sau pe timpul nopţii;
- concediul său este de minimum 23 de zile lucrătoare.

ZILE LIBERE. *În România există 15 zile declarate prin lege ca fiind libere: prima şi a doua zi din Anul Nou (1 şi 2 ianuarie); Ziua Unirii Principatelor Române (24 ianuarie); Vinerea Mare, prima şi a doua zi de Paşte, Ziua Muncii (1 mai), Ziua Copilului (1 iunie), prima şi a doua zi de Rusalii, Adormirea Maicii Domnului (15 august), Sfântul Andrei (30 noiembrie), Ziua Marii Uniri (1 decembrie), prima şi a doua zi de Crăciun (25 şi 26 decembrie). În plus, persoanele de etnie tătară pot cere o zi liberă pe data de 13 decembrie.*

Pentru apărarea drepturilor, angajaţii sunt liberi să formeze un ***sindicat***, dacă sunt minimum 15 persoane, sau să se înscrie într-un sindicat deja existent în acea unitate. Minorii salariaţi care au împlinit 16 ani nu au nevoie, pentru aceasta, de acordul părinţilor. Preşedintele sindicatului trebuie să fie însă doar o persoană majoră. La rândul lor, angajatorii (patronii) se pot asocia pentru constituirea unei ***organizaţii patronale*** care să le reprezinte interesele în raport cu sindicatele şi cu statul. Sindicatele şi organizaţiile patronale trebuie înregistrate la judecătorie.

Modurile de alcătuire a unui sindicat şi a unui patronat, procedura de declanşare a unei greve, modul de negociere a situațiilor conflictuale de muncă sunt descrise în Legea dialogului social.

Angajații au dreptul la bilete de valoare: astfel, cei din instituțiile publice primesc anual *tichete de vacanță*, iar cei din mediul privat pot primi o alocație individuală de hrană, acordată sub forma *tichetelor de masă*.

3. Munca ilegală

Dacă cineva munceşte fără a avea acest contract şi fără a semna un stat de plată, activitatea sa este ilegală – în limbaj popular se numeşte ***„muncă la negru"***. România este printre primele țări din Europa când vine vorba de muncitori fără forme legale. Trebuie să ştiți că oricine poate sesiza, cu păstrarea confidențialității datelor sale de identitate, Inspectoratul Teritorial de Muncă, care va aplica amenzi de 20.000 lei pentru fiecare persoană care munceşte fără acte legale. Dacă însă este vorba de un minor care nu munceşte legal, atunci angajatorul comite o infracțiune.

TELVERDE *privind prevenirea muncii „la negru":* ***0.800.868.622***. *Poate fi apelat de luni până vineri, orele 09:00-21:00.*

Dacă munca se prestează timp de 8 ore pe zi, dar în contract s-a scris în mod nereal o durată mai mică, este vorba de o activitate numită popular ***„muncă la gri"***. Această înțelegere este ilegală, căci ea este făcută ca angajatorul să plătească mai puține taxe şi impozite la stat, în timp ce angajatul primeşte totuşi o sumă mai mare decât cea stipulată în contract. Trebuie ținut cont că la bătrânețe lucrătorul va beneficia de o pensie corespunzătoare doar celor scrise în contractul de muncă, adică foarte puțin.

ŞTIAŢI CĂ...? *SOLVIT se ocupă de problemele transfrontaliere între o întreprindere sau un cetăţean, pe de o parte, şi o autoritate publică, pe de alta, acolo unde există posibilitatea ca legislaţia UE să fi fost aplicată în mod necorespunzător.* ***TELVERDE SOLVIT****: 0.800.672.507 – este un număr disponibil din orice reţea naţională; sau numărul (+40)374.300.270, apelabil din străinătate, de luni până vineri, în intervalul orar 09:00-16:00.*

4. Activitate ca zilier

Există posibilitatea desfăşurării unor activităţi necalificate şi ocazionale ca *zilier*, în aceleaşi condiţii de vârstă precum cele menţionate mai sus pentru cei care au contract de muncă, dar numai în domeniile prevăzute într-o lege specială: agricultură, silvicultură, comerţ, pescuit, publicitate, hoteluri, cluburi şi baze sportive.

Nu este necesar să se încheie un contract scris, fiind de ajuns înţelegerea verbală dintre părţi. O parte importantă a înţelegerii este remuneraţia: aceasta nu poate fi mai mică decât salariul minim brut pe economie. Minorul poate lucra maximum 6 ore pe zi (chiar dacă lucrează mai puţin, va fi plătit pe zi – de aici şi denumirea de „zilier"), timp de cinci zile pe săptămână, şi nu are voie să lucreze noaptea. El nu poate lucra pentru aceeaşi persoană mai mult de 90 de zile într-un an. Beneficiarii au obligaţia să ţină evidenţa zilierilor în Registrul electronic de evidenţă a zilierilor.

Dacă un copil se sustrage orelor de şcoală pentru a presta o muncă fără respectarea legii, directorul şcolii va trebui să anunţe Serviciul Public de Asistenţă Socială pentru a se lua măsuri în scopul reintegrării copilului în sistemul educaţional.

Banii se obţin prin muncă, nu prin mila publicului. Dacă un copil este pus chiar de părintele său să cerşească bunuri sau

bani, părintele riscă pedeapsa închisorii. La fel va păți cel care ştie de o astfel de situație şi nu anunță poliția sau procurorul.

DE REȚINUT: *Ajutorul dat la treburile gospodăriei propriei familii nu este considerat „muncă".*

5. Internship

Tinerii care au împlinit 15 ani şi au acordul părinților, respectiv cei care au 16 ani pot urma un program de internship cu durata maximă de 6 luni, pentru a aprofunda cunoştințe teoretice, îmbunătăți abilitățile practice şi/sau dobândi noi abilități sau competențe. Perioada respectivă se va considera vechime în muncă.

ŞTIAȚI CĂ...? *Anual, sunt câteva sute de locuri disponibile în Guvern, ministere, instituții şi autorități publice, în cadrul Programului Oficial de Internship al Guvernului României. Înscrierile se fac online în lunile aprilie şi mai. Perioada de desfăşurare este în timpul vacanței de vară. Pentru detalii, accesați https://internship.gov.ro.*

Internii trebuie să încheie un contract cu organizația-gazdă (firmă privată sau instituție publică). Pentru majori, durata timpului de muncă este de maximum 40 de ore pe săptămână; pentru minori, este de maximum 30 de ore pe săptămână, dar nu mai mult de 6 ore pe zi. Orele suplimentare sunt interzise.

Internul desfăşoară activitatea sub coordonarea unui îndrumător şi primeşte o indemnizație pentru activitatea prestată, al cărei nivel este de cel puțin 50% din salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată.

La sfârşitul programului i se va elibera un *certificat* în care se vor scrie perioada, activitățile desfăşurate şi calificativul primit.

În urma evaluării activității internului, organizația-gazdă poate decide angajarea internului cu contract individual de muncă.

6. Voluntariat

Nu orice muncă se răsplăteşte cu bani. Unele activități se desfăşoară în mod voluntar, potrivit unei legi în acest domeniu. Voluntariatul este privit ca o activitate de implicare activă în comunitate.

Trebuie să ştii că ai dreptul să faci voluntariat la instituții publice sau la asociații ori fundații, în domenii precum artă, cultură, sport, educație, protecția mediului, drepturile omului. Între voluntar şi organizația-gazdă se încheie întotdeauna un contract scris. La sfârşitul perioadei poți obține un *certificat*, iar perioada se consideră experiență profesională şi/sau în specialitate, în funcție de tipul activității, dacă aceasta este realizată în domeniul studiilor absolvite.

7. Exploatare prin muncă

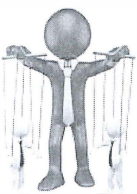

Uneori minorii sunt implicați de adulți în săvârşirea unor fapte grave. De exemplu, un copil cu înălțime mică este folosit pentru a pătrunde pe geamul strâmt de la baia unei locuințe ca apoi să deschidă hoților uşa de la apartament. Evident, aceasta nu este muncă, ci *delincvență*. Într-un astfel de caz, minorul este considerat complice la comiterea unei infracțiuni şi trebuie să răspundă: dacă încă nu are 14 ani împliniți, va fi luat în evidență de serviciul de delincvență juvenilă de la primărie, iar dacă are vârsta între 14 şi 18 ani, i se va face dosar penal de către poliție. Nu poate fi acceptată scuza că nu ar fi ştiut ce comite – de exemplu, cum că adultul care l-a pus să intre pe geam i-ar fi spus copilului că el este proprietarul

casei şi că a pierdut cheile. Însă, dacă se poate demonstra că minorul a fost ameninţat în mod grav sau chiar agresat şi singura lui soluţie ca să scape era tocmai să ajute adultul la comiterea faptei, judecătorul va considera că a fost vorba de o *constrângere fizică sau morală* şi va decide să nu aplice pedeapsa, cu o condiţie: copilul să nu fi avut posibilitatea de a anunţa un adult sau autorităţile de ceea ce i se întâmplă.

Supunerea la executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forţat, ori ţinerea în stare de sclavie se consideră *exploatare*.

HELPLINE: *Pentru informaţii generale cu privire la plecarea peste hotare la muncă, în scop turistic sau pentru a anunţa un posibil caz de trafic de persoane, dar şi pentru a putea veni în sprijinul victimelor traficului de persoane sau potenţialelor victime, Agenţia Naţională Împotriva Traficului de Persoane dispune de o linie telefonică gratuită:* ***0.800.800.678****.*

Legea spune în mod expres că nimeni, cu atât mai puţin un minor, nu poate fi pus în stare de sclavie sau vândut. Minorii nu pot fi obligaţi la prostituţie sau producerea de materiale pornografice ori la activităţi de videochat. Nu este voie ca un minor sau o persoană cu dizabilităţi să fie convinsă să cerşească. Un major care apelează la mila publicului să ceară bani sau bunuri nu poate să se folosească de un minor pentru a fi mai convingător. Cei care fac aceste lucruri vor fi pedepsiţi pentru sclavie, trafic de minori, proxenetism, exploatarea cerşetoriei, respectiv pentru folosirea unui minor în scop de cerşetorie. Oricine ştie de asemenea fapte este obligat prin lege să le denunţe poliţiei/procurorului. De asemenea, va fi sancţionat cel care apelează la serviciile sexuale ale unui minor care practică prostituţia.

Legea prevede sancţiuni aspre pentru cei care recrutează, transportă sau cazează minori în scopul traficării lor, iar aceasta chiar dacă minorul a fost de acord.

JUSTIȚIA A DECIS: *În luna mai 2015, un regizor de film a fost condamnat la 26 de ani şi 4 luni de închisoare pentru pornografie infantilă, trafic de minori şi agresiune sexuală. Astfel, s-a descoperit că timp de câțiva ani el a obligat o minoră – în vârstă de 7 ani la începutul faptei – să suporte şi să întrețină acte sexuale orale şi alte acte de natură sexuală şi a produs materiale pornografice cu victima, oferind bani mamei acesteia. Fiind considerată complice, mama minorei a fost condamnată la pedeapsa de 9 ani şi 4 luni închisoare.*

8. Şomaj

Tinerii care au vârsta minimă de 16 ani, care sunt apți pentru prestarea unei munci şi care, după absolvirea şcolii sau a liceului, nu au reuşit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale au dreptul de a primi indemnizație de şomaj. Dacă îndeplineşti aceste condiții, trebuie să te adresezi, în termen de 60 de zile de la absolvire, agenției locale pentru ocuparea forței de muncă în a cărei rază ai domiciliul.

Valoarea indemnizației de şomaj pentru cei care au lucrat deja depinde de stagiul de cotizare, astfel:

- 375 lei pentru persoanele cu un stagiu de cotizare de cel puțin un an;
- 375 lei, la care se adaugă o sumă calculată prin aplicarea (asupra mediei salariului de bază lunar brut pe ultimele 12 luni de stagiu de cotizare) unei cote procentuale diferențiate în funcție de stagiul de cotizare:
  - 3%, pentru persoanele cu un stagiu de minimum trei ani;
  - 5%, pentru persoanele cu un stagiu de minimum cinci ani;
  - 7%, pentru persoanele cu un stagiu de minimum zece ani;
  - 10%, pentru persoanele cu un stagiu de minimum 20 de ani.

Indemnizația de şomaj se acordă diferențiat, după cum urmează:

- timp de şase luni, pentru persoanele care au un stagiu de cotizare de minimum un an;
- timp de nouă luni, pentru persoanele care au un stagiu de cotizare de minimum cinci ani;
- timp de 12 luni, pentru persoanele care au un stagiu de cotizare mai mare de zece ani.

DE REȚINUT: *Valoarea indemnizației de şomaj pentru proaspeții absolvenți de liceu fără loc de muncă este de 250 lei şi se acordă timp de 6 luni.*

Dacă în acest timp şomerul reuşeşte să se încadreze în muncă, va primi, la cerere, atât restul indemnizației de şomaj la care ar fi avut dreptul dacă nu s-ar fi încadrat, cât şi o primă de încadrare în valoare de: 500 lei sau 1.000 lei, dacă localitatea de domiciliu este la o distanță mai mare de 50 km, sau 3.500 lei, dacă solicitantul îşi schimbă domiciliul în localitatea unde şi-a găsit locul de muncă.

*

Pe scurt

1. Copiii cu vârsta de peste 16 ani pot încheia singuri un contract de muncă, pot lucra ca zilieri sau pot participa la un program de internship;

2. Traficul de minori în scopul exploatării lor este infracțiune, chiar dacă minorul este de acord cu activitatea respectivă.

*

Zile importante

11 martie – Ziua Națională a Meseriilor;

28 aprilie – Ziua Internațională a Sănătății şi Securității în Muncă;

1 mai – Ziua Mondială a Muncii;

Ultima duminică din luna mai – Ziua Întreprinzătorilor din România;

6 iunie – Ziua Mondială de Combatere a Contrafacerii;

12 iunie – Ziua Mondială împotriva Exploatării prin Muncă a Copiilor;

27 iunie – Ziua Întreprinderilor Micro, Mici şi Mijlocii;

Prima sâmbătă a lunii iulie – Ziua Internațională a Cooperativelor;

11 iulie – Ziua Inspecției Muncii;

8 septembrie – Ziua Petrolistului;

14 septembrie – Ziua Națională a Constructorului şi Ziua Inginerului Român.

*

Legislația aplicabilă

Legea nr. 31/1990 a societăților;

Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului;

Legea nr. 36/1991 privind societățile agricole şi alte forme de asociere în agricultură;

Legea nr. 82/1991 a contabilității;

O.U.G. nr. 28/1999 privind obligația operatorilor economici de a utiliza aparate de marcat electronice fiscale;

O.U.G. nr. 217/2000 privind structura coşului minim de consum pentru un trai decent în România;

O.G. nr. 99/2000 privind comercializarea produselor şi serviciilor de piață;

O.G. nr. 129/2000 privind formarea profesională a adulţilor;

Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane;

Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forţei de muncă;

Legea nr. 116/2002 privind prevenirea şi combaterea marginalizării sociale;

Legea nr. 500/2002 privind finanţele publice;

Legea nr. 53/2003 privind Codul muncii;

Legea nr. 200/2004 privind recunoaşterea diplomelor şi calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România;

Legea nr. 566/2004 a cooperaţiei agricole;

Legea nr. 346/2004 privind stimularea înfiinţării şi dezvoltării întreprinderilor mici şi mijlocii;

Legea nr. 359/2004 privind simplificarea formalităţilor la înregistrarea în registrul comerţului a persoanelor fizice, asociaţiilor familiale şi persoanelor juridice, înregistrarea fiscală a acestora, precum şi la autorizarea funcţionării persoanelor juridice;

Legea nr. 411/2004 privind fondurile de pensii administrate privat;

Legea nr. 1/2005 privind organizarea şi funcţionarea cooperaţiei;

Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea şi combaterea evaziunii fiscale;

Legea nr. 279/2005 privind ucenicia la locul de muncă;

Legea nr. 202/2006 privind organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale pentru Ocuparea Forţei de Muncă;

Legea nr. 204/2006 privind pensiile facultative;

Legea nr. 319/2006 a securităţii şi sănătăţii în muncă;

Legea nr. 258/2007 privind practica elevilor şi studenţilor;

O.U.G. nr. 44/2008 privind desfăşurarea activităţilor economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale şi întreprinderile familiale;

O.U.G. nr. 6/2009 privind instituirea indemnizaţiei sociale pentru pensionari;

O.U.G. nr. 8/2009 privind acordarea voucherelor de vacanţă;

O.U.G. nr. 49/2009 privind libertatea de stabilire a prestatorilor de servicii şi libertatea de a furniza servicii în România;

H.G. nr. 867/2009 privind interzicerea muncilor periculoase pentru copii;

Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice;

O.U.G. nr. 111/2010 privind concediul şi indemnizaţia lunară pentru creşterea copiilor;

Legea nr. 52/2011 privind exercitarea unor activităţi cu caracter ocazional desfăşurate de zilieri;

Legea nr. 61/2011 privind organizarea şi funcţionarea Departamentului pentru lupta antifraudă – DLAF;

Legea nr. 62/2011 a dialogului social;

Legea nr. 292/2011 a asistenţei sociale;

O.U.G. nr. 109/2011 privind guvernanţa corporativă a întreprinderilor publice;

Legea nr. 335/2013 privind efectuarea stagiului pentru absolvenţii de învăţământ superior;

Legea nr. 248/2013 privind organizarea şi funcţionarea Consiliului Economic şi Social;

H.G. nr. 520/2013 privind organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Administrare Fiscală;

Legea nr. 91/2014 privind acordarea unei zile lucrătoare libere pe an pentru îngrijirea sănătăţii copilului;

Legea nr. 145/2014 pentru stabilirea unor măsuri de reglementare a pieţei produselor din sectorul agricol;

Legea nr. 78/2014 privind reglementarea activităţii de voluntariat în România;

Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenţei şi de insolvenţă;

Legea nr. 145/2014 pentru stabilirea unor măsuri de reglementare a pieţei produselor din sectorul agricol;

Legea nr. 151/2015 privind procedura insolvenţei persoanelor fizice;

Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală;

Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal;

Legea nr. 219/2015 privind economia socială;

H.G. nr. 75/2015 privind reglementarea prestării de către copii de activități remunerate în domeniile cultural, artistic, sportiv, publicitar şi de modeling;

Ordinul nr. 1162/2016 al ANAF privind aprobarea Cartei drepturilor şi obligațiilor persoanelor fizice supuse verificării situației fiscale personale;

Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice;

Legea nr. 176/2018 privind internshipul;

O.U.G. nr. 39/2018 privind parteneriatul public-privat;

Legea nr. 165/2018 privind acordarea biletelor de valoare;

Ordinul nr. 2.004/2018 al ministrului muncii privind aprobarea modelelor-cadru ale certificatului şi contractului de internship, precum şi al cererii pentru solicitarea primei de promovare a angajării;

Decizia nr. 7/2018 a Comisiei de insolvență la nivel central privind aprobarea Criteriilor generale pentru stabilirea nivelului de trai rezonabil;

Ordinul nr. 10/2019 al ministrului finanțelor privind principalele aspecte legate de întocmirea şi depunerea situațiilor financiare anuale şi a raportărilor contabile anuale ale operatorilor economici la unitățile teritoriale ale Ministerului Finanțelor Publice şi pentru reglementarea unor aspecte contabile;

Legea nr. 1/2020 privind pensiile ocupaționale;

Ordinul nr. 1.140/2020 al ministrului muncii pentru aprobarea Metodologiei de întocmire şi transmitere a Registrului electronic de evidență a zilierilor, precum şi înregistrările care se efectuează în acesta;

Legea nr. 226/2021 privind stabilirea măsurilor de protecție socială pentru consumatorul vulnerabil de energie;

H.G. nr. 1.071/2021 pentru stabilirea salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată;

O.U.G. nr. 50/2022 pentru reglementarea muncii în domeniul maritim.

*

Site-uri utile

www.inspectiamuncii.ro – Inspecţia Muncii;
www.ec.europa.eu/solvit – SOLVIT (soluţii la probleme legate de drepturile tale europene);
www.antifrauda.gov.ro – Departamentul pentru Luptă Antifraudă (DLAF);
www.ec.europa.eu/anti-fraud – Oficiul European Antifraudă (OLAF);
www.cnp.ro – Comisia Naţională de Strategie şi Prognoză.

*

Teste-grilă

1. Un copil poate încheia un contract de muncă? a. nu, dacă are vârsta sub 16 ani; b. da, dacă are vârsta de peste 14 ani; c. da, indiferent de vârstă, dacă are acordul părinţilor.	**2. Pentru ca un copil să muncească legal este necesar acordul părinţilor, dacă acesta are vârsta de:** a. 14 ani; b. 15 ani; c. 16 ani.
3. O persoană poate fi încadrată în muncă în locuri periculoase după ce împlineşte: a. vârsta de 16 ani; b. vârsta de 18 ani; c. vârsta de 20 de ani.	**4. Munca „la negru" este:** a. munca desfăşurată la un patron, dar fără un contract de muncă scris; b. munca prestată în folosul unui patron de culoare (afro-american); c. munca desfăşurată pe întuneric.
5. Este ilegală munca constând în:	**6. O persoană poate participa la strânsul**

a. ajutorul dat de copil în mod forțat la treburile gospodăreşti în propria familie; b. voluntariatul în folosul unei fundații fără a încheia un contract în acest sens; c. perioada de probă la un nou loc de muncă, fără încheierea unui contract de muncă.	**recoltei, ca zilier, după ce a împlinit:** a. 16 ani; b. 14 ani; c. 10 ani.
7. Programul de internship într-o instituție/companie permite tinerilor: a. să fie plătiți, dacă au cel puțin 16 ani; b. să facă voluntariat; c. să se obişnuiască cu munca încă de la vârsta de 14 ani.	**8. Internshipul se poate desfăşura pe o perioadă:** a. de maximum 3 luni; b. de cel mult 720 de ore pe parcursul a maximum 6 luni; c. cerută de natura activității prestate.
9. Perioada în care se face internshipul: a. va fi considerată vechime în muncă; b. este considerată voluntariat; c. este cuprinsă în timpul vacanței de iarnă.	**10. Voluntariatul:** a. presupune plata lunară a salariului minim pe economie; b. se desfăşoară pe baza unui contract; c. va fi luat în considerare pentru vechimea în muncă.
11. Contractul de voluntariat se poate încheia: a. printr-un acord scris; b. printr-o înțelegere verbală; c. cum doreşte voluntarul.	

*

Răspunsuri: 1. a, **2.** b, **3.** b, **4.** a, **5.** c, **6.** a, **7.** a, **8.** b, **9.** a, **10.** b, **11.** a.

Capitolul XIII

Noi în online

În acest capitol vei afla:
- *ce avantaje are internetul, dar şi care sunt pericolele;*
- *de ce suntem vulnerabili în dark web;*
- *ce înseamnă pornografia infantilă;*
- *cum ne păzim de agresorii online;*
- *cum poate asculta statul discuţiile noastre la telefon;*
- *cum putem decide asupra folosirii imaginii noastre de către alţii.*

1. Ecranul şi dependenţa

În faţa televizorului şi a computerului petrecem mai mult timp decât pentru orice altă activitate. Folosite moderat şi urmărind emisiuni ori site-uri şi jocuri de calitate, acestea sunt mijloace moderne de educaţie; ele facilitează învăţarea şi performanţele intelectuale. Tot prin intermediul mass-media, dar şi al social media (reţele de socializare, site-uri etc.), utilizatorul îşi poate exprima opiniile.

Dar aceste mijloace moderne pot avea şi efecte dăunătoare:

- *Fizic*: dacă nu se face pauză în mod regulat, statul la televizor sau computer generează obezitate, afecţiuni oftalmologice, deformări ale coloanei vertebrale;
- *Psihic*: actele vizionate creează tentaţia de imitare a lor, întrucât copiii sunt mai impresionabili, diferenţiază mai greu realitatea de ficţiune şi învaţă mai mult prin observare şi repetare.

Actele de violență și anarhismul din filme nu sunt deloc bune de urmat. De asemenea, nu ar trebui să fie considerate valori „vedetele" prezentate azi la TV, care își fac operații estetice, se îmbracă provocator, vorbesc obscen, își expun viața privată cu nonșalanță, și nici infractorii, care încalcă legea și pretind apoi că sunt „victime" ale justiției, invocând erori judiciare inexistente sau condițiile improprii din penitenciare. În același timp, trebuie să știți că vizionarea de materiale erotice sau pornografice determină implicarea timpurie în aspecte ce țin de viața sexuală sau facilitează devianța sexuală.

ȘTIAȚI CĂ...? *Ați văzut deseori la anumite programe TV simbolurile (AP), (12), (15), (18+). Iată semnificația lor:*

a) programe accesibile tuturor categoriilor de public, fără restricții sau semne de avertizare;

b) ***programe (AP)*** *(acord parental): programe ce pot fi vizionate de minorii în vârstă de până la 12 ani numai cu acordul părinților sau împreună cu familia;*

c) ***programe (12)****: programe interzise minorilor sub 12 ani;*

d) ***programe (15)****: programe interzise minorilor sub 15 ani;*

e) ***programe (18)****: programe interzise minorilor, altele decât cele pornografice, care în Statele Unite ale Americii și în țările din Uniunea Europeană sunt interzise publicului sub 18 ani, filme horror, erotice, de o violență extremă, programe sponsorizate de producătorii de băuturi spirtoase;*

f) ***programe (18+)****: programe interzise minorilor, filme și emisiuni pornografice al căror scop principal este prezentarea în detaliu a actului sexual, a modalităților de satisfacere a dorințelor sexuale sau programe în care se prezintă un act sexual real, indiferent de modalitatea de filmare.*

Jocurile video ajută la dezvoltarea atenției și a inteligenței, dar de multe ori creează dependență. Jocurile care conțin aspecte violente sunt chiar mai periculoase decât televizorul: în timp, copilul ajunge să se identifice cu agresorul, astfel că în viața reală el devine mai insensibil și mai violent.

DE REȚINUT: *În ultima vreme au apărut jocuri cu efecte periculoase, mai ales pentru copii: unii aleargă să prindă pokemoni în mediul online, dar nu sunt atenți că pot fi victimele unor accidente în lumea fizică; alții sunt puși de așa-numiți „mentori" să treacă diverse încercări, din ce în ce mai grele, culminând cu a-și face rău lor înșiși sau altora. Trebuie să reușiți să vă înfrângeți curiozitatea și să înțelegeți că orice produce rău oamenilor trebuie evitat. Învățați să spuneți NU la astfel de tentații sau provocări.*

Computerul trebuie folosit cu moderație şi detaşare. Pentru o dezvoltare armonioasă, nu uitați să faceți plimbări şi sport în aer liber. Întâlnirile de pe Facebook sau Instagram nu sunt de ajuns.

2. Internet şi dark web

Oamenii folosesc ***internetul*** în primul rând pentru a se documenta. Practic, internetul este o bibliotecă uriaşă care conține informații, cărți, filme.

Totodată, internetul este şi un extraordinar mijloc de comunicare. Oamenii citesc sau comunică prin intermediul site-urilor, blogurilor, videoblogurilor, canalelor *Youtube*, rețelelor de socializare, căsuțelor poştale electronice. De asemenea, folosesc internetul pe telefoanele *smart* pentru a comunica prin intermediul diverselor aplicații.

Navigarea pe internet nu este lipsită de pericole sau sancțiuni: este ilegală utilizarea de programe fără a deține licență, nimeni nu are voie să descarce, să dețină sau să distribuie fotografii ori filme pornografice cu minori, unele programe conțin viruşi sau mecanisme de spionat, descărcarea cu scop de vânzare a jocurilor sau filmelor piratate nu este permisă.

Dacă l-am asemăna cu un ghețar, internetul este doar vârful acestuia. Restul este ***dark webul***, care este alcătuit din diverse rețele (*darkneturi*). Unele rețele sunt pentru comunicare unu-la-unu, altele sunt destinate publicului, iar pentru accesarea

lor este necesar un browser special. Se crede că *dark web* asigură totala anonimizare a utilizatorilor. Este o piață cu pornografie infantilă, arme, droguri, bani falşi. Zona este frecventată de simpli curioşi, dar mai ales de hackeri, teroriști sau infractori care spală bani prin utilizarea de monede virtuale. Simpla comandare din România a unei cantități de droguri în străinătate pe *darknet* şi plata cu bitcoin face ca cel în cauză să fie urmărit pentru comiterea infracțiunii de trafic internațional de droguri.

3. Online-ul este real

Noile mijloace de comunicare au permis oamenilor să interacționeze între ei, să se exprime şi să se informeze din ce în ce mai rapid şi în modalități care nu erau posibile înainte. Cu ajutorul internetului s-a creat o lume nouă, care este o extensie a noastră, a imaginii noastre, a ceea ce suntem şi gândim. Această lume este tot una reală, doar că mediul este altul – astfel, internetul foloseşte *mediul online*, aşa cum viețuitoarele marine folosesc apa, care este doar un alt mediu decât cel în care trăim noi zilnic, cel *fizic*.

Stăm conectați online foarte mult şi socializăm tot mai mult: împărtăşim opiniile noastre, dezvăluim aspecte din viața personală (idei scrise, fotografii, video), adăugăm tot mai mulți prieteni. Ajungem astfel să construim o prezență a noastră în mediul online, cu care ne identificăm. Dar, aşa cum în lumea fizică avem dreptul de a trăi în mod liber, fiind protejați de lege, şi avem obligația de a respecta libertatea celorlalți, tot astfel participarea noastră la viață în acest mediu ne permite exercitarea anumitor drepturi şi ne impune respectarea anumitor obligații. Aşadar, avem drepturi şi obligații atât în lumea fizică (în calitate de *cetățeni*), cât şi în mediul online (ca *internauți* sau *cyber-cetățeni*).

DE REŢINUT: *În online trebuie să respectăm toate regulile din offline!*

4. Pericolele utilizării computerului şi internetului

Sunt sub protecţia legii sistemele informatice (computerele, telefoanele), reţelele, transmisiunile de date (informaţia transmisă), la fel şi datele informatice stocate pe acestea. Atunci când utilizăm date sau computere care aparţin altor persoane, trebuie să fim atenţi să nu comitem vreo ilegalitate.

HACKING: *Legea te pedepseşte cu închisoare dacă accesezi calculatorul cuiva fără drept, dacă interceptezi comunicaţiile altuia, dacă copiezi informaţiile de pe calculatorul cuiva fără permisiune, dacă furi parola şi accesezi conturile personale de e-mail ori Facebook ale altuia.*

EXERCIŢIU: *Ştii ce se întâmplă dacă un elev sustrage cardul unui profesor din geantă şi îl foloseşte pentru a extrage bani de la automat (ATM)? Copilul este identificat şi i se face dosar penal. El va fi sancţionat pentru furt (luarea cardului fără drept) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani, pentru accesarea ilegală a unui sistem informatic (conectarea la ATM printr-o parolă ce nu îi aparţine) cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi pentru efectuarea de operaţiuni financiare în mod fraudulos (pentru extragerea unei sume dintr-un cont ce nu îi aparţine) cu închisoare de la 2 la 7 ani. Pentru fiecare judecătorul va aplica câte o pedeapsă, iar la sfârşit va face un cumul al lor după nişte reguli speciale.*

Atunci când comunici cu o persoană sau cu un grup de prieteni utilizând reţeaua de telefonie mobilă sau cea de internet, trebuie să ştii că toate *informaţiile sunt stocate* pe serverul companiei, chiar dacă tu le şterg de pe pagina ta sau din chat. Gândeşte-te cum ar fi dacă cineva ar intra, în mod fraudulos, în posesia textelor, a pozelor sau a filmuleţelor trimise de tine.

JUSTIȚIA A DECIS: *În anul 2018, Curtea de Apel București a condamnat la pedeapsa de 2 ani închisoare un bărbat care a accesat ilegal un sistem informatic. S-a descoperit că acesta, din gelozie, și-a spionat iubita timp de doi ani, supraveghind convorbirile ei pe Facebook.*

Ceea ce publicăm online pe *wall*-ul nostru de Facebook sau ceea ce postăm pe *wall*-ul prietenilor poate fi amuzant, dar poate avea mai târziu urmări care să nu ne convină. Practic, toate informațiile – gânduri scrise, date şi fotografii – publicate online, de cele mai multe ori chiar de noi înşine, alcătuiesc imaginea noastră pentru ceilalți. De aceea, înainte de a publica ceva este important să ne gândim de două ori şi apoi să decidem în cunoştință de cauză.

DE REȚINUT: *După ce ai împlinit vârsta de 13 ani poți deține un cont de Facebook, Instagram, TikTok sau Snapchat. Legal, poți utiliza WhatsApp sau deține un cont de Gmail numai dacă ai împlinit 16 ani.*

Foarte des tinerii fac schimb de ***fotografii*** prin internet. O poză din copilărie sau adolescență poate fi hazlie când eşti elev, însă te poate pune într-o situație stânjenitoare când vei mai creşte şi, de exemplu, vei dori să ocupi o funcție importantă, iar presa va decide să publice fotografia ta aflată, deja, în spațiul public.

Sunt cazuri în care foştii iubiți publică pe internet poze sau filmulețe intime ale fostelor prietene, primite chiar de la ele, pentru a se răzbuna (***revenge porn***) sau postează pozele şi datele de contact ale fetelor pe site-urile de servicii sexuale. În România s-a decis recent că acest lucru este infracțiune.

VIOLAREA VIEȚII PRIVATE: *Comite această infracțiune cel care, fără acordul persoanei de a fi distribuite, răspândeşte altora sau publică pe internet fotografii din locuința acesteia sau fotografii ori filmulețe privind viața intimă primite anterior chiar de la persoana pozată.*

S-ar putea ca tu să postezi o fotografie în care apar şi alte persoane – în acest caz, asigură-te că ele doresc să apară în spațiul public sau îndepărtează fotografia ori şterge etichetarea dacă ți se cere asta.

> ***CAZ REAL:*** *În februarie 2015, mai mulți elevi de la un liceu din Cluj-Napoca au fost cercetați de o comisie internă de anchetă a şcolii, fiind acuzați că au creat un grup privat pe Facebook, unde au postat comentarii denigratoare la adresa cadrelor didactice. 61 de elevi au fost sancționați cu mustrare scrisă sau mutarea în alte licee, plus scăderea notei la purtare.*

Oamenii intră foarte rapid în relații prin intermediul social media. Trebuie să ai însă grijă ce anume comunici şi cui. Aceasta pentru că, pe de o parte, *tot ceea ce postezi pe wall este considerat o comunicare în spațiu public*, iar, pe de altă parte, pentru că uneori persoana cu care comunici şi despre care nu ştii mare lucru poate fi cineva care îți vrea răul. Nu este permis să batjocoreşti persoane pe Facebook. Cel insultat de tine poate ca în termen de trei ani să deschidă un proces civil şi să pretindă să-i plăteşti o sumă pentru daunele morale, adică pentru ruşinea îndurată ca urmare a defăimării făcute de tine. El va putea folosi ca probe în proces capturile de ecran pentru a arăta judecătorului afirmațiile tale.

Trebuie să ştii că tot ceea ce postezi în rețelele de comunicare sau pe internet poate fi păstrat. De exemplu, o fotografie pusă de tine pe Facebook sau pe un site poate fi descărcată de cineva şi păstrată în propriul computer ori încărcată pe alt site. Evident, tu poți şterge fotografia, dar ea nu va dispărea din computerul respectivului. Dacă fotografia a reținut un aspect de nuditate sau de la o petrecere unde s-a consumat alcool, un astfel de „prieten" ar putea favoriza apariția ei peste ani şi astfel să îți compromită cariera sau familia.

JUSTIȚIA A DECIS: *În anul 2015, un tânăr în vârstă de 19 ani a fost a condamnat la pedeapsa de 2 ani şi două luni cu suspendarea pedepsei şi punerea lui sub supraveghere pentru următorii trei ani. El a fost acuzat că a şantajat-o pe fosta sa prietenă, fiica unui judecător din Timişoara. Astfel, tânărul avusese o relație cu aceasta timp de câțiva ani, când era minoră. Pentru că s-au despărțit, tânărul i-a pătruns în computer, i-a sustras poze şi un filmuleț cu conotații intime şi a amenințat că le va da publicității dacă ea refuză să reia legătura. Pentru că tânăra nu a cedat, el a publicat fotografiile şi filmulețul. Instanța l-a mai obligat şi la plata către fată a sumei de 10.000 euro ca daune morale.*

Mai mult, există servicii de copiere automată a paginilor de internet şi publicare a lor într-o arhivă sau librărie, de regulă disponibilă gratuit, chiar dacă în prezent informațiile oferite nu mai sunt disponibile.

ŞTIAȚI CĂ...? *Internetul are* ***memorie proprie****. De exemplu, dacă deschizi site-ul www.archive.org şi introduci adresa unei pagini de internet oarecare, este posibil să afli ce anume era publicat cu mai mulți ani în urmă pe pagina respectivă, chiar dacă în prezent informațiile respective sau chiar site-ul nu mai există.*

Înainte de a publica pe internet date şi informații cu privire la tine sau la prieteni, trebuie să ai în vedere că internetul nu este folosit doar de oameni de bună-credință, interesați de socializare, ci sunt şi infractori care urmăresc conturile de Facebook ale unor persoane. De exemplu, sunt hoți care urmăresc postările în care apar fotografii din locuințe cu bunurile pe care unii le au în casă şi statusurile de pe Facebook în care persoanele arată că sunt plecate în vacanță – astfel îşi aleg țintele pentru următoarele spargeri pe care le vor da. De asemenea, fii atent la utilizarea funcției GPS a telefonului şi a tabletei, căci aceasta prezintă riscuri pentru viața şi bunurile personale: când faci fotografii cu telefonul mobil, publicarea lor pe internet poate indica infractorilor adresa locuinței tale sau a prietenilor cărora le faci fotografia.

5. Parole

Aşa cum cheia uşii ne asigură cu privire la persoanele care au dreptul să intre în locuința noastră, tot astfel parolele ne protejează computerul sau conturile. Parolele de la instrumentele sau aplicațiile pe care le folosim trebuie să fie diferite, greu de ghicit şi să nu le dăm nici măcar prietenilor.

> ***DE REȚINUT:*** *Nu folosiți aceeaşi parolă şi pentru contul de Gmail, şi pentru contul de Facebook ori Instagram!*

Atunci când vă alegeți o parolă, este bine să nu folosiți datele personale sau informații pe care voi înşivă le publicați pe Facebook! Este de acum o obişnuință ca infractorii să verifice dacă nu cumva parolele alese de persoanele vizate conțin date de naştere, numele membrilor din familie, a animalului favorit etc.

Din nefericire, răufăcătorii au posibilitatea să facă rost de parolele noastre instalând programe de spionat sau de copiat pe computerele noastre direct (dacă au acces la computer) sau indirect (prin intermediul unor aplicații pe care le descărcăm noi înşine de pe internet). Atunci când ne conectăm la internet, acestea le transmit informații precum comunicarea pe care o purtăm cu cineva sau parolele pe care le utilizăm. Pentru că nu ai de unde şti dacă un computer care nu este al tău nu este cumva virusat sau dotat cu astfel de programe, ar fi ideal să accesezi contul de e-mail sau de Facebook doar de acasă, şi nu de la orice calculator străin.

Programele *antivirus, firewall* şi *anti-spyware* sunt absolut necesare pentru computere, telefoane, tablete. Ele ne protejează nu doar comunicările purtate, ci şi informațiile stocate pe propriul computer, precum şi *hard*-ul computerului de stricăciuni provocate de viruşi.

Cum reclami o infracțiune comisă prin internet sau prin intermediul computerului? *Există avocați specializați în acest domeniu, la care puteți apela. De asemenea, puteți depune o plângere penală la poliție sau la DIICOT.*

6. Telefon şi tabletă

Smartphone-urile şi tabletele oferă azi servicii complexe – *telefon, sms, mms, internet, Whatsapp, Viber, Skype, Twitter, Instagram, Snapchat, Discord, Wickr* etc. –, astfel că sunt considerate sisteme informatice. Ca urmare, se aplică şi pentru ele legile care se referă la computere. Astfel, înainte de a interacționa sau copia informațiile sau a utiliza fără voia proprietarului un *smartphone* sau o tabletă, recomand revederea informațiilor de mai sus despre ceea ce este interzis de lege.

Totodată, gândeşte-te de două ori înainte de a da telefonul sau tableta proprie pe mâna prietenilor, pentru a nu te expune la riscuri: ştergere de informații, copiere de informații, aflarea parolei.

În locurile publice şi, mai ales, în mijloacele de transport în comun, încearcă să limitezi conținutul discuțiilor pe care le porți cu cineva prin telefon, dar pe care le aud şi alții; ar fi bine să îți controlezi şi tonalitatea vocii. Gândeşte-te că sunt oameni pe care i-ar putea deranja să afle ce notă ai luat la şcoală, cum te vei îmbrăca pentru club sâmbătă seara sau de ce te-ai certat cu prietenul.

La fel, dacă asculți muzică la căşti, asigură-te că volumul este unul care nu îi deranjează pe cei din jur şi care, atunci când traversezi strada sau eşti pe bicicletă, nu te împiedică să auzi vreo maşină care se apropie de tine. Ai grijă ca preocupările tale legate de telefon să nu te distragă de la respectarea regulilor. De exemplu, dacă dai sms-uri atunci când traversezi strada, poți să nu observi că faci asta printr-un loc nepermis sau că o maşină se apropie de tine.

7. Confidenţialitate

Datele despre viaţa privată ţin de intimitate şi confidenţialitate. Ele nu pot fi divulgate fără acceptul titularului. Părinţii au dreptul să controleze şi să cunoască anumite informaţii sau servicii accesate de copii până împlinesc 14 ani. Aceasta spre deosebire de discuţiile pe care copilul le are cu psihologul şcolii sau consilierul şcolar şi care nu pot fi divulgate.

DE REŢINUT! *Aşa cum o persoană are un nume, cum o casă are o adresă şi cum o maşină are un număr de înmatriculare, tot astfel un mijloc de comunicare are un număr unic de identificare: aparatul de telefon are o serie unică de identificare IMEI; cartela SIM are o serie unică IMSI; numărul de telefon este unic; echipamentul conectat la internet are o adresă unică de IP.*

Datele despre comunicarea prin telefon sau prin intermediul internetului sunt înregistrate într-o bază de date a companiei care oferă acest serviciu – astfel, se poate şti oricând cine a apelat, când şi pe cine, unde se aflau cele două persoane în momentul comunicării, cât timp a durat discuţia, care este mărimea corespondenţei dintre ele. La aceste date are acces numai titularul contractului de telefonie mobilă, respectiv al abonamentului de internet şi, în anumite condiţii, organul de aplicare a legii. Nicio altă persoană nu are şi nu trebuie să aibă acces la acest tip de date, iar obţinerea lor ilegală este sancţionată penal!

FURT DE IDENTITATE ONLINE: *Este infracţiune ca cineva să deschidă un cont pe o reţea de socializare cu numele şi fotografia reale, dar aparţinând altei persoane.*

Companiile de furnizare a serviciului de telefonie/internet nu au voie să intercepteze şi să stocheze ***conţinutul comunicărilor***

dintre clienții lor. Aceste interceptări şi înregistrări pot fi făcute numai dacă un magistrat emite o *autorizație* (mandat de interceptare şi înregistrare) în cursul unui proces penal. O persoană îşi poate înregistra convorbirile pe care le poartă cu alte persoane, dar este preferabil ca acest lucru să nu se facă în mod clandestin. Dacă înregistrările surprind încălcări ale legii, aceste înregistrări pot fi folosite în justiție. Nu încerca să foloseşti înregistrări pentru a obține anumite avantaje de la o altă persoană, căci poți fi acuzat de *şantaj*! De asemenea, reține că instalarea unor programele pe telefonul sau în computerul altor persoane, fără ştiința lor, pentru a le înregistra comunicările sau a le afla parolele de acces la baze de date ori la conturi de e-mail sau bancare constituie infracțiune!

INFRACȚIUNI: *Nimeni nu are dreptul să îți înregistreze convorbirile fără acordul tău. Doar polițiştii pot face asta, dar numai cu autorizație de la procuror (pentru maximum 48 de ore) ori de la judecător (pentru maximum 30 de zile).*

Nu ai voie să dezvălui conținutul unei comunicări (făcută oral sau în scris) care nu îți aparține, chiar dacă a ajuns din greşeală la tine!

8. Agresori online

Atenție la agresorii online! Aceştia sunt persoane care iau altă identitate pentru a intra în legătură cu minorii. De cele mai multe ori, este vorba de adulți care îşi ascund vârsta şi numele real şi care invită copiii şi tinerii la discuții despre chestiuni private (de exemplu, date despre domiciliu, locuință, orele când părinții sunt plecați) sau despre sex. Ei profită de faptul că adolescenții sunt maturi din punct de vedere sexual, dar nu şi emoțional.

CAZ REAL: *Un tânăr de 31 de ani din Timişoara a fost condamnat la 4 ani închisoare pentru pornografie infantilă şi şantaj. În anul 2019, folosind reţeaua Internet, el a intrat în legătură cu un minor de 17 ani din Irlanda şi l-a pus să realizeze acte de natură sexuală în timp ce îl filma prin Skype. Ulterior, l-a şantajat pe minor că va da în vileag acele filmări dacă nu primeşte suma de 3.300 lire sterline. Victima nu a cedat, dar nici nu şi-a anunţat părinţii sau poliţia. Filmările au fost distribuite prietenilor apropiaţi, iar minorul, de ruşine, s-a sinucis cu arma fratelui său.*

Internetul nu este o cauză a agresiunilor, ci este un mijloc de comunicare între oameni. Asigură-te, inclusiv prin mijloacele video, că ştii cu cine vorbeşti! Aminteşte-ţi că simpla invitare a unui minor să urmărească materiale cu caracter pornografic constituie infracţiune şi poliţia trebuie anunţată imediat.

CAZ REAL: *Un bărbat de 47 de ani, cadru militar la o unitate din Făgăraş, a fost condamnat la pedeapsa de 3 ani şi 6 luni închisoare pentru pornografie infantilă. La începutul anului 2017, el a folosit peste 70 de conturi pe reţele de socializare şi, pretinzând că este minor, a intrat în contact cu minori cu vârste cuprinse între 10 şi 17 ani, cărora le-a trimis poze erotice obţinute de el de la alţi minori, recrutaţi tot pe internet.*

9. Dreptul la propria imagine

Aşa cum eşti proprietar pe bunurile tale şi numai tu decizi cum pot fi folosite, tot astfel, cu privire la ***chipul*** tău, numai tu poţi decide cine poate folosi imagini cu el. Evident, din moment ce ai distribuit singur o fotografie sau un filmuleţ cu tine pe internet, se presupune că dai acceptul oricui să vizualizeze

sau să distribuie mai departe imaginile respective. Dacă doreşti să limitezi răspândirea imaginii tale, trebuie să ceri în mod expres acest lucru, iar dacă suferi vreun prejudiciu (de exemplu, cineva îţi modifică imaginea pentru a te batjocori sau altcineva îţi foloseşte imaginea pentru a face o reclamă la un produs) poţi solicita despăgubiri de la cei responsabili.

Uneori copiii sunt invitaţi în ***emisiuni*** radio şi TV. Consiliul Naţional al Audiovizualului a stabilit nişte reguli în această privinţă, iar nerespectarea lor poate atrage sancţionarea postului TV. Astfel, când copiii au până în 14 ani, ei pot participa în astfel de emisiuni numai dacă există exprimat în scris acordul lor şi al părinţilor, afară de evenimentele culturale şi competiţiile sportive. Alteori, copiii au legătură sau sunt implicaţi în comiterea unor infracţiuni.

Legea îi ocroteşte pe minori în mod special, în funcţie de vârstă:

- *când copiii au vârsta sub 14 ani*: nu este voie să se dezvăluie numele copilului care este suspect sau martor. Dacă minorul este victima unui abuz sexual, fizic sau psihic, nu se poate dezvălui numele său, iar în cazul altor infracţiuni, declaraţiile şi imaginile pot fi difuzate numai dacă există acordul copilului şi al părinţilor;
- *când copiii au vârsta între 14 şi 16 ani*: un reportaj, ştire sau dezbatere cu minorul care este victimă sau suspect poate fi făcută numai dacă el şi părinţii îşi dau consimţământul în scris şi un părinte este lângă el; iar pentru suspect, lângă el este nevoie şi de avocat;
- *când copiii au vârsta între 16 şi 18 ani*: dacă copilul este suspect, este nevoie de consimţământul său şi de prezenţa avocatului; dacă este victimă, trebuie să îşi dea acordul, însă, la cerere, se va evita dezvăluirea identităţii sale.

10. Pornografia infantilă

Obligarea la manifestări pornografice în vederea producerii şi difuzării de materiale pornografice constituie *exploatare*. Dacă cineva recrutează, transportă sau adăposteşte un minor pentru a-l exploata astfel, respectivul comite infracțiunea de *trafic de minori*, şi aceasta chiar dacă minorul este de acord cu practicarea acelor activități.

ŞTIAȚI CĂ...? *Prin „materiale pornografice cu minori" se înțelege orice material care prezintă un minor ori o persoană majoră drept un minor, având un comportament sexual explicit, sau care, deşi nu prezintă o persoană reală, simulează, în mod credibil, un minor având un astfel de comportament, precum şi orice reprezentare a organelor genitale ale unui copil, cu scop sexual.*

Legea interzice ca cineva să producă *materiale pornografice cu minori*. Nu este permisă nici descărcarea, deținerea sau distribuirea de fotografii sau filmulețe de acest fel. Tot astfel, este infracțiune şi simpla accesare a materialelor pornografice cu minori, care se găsesc pe internet, *dark web* sau în orice rețea de computere.

Un minor nu poate fi recrutat, îndemnat sau folosit pentru a produce spectacole pornografice. Este infracțiune şi atunci când cineva doar vizionează un spectacol de acest fel implicând minori.

ŞTIAȚI CĂ...? *Prin „spectacol pornografic" se înțelege expunerea în direct adresată unui public, inclusiv prin tehnologia informațiilor şi comunicațiilor, a unui copil implicat într-un comportament sexual explicit ori a organelor genitale ale unui copil, cu scop sexual. De exemplu, videochat.*

Dacă cineva a violat sau agresat sexual un minor şi, în acelaşi timp, l-a pozat ori filmat, autorul va răspunde şi pentru agresare, şi pentru pornografie infantilă.

*

Pe scurt

1. Folosirea minorilor pentru producerea de materiale pornografice (filme, fotografii, afişe etc.), accesarea sau deţinerea de materiale pornografice cu minori sunt infracţiuni;

2. Postările tale pe contul reţelei de socializare sau pe un grup chiar având setări private se consideră a fi făcute într-un loc public;

3. Nu permite accesul străinilor la telefonul, computerul sau cardul tău bancar. Nu da parola nimănui. Pentru aplicaţii diferite, foloseşte parole diferite;

4. Nu descărca de pe internet programe despre care nu ştii nimic. Utilizează aplicaţii *antivirus*, *firewall* şi *anti-spyware*;

5. Interceptarea şi înregistrarea comunicărilor altor persoane pot avea loc numai cu autorizaţie de la magistrat.

*

Zile importante

9 februarie – Ziua Siguranţei pe Internet;
13 februarie – Ziua Mondială a Radioului;
25 februarie – Ziua Învăţării Digitale;
12 martie – Ziua Mondială împotriva Cenzurii Cibernetice;
30 iunie – Ziua Mondială a Reţelelor de Socializare;
29 octombrie – Ziua Internaţională a Internetului;
1 noiembrie – Ziua Naţională a Radioului;
21 noiembrie – Ziua Mondială a Televiziunii.

*

Legislaţia aplicabilă

Legea nr. 41/1994 privind organizarea şi funcţionarea Societăţii Române de Radiodifuziune şi Societăţii Române de Televiziune;

Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic;

Legea nr. 504/2002 a audiovizualului;

Legea nr. 506/2004 privind prelucrarea datelor cu caracter personal şi protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice;

Legea nr. 102/2005 privind înființarea, organizarea şi funcționarea Autorității Naționale de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal;

O.U.G. nr. 22/2009 privind înființarea Autorității Naționale pentru Administrare şi Reglementare în Comunicații;

Decizia nr. 220/2011 a Consiliului Național al Audiovizualului privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual;

O.U.G. nr. 111/2011 privind comunicațiile electronice;

Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European şi al Consiliului privind protecția persoanelor fizice în ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu caracter personal şi libera circulație a acestor date (*Regulamentul general privind protecția datelor*) – pus în aplicare în România prin Legea nr. 190/2018;

Legea nr. 362/2018 privind asigurarea unui nivel comun ridicat de securitate a rețelelor şi sistemelor informatice;

O.U.G. nr. 141/2021 privind anumite aspecte referitoare la contractele de furnizare de conținut digital şi de servicii digitale;

O.U.G. nr. 104/2021 privind înființarea Directoratului Național de Securitate Cibernetică.

*

Site-uri utile

www.dnsc.ro – Directoratul Național de Securitate Cibernetică;

www.ancom.ro – Autoritatea Națională pentru Administrare şi Reglementare în Comunicații;

www.cna.ro – Consiliul Național al Audiovizualului;

www.educatiejuridica.ro – site al proiectului național de educație juridică;

www.facebok.com/eduiuris – pagina de Facebook a proiectului de educație juridică;

www.facebook.com/Academiadeeducatiejuridica – tabere de educație juridică;

www.brainly.ro – site pe care poți obține orice răspuns la întrebări legate de materiile de la școală.

*

Teste-grilă

1. După ce împlinește vârsta de 13 ani, minorul are voie, singur: a. să își deschidă un cont de Gmail; b. să își facă un cont pe Tinder; c. să aibă un cont de Instagram, Facebook sau TikTok.	**2. Un cont de Snapchat se poate deschide după împlinirea vârstei de:** a. 10 ani; b. 13 ani; c. 14 ani.
3. *Dark webul*: a. este o parte a internetului unde accesul este interzis prin lege; b. cuprinde site-uri unde se desfășoară activități ilegale, cum ar fi pornografia infantilă; c. poate fi accesat legal numai de cei cu vârsta de peste 16 ani.	**4. Dacă înjuri pe cineva:** a. nu e nicio problemă, căci este vorba doar de libertatea de exprimare; b. la cererea celui vizat, poți fi obligat de judecător la plata unei sume ca daune morale; c. riști să ajungi la închisoare.
5. Dacă ai primit pe WhatsApp un filmuleț cu un minor în ipostaze sexuale: a. poți să îl păstrezi pe mobil,	**6. Dacă deții poze intime cu iubita care te-a părăsit:** a. ai voie să le păstrezi dacă era majoră;

fără probleme; b. ai voie să îl transmiți mai departe, însă doar pe grupurile de socializare private; c. trebuie şters imediat, altfel comiți infracțiunea de „pornografie infantilă".	b. le poți arăta prietenilor, chiar dacă era minoră; c. ai voie să le trimiți prietenilor săi dacă ea refuză să reluați legătura.
7. Pe un grup de discuții din online ai voie să spui: a. tot ceea ce vrei, dacă este vorba de Discord; b. tot ce gândeşti despre profesori, dacă este un grup unde profesorul nu este membru; c. exact aceleaşi lucruri pe care ai voie să le spui în offline.	

*

Răspunsuri: 1. c, **2.** b, **3.** b, **4.** b, **5.** c, **6.** a, **7.** c.

Capitolul XIV

Libertăți și decizii

În acest capitol vei afla:
- *cât de vastă este libertatea de exprimare;*
- *regulile de organizare a unei petreceri;*
- *ce condiții trebuie îndeplinite pentru un protest;*
- *cum sunt aleși reprezentanții în consiliul elevilor;*
- *când poate cineva să își schimbe religia;*
- *cum îți răspunde statul la curiozitățile tale despre el.*

1. Libera exprimare

O persoană nu trăiește izolată, ci într-o colectivitate. Pentru aceasta, ea trebuie să poată transmite celorlalți ideile, gândurile, sentimentele sale. În acest sens, are voie să vorbească, să scrie, să cânte, să danseze sau să deseneze în mod nestingherit. Singura condiție este să nu facă rău celorlalți.

Tot astfel, copilul relaționează cu alți copii și cu adulți. Mai mult, de la o anumită vârstă, chiar are voie să participe la luarea deciziilor în ceea ce îl privește. De aceea, copilul are *dreptul* la liberă exprimare, adică să emită idei, să primească informații, să le caute și să le difuzeze. El are dreptul să își exprime opinia în familie, la școală, în comunitate, în societate. Sfaturile și explicațiile care i se dau trebuie să fie în funcție de capacitatea lui de înțelegere.

Copilul are și dreptul de a fi ascultat în procedurile judiciare. Acest lucru este chiar obligatoriu începând cu vârsta de 10 ani.

Bineînțeles, minorul poate refuza să stea de vorbă cu organele judiciare.

CITATE CELEBRE: *„Dacă libertatea cuvântului chiar înseamnă ceva, ea este dreptul de a le spune oamenilor ceea ce nu vor să audă" (George Orwell, scriitor englez, 1903-1950).*

Avem libertate de exprimare, dar asta nu înseamnă că avem voie să spunem orice, oricând, oriunde şi la adresa oricui. Putem face asta numai dacă nu aducem atingere drepturilor altora:

• pe durata orelor la şcoală, exprimarea opiniei de către elev poate avea loc numai în cadrul regulamentar. De exemplu, şoptitul sau copiatul la un examen constituie o abatere de la Regulamentul şcolar, care atrage sancționarea disciplinară a elevului şi a profesorului care a permis frauda;

• insultarea unui coleg sau a unui profesor nu sunt permise de lege, ci constituie delicte civile, astfel că, la cererea celui vătămat, autorul poate fi obligat de judecător la plata unei sume (desigur că, fiind minor, plata o vor face părinții);

• amenințarea sau şantajarea unui coleg ori profesor de către cineva care a împlinit deja 14 ani este infracțiune şi, dacă victima sesizează poliția sau parchetul, se va face un dosar penal care se poate finaliza cu o sancțiune penală aplicată de judecător;

• instigarea la izolare sau amenințarea unui copil pentru că face parte dintr-o anumită etnie este, de asemenea, interzisă.

INFRACȚIUNI: *Sunt sancționate cu închisoarea: • inițierea sau constituirea unei organizații cu caracter fascist, rasist ori xenofob, precum şi aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unui astfel de grup; • confecționarea, vânzarea, răspândirea, precum şi deținerea în vederea răspândirii de simboluri fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe; • utilizarea în public a simbolurilor fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe; • promovarea, în public, a cultului persoanelor vinovate de săvârşirea unor infracțiuni de genocid contra umanității şi de crime de război, precum şi fapta de a promova, în public, idei, concepții sau doctrine fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe.*

Legea nu ne permite să spunem cuiva sau despre cineva că este „prost", „tâmpit" etc. – ne putem exprima părerea cu privire la faptele cuiva, dar nu cu privire la caracterul său, căci aceasta poate fi considerată o *insultă*. Faptele reproşate trebuie să fie reale, căci, dacă sunt inventate şi le afirmăm despre cineva în public, comitem o *calomnie* (de exemplu, să minţim spunând în public despre cineva că a furat telefonul colegului). Comiterea de insulte şi calomnii poate atrage obligarea delincventului la plata unor despăgubiri către cel astfel prejudiciat sau obligarea lui la a-şi cere scuze în public.

CONSTITUŢIA ROMÂNIEI: *Art. 30 – Libertatea de exprimare:*
(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credinţelor şi libertatea creaţiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile. (...)
(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viaţa particulară a persoanei şi nici dreptul la propria imagine.
(7) Sunt interzise de lege defăimarea ţării şi a naţiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură naţională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violenţă publică, precum şi manifestările obscene, contrare bunelor moravuri. (...)

Prin cuvintele folosite trebuie să avem grijă să nu discriminăm sau să nu stigmatizăm. Astfel, nu putem folosi cuvinte care au legătură cu etnia sau diverse afecţiuni şi care au înţeles peiorativ: de aceea, vom spune „rom" în loc de „ţigan"; „evreu" în loc de „jidan"; „bărbat/femeie de culoare" în loc de „negru/negresă"; „persoană cu dizabilităţi" în loc de „handicapat"; „persoană cu tulburări psihice" în loc de „nebun".

DE REŢINUT: *Libertatea de exprimare nu înseamnă „dreptul" de a înjura, insulta sau calomnia.*

2. Libertatea de asociere şi reuniune paşnică

Copilul se poate asocia cu cine doreşte: poate iniția o ***relație*** de amiciție sau de prietenie cu o persoană de sex opus sau de acelaşi sex, indiferent de etnie, cetățenie, vârstă. Până la împlinirea vârstei de 14 ani, acestea pot fi împiedicate de părinți dacă minorul este pus în pericol. Începând cu vârsta de 16 ani, tânărul decide singur dacă şi cu cine să întrețină relații intime.

Un drept foarte important este cel de a face parte dintr-o ***organizație*** sau o comunitate, formală (adică înregistrată în mod oficial la judecătorie) sau informală (adică o simplă asociere de fapt): grup, cerc, club, frăție, consiliu, asociație, fundație. Libertatea de asociere este un drept constituțional, astfel că nimeni, nici măcar un copil, nu poate fi constrâns să devină membru sau să participe la acțiunile acestora.

Trei persoane pot decide să alcătuiască o *asociație*, care dobândeşte personalitate juridică după ce este înscrisă la judecătorie. Asociația este o organizație neguvernamentală (ONG) care militează pentru un scop ce vizează mai multe persoane sau chiar întreaga societate, care nu face politică şi nu are drept scop obținerea unor profituri. Există deja mai multe structuri ale elevilor constituite oficial ca asociații în diverse județe, distincte de consiliile elevilor. Fondatorii minori trebuie să aibă încuviințarea părinților. Preşedintele poate fi un minor numai dacă reprezentantul legal al asociației – care poate ocupa, de exemplu, funcția de secretar general – este un major, căci doar acesta din urmă va semna toate actele în numele asociației.

> ***INTERDICȚIE:*** *În România sunt interzise asociațiile secrete, cele naziste şi cele legionare.*

Minorii nu au acces în anumite ***locuri*** mai înainte de a împlini o anumită vârstă (de exemplu, la cinema pentru a vedea filme rezervate exclusiv adulților sau în cluburile de noapte unde

sunt spectacole striptease) sau după anumite ore. Verifică întotdeauna existența unor asemenea restricții şi respectă-le, pentru a evita riscul unor amenzi. În România, minorii nu au voie nici în sălile cu păcănele, nici în cazinouri.

INTERDICȚIE: *Legea prevede că accesul minorilor în locațiile specializate pentru desfăşurarea jocurilor de noroc, precum şi participarea acestora la orice tip de joc de noroc sunt interzise. Sancțiunea pentru cel care permite accesul minorilor este amendă de la 50.000 lei la 100.000 lei.*

Orice persoană, inclusiv un adolescent, poate organiza şi participa la ***întruniri, manifestări, reuniuni***. Aceste adunări trebuie să fie paşnice. Legea arată că participanții nu pot purta arme de niciun fel – nici arme cu aer comprimat, nici arme de foc, nici arme, nici sprayuri cu gaze nocive, iritante sau de neutralizare. Nu este nevoie de nicio *autorizație* pentru organizarea de evenimente sportive, culturale sau comemorative. Pentru alte tipuri de evenimente este nevoie ca organizatorii să le declare la primărie cu trei zile înainte.

În ultimii ani, se petrec tot mai multe violențe asupra persoanelor şi bunurilor cu ocazia desfăşurării unor evenimente sportive. De aceea, există o lege specială care prevede că organele de poliție sau ale jandarmeriei pot aplica sancțiunea amenzii, a activității în folosul comunității şi, pentru anumite fapte, a interzicerii accesului la competițiile şi jocurile sportive pentru o anumită perioadă.

CONTRAVENȚII: *Atunci când participi ca spectator la o competiție sportivă ai obligația de a te supune controlului corporal sumar şi al bagajelor, altfel ți se va refuza intrarea în arenă. Nu poți introduce în tribună alcool sau pancarte ori afişe cu imagini sau texte obscene. Nu ai voie să scandezi injurii, obscenități sau amenințări către jucători, spectatori ori către personalul de ordine. Nu e permis să îți ascunzi fața ca să nu fii recunoscut şi nici să pătrunzi pe suprafața de joc. Este interzisă cumpărarea de bilete şi, apoi, revânzarea lor la suprapreț.*

INFRACȚIUNI: *Dacă o persoană căreia i s-a interzis accesul la competiții sau jocuri sportive este găsită în arena sportivă, ea va fi sancționată cu închisoarea sau cu amenda penală. Aceeaşi sancțiune se aplică dacă persoana se opune prin violență personalului de ordine şi siguranță sau forțelor de ordine ori le împiedică să-şi exercite atribuțiile specifice, cu ocazia desfăşurării unei competiții sau a unui joc sportiv.*

3. Petreceri

La vârsta voastră este normal să vă distrați. Uneori, participați la evenimente, concerte sau petreceri organizate în cluburi, discoteci, restaurante, pe plajă etc. De regulă, organizatorii posedă autorizație care îi obligă să respecte anumite zile şi ore, să desfăşoare numai anumite activități, să accepte participarea unui număr maxim de persoane şi să folosească articole pirotehnice de divertisment sau de scenă.

DE REȚINUT: *Este bine să nu consumi decât băuturi din sticle care se desfac în fața ta (pentru a fi sigur că nu ți se pun în pahar substanțe care să îți inducă anumite stări), să nu te aşezi în preajma obiectelor care produc zgomot sau care pot produce incendii şi să te asiguri că ştii unde este ieşirea de urgență (pe care să o utilizezi în caz de pericol).*

Alteori, organizezi tu însuți petreceri cu caracter privat sau participi la cele organizate de prietenii tăi. Ei bine, în aceste cazuri trebuie să ții cont că legislația nu permite să deranjezi vecinii când organizezi petrecerea în locuință (în timpul orelor de odihnă), nici când organizezi petrecerea în aer liber (la oraş).

CONTRAVENŢIE: *Poţi fi amendat dacă faci zgomot, larmă sau dai volumul la muzică prea tare şi tulburi liniştea locuitorilor din bloc sau din vecinătatea casei tale în intervalele orare 22:00-08:00 şi 13:00-14:00; la fel, dacă organizezi într-o zonă locuită din oraş o petrecere în aer liber şi dai volumul la muzică prea tare, tulburând astfel liniştea celor din zonă. Amenda se dublează dacă în decurs de 24 de ore ai repetat fapta.*

Uneori, la petreceri se folosesc artificii, pocnitori, petarde sau fumigene. Aceste obiecte de distracţie, numite de lege „articole pirotehnice de divertisment", produc deseori accidente, de la distrugeri de bunuri (maşini, case), până la vătămări corporale (arsuri, orbire). De aceea, legea prevede utilizarea lor doar în anumite condiţii.

DE REŢINUT: Artificiile *pot fi deţinute şi utilizate numai de către persoanele care au* ***peste 16 ani*** *şi numai dacă ele fac parte din* ***categoria 1****, adică cele cu o masă maximă de amestec pirotehnic de 3 grame: steluţe, lumânări scânteietoare, jerbe cu scântei, minisori, vulcani, inele de foc, sateliţi, îngeri de flori. Ele prezintă un risc scăzut şi nu produc zgomot. Pot fi cumpărate numai de la persoane sau magazine autorizate. Trebuie să aibă denumirea şi instrucţiuni de folosire în limba română.*

Este interzisă folosirea de către persoanele fizice a pocnitorilor, rachetelor, jeturilor luminoase, bateriilor de artificii, candelelor.

4. Consiliul elevilor

Un drept democratic pe care îl au elevii este acela de a-şi alege reprezentanţii în consiliul elevilor şi în consiliul de administraţie al şcolii.

„**Şeful clasei**" este ales de către elevii din clasa respectivă, anual.

Fiecare reprezentant al clasei face parte din ***consiliul şcolar al elevilor*** din unitatea şcolară respectivă. Consiliul elevilor are două structuri:

- prima structură este *Adunarea generală*, alcătuită din fiecare reprezentant menționat mai sus, care ia decizii şi se întruneşte lunar. Ea stabileşte departamentele şcolii (cel sportiv, cultural, jurnalistic, de educație non-formală etc.), numeşte membrii acestora dintre elevii care îşi depun candidatura şi adoptă poziții în legătură cu doleanțele elevilor;
- a doua structură este *Biroul executiv*, alcătuit din preşedintele consiliului, unul sau trei vicepreşedinți şi un secretar, care sunt aleşi de toți elevii din şcoală de la clasa a VII-a în sus, aleşi pe o perioadă de doi ani şi care se reunesc ori de câte ori este cazul.

Preşedintele consiliului şcolar al elevilor este reprezentant în comisia de evaluare şi asigurare a calității. Dacă este elev la nivel liceal, preşedintele consiliului elevilor este observator din partea elevilor în consiliul de administrație al şcolii, unde este invitat în mod obligatoriu când se discută chestiuni care privesc elevii. Oricum, în consiliul de administrație, elevii din învățământul liceal şi postliceal au un reprezentant permanent cu drept la vot. De asemenea, elevii şi părinții au câte un reprezentant în comisia pentru prevenirea şi eliminarea violenței din unitatea şcolară.

Preşedinții consiliilor elevilor din toate şcolile unui județ alcătuiesc ***Consiliul Județean al Elevilor***; iar în capitală există Consiliul Municipal al Elevilor Bucureşti. În cele opt regiuni economice ale României există câte un ***consiliu regional al elevilor***. Toți preşedinții de consilii județene împreună cu cel de la Bucureşti şi cu trei vicepreşedinți ai lui formează adunarea generală din ***Consiliul Național al Elevilor***, care este condus de un preşedinte; toți preşedinții consiliilor regionale sunt membri în Biroul executiv al structurii naționale. La nivel european există un ***Consiliu European al Elevilor***, care, în prezent, reuneşte reprezentanți din 21 de țări.

ŞTIAŢI CĂ...? *Consiliul Naţional al Elevilor funcţionează ca structură consultativă a Ministerului Educaţiei Naţionale şi a fost înfiinţat în anul 2007. El reprezintă elevii în faţa instituţiilor şi organismelor relevante. Principalele obiective ale Consiliului Naţional al Elevilor sunt: a) reprezentarea elevilor ca beneficiari principali ai sistemului de învăţământ preuniversitar din România; b) participarea activă a elevilor în procesul decizional în legătură cu toate aspectele ce ţin de învăţământul preuniversitar; c) supravegherea respectării drepturilor elevilor; d) încurajarea schimburilor de experienţă şi a exemplelor de bune practici; e) sprijinirea dezvoltării tuturor substructurilor sale.*

5. Libertatea de gândire, conştiinţă şi religie

Biserica este autonomă faţă de stat, ca urmare România este ***stat laic***, adică nu are o religie de stat.

ŞTIAŢI CĂ...? *În România sunt 18 culte religioase (recunoscute oficial de stat), 43 de asociaţii religioase (înscrise în Registrul asociaţiilor religioase) şi peste 27.000 de lăcaşuri de cult.*

Părinţii sunt primii care dau sfaturi copilului cu privire la religie. De regulă, ţinând la identitatea lor sub acest aspect, părinţii impun copilului respectarea propriei lor religii; după ce copilul împlineşte 14 ani, religia sa poate fi schimbată de părinţi numai dacă el este de acord. După ce împlineşte 16 ani, tânărul poate singur să îşi aleagă religia.

CULTE RECUNOSCUTE. *Sunt 18 culte recunoscute în România: Biserica Ortodoxă Română; Episcopia Ortodoxă Sârbă de Timişoara; Biserica romano-catolică; Biserica română unită cu Roma, greco-catolică; Arhiepiscopia Bisericii Armene; Biserica Creştină Rusă de Rit Vechi din România; Biserica reformată din România; Biserica Evanghelică C.A. din România; Biserica Evanghelică Luterană din România;*

Biserica Unitariană din Transilvania; Uniunea Bisericilor Creştine Baptiste din România; Biserica Creştină după Evanghelie din România – Uniunea Bisericilor Creştine după Evanghelie din România; Biserica Evanghelică Română; Uniunea Penticostală – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România; Biserica Creştină Adventistă de Ziua a Şaptea din România; Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România; Cultul Musulman; Organizaţia Religioasă Martorii lui Iehova.

În anul 2014, Curtea Constituțională a decis că elevii nu pot fi obligați să participe la ***ora de religie*** de la şcoală. Ca urmare, legea educației s-a modificat şi ea prevede acum următoarele reguli:

- înscrierea elevului pentru a frecventa orele de religie se face prin cerere scrisă a elevului major, respectiv a părintelui/tutorelui pentru elevul minor;
- schimbarea acestei opțiuni se face tot prin cerere scrisă a elevului major, respectiv a părintelui/tutorelui pentru elevul minor;
- în cazul în care elevul nu frecventează orele de religie, situația şcolară se încheie fără disciplina Religie. În mod similar se procedează şi pentru elevul căruia, din motive obiective, nu i s-au asigurat condițiile pentru frecventarea orelor la această disciplină.

Aşadar, este de reținut că ceea ce trebuie cerut este *participarea* la ora de religie, nicidecum neparticiparea!

ŞTIAȚI CĂ...? *În anul 2017, Consiliul Național de Combatere a Discriminării a decis că oficierea de slujbe religioase în unitățile publice de învățământ constituie discriminare dacă nu este aprobată de consiliul de administrație din cadrul unității de învățământ. Aprobarea poate fi dată doar la cererea prealabilă a părinților elevilor minori sau a elevilor majori. Participarea la astfel de servicii religioase nu trebuie sa fie obligatorie. Această hotărâre a fost confirmată de Curtea de Apel Bucureşti în anul 2019, astfel încât ea a devenit obligatorie în toată țara.*

Uneori, invocând o anumită credinţă religioasă, unii părinţi împiedică luarea măsurilor medicale cu privire la copil (vaccinuri, analize, operaţii, transfuzii etc.). În acest caz, dacă sănătatea sau viaţa copilului este pusă în pericol, părinţii riscă să fie cercetaţi penal.

6. Acces la informaţii publice

Atunci când eşti interesat de activitatea sau rezultatele unei autorităţi sau instituţii publice, poţi formula o simplă **cerere de acces la informaţii publice**, trimisă inclusiv prin e-mail. De exemplu, vrei să afli bugetul şcolii în care înveţi sau numărul profesorilor care predau ori numărul celor din personalul administrativ ori motivul pentru care primarul refuză să aloce şcolilor banii pentru bursele elevilor.

Atât timp cât este vorba de instituţii sau autorităţi care utilizează bani publici, ele sunt datoare să îţi răspundă într-un termen de maximum 10 zile (pentru cazuri simple) sau de 30 de zile (pentru cazuri complexe) la cererea de furnizare a informaţiilor publice, indiferent care este motivul care te determină să le ceri – poate fi vorba chiar de o simplă curiozitate a ta.

La fel, când ai propuneri sau vrei să formulezi o sesizare ori o reclamaţie către o instituţie publică, poţi trimite o **petiţie**, inclusiv online. De exemplu, să mai fie angajat un profesor, să sesizezi că un profesor are probleme psihice sau că lumina nu este suficientă în clasa unde înveţi. Răspunsul trebuie să îl primeşti în maximum 30 de zile.

Dacă nu primeşti răspunsurile în termenul legal, atunci poţi formula o reclamaţie la tribunal, la secţia de contencios administrativ.

Evident, există şi informaţii care constituie secrete de stat, de serviciu sau care privesc anchete în derulare. Acestea nu pot fi comunicate nimănui. De asemenea, nu se pot obţine pe această cale datele personale ale salariaţilor (de exemplu, şcolile absolvite, adresa lor de domiciliu, cuantumul salariului).

*

Pe scurt

1. Libertatea de exprimare, de adunare şi de petiţionare sunt drepturi constituţionale;

2. Libertate de exprimare nu înseamnă dreptul de a înjura;

3. Copiii au dreptul să îşi aleagă reprezentantul în consiliul elevilor;

4. Participarea la ora de religie se face numai la cerere.

*

Zile importante

1-2 ianuarie – Anul Nou;
15 ianuarie – Ziua Culturii Naţionale;
15 februarie – Ziua Naţională a Lecturii;
19 februarie – Ziua Brâncuşi;
23 februarie – Ziua Mondială a Înţelegerii şi Păcii (*Ziua Rotary*);
27 februarie – Ziua Mondială a ONG-urilor;
1 martie – Ziua Mărţişorului;
3 martie – Ziua Mondială a Scriitorilor;
20 martie – Ziua Teatrului pentru Copii şi Tineret;
20 martie – Ziua Internaţională a Francofoniei;
31 martie – Ziua Academiei Române;
2 aprilie – Ziua Internaţională a Cărţilor pentru Copii şi Tineri;
23 aprilie – Ziua Mondială a Cărţii şi a Drepturilor de Autor;
26 aprilie – Ziua Mondială a Proprietăţii Intelectuale;
Paştele Catolic, Paştele Ortodox;
A 50-a zi de la Paşte şi ziua următoare a lunii – Rusaliile;
3 mai -- Ziua Mondială a Libertăţii Presei;
A doua duminică a lunii mai – Ziua Naţională a Portului Tradiţional din România;

15 mai – Ziua Națională a pictorului Nicolae Grigorescu;
15 mai – Ziua Obiectorilor de Conştiință;
18 mai – Ziua Internațională a Muzeelor;
2 iunie – Ziua Mondială a Alergatului;
18 iunie – Ziua Internațională a Picnicului;
18 iunie – Ziua Internațională a Combaterii Discursului Instigator la Ură;
24 iunie – Ziua Universală a Iei;
2 iulie – Ziua Internațională a Ziaristului Sportiv;
16 august – Ziua Națională pentru comemorarea martirilor Brâncoveni şi de conştientizare a violențelor împotriva creştinilor;
22 august – Ziua Internațională pentru Comemorarea Victimelor Actelor de Violență comise în Numele Religiei sau al Credinței;
27 septembrie – Ziua Mondială a Turismului;
28 septembrie – Ziua Internațională pentru Accesul Universal la Informație;
1 octombrie – Ziua Internațională a Muzicii;
9 octombrie – Ziua Mondială a Poştei;
11 octombrie – Ziua Şcolii Ardelene;
16 noiembrie – Ziua Patrimoniului Mondial UNESCO din România;
25-27 decembrie – Crăciunul.

*

Legislația aplicabilă

Legea nr. 60/1991 privind organizarea şi desfăşurarea adunărilor publice;
Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii şi liniştii publice;
Legea nr. 126/1995 privind regimul materiilor explozive;
O.G. nr. 20/1997 privind stabilirea orarului de vară şi a orei oficiale de vară pe teritoriul României;

Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil;

O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații şi fundații;

Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice;

Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public;

Legea nr. 146/2002 privind regimul juridic al fundațiilor județene pentru tineret şi a municipiului Bucureşti;

Legea nr. 191/2002 grădinilor zoologice şi acvariilor publice;

Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate;

O.U.G. nr. 153/2002 privind organizarea şi funcționarea Oficiului Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat;

H.G. nr. 585/2002 pentru aprobarea Standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România;

H.G. nr. 781/2002 privind protecția informațiilor secrete de serviciu;

H.G. nr. 1.349/2002 privind colectarea, transportul, distribuirea şi protecția, pe teritoriul României, a corespondenței clasificate;

O.G. nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor;

O.U.G. nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor, simbolurilor şi faptelor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob şi a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârşirea unor infracțiuni de genocid contra umanității şi de crime de război;

Legea nr. 186/2003 privind susținerea şi promovarea culturii scrise;

Legea nr. 311/2003 muzeelor şi a colecțiilor publice;

Legea nr. 350/2005 privind regimul finanțărilor nerambursabile din fonduri publice alocate pentru activități nonprofit de interes general;

H.G. nr. 618/2005 privind constituirea Colegiului pentru Consultarea Asociațiilor şi Fundațiilor;

Legea nr. 120/2006 monumentelor de for public;

Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă şi regimul general al cultelor;

O.U.G. nr. 118/2006 privind înfiinţarea, organizarea şi desfăşurarea activităţii aşezămintelor culturale;

Legea nr. 4/2008 privind prevenirea şi combaterea violenţei cu ocazia competiţiilor şi a jocurilor sportive;

Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial;

O.U.G. nr. 77/2009 privind organizarea şi exploatarea jocurilor de noroc;

Legea nr. 54/2012 privind desfăşurarea activităţilor de picnic;

H.G. nr. 1102/2014 privind stabilirea condiţiilor pentru punerea la dispoziţie pe piaţă a articolelor pirotehnice;

Ordinul nr. 3.838/2016 al ministrului educaţiei pentru aprobarea Regulamentului de organizare şi funcţionare a Consiliului Naţional al Elevilor;

Ordinul nr. 3.103/2017 al ministrului finanţelor privind aprobarea Reglementărilor contabile pentru persoanele juridice fără scop patrimonial;

Legea nr. 157/2018 privind unele măsuri pentru prevenirea şi combaterea antisemitismului;

Legea nr. 196/2018 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea asociaţiilor de proprietari şi administrarea condominiilor;

Ordinul nr. 819/2019 al ANAF pentru aprobarea Procedurii privind organizarea Registrului entităţilor/unităţilor de cult pentru care se acordă deduceri fiscale, precum şi a modelului şi conţinutului unor formulare;

Legea nr. 2/2021 privind unele măsuri pentru prevenirea şi combaterea antiţigănismului.

*

Site-uri utile

www.orniss.ro – Oficiul Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat (ORNISS);

www.culte.gov.ro – Secretariatul de Stat pentru Culte;

www.consiliulelevilor.ro – Consiliul Național al Elevilor;

www.onjn.gov.ro – Oficiul Național pentru Jocuri de Noroc;

www.just.ro/ registrul-national-ong – Registrul Național ONG;

www.dialogsocial.gov.ro – Activitatea de dialog social la nivel ministerial;

www.conect.gov.ro – Catalogul ONG pentru Evidență, Consultare şi Transparență.

*

Teste-grilă

1. Este interzis să exprimi opinii: a. prin care batjocoreşti pe cineva; b. noaptea; c. cu privire la activitatea politicienilor.	**2. Când se ia o decizie cu privire la el, copilul are dreptul să îşi exprime opinia:** a. imediat ce dobândeşte capacitatea de a vorbi; b. după ce împlineşte vârsta de 10 ani, în procedurile administrative şi judiciare; c. numai în prezența părintelui sau a unui avocat.
3. Cel care intră într-o sală de cazino: a. poate fi un minor, dar să fie însoțit de părinte;	**4. Reprezentantul în consiliul elevilor este votat:** a. în secret, de către elevi; b. şi de profesori;

b. poate fi minor, dar să aibă cartea de identitate la el; c. trebuie sa fie major şi să aibă cartea de identitate la el.	c. o dată la doi ani, la începutul primului semestru.
5. Consiliul şcolar al elevilor este: a. o instituție publică a statului; b. o structură consultativă a elevilor la nivelul unității de învățământ preuniversitar; c. o direcție din cadrul Inspectoratului Şcolar Județean.	**6. Consiliul elevilor:** a. are dreptul să aleagă profesorii care vor fi diriginți; b. apără drepturile elevilor la nivelul unității de învățământ şi sesizează încălcarea lor; c. are dreptul să evalueze semestrial profesorii de la clase.
7. Un elev este ales în consiliul şcolar pentru o durată de: a. un an; b. doi ani; c. trei ani.	

*

Răspunsuri: 1. a, **2.** b, **3.** c, **4.** a, **5.** b, **6.** b, **7.** b.

Capitolul XV

Oamenii legii

În acest capitol vei afla:
- *cine sunt oamenii legii;*
- *cum poți deveni chiar tu un om al legii;*
- *cărei instituții te poți adresa când ți s-au încălcat drepturile;*
- *unde să reclami oamenii legii care abuzează de funcția lor.*

Odată ce au drepturi, oamenii nu mai sunt simpli indivizi, ci *persoane*. Ca urmare, ei trebuie să se comporte în mod demn în societate şi trebuie să fie tratați cu demnitate de ceilalți. De cele mai multe ori, drepturile cuiva sunt respectate de ceilalți, alteori însă ele sunt încălcate. Sunt unii care îşi pot apăra singuri drepturile (impunându-se prin argumente, luând atitudinea corectă etc.), dar sunt alții care nu ştiu ce să facă într-o asemenea situație.

Atunci când sunt mici, în locul copiilor decid părinții şi tot ei sunt cei care îi apără. Pe măsură ce oamenii cresc şi se află tot mai des în diverse colectivități, ei sunt nevoiți să aibă relații cu cei din afara familiei: sunt situații în care pretind sau revendică drepturi şi alte situații în care îşi asumă obligații. Dacă e nevoie, drepturile le sunt apărate şi obligațiile le sunt impuse prin organele de aplicare a legii sau oamenii legii.

1. Poliția și jandarmeria

Polițiștii sunt primii oameni ai legii pe care îi cunoaștem. Ei sunt în slujba comunității și veghează la siguranța cetățenilor. Există patru structuri de poliție:

- *poliția națională*, aflată în structura Ministerului Afacerilor Interne; în fiecare județ există un Inspectorat Județean de Poliție, iar în vârful ierarhiei este Inspectoratul General al Poliției Române, cu sediul la București. În orașele mari, precum și în teritoriul rural există secții de poliție;
- *poliția locală*, înființată în fiecare localitate ca o structură a primăriei (în trecut se numea „poliție comunitară", iar mai înainte se numea „Corpul gardienilor publici");
- *poliția de frontieră*, care se ocupă de siguranța și controlul trecerii frontierei de stat;
- *poliție penitenciară*, care se ocupă de paza deținuților în penitenciare.

Jandarmii sunt o structură militarizată ce face parte tot din Ministerul Afacerilor Interne. Ei intervin să asigure ordinea publică atunci când sunt organizate marșuri sau demonstrații ori atunci când trebuie prinși evadații.

CARIERĂ: *Pentru a fi* ***ofițer de poliție sau jandarmerie****, trebuie să urmezi facultatea din cadrul Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza" din București. Pentru a deveni* ***agent de poliție****, trebuie să te pregătești la Școala de Agenți de Poliție „Septimiu Mureșan" din Cluj-Napoca sau la „Vasile Lascăr" din Câmpina.* ***Subofițerii de jandarmerie*** *se formează la Școala Militară „Grigore Al. Ghica" din Drăgășani sau la „Petru Rareș" din Fălticeni.*

Există mai multe categorii de lucrători de poliție:

• de la *ordine publică*: mențin ordinea în diverse locuri şi veghează să nu se comită infracțiuni (fapte grave, pentru care autorul poate fi pedepsit cu închisoarea de un judecător) sau contravenții (fapte mai puțin grave, pentru care autorul poate primi o amendă chiar de la polițist);

• *poliția judiciară*: ajută procurorii în dosarele penale;

• de la serviciul *rutier*: se ocupă de supravegherea şi controlul circulației pe drumurile publice;

• polițişti *criminalişti*: fac cercetări la fața locului unde s-a comis o ilegalitate;

• de la *cazier*: țin evidența condamnărilor şi au arhiva cu amprentele persoanelor care au avut contact cu poliția sau au paşaport;

• polițişti de *investigații criminale*: fac cercetări cu privire la infracțiuni împotriva persoanelor (omor, tâlhărie, viol) sau a lucrurilor (furt, distrugere) şi desfăşoară activități de căutare şi reținere a celor urmăriți;

• din cadrul *BCCO*: sunt polițiştii de la Brigada de Combatere a Criminalității Organizate, care se ocupă de infracțiuni precum trafic de persoane, trafic de droguri şi etnobotanice, terorism;

• de la *arme şi explozibili*: controlează modul în care sunt păstrate armele şi muniția de către cei care au acest drept;

• de la *DGA*: sunt polițiştii de la Direcția Generală Anticorupție, care investighează faptele de corupție din administrația publică;

• de la *siguranța şcolară*: au grijă de perimetrul şcolar şi notează incidentele violente din şcoli;

• de la *protecția animalelor*: au ca atribuții prevenirea şi combaterea faptelor de natură contravențională penală care au ca obiect animalele aflate într-o situație de pericol;

• de la *poliția transporturi*: sunt cei care fac activitate de poliție în structurile de transporturi feroviare, navale şi aeriene din teritoriu;

• de la *Operațiuni Speciale*: sunt cei care fac interceptări şi înregistrări ale comunicațiilor purtate de persoane suspecte de comiterea unor infracțiuni, cu autorizarea magistraților;

• de la *Protecția Martorilor*: sunt cei care asigură protecția martorilor şi a familiilor martorilor la comiterea unor infracțiuni grave şi care sunt în pericol;

• de la *Prevenirea Criminalității*: fac studii şi cercetări cu privire la infracționalitate şi desfăşoară activități de prevenție, inclusiv în şcoli.

Polițiştii au dreptul să legitimeze şi să rețină persoane. De exemplu, există o regulă legală care spune că purtarea cărții de identitate este obligatorie pentru fiecare persoană mai mare de 14 ani. Dacă nu o ai la tine, polițistul te va duce la sediul postului sau secției de poliție, unde se va lua legătura cu părinții tăi şi îți pot aplica o amendă. Nu îți este permis să te prezinți sub o altă identitate folosind un act falsificat ori care nu îți aparține.

Polițistul nu are voie să jignească, să amenințe sau să lovească persoanele cu care intră în contact. El poate folosi forța şi să încătuşeze persoanele în cazul în care prezintă un pericol pentru cetățeni sau pentru ele însele. Polițiştii pot acționa şi în afara orelor de program dacă sunt situații care justifică intervenția lor.

CORUPȚIE: *Polițiştii au obligația de a fi corecți atunci când vin în contact cu cetățeanul. Ei nu au voie să pretindă sau să primească mită. Astfel de situații trebuie anunțate la telefonul gratuit al Direcției Generale Anticorupție:* ***0.800.806.806****.*

Polițiştii au obligația de a constata contravențiile şi de a aplica amenzi celor care încalcă legea: de exemplu, cei care nu respectă regulile de circulație, care tulbură ordinea publică, care desenează pe pereții clădirilor, în cazul alarmării poliției sau ambulanței fără motiv ori al refuzului unei persoane de a se

legitima. Cel amendat pe nedrept poate contesta amenda formulând o *plângere contravenţională* la judecătorie în termen de 15 zile.

> ***NUMĂR DE URGENŢĂ: 112*** *– în Europa;* ***911*** *– în SUA şi Canada. Se poate apela de la orice telefon mobil sau fix, indiferent că ai sau nu credit pe cartelă. Singurele cerinţe sunt să ai bateria încărcată, iar în zonă să fie semnal.*

La numărul de telefon **112** poţi apela în mod gratuit atunci când este o stare de urgenţă cu privire la o persoană, proprietatea cuiva sau mediu şi se impune intervenţia Poliţiei, Jandarmeriei sau a Salvării. Persoanele cu dizabilităţi au un număr special de urgenţă: **113**, dar aici ele trebuie să se înscrie în prealabil.

Anunţă la 112:

- atunci când o persoană suspectă merge din uşă în uşă;
- atunci când intră persoane străine pe proprietatea ta;
- atunci când o persoană se furişează pe lângă casă sau forţează intrarea unei case sau a unei maşini;
- o agresiune la adresa ta sau a altcuiva;
- când observi că cineva pătrunde în interiorul casei vecinilor tăi pe fereastră, ştiind că vecinii sunt plecaţi în vacanţă;
- dacă eşti martor la un accident rutier şi un pasager din autovehicul este blocat în interior.

> ***CONTRAVENŢIE:*** *Nu apela numărul 112 decât dacă este un pericol real, altfel rişti o amendă de la 500 la 1.000 lei. Gândeşte-te că, în timp ce tu faci doar o glumă şi chemi organele de intervenţie într-un anumit loc, ele nu vor putea ajunge la cineva care chiar are nevoie de ajutor.*

În caz de misiuni cu rang de risc se apelează la trupe speciale, care poartă cagule pe cap pentru a nu fi recunoscuţi, astfel încât ei şi familiile lor să fie în siguranţă. La poliţie, unitatea

specială se numeşte S.A.S. – Serviciul pentru Acțiuni Speciale; la jandarmerie, unitatea specială este B.S.I.J. – Brigada Specială de Intervenție a Jandarmeriei „Vlad Țepeş".

2. Judecătorul

Atunci când două persoane nu se înțeleg pentru că una a încălcat dreptul celeilalte, aceasta din urmă poate cere restabilirea dreptului său şi, eventual, sancționarea primei persoane. Organul legii care intervine pentru a stabili cine are dreptate este *judecătorul.*

Judecătorii sunt în număr de 4.900 în țara noastră. Ei lucrează în instituții numite ***instanțe judecătoreşti***, care sunt în număr de 250 în toată țara:

- instanța supremă este Înalta Curte de Casație şi Justiție, cu sediul în Bucureşti;
- la un nivel mai jos sunt cele 15 curți de apel, care răspund de mai multe județe;
- urmează tribunalele, aflate câte unul în fiecare reşedință de județ;
- instanțele de la baza sistemului sunt judecătoriile, care au sediul în toate municipiile din România şi în unele oraşe din fiecare județ.

ŞTIAȚI CĂ...? *În România nu există curți cu jurați. Judecătorii sunt cei care stabilesc, singuri, verdictul. Judecătorii de la noi nu au ciocănel în sala de judecată, ca în filmele americane, şi nici peruci, ca în filmele vechi britanice.*

Judecătorul este *independent* atât față de şefi sau colegi, cât şi față de alte organe ale statului. Asta înseamnă că nimeni nu îi poate da sfaturi, ordine şi nimeni nu îl poate intimida, sfătui sau

controla. Judecătorul are obligaţia să fie *imparţial*, adică el trebuie să se asigure de egalitatea tuturor în faţa legii: nu are importanţă dacă cei din faţa lui sunt săraci sau sunt bogaţi; dacă ocupă o funcţie importantă sau nu au loc de muncă; dacă sunt bărbaţi sau sunt femei; dacă sunt adulţi sau sunt copii; dacă au o anumită credinţă sau sunt atei; dacă sunt heterosexuali sau sunt homosexuali; dacă sunt pentru prima dată în faţa lui sau sunt recidivişti. Judecătorul nu are voie să favorizeze sau să defavorizeze pe cineva. De hotărârea lui depinde soarta celui din faţa sa: averea, familia, libertatea acestuia.

SIMBOLISTICĂ: *Justiţia este simbolizată de zeiţa greacă* ***Themis****, ale cărei atribute sunt astfel simbolizate:*

- *bandaj la ochi – imparţialitate: nu se fac diferenţe (legea este unică pentru toţi);*
- *mantie ca îmbrăcăminte – procesul este sacru: înfăptuirea dreptăţii urmează un anumit ritual;*
- *balanţă (libra) în mâna stângă – echilibru, cântărire: se ascultă ambele părţi;*
- *spadă în mână dreaptă – puterea: hotărârea judecătorească este obligatorie.*

Judecătorii decid conducându-se *după lege* şi numai *pe baza probelor (dovezilor)* de la dosar. Ei nu dau soluţii potrivit intuiţiei sau unor simple informaţii. La sfârşitul unui proces, în cadrul căruia fiecare dintre părţi îşi prezintă susţinerile şi dovezile, judecătorul dă o *hotărâre*. Orice hotărâre poate fi contestată de cel nemulţumit, ca alţi judecători să verifice, din nou, tot dosarul. În momentul în care rămâne definitivă, hotărârea judecătorească este obligatorie întocmai ca o lege. Doar că, spre deosebire de lege, care priveşte toată populaţia din ţară, o hotărâre judecătorească priveşte numai părţile implicate în cauza respectivă.

Pentru cauzele cu minori, există judecători specializaţi. Ei aplică reguli speciale pentru minori: de exemplu, numele minorului nu apare postat pe site-ul instanţei, publicul nu are acces

în sala unde este judecat un minor într-un proces penal. De asemenea, folosesc tehnici de audiere adaptate la vârsta acestora: de exemplu, la divorțul părinților, minorul este ascultat în biroul judecătorului sau într-o cameră special dedicată, iar uneori asistă un psiholog.

3. Procurorul

Atunci când se comit infracțiuni, cel care lucrează cu poliția la identificarea infractorului și care va decide dacă un judecător ar trebui să îl sancționeze pe respectivul este *procurorul*.

Procurorii lucrează în instituții numite ***parchete***. Există parchete pe lângă fiecare instanță judecătorească. Sunt 2.900 de procurori în țara noastră.

PARCHETE SPECIALIZATE: *Atunci când cineva este suspectat că a luat sau a dat mită, cercetările vor fi făcute de procurorii de la parchetul numit* ***DNA*** *– Direcția Națională Anticorupție. Atunci când cineva comite o infracțiune de trafic de droguri sau de arme, de pornografie infantilă sau de terorism, cercetările se fac de către* ***DIICOT*** *– Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Crimă Organizată și Terorism.*

Procurorul nu poate aplica niciun fel de sancțiune celui bănuit de comiterea unei infracțiuni. El poate renunța la cercetări dacă nu sunt probe suficiente împotriva lui sau dacă fapta nu este atât de gravă. În cazul în care constată că ar trebui aplicată o sancțiune, există două variante: fie suspectul recunoaște faptele și acesta încheie un ***acord*** cu procurorul cu privire la pedeapsa care urmează să i se aplice, care va trebui doar confirmată de judecător; fie procurorul întocmește un ***rechizitoriu*** și trimite cazul la instanța judecătorească, unde un judecător va decide ce este de făcut numai după ascultarea argumentelor acuzării și ale apărării.

CARIERĂ: *Judecătorii şi procurorii alcătuiesc corpul magistraților. Pentru a deveni* ***magistrat*** *trebuie să fii licențiat al uneia dintre cele 40 de facultăți de drept din România şi apoi, în urma unui concurs extrem de serios, să fii admis la Institutul Național al Magistraturii. Acolo vei fi, pentru doi ani, auditor de justiție, iar după aceea vei deveni judecător sau procuror* ***stagiar****. După încă un an vei susține examenul de capacitate, după care devii judecător sau procuror* ***definitiv****. De gestionarea carierei magistraților (recrutare, promovare, transfer, sancționare) şi de apărarea independenței justiției în raport cu celelalte puteri ale statului se ocupă* ***Consiliul Superior al Magistraturii****.*

4. Grefierul

Magistrații sunt ajutați în activitatea lor de grefieri. Aceştia întocmesc dosarele, au contact direct cu părțile pentru a le da diverse înscrisuri din dosare şi redactează la computer documentele în care sunt cuprinse deciziile pe care le iau magistrații.

CARIERĂ: *Există grefieri cu studii superioare şi grefieri cu studii medii. Unii sunt angajați în urma concursurilor organizate chiar de către instanța sau parchetul unde vor lucra. Alții sunt angajați după ce sunt admişi la* ***Şcoala Națională de Grefieri****, unde învață aspecte practice timp de 6 luni, după care vor fi repartizați la instanțe şi parchete în funcție de mediile obținute.*

5. Avocatul şi consilierul juridic

Aceştia sunt specialişti în drept care oferă sfaturi juridice (*consultanță*) oamenilor care nu cunosc legea.

Avocații sunt angajați în baza unui *contract de asistență juridică* de către persoana care apelează la serviciile lor. În procesele penale, în anumite situații, este obligatoriu să ai avocat, iar dacă nu îți permiți, se asigură *asistența din oficiu* de către avocați remunerați de stat.

Atunci când litigiul nu poate fi rezolvat pe cale amiabilă, avocații îndeplinesc formalitățile pentru sesizarea parchetului sau instanței de judecată, unde se duc fie alături de clienții lor (pe care îi *asistă*), fie în locul lor (pe care îi *reprezintă*).

Consilierii juridici sunt tot un fel de avocați, doar că ei sunt angajați în mod permanent la o instituție publică sau la o firmă. Ei sfătuiesc organele de conducere cu privire la actele încheiate sau contractele negociate, respectiv reprezintă instituția/firma în justiție dacă sunt delegați în acest sens de conducere.

CARIERĂ: *În România sunt peste 20.000 de avocați. La nivelul fiecărui județ ei sunt organizați în barouri. Pentru a deveni* ***avocat*** *trebuie să urmezi o facultate de drept din România şi apoi să fii admis la concursul de intrare în barou ca avocat stagiar. În timpul cât profesezi ca începător pe lângă un maestru, pentru un an şi jumătate vei urma cursurile de la Institutul Național pentru Pregătirea şi Perfecționarea Avocaților, la unul dintre centrele teritoriale situate în Braşov, Cluj-Napoca, Craiova, Galați, Iaşi, Timişoara. După susținerea examenului de definitivat, vei deveni avocat deplin.*

6. Integritate judiciară

Cetățenii datorează respect oamenilor legii şi trebuie să se supună autorității acestora, căci ei nu acționează în numele şi interesul lor propriu, ci al statului, care este dator să protejeze cetățenii onești.

ULTRAGIERE: *Dacă cineva ameninţă sau loveşte un poliţist ori un jandarm ca acesta să nu poată să-şi desfăşoare activitatea sau pentru a se răzbuna, acela comite infracţiunea numită* ***ultraj****. Când astfel de acte sunt comise asupra unui magistrat, a unui avocat sau a membrilor săi de familie, fapta se numeşte* ***ultraj judiciar*** *şi se pedepseşte mai aspru.*

La rândul lor, oamenii legii trebuie să fie corecţi în relaţiile cu cetăţenii. Lucrătorii de poliţie judiciară şi magistraţii nu au voie să inventeze dosare pentru a hărţui oamenii, nu pot aresta oamenii în mod ilegal, nu pot intimida sau agresa pe cei cu care vin în contact. De asemenea, nu au voie să obţină avantaje personale prin exercitarea funcţiei. Toate aceste fapte pot duce la sancţionarea lor disciplinară (li se reduce salariul, sunt mutaţi în altă zonă, sunt daţi afară din serviciu) sau chiar penală (sunt trimişi la închisoare).

CORUPŢIE: *Poliţiştii, magistraţii şi grefierii au obligaţia de a fi integri atunci când vin în contact cu cetăţeanul. Ei nu pot pretinde sau primi mită – fapta se numeşte* ***luare de mită****. Nu pot interveni cu sugestii sau rugăminţi la colegii lor – fapta se numeşte* ***trafic de influenţă****. Astfel de situaţii trebuie anunţate imediat la orice parchet. Cei corupţi vor fi condamnaţi penal şi automat vor fi daţi afară din profesie. De asemenea, vor fi sancţionaţi cu închisoarea şi cei care* ***dau mită*** *sau* ***cumpără influenţă****.*

Uneori, soluţiile date în procese nu mulţumesc *justiţiabilii* (numiţi şi *părţi* sau *împricinaţi*), adică persoanele între care există un litigiu. Oricum, trebuie să ştii că magistratul nu are voie să dea soluţii pentru a face pe plac părţilor, publicului sau presei, ci el este obligat să se supună numai legii. Poate că unii dintre cei implicaţi în acele cauze au dreptate, dar nu au avut probe suficiente; poate că alţii nu au dreptate şi doar încearcă să inducă în eroare organele judiciare; sau poate că judecătorul are o opinie legală cu care procurorul sau avocatul vreunei părţi nu este de acord. În toate aceste situaţii, cel nemulţumit are la dispoziţie

anumite *căi de atac* – contestația, apelul, recursul – pe care le poate exercita pentru a cere altor judecători să revadă întregul dosar şi să dea o nouă hotărâre.

ŞTIAȚI CĂ...? *Cât timp magistratul a acționat cu bună-credință, chiar dacă a greşit soluția, el nu poate fi în niciun fel tras la răspundere.* ***Eroarea de judecată*** *poate avea multiple cauze: de exemplu, magistratul a greşit soluția pentru că un martor a fost mincinos, un document folosit drept probă a fost falsificat ori legea nu era clară şi magistratul a interpretat-o într-un alt fel decât cel dorit.*

*

Pe scurt

1. Pentru orice problemă juridică poți apela cu încredere la oamenii legii;

2. Judecătorul este garantul drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului;

3. Cei trei „i" care caracterizează justiția sunt: independența, imparțialitatea şi integritatea.

*

Zile importante

10 februarie – Ziua Internațională a Judecătoarelor;

22 februarie – Ziua Europeană a Victimelor Criminalității;

15 martie – Ziua Internațională împotriva Brutalității Poliției;

25 martie – Ziua Poliției Române;

1 aprilie – Ziua Direcției de Combatere a Criminalității Organizate;

3 aprilie – Ziua Jandarmeriei Române;

25 aprilie – Ziua Justiției Militare;

4 mai – Ziua Națională a Mediatorului;

8 mai – Ziua Practicianului în Insolvență;
10 mai – Ziua Executorului Judecătoresc;
21 mai – Ziua Poliției Locale;
10 iunie – Ziua Mondială a Executorului Judecătoresc;
24 iunie – Ziua Avocatului Român;
29 iunie – Ziua Polițistului de Penitenciar;
Prima duminică a lunii iulie – Ziua Justiției;
16 iulie – Ziua Ministerului Afacerilor Interne;
24 iulie – Ziua Poliției de Frontieră Române;
3 septembrie – Ziua Probațiunii în România;
2 octombrie – Ziua Internațională a Notariatului;
25 octombrie – Ziua Justiției Europene;
25 octombrie – Ziua Avocatului European;
17 noiembrie – Ziua Notarului Public;
29 noiembrie – Ziua Internațională a Femeilor Apărătoare ale Drepturilor Omului.

*

Legislația aplicabilă

Legea nr. 36/1995 a notarilor publici şi a activității notariale;
Legea nr. 51/1995 privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat;
Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancționarea faptelor de corupție;
Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătoreşti;
O.G. nr. 2/2000 privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară şi extrajudiciară;
O.G. nr. 75/2000 privind organizarea activității de expertiză criminalistică;
O.U.G. nr. 104/2001 privind organizarea şi funcționarea Poliției de Frontieră Române;
Legea nr. 218/2002 privind organizarea şi funcționarea Poliției Române;
Legea nr. 360/2002 privind Statutul polițistului;

O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție;

Legea nr. 329/2003 privind exercitarea profesiei de detectiv particular;

Legea nr. 333/2003 privind paza obiectivelor, bunurilor, valorilor şi protecția persoanelor;

Legea nr. 514/2003 privind organizarea şi exercitarea profesiei de consilier juridic;

Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor;

Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară;

Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii;

Legea nr. 364/2004 privind organizarea şi funcționarea poliției judiciare;

Legea nr. 550/2004 privind organizarea şi funcționarea Jandarmeriei Române;

Legea nr. 567/2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătoreşti şi al parchetelor de pe lângă acestea şi al personalului care funcționează în cadrul Institutului Național de Expertize Criminalistice;

Legea nr. 571/2004 privind protecția personalului din autoritățile publice, instituțiile publice şi din alte unități care semnalează încălcări ale legii;

Legea nr. 123/2006 privind statutul personalului de probațiune;

O.U.G. nr. 30/2007 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Afacerilor Interne;

Legea nr. 155/2010 a poliției locale;

Hotărârea nr. 64/2011 Consiliului U.N.B.R. privind adoptarea Statutului profesiei de avocat;

Legea nr. 61/2011 privind organizarea şi funcționarea Departamentului pentru lupta antifraudă – DLAF;

Legea nr. 252/2013 privind organizarea şi funcționarea sistemului de probațiune;

O.U.G. nr. 74/2013 privind unele măsuri pentru îmbunătățirea şi reorganizarea activității Agenției Naționale de Administrare Fiscală;

Legea nr. 318/2015 pentru înființarea, organizarea şi funcționarea Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate;

H.G. nr. 756/2016 pentru organizarea, funcționarea şi atribuțiile Administrației Naționale a Penitenciarelor;

H.G. nr. 933/2016 pentru aprobarea Regulamentului privind distribuirea sumelor prevăzute la art. 37 din Legea nr. 318/2015 pentru înființarea, organizarea şi funcționarea Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative;

Legea nr. 216/2016 privind stabilirea destinației unor bunuri imobile confiscate;

Ordinul nr. 4.344/C/2016 al ministrului justiției şi ministrului finanțelor pentru aprobarea Metodologiei de lucru privind evaluarea şi valorificarea bunurilor mobile sechestrate;

O.U.G. nr. 78/2016 pentru organizarea şi funcționarea Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism;

H.G. nr. 756/2016 pentru organizarea, funcționarea şi atribuțiile Administrației Naționale a Penitenciarelor;

Ordinul nr. 2.724/C/2018 al ministrului justiției pentru aprobarea Regulamentului de organizare şi funcționare a penitenciarelor;

H.G. nr. 818/2018 privind aprobarea standardelor minime de lucru în probațiune pentru instituțiile din comunitate;

Legea nr. 145/2019 privind statutul polițiştilor de penitenciare.

*

Site-uri utile

www.iccj.ro – Înalta Curte de Casație şi Justiție;
www.mpublic.ro – Ministerul Public;
www.pna.ro – Direcția Națională Anticorupție;

www.diicot.ro – Direcția de Investigație a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism;

www.onpcsb.ro – Oficiul Național de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor;

www.csm1909.ro – Consiliul Superior al Magistraturii;

www.inm-lex.ro – Institutul Național al Magistraturii;

www.grefieri.ro – Şcoala Națională de Grefieri;

www.mai.gov.ro – Ministerul Afacerilor Interne;

www.politiaromana.ro – Poliția Română;

www.jandarmeriaromana.ro – Jandarmeria Română;

www.unbr.ro – Uniunea Națională a Barourilor din România;

www.inppa.ro – Institutul Național pentru Pregătirea şi Perfecționarea Avocaților;

www.uniuneanotarilor.ro – Uniunea Națională a Notarilor Publici din România;

www.institutulnotarial.ro – Institutul Notarial Român;

www.executori.ro – Uniunea Națională a Executorilor Judecătoreşti;

www.just.ro – Ministerul Justiției;

www.probatiune.just.ro – Direcția Națională de Probațiune;

www.anabi.just.ro – Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate;

www.anp.gov.ro – Administrația Națională a Penitenciarelor;

www.inec.ro – Institutul Național de Expertize Criminalistice;

www.onrc.ro – Oficiul Național al Registrului Comerțului;

www.unpir.ro – Uniunea Națională a Practicienilor în Insolvență;

www.anap.gov.ro – Agenția Națională pentru Achiziții publice;

www.e-justice.europa.eu – Portalul european e-justiție;

www.europol.europa.eu – Agenția de cooperare europeană EUROPOL;

www.eurojust.europa.eu – Agenția Uniunii Europene de cooperare judiciară în materie penală;

www.interpol.int – Organizația INTERPOL.

*

Teste-grilă

1. Când un poliţist te loveşte: a. trebuie să treci cu vederea, căci are dreptul să folosească forţa; b. ai dreptul să revii a doua zi la sediul poliţiei, să îl loveşti şi tu; c. a comis o infracţiune pentru care trebuie cercetat de procuror.	**2. Jandarmul poate folosi tonfa din dotare:** a. împotriva romilor care circulă noaptea într-un grup suspect; b. când este înjurat de un vagabond; c. împotriva celor violenţi care au fost somaţi să părăsească locul unei adunări neautorizate.
3. Poliţistul: a. trebuie să poarte întotdeauna uniformă; b. are voie să intre noaptea în casa unei persoane bănuite că a comis ziua o infracţiune; c. poate interveni când situaţia o cere, chiar dacă este în afara orelor de serviciu.	**4. Poliţistul:** a. are voie să lovească suspectul, dar să nu îi producă răni; b. comite infracţiunea de purtare abuzivă dacă îl înjură pe cel cercetat; c. poate să tragă cu arma în cel care nu îl salută.
5. Dacă un poliţist doreşte să te legitimeze, dar tu nu ai cartea de identitate asupra ta, atunci: a. îl inviţi pe poliţist să te însoţească acasă pentru a lua documentul lipsă; b. poliţistul are dreptul să te conducă la sediul poliţiei şi să îţi dea o amendă;	**6. Tribunalul este:** a. un loc folosit în trecut de un tribun pentru a citi publicului poeziile sale; b. un tip de instanţe judecătoreşti aflate câte una în fiecare reşedinţă de judeţ; c. un loc unde inculpaţii sunt audiaţi de către procurori.

c. ai putea scăpa dacă juri pe Biblie că datele pe care i le dai sunt reale.	
7. Cu un minor, judecătorul: a. poate sta de vorbă la divorțul părinților săi; b. poate fi mai aspru decât cu un major; c. nu are voie să vorbească dacă părinții nu sunt de față.	**8. Judecătorul trebuie:** a. să apere drepturile inculpatului pe care îl judecă; b. să dea o pedeapsă potrivită cu aşteptările publicului; c. să pronunțe o soluție potrivit legii şi dovezilor de la dosar.
9. Judecătorul care este tatăl acuzatului: a. poate să îl judece dacă anunță această situație şefului său; b. trebuie să fie înlocuit de un alt coleg; c. poate să îi aplice o pedeapsă dublă.	**10. Procurorul trebuie:** a. să țină cu statul; b. să țină cu victima; c. să fie imparțial.
11. Când este vorba de justiție, prin „parchet" se înțelege: a. materialul cu care se acoperă podeaua unei săli de judecată; b. instituția unde îşi desfăşoară activitatea procurorii; c. culoarul care face legătura dintre judecători şi procurori.	**12. Ce este DNA?** a. acronim pentru „Direcția Națională Anticorupție"; b. prescurtare pentru cuvântul „doamnă"; c. denumire populară pentru celebrul trust de presă din Belgia numit „**D**ernières **N**ouvelles d'**A**lsace".
13. Avocatul: a. este plătit de clientul său numai dacă îi va câştiga procesul;	**14. Este avocat:** a. cel înscris pe tabloul avocaților întocmit de un barou;

b. are un salariu asigurat de stat; c. poate fi de acord să asiste gratuit un împricinat.	b. orice absolvent al facultății de drept, imediat ce devine licențiat în ştiințe juridice; c. cel care a învățat pe de rost manualul de educație juridică „Elevul şi legea".
15. Executorul judecătoresc: a. este cel care execută oamenii pe eşafod, din ordinul judecătorului; b. este cel care execută judecătorii condamnați pentru corupție; c. pune în executare o hotărâre a judecătorului, inclusiv prin vânzarea la licitație a unor bunuri ale datornicului.	

*

Răspunsuri: 1. c, **2.** c, **3.** c, **4.** b, **5.** b, **6.** b, **7.** a, **8.** c, **9.** b, **10.** c, **11.** b, **12.** a, **13.** c, **14.** a, **15.** c.

Capitolul XVI

Procesul judiciar

În acest capitol vei afla:
- *care este diferența dintre responsabilitate și răspundere;*
- *ce înseamnă „victimă", „autor", „martor";*
- *cum să eviți să fii victima unor hoți sau escroci;*
- *ce sancțiuni primesc minorii cu vârsta sub 14 ani;*
- *ce pedepse se aplică minorilor de 14-18 ani și adulților care comit infracțiuni;*
- *cum se desfășoară un proces penal;*
- *cum se desfășoară un proces civil.*

1. Responsabilitate și răspundere

Pentru ca societatea să funcționeze și fiecare să se simtă în siguranță, toți membrii ei trebuie să respecte legea. Cei mai mulți fac acest lucru, căci sunt oameni responsabili. *A fi responsabil* înseamnă să îți dai seama de actele tale și să fii conștient de rezultatul acestora. Evident, un om care este corect nu își va dori vreodată să provoace altuia vreun rău.

CITATE CELEBRE: *„Libertatea nu ne dă dreptul de a face ceea ce vrem, ci puterea de a face ceea ce trebuie" (Bill Gothard, scriitor american).*

Sunt însă și oameni care încalcă legile: unii pentru că nu le cunosc, alții pentru că nu le pasă de ele, alții le încalcă din

greşeală, iar alţii chiar nu vor să le respecte indiferent de riscuri. Toţi aceştia trebuie să răspundă pentru încălcarea legii. *A răspunde* înseamnă a suporta consecinţele prevăzute în lege pentru faptele ilegale comise.

> ***DE REŢINUT:*** *(1) Acolo unde încetează responsabilitatea, începe răspunderea. (2) Nimeni nu poate invoca necunoaşterea legii. (3) Nimeni nu îşi poate face singur dreptate. (4) Cine greşeşte plăteşte.*

În funcţie de abaterea comisă, există mai multe forme de răspundere:

- dacă un elev *vopseşte un perete al şcolii*, sancţionarea lui se va face de către conducerea şcolii şi poate consta în a vărui peretele pe cheltuiala părinţilor şi a face curăţenie o lună în şcoală; la fel, dacă distruge un manual, va fi obligat să îl înlocuiască sau să achite contravaloarea lui;
- dacă un pieton *traversează strada printr-un loc nepermis*, poliţistul rutier îi va aplica o amendă; la fel, va primi o amendă de la poliţia locală cel care aruncă gunoaie pe jos sau fumează în loc nepermis;
- pentru o *acuzaţie făcută pe nedrept*, cel vătămat poate să obţină obligarea celuilalt să dea dezminţire şi să îşi ceară scuze, apelând pentru aceasta la un mediator sau, dacă medierea nu are loc, la un judecător;
- pentru un adult care *lipseşte de la serviciu*, şeful său poate decide să îi reducă salariul sau chiar să îl dea afară;
- cel care *omoară* o persoană va fi prins de poliţie, adus la procuror şi apoi închis de judecător în penitenciar;
- dacă o persoană cu *probleme mintale* a comis o faptă gravă – de exemplu, a incendiat un bloc (piroman) sau a omorât pe cineva – va fi închisă într-un spital special, la recomandarea unui psihiatru.

2. Fii precaut!

Evident, cel mai simplu este să prevenim comiterea de fapte contrare legii: nici noi să nu le comitem, nici alții să nu facă asta.

Cum evităm să comitem fapte ilicite? Pentru a nu comite astfel de fapte ilegale, trebuie să ştim ce avem voie şi ce nu avem voie să facem, să ne conducem după conştiință şi să avem curajul să spunem *„Nu!"* tentațiilor.

Există nişte reguli recomandate de poliție în acest sens:

- atunci când îți alegi prietenii, evită-i pe cei violenți sau despre care ştii că au probleme cu legea;
- când cineva încearcă să te influențeze negativ, gândeşte-te la riscuri pentru tine şi pentru cei din jurul tău;
- încearcă să le atragi atenția prietenilor asupra consecințelor comiterii unor asemenea fapte;
- dacă nu doreşti să mergi într-un anumit loc ori cu anumite persoane sau să faci ceva ce ți se propune, respinge curajos aceste propuneri;
- nu îți sunt prieteni cei care te îndrumă la rău;
- nu încerca să rezolvi prin violență un conflict în care eşti implicat, ci apelează la ajutorul adulților din jurul tău sau la organele legii.

Cum evităm să fie comise fapte ilicite împotriva noastră? Cunoaşterea legilor, dar şi a persoanelor cu care intrăm în contact, posibilele pericole la care ne supunem şi capacitatea noastră de previziune ne pot salva să devenim victimele unor infracțiuni. Încearcă să fii atent cu ce persoane accepți în preajma ta şi ce locuri frecventezi! Nu uita că nimic nu este gratis în realitate, iar ceea ce este prea ieftin sau gratis trebuie să îți dea de bănuit.

3. Evită să fii victima furtului!

Există anumite reguli care ne sunt recomandate pentru a nu fi victime ale furtului:

Furtul din buzunare: Hoții acționează acolo unde este aglomerație (mijloace de transport în comun, piețe, magazine, gări). Ei sustrag bunuri de valoare sau bani din buzunare, genți, poşete. De regulă, aruncă portofeul cu actele după ce şi-au însuşit suma de bani găsită. Fii vigilent în mijloacele de transport: încercă să realizezi când apropierea unei persoane de tine devine anormală; ține poşeta/geanta în fața ta; nu te depărta de bagaje; nu purta portofelul, banii sau telefonul mobil în buzunarul de la spatele pantalonului ori în buzunarele laterale ale hainei. Fii atent la cumpărături: nu pune portofelul sau geanta în coş; nu permite să fii înghesuit când stai la rând; ai grijă să nu vadă cei din jur codul PIN utilizat pentru a face plăți sau extrageri de pe cardul bancar; nu te lăuda că ai bani la tine; anunță autoritățile atunci când eşti martor la comiterea unui furt.

Furtul de sau din (auto)vehicule: Asigură-ți bicicleta, scuterul sau maşina înainte de a le părăsi, chiar dacă este pentru scurt timp: foloseşte încuietoarea, alarma etc. Nu lăsa bunuri de valoare în ele. Parcarea în timpul nopții trebuie să fie în garaj sau în loc luminat.

Furtul din locuințe: Ține uşa de acces în locuință încuiată. Utilizează vizorul când cineva bate la uşă. Nu da drumul la persoane necunoscute chiar dacă spun că sunt trimise de rude sau că reprezintă autorități, dar nu se pot legitima. Dacă stai la bloc, foloseşte interfonul pentru a permite accesul numai persoanelor pe care le cunoşti şi nu spune codul unor străini. Instruieşte vizitatorii să nu dea relații străinilor despre tine şi bunurile pe care le ai în casă. Nu pune pe rețelele de socializare fotografii

cu modalitatea de acces în locuință sau bunurile deținute. Dacă pierzi cheia de la uşă, înlocuieşte de urgență încuietoarea. Dacă toată familia pleacă de acasă, nu anunța acest lucru pe internet.

4. Nu te lăsa înşelat!

Există multe tipuri de înşelăciuni, adică fapte prin care unii păcălesc alte persoane pentru a obține de la ele bani sau alte lucruri de valoare.

Deratizarea: Escrocii bat la uşa ta şi te anunță că au venit să deratizeze apartamentul, aşa cum au făcut la toți vecinii tăi. Tu îi crezi, îi primeşti în casă, ei stropesc rapid cu ceva prin colțurile camerelor şi apoi cer plata pentru „serviciul" prestat. Dai banii, dar după ce ei pleacă tu constați că au stropit cu apă amestecată cu făină.

Detergentul: Metoda este asemănătoare cu cea de mai sus: se prezintă două persoane cu o ofertă de nerefuzat la un anumit produs, de regulă detergent, şi, în timp ce eşti ocupat cu una dintre persoane sau te duci după bani, cealaltă sustrage bunuri din hainele tale de pe cuier sau din camere.

Inelul găsit: În timp ce treci pe lângă cineva pe stradă, brusc se apleacă şi se preface că tocmai a găsit un inel din aur pe care ți-l arată, spune că nu are nevoie de el şi se oferă să ți-l vândă la un preț mic. În realitate, prețul este mai mare decât cel al tablei vopsite din care este conceput inelul.

Împrumutul: Sunt unii care te roagă cu lacrimi în ochi să le împrumuți telefonul pentru a suna pe cineva apropiat spunându-ți că s-a întâmplat un necaz şi tocmai au rămas fără baterie. Tu, milos fiind, le dai telefonul şi respectivii fug cu el. Altcineva îți cere bani să ajungă acasă, fiind dispus să lase chiar

un bun drept garanție (care, evident, este mai puțin valoros decât banii primiți). Mai sunt unii indivizi care stau pe marginea drumului şi fac semn cu sticle goale că au nevoie de combustibil şi, după ce opreşti maşina, eşti atacat şi jefuit.

Ghicitul: Unii te abordează pe stradă pentru a-ți ghici viitorul contra unei sume sau a unui obiect valoros.

Accidentul/COVID: Escrocul te sună la telefon pretinzând că o rudă a ta a avut un accident de circulație şi este nevoie urgentă de bani pentru a mitui polițistul sau a plăti doctorul. Mai nou, se invocă faptul că ruda ta are COVID şi, pentru a fi intubată cu oxigen, este nevoie rapid de o sumă pentru a mitui personalul medical. Dacă tu crezi că ceva poate fi real, atunci cere detalii cu privire la locul accidentului, spitalul sau secția de poliție unde este ruda şi interesează-te personal de aceasta. Nu accepta să te întâlneşti cu persoana trimisă de cel cu care ai vorbit la telefon şi nu oferi bani pentru servicii medicale sau juridice. Anunță imediat la 112 cele întâmplate.

Semaforul: În timp ce ai oprit maşina la stop sau la semafor (eventual unul dintre hoți chiar se postează în fața autoturismului tău), cineva îți deschide portiera sau sparge geamul acesteia şi fură poşeta aflată pe bancheta din spate ori scaunul din dreapta şoferului.

Telefonul/Parfumul: Escrocul oferă victimei, pe stradă, un telefon de ultimul tip sau o cutie sigilată în care se află o sticlă de parfum de la o firmă celebră, dar la un preț mult scăzut decât în magazin, dându-se de înțeles că este vorba de un bun furat de care vrea să scape repede. Victima crede că face o afacere, plăteşte prețul, dar acasă descoperă că telefonul sau parfumul este un fals.

Coca-Cola/Orange: Primeşti un mesaj tip sms prin care eşti anunțat că ai câştigat un premiu de la firmele Coca-Cola ori

Orange şi, pentru a-l prelua, se cere să încarci un cont al unei cartele preplătite care, de fapt, aparține escrocului.

Agenția de modele: Copiii sunt invitați să se înscrie într-o bază de date de unde, chipurile, vor fi recrutate modelele pentru diverse emisiuni sau reclame. Chiar se semnează un contract, se plăteşte o taxă şi apoi invitația de participare nu mai vine niciodată.

Scrisoarea nigeriană: Este cea mai cunoscută formă de escrocherie prin intermediul poştei electronice. Victima primeşte un e-mail prin care este anunțată că o persoană foarte bogată s-a hotărât să îi facă o donație sau că cineva a decedat şi rudele împart o mare moştenire necunoscuților sau că a câştigat la loterie. Dar, pentru aceasta, este nevoie ca victima să plătească comisioane sau ca aceasta să îşi dea date personale, inclusiv bancare. Mai nou, un pretins director al unei bănci din străinătate îți trimite un mesaj cum că o persoană care are numele tău de familie a decedat, că a lăsat un cont cu milioane de euro în bancă şi că ar vrea să ți le transfere, îți spune că această operațiune este ilegală, dar el o face pentru un anumit comision, iar tu trebuie să achiți în avans o parte din el. Evident, în final doar escrocul are de câştigat. Gândeşte-te că ofertele de acest gen sunt prea bune pentru a fi adevărate şi că nu există afaceri din care să câştigi bani fără muncă.

5. Victima

Cel împotriva căruia se comite o infracțiune, adică o faptă atât de gravă încât legea prevede închisoarea ca sancțiune, se numeşte *victimă*.

MINORI VICTIME: *În anul 2021 au fost raportate cazuri implicând un număr de 2.300 de minori care au fost victimele unor infractori, ce au fost condamnați pentru fapte precum omor (44), ucidere din culpă (46), viol (282), act sexual cu un minor (428), agresiuni sexuale (138), corupere sexuală (18), tâlhărie (120), furt (97), loviri şi vătămări (448), pornografie infantilă (183), trafic de minori (128).*

Anumite infracțiuni mai simple pot fi investigate doar dacă victima formulează, în maximum trei luni, *plângere* la poliție sau la parchet împotriva infractorului – este vorba de infracțiunile de lovire, amenințare, violarea vieții private, abuzul de încredere. În lipsa acestei plângeri sau în caz de retragere a ei, dosarul se închide.

Îți mai aduci aminte ce am spus când am vorbit de actele pe care le pot încheia copiii? Şi anume că, până la vârsta de 14 ani, în locul lor acționează părinții, iar între 14 şi 18 ani, actul se întocmeşte de copil, alături de cel puțin un părinte al său? Acest lucru este valabil şi pentru plângerile adresate poliției sau procurorului: dacă un copil este victima unei infracțiuni, el va trebui să sesizeze organele legii prin părinții săi sau cu asistența părinților săi. Când agresorii sunt chiar părinții, copilul însuşi poate anunța direct oamenii legii, indiferent de vârsta sa.

Sunt alte infracțiuni pentru care organele legii încep din oficiu cercetarea, dar, dacă victima se *împacă* cu acuzatul, atunci dosarul se închide şi în acest caz – aşa se întâmplă la infracțiunile de furt, însuşirea bunului găsit, înşelăciune.

Copilul victimă va primi un *avocat* plătit de stat, dacă nu are unul ales şi plătit de el sau de părinții lui.

Victima va fi *audiată* pentru a arăta cât mai exact organelor judiciare cele întâmplate şi, numai dacă ştie, pentru a indica dovezile în sprijinul celor afirmate. Când este minoră, victima poate fi declarată *vulnerabilă* şi, la fel şi în cazul în care este amenințată sau supusă unui pericol din cauza declarațiilor făcute la organele judiciare, ea poate fi *protejată* în mai multe

modalități speciale: este păzită, i se dă un pseudonim, este audiată de la distanță cu vocea sau imaginea distorsionată.

6. Copilul care nu răspunde penal

Există două categorii de minori care, deşi comit o infracțiune, nu pot fi totuşi sancționați de către judecător: copilul sub 14 ani la data comiterii faptei, respectiv tânărul cu vârsta de 14-18 ani şi care nu are discernământ. Această din urmă situație trebuie stabilită de psihiatrii care fac parte comisia de medici legişti, la cererea magistratului.

Fiindcă un asemenea minor a încălcat totuşi în mod grav legea, se va lua o măsură specială de protecție:

- fie *supraveghere specializată* de către părinți,
- fie *plasament* în centre speciale.

Măsura se dispune de către Comisia pentru protecția copilului (atunci când există acordul părinților) sau de către judecător (când nu există acest acord). Părinții vor participa la consilierea efectuată copilului de către DGASPC.

Dacă se întâmplă ca acest copil să nu îşi îndeplinească obligațiile fixate de a frecventa cursurile şcolare, de a urma un tratament sau consiliere şi de a nu frecventa anumite locuri sau persoane, atunci el va fi luat de la părinți şi dat în *plasament* la rude. Dacă săvârşeşte alte fapte grave, el va fi dat în plasament într-un serviciu de tip rezidențial specializat. Se interzice ca instituțiile statului să facă public numele minorului.

CAZ REAL: *În anul 2018, un copil de 9 ani din Bucureşti a refuzat să îşi ia tratamentul pentru ADHD. El s-a certat cu bunica lui, care nu a mai vrut să îl lase să se joace la computer, şi a înjunghiat-o mortal. În urma expertizei psihiatrice s-a stabilit că poate să meargă în continuare la şcoală. Însă, ca o măsură de siguranță, i s-a pus un însoțitor permanent. Este de remarcat că tatăl copilului fusese condamnat în trecut pentru violență conjugală.*

7. Contravenţii şi infracţiuni

Unele fapte ilicite sunt mai puţin grave şi sunt sancţionate doar cu *avertisment* sau cu *amendă* de către organele administrative ale statului, cum ar fi poliţişti, controlori, inspectori, jandarmi. Aceste fapte se numesc ***contravenţii***. Sunt fapte de acest fel atunci când treci pe culoarea roşie a semaforului, dacă nu ai bilet în tramvai, dacă marfa pe care o vinzi în magazin nu are afişat preţul.

Alte fapte au urmări mai grave, drept pentru care săvârşirea lor va atrage aplicarea unei *sancţiuni penale* de către un judecător: pentru adulţi sancţiunile sunt amenda penală sau închisoarea, iar pentru minorii cu vârsta de 14-18 ani sancţiunile se numesc măsuri educative. Ele se vor înscrie într-o evidenţă numită cazier judiciar. Aceste fapte se numesc ***infracţiuni***. Iată mai jos câteva exemple de infracţiuni ce se comit în mod frecvent:

- dacă pui o simplă piedică sau îmbrânceşti pe cineva, fapta se numeşte ***lovire sau alte violenţe***;
- când celui lovit i se produc vânătăi sau răni, fapta este mai gravă şi se numeşte ***vătămare corporală***;
- atunci când mai multe persoane se lovesc reciproc, fapta se numeşte ***încăierare***, şi atunci vor fi traşi la răspundere toţi participanţii, fără a avea importanţă cine a început;
- dacă o persoană este legată sau închisă împotriva voinţei sale într-o încăpere ori este răpită, fapta este ***lipsire de libertate în mod ilegal***;
- dacă intri în casa cuiva fără voie, fapta este ***violare de domiciliu***; aceeaşi infracţiune se comite dacă proprietarul îţi dă voie iniţial să intri în casă, dar apoi îţi cere să ieşi, însă tu refuzi;
- dacă zgârii o maşină, spargi un geam sau incendiezi o maşină ori o locuinţă, fapta este infracţiunea de ***distrugere***;
- când iei un lucru de la o persoană fără voia acesteia, fapta se numeşte ***furt***, chiar dacă ai returnat bunul după ce proprietarul a sesizat dispariţia lui sau dacă ai dat înapoi contravaloarea

bunului sustras; la fel, fapta este furt dacă iei un produs de pe un raft şi părăseşti magazinul fără a achita costul său. În aceste cazuri, ai totuşi posibilitatea să te împaci cu victima pentru a scăpa de dosarul penal;

• dacă primeşti de la un coleg un telefon mobil pentru a te juca şi tu îl foloseşti pentru a purta convorbiri care au consumat creditul, după care înapoiezi telefonul, fapta este ***furt în scop de folosință***; la fel este dacă ai luat o bicicletă care nu îți aparține, chiar dacă apoi ai dus-o înapoi de unde ai luat-o;

• dacă bunul ți-a fost dat de bunăvoie chiar de către persoana căreia îi aparține, iar tu refuzi să i-l restitui sau între timp l-ai vândut, fapta se numeşte ***abuz de încredere***;

• dacă primeşti acasă bunuri care ştii că erau furate de cineva, fapta este ***tăinuire***;

• dacă ascunzi un infractor pentru a nu fi prins de oamenii legii, fapta este ***favorizarea făptuitorului***;

• dacă minți un copil că trebuie să îți dea nişte bani sau un lucru pentru a-l duce părinților săi, că aşa te-au rugat ei, şi acesta o face, ai comis infracțiunea de ***înşelăciune***;

• când sustragi un bun de la cineva după ce l-ai amenințat sau lovit, fapta este ***tâlhărie***; se vor reține drept circumstanțe agravante dacă foloseşti o armă, un spray paralizant sau dacă eşti mascat şi atunci pedeapsa va fi mai mare;

• nu poți să urmăreşti o persoană sau să îi dai telefoane anonime ori sms-uri prin care îi provoci temere, căci fapta constituie ***hărțuire***;

• dacă produci teamă unei persoane spunându-i la modul serios că o vei agresa sau omorî, fapta constituie infracțiunea de ***amenințare***; nu este amenințare dacă îi promiți că o vei reclama la poliție pentru că ți-a făcut un rău;

• dacă descarci de pe internet sau dacă chiar tu fotografiezi sau filmezi un minor în ipostaze indecente sau sexuale, precum şi dacă păstrezi aceste materiale sau le distribui altora, comiți infracțiunea de ***pornografie infantilă***;

• când avertizezi o persoană că, în cazul în care nu îți aduce bani de acasă, atunci va lua bătaie sau vor ajunge pe internet poze indecente cu ea, fapta constituie ***şantaj***;

• dacă ai multiplicat bancnote folosind un copiator, vei fi tras la răspundere pentru ***falsificare de monede***; odată cu tine, va răspunde şi cel care doar păstrează banii respectivi, precum şi cel care i-a pus în circulație;

• dacă ai modificat notele din catalog, de pe diploma de bacalaureat sau ai făcut rost de o adeverință falsă de la medic ca să îți justifici în mod neadevărat o absență de la ore, tocmai ai comis infracțiunea de ***fals material în înscrisuri oficiale***;

• comiți infracțiunea de ***portul sau folosirea fără drept de obiecte periculoase*** dacă ai asupra ta un cuțit, pumnal, rozetă, nunceag ori spray paralizant sau lacrimogen atunci când mergi la şcoală sau altă instituție publică ori la vreo adunare publică, pe stadion ori într-un autobuz, metrou sau tren ori în vreun club, pe plajă, pe pârtie, la patinoar sau la ştrand; evident, dacă şi foloseşti aceste obiecte, pedeapsa este mai mare.

În cazul majorității infracțiunilor enumerate mai sus, legea prevede că inclusiv *tentativa* (adică încercarea de a comite fapta) se sancționează. Aşadar, este suficient să încerci să furi un bun sau să comiți o tâlhărie şi, chiar dacă nu ai reuşit să săvârşeşti fapta, vei fi sancționat, doar că sancțiunea va fi mai mică: pedeapsa se reduce la jumătate față de cât prevede legea pentru fapta consumată.

8. Delincvența juvenilă

Comiterea de către un minor a unor infracțiuni se numeşte *delincvență juvenilă*. Unii copii comit infracțiuni fiind influențați de mediul familial sau de grupurile pe care le frecventează. S-a constatat că cei mai mulți delincvenți provin din rândul copiilor expuşi la factori precum conflicte violente în familie, consum de substanțe interzise, abuz de alcool, sărăcie, familie numeroasă, părinți infractori.

Oricum, în perioada adolescenței, majoritatea copiilor vor să experimenteze: ei caută senzații și își asumă riscuri, de aceea înfrângerea pornirilor și reducerea tentațiilor prin propriul efort sunt foarte importante. Astfel, unii copii fură alimente și băutură din mall-uri ca să vadă dacă pot înșela vigilența personalului de pază, nu pentru că nu ar avea câțiva lei să cumpere un sandvici sau o băutură răcoritoare. Alții se droghează pentru a vedea și ei cum este să simți senzații tari. Alții fumează sau beau alcool pentru a fi *cool* în cercul de prieteni. Exersarea unor lovituri pe elevii de clasa I este un „botez al bobocilor". Trasul fetelor de codițe și mai târziu atingerea lor în zone intime sunt privite ca acte curajoase care trebuie încercate. Apărarea vine pe măsură: lovirea de către fete a băieților cu cărțile în cap sau zgârierea cu unghiile ori răzbunări care uneori degenerează. Toate aceste fapte sunt interzise și de Codul penal, și de Regulamentul școlar.

Drogurile, băutura, jocurile de noroc necesită cheltuieli. Uneori copiii primesc așteptări bani de la părinți. Alteori, îi sustrag chiar ei. Inclusiv furtul banilor din propria casă este infracțiune, dar se pedepsește numai dacă un părinte depune plângere la poliție.

MINORI INFRACTORI: *În anul 2021, un număr de 569 de minori care au comis infracțiuni au fost condamnați pentru că au comis, printre altele, fapte de omor (33), viol (11), act sexual cu un minor (7), tâlhărie (133), furt (270), loviri și vătămări (69).*

Am arătat mai sus că minorul sub 14 ani nu poate fi sancționat de judecător. Aceasta pentru că în Codul nostru penal se arată că numai începând cu această vârstă tânărul poate fi anchetat și, eventual, pedepsit de stat pentru comiterea unei infracțiuni.

RĂSPUNDERE PENALĂ: *În România, minorii răspund penal doar dacă au împlinit vârsta de 14 ani. După împlinirea vârstei de 18 ani, tinerii răspund pentru comiterea infracțiunilor întocmai ca adulții.*

Ajuns în faţa organului legii, minorul care este bănuit că a comis o infracţiune are anumite drepturi ce trebuie respectate. Până la sfârşitul procesului, el este *prezumat nevinovat*. Are *dreptul la un avocat*, iar, dacă părinţii nu au bani să îi angajeze unul, statul îi va pune la dispoziţie un avocat din oficiu, gratuit.

Prima întâlnire va fi cu poliţia, iar în cazurile mai grave, chiar cu procurorul. Dacă infractorul are vârsta de 14-16 ani, el va veni în mod obligatoriu cu părinţii şi i se va face o *expertiză psihiatrică* să se stabilească dacă la momentul comiterii faptei avea discernământ. Inculpatul minor are *dreptul la tăcere*. El nu poate fi bătut, ameninţat, insultat pentru a recunoaşte fapta – din contră, acestea ar constitui un abuz din partea organelor legii, care vor trebui reclamate: abuzurile comise de poliţist se reclamă la procuror, iar abuzurile comise de procuror sau judecător se reclamă la Inspecţia Judiciară de la Consiliul Superior al Magistraturii.

Dacă infracţiunea nu este aşa de gravă, iar minorul a recunoscut fapta şi nu a avut abateri anterioare, mai ales dacă părinţii lui au reparat paguba cauzată victimei, atunci procurorul poate închide dosarul în această fază. În caz contrar, va trimite dosarul la judecător pentru ca autorul să fie judecat şi, eventual, sancţionat de acesta. În faţa judecătorului sunt chemaţi şi părinţii, iar uneori chiar şi profesorii săi. Minorul va fi audiat cu privire la fapta săvârşită. Spre deosebire de şedinţele de judecată privind adulţii, cele pentru minorii inculpaţi se judecă în *şedinţă nepublică*, astfel că nu vor putea asista la proces persoane străine de cauza respectivă şi nici presa.

Scopul principal al procesului nu este totuşi sancţionarea minorului, ci reeducarea sa. De aceea, Codul penal prevede că pentru minor nu se poate aplica pedeapsa închisorii, ci judecătorul îi va aplica una dintre următoarele ***şase măsuri educative***:

• unele mai blânde: *stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârşit de săptămână, asistarea zilnică* – aceste măsuri se iau timp de câteva luni, pentru infracţiuni mai uşoare, minorul nefiind închis în vreo instituţie a statului;

• altele foarte aspre: *internarea într-un centru educativ timp de 1-3 ani* (la Târgu Ocna sau Buziaş) şi *internarea într-un centru de detenție timp de 2-15 ani* (la Craiova şi Brăila-Tichileşti) – aceste măsuri se iau pentru infracțiuni grave şi presupun privarea de libertate în instituții speciale, unde minorul se află sub pază permanentă şi trebuie să se supună unui regim de viață extrem de strict. Când copilul devenit major nu respectă regulile din centru, el va fi dus în penitenciar, alături de majori.

STATISTICI: *Numărul majorilor aflați în penitenciare este 20.000, anual. Numărul minorilor închişi în ultimii ani este: 747 (în anul 2014), 826 (în anul 2015), 938 (în anul 2016), 731 (în anul 2017), 660 (în anul 2018), 613 (în anul 2019).*

9. Dovezile în proces

Nu este suficient să ai legea de partea ta pentru a avea câştig de cauză. Orice afirmație care se face într-un proces trebuie susținută şi de dovezi (numite *probe*).

Într-un proces, pot fi dovezi:

• constatările făcute personal de organele statului (de exemplu, poliția surprinde infractorul în flagrant, adică chiar în momentul când comite infracțiunea);

• urmele găsite la fața locului (amprente, arma crimei, urme de sânge);

• documente (de exemplu, o diplomă de bacalaureat cu note falsificate sau un testament falsificat);

• o expertiză medicală (făcută, de exemplu, pentru a se constata cauzele unor semne aflate pe corpul victimei sau felul leziunilor din interiorul corpului unei persoane);

• imaginile surprinse într-o fotografie sau filmare (de exemplu, pentru a dovedi furtul de la o bancă, un jaf de la o benzinărie sau o bătaie de la şcoală);

• declarațiile date de persoanele implicate în comiterea faptelor (*părți*) sau persoanele care ştiu de comiterea lor (*martori*).

Martorii sunt cei care asistă la comiterea unei fapte sau care doar aud ori află despre aceasta. Chemarea la organele legii se va face printr-o *citație*; prezența este obligatorie, altfel organul legii poate aplica o amendă şi va trimite poliția/jandarmeria, care, la nevoie, îl va aduce folosind forța. O persoană nu poate refuza să depună mărturie decât dacă cel acuzat este părintele, copilul sau fratele său.

IA ATITUDINE! *A face declarație ca martor este un act de implicare civică. Martorul nu este un „pârâcios" sau „delator", ci el este un ajutor extrem de important pentru organele legii în activitatea lor de aflare a adevărului.*

Orice persoană audiată ca martor trebuie să dea declarația după ce jură că va spune adevărul. Dacă este credincios, jură cu mâna pe Biblie sau Coran. Dacă nu este credincios sau nu doreşte să jure, atunci se va obliga în mod solemn să spună adevărul.

INFRACȚIUNE: *Mărturia mincinoasă poate duce la sancționarea unui nevinovat şi la scăparea unui vinovat. Este o infracțiune care împiedică înfăptuirea justiției, de aceea cel care minte sub jurământ riscă el însuşi pedeapsa închisorii.*

Copilul cu vârsta până la 14 ani vine la audiere însoțit de părinți şi nu depune jurământul, dar i se va atrage atenția să spună adevărul. Copilul cu vârsta de peste 14 ani trebuie să jure că va spune adevărul, după care va fi audiat ca martor, fără prezența părinților. Dacă este cazul, organul judiciar poate dispune ca un psiholog să asiste la audierea minorului.

Când martorul este minor sau amenințat din cauza declarațiilor pe care le-a dat organelor judiciare despre comiterea unei infracțiuni, el poate fi protejat de poliție în mai multe modalități speciale: este păzit, i se dă un pseudonim, este audiat de la distanță cu vocea sau imaginea distorsionată.

10. Procesul penal

Atunci când se comite o infracțiune, se deschide un dosar penal pentru a se descoperi infractorul şi a-i aplica o pedeapsă dacă este găsit vinovat. În acelaşi timp, victima trebuie despăgubită pentru răul îndurat şi pagubele suferite.

Cel care comite o infracțiune se numeşte *autor*. Legea prevede că trebuie sancționat şi cel care ajută la săvârşirea faptei – acesta este *complice*, şi cel care are ideea comiterii faptei, după care îl convinge pe autor – acesta este *instigator*. Cel care a pățit ceva rău este victimă sau *persoană vătămată*.

ŞTIAȚI CĂ...? *Legea îl pedepseşte şi pe* ***autor****, şi pe* ***instigator****, şi pe* ***complice*** *cu aceeaşi sancțiune. Rămâne ca judecătorul să aplice fiecăruia pedepse în concret în funcție de contribuția la comiterea infracțiunii.*

Minorul trebuie să aibă **avocat**, iar dacă nu îşi permite, statul îi va pune unul în mod gratuit. Adulții îşi pot alege avocații. Pentru infracțiuni grave, celui care nu are avocat i se va da unul din oficiu.

Procesul penal presupune patru faze:

I. Prima fază a procesului se desfăşoară în fața polițiştilor şi a procurorului şi se numeşte ***urmărire penală***. În această etapă se stabileşte cine a comis fapta, dacă aceasta este infracțiune şi dacă respectivul trebuie sancționat. Persoana cercetată se numeşte *suspect*. Atât victima, cât şi suspectul sunt *audiați* cu

privire la faptă şi pot sugera ce probe trebuie căutate de organele legii. Suspectul are *dreptul la tăcere.* Procurorul trebuie să cerceteze toate probele, atât cele în favoarea, cât şi cele în defavoarea suspectului.

ŞTIAŢI CĂ...? *Când se depune plângerea/denunţul, este bine să se ceară pe loc numărul de înregistrare, ceea ce atestă formularea şi depunerea sesizării şi obligă organul judiciar să dea un răspuns. Poliţia/procurorul nu poate refuza înregistrarea, căci ar fi un abuz. Oricum, pentru evitarea unei astfel de situaţii, sesizarea se poate trimite prin poştă, cu aviz de primire.*

Sunt situaţii în care infractorul nu aşteaptă sfârşitul procesului, ci vrea să fugă ori încearcă să influenţeze martorii sau victima pentru a da declaraţii în favoarea lui ori distruge acte necesare pentru aflarea adevărului. Într-un astfel de caz, pentru a se asigura că procesul se va desfăşura în condiţii optime, procurorul poate dispune un ***control judiciar***, adică el stabileşte anumite obligaţii pentru cel cercetat, inclusiv de a nu părăsi ţara sau localitatea. În alte situaţii, mai serioase, procurorul poate cere unui judecător să îl ***aresteze*** preventiv sau la domiciliu pe infractor. Luarea măsurii poate fi contestată de cel în cauză la judecătorii de la instanţa superioară.

DE REŢINUT: *În România doar judecătorul poate* ***aresta*** *o persoană bănuită că a comis o infracţiune. Atenţie: chiar şi minorii pot fi arestaţi!*

II. A doua fază a procesului este o fază intermediară, care se desfăşoară în faţa judecătorului şi se numeşte ***cameră preliminară***. Acum se verifică dacă modul în care s-au adunat dovezile şi s-au întocmit actele în cursul urmăririi penale corespunde legii. Dacă da, se trece la faza de judecată. Dacă nu, se cere procurorului să refacă actele.

III. A treia fază a procesului se desfăşoară pe deplin în faţa judecătorului şi se numeşte ***judecată***. Cel cercetat este deja

acuzat de către procuror şi se numeşte acum *inculpat*. El are dreptul la tăcere şi nu are obligaţia de a-şi proba nevinovăţia, ci procurorul este cel care trebuie să dovedească vinovăţia inculpatului în faţa judecătorului.

> ***ŞTIAŢI CĂ...?*** *Suspectul/inculpatul are* ***dreptul la tăcere****. Dacă acceptă să dea declaraţii, el nu este supus jurământului şi nu are obligaţia de a spune adevărul, aşa cum este cazul martorului. Însă recunoaşterea faptei şi colaborarea cu magistraţii pot determina aplicarea unor sancţiuni mai uşoare, în cazul în care va fi găsit vinovat.*

Şedinţele de judecată se înregistrează audio. Când sunt judecaţi adulţi, orice persoană majoră poate asista la proces, stând pe locurile din sală rezervate publicului; când sunt judecaţi minori, publicul nu are acces în sala de judecată. Judecătorul verifică dacă dovezile de la dosar sunt lămuritoare pentru a se afla adevărul, va decide dacă trebuie să audieze din nou părţile şi martorii, iar în final va analiza argumentele şi dovezile apărării şi ale acuzării.

Judecătorul îl va sancţiona pe inculpat când este găsit vinovat. Hotărârea pe care o ia se numeşte *sentinţă* şi se anunţă în mod public, după care se afişează pe portalul instanţelor. Majorul vinovat va fi condamnat la *pedeapsa* cu amenda penală sau închisoarea pentru un anumit număr de ani, pe care o va executa în penitenciar sau va fi lăsat într-o perioadă de probă în libertate (suspendare sub supraveghere); minorului vinovat i se poate aplica doar o măsură educativă.

Cel nemulţumit de soluţie o poate contesta formulând *apel*, care va fi soluţionat de un nou complet de judecată, alcătuit, de această dată, din doi judecători. Nu este permisă înrăutăţirea situaţiei în propria cale de atac: prin urmare, dacă inculpatul a primit o pedeapsă şi el a contestat-o, în apel nu i se poate da o pedeapsă mai aspră chiar dacă ar trebui, în cazul în care nu există şi un apel al procurorului care să ceară o pedeapsă mai mare.

IV. A patra fază a procesului este cea de *punere în executare a sancțiunii.* Majorul condamnat este ridicat de acasă de către poliție şi dus la penitenciar, unde devine deținut (*atenție, nu folosim termenii „puşcărie" şi „puşcăriaş"!*).

Dacă cel sancționat este minor, atunci sunt anunțați serviciul de probațiune, conducerea şcolii şi părinții. În situația în care judecătorul a dispus închiderea minorului, el este luat de acasă şi dus la centrul special, unde se va supune programului de acolo: este păzit tot timpul, nu are voie să părăsească incinta, primeşte rar vizite, urmează cursuri de pregătire şcolară, are program fix şi... nu are acces la internet. Cel sancționat va sta închis acolo atât timp cât a stabilit judecătorul.

La internarea în penitenciar, majorului i se prelevă probe biologice, care sunt introduse într-o bază de date națională. Dacă este un agresor sexual sau dacă a comis o infracțiune de violență asupra unui minor, cel care este doar arestat şi, desigur, cel care este condamnat sunt incluşi într-un Registru Național (i se face fotografie, i se iau amprente şi probe de sânge/urină). Cel aflat în acest registru are obligații specifice aproape toată viața, astfel încât poliția să ştie în permanență unde locuieşte şi cum arată.

Dacă cel aflat în penitenciar sau în centru evadează, va fi dat rapid în căutare de către poliție şi jandarmi. După ce este găsit, va fi condamnat de un judecător la o pedeapsă cu închisoarea pentru evadare, astfel că va avea acum de executat două pedepse: restul din pedeapsa veche şi pedeapsa nouă.

Pentru bună purtare în penitenciar, respectiv în centrul de minori, cel închis poate fi eliberat mai devreme, cu obligația să nu comită altă infracțiune în perioada rămasă (*liberare condiționată*). Dacă îşi încalcă această obligație, el va fi închis din nou şi va executa atât restul de pedeapsă rămas neexecutat, cât şi pedeapsa pentru noua infracțiune.

Sancțiunea primită se regăseşte într-o evidență ținută de poliție, numită *cazier judiciar.* Pentru a ocupa un loc de muncă, de regulă, se cere un *certificat de cazier.* Cine are mențiuni pe acest certificat nu va putea fi niciodată judecător, procuror, avocat, polițist, militar, angajat în serviciile speciale, profesor.

Dacă trece un anumit număr de ani după ce a terminat executarea pedepsei, condamnatul este *reabilitat*, adică fapta lui se şterge din cazier ca şi cum nu ar fi fost comisă niciodată.

ŞTIAŢI CĂ...? *Pentru fiecare persoană se ţin patru tipuri de evidenţe ale sancţiunilor:*

- ***cazierul judiciar:*** *pedepsele date de judecător pentru comiterea de infracţiuni;*
- ***cazierul rutier:*** *sancţiunile date de poliţist pentru încălcarea regulilor de circulaţie de către şoferi;*
- ***cazierul fiscal:*** *sancţiunile date celor care fac afaceri şi încalcă legile fiscale, financiare, vamale;*
- ***Registrul naţional automatizat:*** *pentru persoanele care au comis infracţiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor.*

Pentru angajare în anumite profesii este nevoie de prezentarea certificatelor de cazier judiciar (se procură de la poliţie) şi de cazier fiscal (se procură de la ANAF). Cei care lucrează în instituţii de învăţământ, sănătate sau protecţie socială trebuie să prezinte un certificat de integritate comportamentală (de la poliţie) care atestă că nu sunt menţiuni în Registrul naţional automatizat.

11. Procesul civil

Atunci când persoanele se înţeleg, iar legea stabileşte că trebuie încheiat un act oficial, persoanele se deplasează împreună la **notarul public**. De exemplu, pentru a divorţa sau pentru a vinde un apartament ori un teren sau pentru ca fraţii să împartă o moştenire rămasă de la părinţi.

Dacă persoanele implicate în acel diferend nu se înţeleg, ele se vor adresa instanţei de judecată. Astfel, începe un proces civil care se desfăşoară între un ***reclamant*** (cel care pretinde ceva) şi un ***pârât*** (cel de la care se pretinde ceva). Cei care nu au cunoştinţe despre drepturile lor şi procedurile care se vor desfăşura

sunt sfătuiți să își angajeze *avocat*. Minorul nu este obligat să aibă avocat, dar este indicată angajarea unuia când copilul şi părintele lui nu au un minimum de cunoştințe juridice.

Înainte de a iniția procesul şi oricând în timpul acestuia, părțile pot apela la ***mediator***. Acesta va face eforturi ca părțile să ajungă la înțelegere cu privire la disputa dintre ele. Ele vor fi învățate cum să mai lase din pretenții până ajung să se mulțumească. Astfel, amândouă au de câştigat într-o procedură care este mult mai rapidă decât cea în care ***judecătorul*** ar trebui să decidă care dintre cei doi are dreptate.

De cele mai multe ori, prin intermediul unui proces civil se cere intervenția judecătorului pentru plata unor despăgubiri băneşti. De exemplu, atunci când împrumuți cuiva bani şi acesta „uită" să îi restituie; sau dacă o persoană îți rupe haina ori îți distruge un bun; în cazul în care cineva nu plăteşte cheltuielile de întreținere la bloc şi acumulează astfel restanțe la asociație. De asemenea, se apelează la judecător pentru a decide asupra custodiei copilului, când părinții se despart; sau când trebuie recuperat un teren ocupat abuziv de vecin; sau când trebuie anulată o hotărâre a primarului care a aprobat construirea unui bloc într-o regiune de case; sau când se contestă amenda aplicată pe nedrept de un polițist; sau când se contestă concedierea pe nedrept a unei persoane de la locul de muncă.

CITATE CELEBRE: *„Dreptatea nu poate exista doar pentru o parte, ci este pentru ambele părți" (Eleanor Roosevelt, 1884-1962, preşedintele comitetului care a redactat Declarația Universală a Drepturile Omului din anul 1948).*

Procesul civil este public, iar în sala de judecată pot asista chiar şi persoanele minore. La sfârşitul procesului, după ce judecătorul se lămureşte cine are dreptate, pronunță *sentința*. Cel nemulțumit o poate contesta la instanța superioară, şi aceasta va reanaliza dosarul în care se află susținerile şi dovezile, urmând să pronunțe o *decizie*.

Dispoziția finală a instanței de judecată este obligatorie pentru părți. Dacă cel care a pierdut procesul nu duce la îndeplinire de bunăvoie ceea ce i-a ordonat judecătorul, atunci cel care a câștigat va putea apela la un ***executor judecătoresc***, pentru a se proceda la executarea silită a hotărârii judecătorești: va *popri* contul datornicului (adică va cere băncii să nu permită datornicului retragerea banilor din cont până nu se recuperează toate datoriile, iar banii care eventual îi vor intra în cont să fie dați celui care a câștigat procesul) sau îi va scoate bunurile la vânzare prin *licitație publică* (casă, mașină, lucruri valoroase etc.).

ȘTIAȚI CĂ...? *În fiecare stat membru al UE regulile legale și drepturile individuale sunt diferite. Pentru a fi la curent cu acestea, consultați portalul e-justiție, la adresa https://e-justice.europa.eu.*

Deseori minorii se întâlnesc cu judecătorii atunci când părinții se despart în fapt sau divorțează legal. Audierea este obligatorie când copilul a împlinit vârsta de ***10 ani***. Copilul este cel care va decide dacă va merge sau nu la judecător și dacă va răspunde la întrebările acestuia. El va fi întrebat despre relația cu fiecare dintre părinți – judecătorul vrea astfel să ia cea mai bună măsură pentru copil și viitorul familiei. Divorțul este uneori banal și copilului nu trebuie să îi fie teamă sau jenă dacă părinții săi ajung în această situație. O consiliere psihologică îl poate ajuta să treacă mai ușor peste o eventuală traumă. Părerea copilului nu obligă judecătorul. Trebuie știut că judecătorul este obligat să țină cont de opinia copilului doar într-un singur caz: pentru adopție, când este nevoie de consimțământul copilului care are 10 ani împliniți.

DE REȚINUT: *Există diferențe notabile între procesul penal și cel civil:*

- ***Procesul penal*** *urmărește ca cel vinovat de comiterea unei infracțiuni să fie condamnat la o pedeapsă, cea mai severă fiind închisoarea. La procesul din fața judecătorului participă procurorul, ca reprezentant al societății, și părțile, care se numesc „persoană vătămată" (victima infracțiunii) și „inculpat" (cel acuzat de comiterea infracțiunii). Dovezile sunt căutate de organele legii;*

• ***Procesul civil*** *urmăreşte obligarea unei persoane de a-şi îndeplini o obligaţie prevăzută de lege, de a respecta un contract pe care l-a încheiat sau de a repara o pagubă cauzată. În faţa judecătorului nu vine procurorul şi cauza nu trece pe la poliţie. La proces se prezintă părţile, care sunt „reclamantul" şi „pârâtul". Dovezile sunt prezentate întotdeauna de reclamant.*

*

Pe scurt

1. Toţi cetăţenii sunt egali în faţa legii;

2. Începând cu vârsta de 14 ani, minorii pot fi sancţionaţi contravenţional (cu amendă) şi penal (cu măsuri educative);

3. În procese sunt reguli speciale pentru copiii care sunt părţi ori martori sau care fac parte din public;

4. Procesul penal şi procesul civil au obiective diferite şi se desfăşoară după reguli distincte.

*

Zile importante

11 februarie – Ziua Europeană 112;

24 martie – Ziua Internaţională pentru Dreptul la Adevăr privind Încălcări ale Drepturilor Omului şi pentru Demnitatea Victimelor;

4 iunie – Ziua Internaţională a Copiilor Victime ale Agresiunii;

26 iunie – Ziua Internaţională pentru Sprijinirea Victimelor Torturii;

9 decembrie – Ziua Internaţională Anticorupţie.

*

Legislaţia aplicabilă

Legea nr. 487/2002 a sănătăţii mintale şi a protecţiei persoanelor cu tulburări psihice;

Legea nr. 682/2002 privind protecţia martorilor;

Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii şi protecţiei victimelor infracţiunilor;

Legea nr. 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Colegiului Psihologilor din România;

Legea nr. 290/2004 privind cazierul judiciar;

Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală;

H.G. nr. 1439/2004 privind serviciile specializate destinate copilului care a săvârşit o faptă penală şi nu răspunde penal;

Legea nr. 76/2008 privind organizarea şi funcţionarea Sistemului Naţional de Date Genetice Judiciare;

O.U.G. nr. 34/2008 privind organizarea şi funcţionarea Sistemului naţional unic pentru apeluri de urgenţă;

Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă;

Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală;

Legea nr. 61/2011 privind organizarea şi funcţionarea Departamentului pentru lupta antifraudă – DLAF;

O.U.G. nr. 66/2011 privind prevenirea, constatarea şi sancţionarea neregulilor apărute în obţinerea şi utilizarea fondurilor europene şi/sau a fondurilor publice naţionale aferente acestora;

Ordinul nr. 46/C/2011 al ministrului justiţiei pentru aprobarea Normelor privind tarifele de onorarii pentru serviciile prestate de notarii publici;

Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European şi al Consiliului privind competenţa judiciară, recunoaşterea şi executarea hotărârilor în materie civilă şi comercială;

O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru;

Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal;

Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal;

Ordinul nr. 1.512/2013 al ministrului sănătății pentru aprobarea Normelor metodologice privind recoltarea, depozitarea şi transportul mostrelor biologice în vederea probațiunii judiciare prin stabilirea alcoolemiei sau a prezenței în organism a substanțelor sau produselor stupefiante ori a medicamentelor cu efecte similare acestora în cazul persoanelor implicate în evenimente sau împrejurări în legătură cu traficul rutier;

Ordinul nr. 141/2014 al ministrului de interne privind evidența permiselor de conducere reținute şi a sancțiunilor aplicate conducătorilor de autovehicule sau tramvaie;

O.G. nr. 38/2015 privind soluționarea alternativă a litigiilor dintre consumatori şi comercianți;

O.G. nr. 39/2015 privind cazierul fiscal;

Legea nr. 151/2016 privind ordinul european de protecție, precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative;

H.G. nr. 604/2016 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal;

H.G. nr. 502/2017 privind organizarea şi funcționarea comisiei pentru protecția copilului;

Ordinul nr. 3.936/2017 al ministrului justiției pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea şi funcționarea centrelor educative şi a centrelor de detenție din subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor;

Legea nr. 363/2018 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, descoperirii, cercetării, urmăririi penale şi combaterii infracțiunilor sau al executării

pedepselor, măsurilor educative şi de siguranță, precum şi privind libera circulație a acestor date;

Legea nr. 118/2019 privind Registrul național automatizat cu privire la persoanele care au comis infracțiuni sexuale, de exploatare a unor persoane sau asupra minorilor;

Protocolul din 2019 dintre Ministerul Justiției şi UNBR privind onorariile avocaților;

Legea nr. 6/2021 privind stabilirea unor măsuri pentru punerea în aplicare a Regulamentului (UE) 2017/1.939 al Consiliului din 12 octombrie 2017 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în ceea ce priveşte instituirea Parchetului European;

Ordinul nr. 173/65/3.042/C/2021 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare şi intervenție multidisciplinară şi interinstituțională în acordarea serviciilor de sprijin şi protecție pentru victimele infracțiunilor;

Ordinul nr. 256/2.017/C/2021 pentru aprobarea standardelor minime de calitate în baza cărora se acordă licența de funcționare a serviciului pentru sprijinirea victimelor infracțiunilor;

Legea nr. 68/2022 privind ratificarea Protocolului de la Montreal din 2014 pentru amendarea Convenției referitoare la infracțiuni şi la anumite alte acte săvârşite la bordul aeronavelor, încheiată la Tokyo în 1963, la care România a aderat prin Decretul Consiliului de Stat nr. 627 din 21 noiembrie 1973.

*

Site-uri utile

www.portal.just.ro – Portalul instanțelor de judecată;

www.inspectiajudiciara.ro – Inspecția Judiciară;

www.rejust.ro, *www.rolii.ro* – Portaluri de jurisprudență a instanțelor din România;

www.iccj.ro – Înalta Curte de Casație şi Justiție;

www.mpublic.ro – Ministerul Public;

www.politiaromana.ro – Poliția Română;

www.jandarmeriaromana.ro – Jandarmeria Română;

www.unbr.ro – Uniunea Națională a Barourilor din România;

www.uniuneanotarilor.ro – Uniunea Națională a Notarilor Publici din România;

www.executori.ro – Uniunea Națională a Executorilor Judecătoreşti;

www.unejr.ro – Bunuri scoase la vânzare prin licitație de către executori;

www.probatiune.just.ro – Direcția Națională de Probațiune;

www.cmediere.ro – Consiliul de Mediere;

www.rm.coe.int/16806b7ecb – Orientările Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului.

*

Teste-grilă

1. Dacă o persoană este audiată de procuror: a. are dreptul să invoce faptul că nu a studiat educația juridică în şcoală; b. nu poate invoca necunoaşterea legii; c. va scăpa dacă promite că de acum încolo va fi cetățean model.	**2. Când un minor de 10 ani sparge geamul locuinței unui vecin, atunci:** a. poliția va deschide un dosar penal pentru distrugere; b. dirigintele va putea scădea nota la purtare a elevului; c. părinții vor suporta cheltuielile de înlocuire a geamului.
3. Legea fundamentală în țara noastră este: a. Biblia, căci e cea mai veche; b. Constituția, căci e prima lege în stat;	**4. Dacă minorul în vârstă de 13 ani a comis o infracțiune:** a. atunci lui nu i se poate face dosar penal; b. părinții au voie să îi aplice o pedeapsă corporală;

c. Codul penal, căci are pedepsele cele mai aspre.	c. poliția îl poate reține la sediu pentru maximum 24 de ore.
5. Minorul care are vârsta de 15 ani şi 6 luni şi a comis o infracţiune: a. răspunde penal dacă prin expertiză se dovedeşte că are discernământ; b. nu răspunde penal; c. riscă o pedeapsă redusă la jumătate.	**6. Minorul de 17 ani care comite o infracţiune:** a. răspunde penal numai dacă se face o expertiză a discernământului; b. nu răspunde penal, fiind încă minor; c. răspunde penal fără a fi obligatorie o expertiză privind discernământul.
7. Când se comite o infracţiune: a. pedeapsa pentru minor este redusă la jumătate față de cea aplicată majorului; b. infractorul care recunoaşte fapta este iertat de judecător; c. pedeapsa prevăzută de lege este aceeaşi pentru autor, complice şi instigator.	**8. Suspectul şi inculpatul au dreptul:** a. la tăcere; b. să mintă; c. să pretindă ca presa să fie de față la audierea lor.
9. Este motiv ca un individ să fie arestat de judecător: a. când respectivul este beat şi îşi face nevoile în public; b. când spune victimei că o va bate din nou dacă nu îşi retrage plângerea depusă la poliție; c. dacă a comis o infracțiune şi nu recunoaşte acest lucru.	**10. Interceptarea şi înregistrarea convorbirilor dintre două persoane se decid de:** a. părinte, în cazul convorbirilor purtate de copilul său; b. polițist; c. magistrat.
11. Dacă un minor este agresat sexual la şcoală şi un elev înregistrează,	**12. Televiziunea poate să facă un reportaj despre copilul de 15 ani care este**

atunci filmuleţul: a. trebuie postat pe *Youtube*; b. dacă va fi dus la poliție, va fi o acceptat ca dovadă contra agresorului; c. poate fi păstrat în telefonul celui care a filmat.	**victima unei infracţiuni:** a. dacă judecătorul autorizează acest lucru; b. numai după ce copilul împlineşte 16 ani până la data difuzării emisiunii; c. dacă copilul şi părintele şi-au dat acordul, iar un părinte este de față.
13. Infractorul care recunoaşte fapta va beneficia de: a. reducerea cu o treime a pedepsei prevăzute de lege; b. reducerea cu o jumătate a pedepsei prevăzute de lege; c. iertare de pedeapsă.	

*

Răspunsuri: 1. b, **2.** c, **3.** b, **4.** a, **5.** a, **6.** c, **7.** c, **8.** a, **9.** b, **10.** c, **11.** b, **12.** c, **13.** a.

Capitolul XVII

Organizații și curți internaționale

În acest capitol vei afla:
- *care este diferența dintre Consiliul Europei și Uniunea Europeană;*
- *ce sunt ONU, OSCE și NATO;*
- *ce curți de justiție se regăsesc la Strasbourg și la Haga.*

1. Consiliul Europei

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

CoE este o organizație de state înființată în 1949, ce veghează la protejarea drepturilor omului. Are 46 de state membre, după excluderea Rusiei ca urmare a declanșării războiului din Ucraina în anul 2022. Sediul său este la Strasbourg, în Franța.

România este stat membru al CoE începând cu anul 1993.

2. Curtea Europeană a Drepturilor Omului

COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat ***Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția europeană a drepturilor omului)***, angajându-se să respecte drepturile civile și politice ale omului, atât prin legislația lor, cât și în practica instanțelor judecătorești naționale.

Persoanele care s-au judecat definitiv în ţara lor şi cărora li s-a încălcat unul dintre drepturile ocrotite de Convenţia europeană a drepturilor omului se pot plânge împotriva statului lor la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, aflată la Strasbourg. Aici pot obţine recunoaşterea dreptului încălcat şi chiar o despăgubire bănească.

Este de reţinut că la Strasbourg nu se rejudecă procesele din România, ci doar se stabileşte dacă pe parcursul procesului de la noi sau ulterior procesului naţional s-au respectat drepturile prevăzute de Convenţie – de exemplu: dreptul la avocat, dreptul la un judecător imparţial, dreptul la interogarea martorilor, dreptul la viaţă privată, dreptul la executarea hotărârii date de justiţie etc. Cel care are câştig de cauză la Curtea Europeană va putea cere redeschiderea procesului în România.

STATISTICI: *În ultimii ani, ţara noastră se situează pe locul patru la condamnări pentru încălcarea unor drepturi, după Federaţia Rusă, Turcia şi Ucraina.*

Deşi în fiecare an se depun câteva zeci de mii de cereri împotriva României, în doar câteva zeci de cazuri se constată încălcări ale drepturilor omului. Ele sunt cauzate de legislaţia deficitară, condiţiile proaste din unele penitenciare, perioade prea lungi de soluţionare a dosarelor judiciare, nemotivarea corespunzătoare a unor decizii judecătoreşti sau nepunerea în executare a unor hotărâri judecătoreşti de către organele statului.

3. Comitetul European pentru Drepturile Sociale

Egale ca importanţă cu drepturile civile şi politice, drepturile sociale şi economice sunt prevăzute în ***Carta Socială Europeană***, elaborată la nivelul Consiliului Europei în anul 1961 şi revizuită în 1996. Ele se referă la drepturile oamenilor în viaţa cotidiană: locuinţă,

sănătate, educație, angajare în muncă, protecția copilului, a adultului şi a familiei, circulația.

Pentru încălcarea acestor drepturi, doar anumite organizații se pot adresa Comitetului European pentru Drepturile Sociale, nu însă şi persoane individuale.

4. Uniunea Europeană

UE este o organizație economică şi politică înființată în 1951. Unele organisme ale sale sunt la Bruxelles, altele la Strasbourg şi altele la Luxemburg. Imnul său este „Oda bucuriei" (ultima parte a Simfoniei a IX-a), compusă de Beethoven. În prezent UE are 27 de state membre, după plecarea Regatului Unit, care a devenit operațională în anul 2021.

România a aderat la UE la data de 1 ianuarie 2007. Din cauza problemelor din țară şi a importanței pe care o au justiția şi anticorupția, statul nostru încă este monitorizat de organismele europene cu privire la reforma din cele două domenii – „Mecanismul de Cooperare şi Verificare" cuprinde evaluări anuale şi recomandări făcute autorităților noastre.

ŞTIAȚI CĂ...? *Aşa cum la nivelul continentului nostru există Uniunea Europeană, la nivelul continentului african există Uniunea Africană. Ea a fost înființată în 1963 şi cuprinde în prezent 55 de state.*

În relațiile dintre cetățenii UE este aplicabilă ***Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene***. Astfel, un cetățean dintr-o țară membră a UE care se află în altă țară membră a UE va beneficia de toate drepturile omului înscrise în cartă. Aceste drepturi sunt grupate în şase capitole: Demnitatea, Libertățile, Egalitatea, Solidaritatea, Cetățenia şi Justiția. Agenția pentru Drepturile Fundamentale (FRA) este un centru independent care promovează drepturile omului la nivelul UE.

Prin **Acordul Schengen**, semnat în 1985, o parte dintre țările UE au convenit să elimine treptat controalele la frontierele lor interne şi să introducă libertatea de circulație pentru toți cetățenii țărilor semnatare, ai altor state membre ale UE şi ai unor țări din afara UE. Azi, spațiul Schengen este un obiectiv al întregii Uniuni Europene, dar în Bulgaria, Croația, Cipru şi România controalele de la frontierele lor interne nu au fost încă ridicate. Irlanda, deşi țară membră a UE, nu este parte la Acordul Schengen. Alte patru state din afara UE, Islanda, Liechtenstein, Norvegia şi Elveția, au încheiat acorduri de asociere Schengen cu UE.

5. Curtea de Justiție a Uniunii Europene

CJUE are sediul la Luxemburg. Are două roluri principale: interpretează legislația care stă la baza Uniunii Europene, respectiv soluționează conflictele dintre statele membre şi instituțiile europene. Persoanele private nu se pot judeca aici.

Judecătorul din România este obligat să aplice, în primul rând, legislația europeană, apoi legislația națională. Dacă are neclarități în cursul unui proces, atunci el suspendă judecata în România şi întreabă CJUE cum anume trebuie interpretată o anumită dispoziție legală europeană.

DE REȚINUT: *Consiliul Europei şi Uniunea Europeană sunt două organizații distincte: prima urmăreşte apărarea drepturilor omului, a doua vizează cooperarea economică şi politică dintre state. Toate statele membre ale UE sunt şi membre ale CoE.*

6. Organizaţia Naţiunilor Unite

ONU este cea mai importantă organizaţie internaţională din lume, înfiinţată după război, în anul 1945. În prezent, are 193 de state membre. România a fost primită ca membru al ONU în anul 1955. Sediul principal este la New York, iar sedii secundare sunt la Geneva, Viena şi Nairobi.

Carta Naţiunilor Unite defineşte scopurile acestei organizaţii: pacea şi securitatea internaţională, relaţiile prieteneşti între naţiuni, cooperarea internaţională. Carta conţine drepturile şi obligaţiile statelor membre, stabileşte organele principale (Adunarea Generală, Consiliul de Securitate, Consiliul Economic şi Social, Consiliul de Tutelă, Curtea Internaţională de Justiţie şi Secretariatul) şi procedurile ONU.

Organizaţia operează prin mai multe agenţii, cele mai cunoscute fiind Organizaţia Mondială a Sănătăţii, Organizaţia Internaţională a Muncii, Fondul Monetar Internaţional, Banca Mondială, UNICEF, UNESCO.

În 1948 a fost adoptată *Convenţia pentru prevenirea şi pedepsirea infracţiunii de genocid*, primul tratat privind drepturile omului la nivel ONU. Convenţia oferă prima definiţie juridică internaţională a genocidului. Conflictul genocidal este legat de identitate: apare în societăţile cu diverse grupuri naţionale, rasiale, etnice sau religioase aflate în divergenţe majore legate de accesul la putere şi bogăţie, servicii şi resurse, locuri de muncă, oportunităţi de dezvoltare, cetăţenie, drepturi şi libertăţi fundamentale. Aceste conflicte sunt stimulate de discriminare şi discursuri care incită la ură şi la violenţă.

Au fost comise genocide cu privire la armeni în timpul Imperiului Otoman în 1915-1917, la evrei în timpul Holocaustului din perioada nazistă 1941-1945, la populaţia *tutsi* din Ruanda în 1994, la musulmani în Srebrenica, Bosnia, în 1995. În momentul de faţă sunt cercetări cu privire la un posibil genocid în Ucraina, produs în timpul războiului declanşat de Rusia în anul 2022.

7. Curtea Internațională de Justiție

Este o instituție a ONU, statutul său făcând parte din Carta Națiunilor Unite. Are sediul la Haga, în Olanda.

Ea soluționează litigiile dintre state. Un astfel de proces a privit România şi Ucraina şi a vizat delimitarea platoului continental din Marea Neagră. După patru ani, procesul a fost câştigat în anul 2009 de către statul nostru. Astfel, România a obținut jurisdicția suverană şi dreptul de exploatare pentru o suprafață de platou continental şi zona economică de 9.700 de kilometri pătrați, unde se estimează că ar exista aproximativ 70 de miliarde de metri cubi de gaz şi 12 milioane de tone de petrol.

În prezent are de soluționat litigiul dintre Ucraina şi Rusia, cu privire la faptul că aceasta din urmă a ocupat un teritoriu despre care pretinde că, istoric, i-ar aparține.

8. Mecanismul pentru Siria

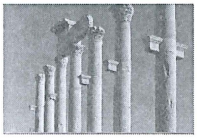

ONU a înființat în anul 2016 *Mecanismul internațional, independent şi imparțial pentru a asista la investigarea şi tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate de cele mai grave infracțiuni prevăzute de dreptul internațional comise în Siria începând cu anul 2011*.

Mecanismul nu este nici parchet, nici instanță, ci colectează şi analizează informații şi dovezi ale infracțiunilor internaționale comise în Siria pentru a sprijini procedurile penale în instanțele naționale, regionale sau internaționale sau tribunalele care au sau pot avea în viitor jurisdicție asupra acestor infracțiuni. Urmăreşte să sprijine procesele de tragere la răspundere, menite să facă dreptate victimelor infracțiunilor internaționale grave.

9. Organizația Tratatului Atlanticului de Nord

NATO reunește 30 de state din Europa și America de Nord. Este o structură politico-militară, creată în 1949 cu scopul de a avea un sistem militar comun de apărare în caz de atac din exteriorul organizației, inițial din nevoia de a proteja alianța față de URSS. Conform art. 5 din Tratat: „*Principala responsabilitate este aceea a protejării și apărării teritoriului și populației împotriva unui atac. Orice atac împotriva unui aliat va fi considerat un atac împotriva tuturor*".

Cartierul General al NATO are sediul la Bruxelles. Fiecare țară membră are un reprezentant permanent la NATO. Organizația nu are propriile forțe militare: când se anunță o operațiune, statele membre alocă în mod voluntar forțe militare, care se întorc în țara lor la sfârșitul misiunii. Imnul NATO a fost aprobat în anul 2018 și nu are versuri.

România a ratificat Tratatul în anul 2004. În România sunt comandamente pentru protejarea Europei de Sud-Est: la nivel de divizie și unitate de integrare în București (din 2014) și la nivel de corp de armată la Sibiu (din 2020). Ca expresie a cooperării din cadrul NATO, la baza militară de la Deveselu, jud. Olt, există componente ale unui sistem antirachetă pentru protejarea SUA, operațional din 2011, celelalte părți fiind în Polonia, Spania și Turcia.

10. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

OSCE este cea mai mare organizație de securitate din lume: reunește 57 de state de pe trei continente, cu scopul ca statele să poarte între ele un dialog despre securitatea în Europa și, astfel, să crească încrederea între ele. Are sediul la Viena.

Organizația a fost creată prin *Actul final de la Helsinki* din anul 1975, semnat şi de România, şi modernizată prin *Carta de la Paris pentru o Nouă Europă* din anul 1990. OSCE are competențe în domenii variate, cu impact asupra securității comune: controlul armamentelor convenționale; combaterea amenințărilor transnaționale; activități economice şi în domeniul mediului; democratizare; promovarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale.

Una dintre cele mai importante structuri ale sale este ***ODIHR*** – Biroul pentru Instituții Democratice şi Drepturile Omului, cu sediul în Polonia. Acesta oferă sprijin, asistență şi expertiză statelor membre ale OSCE şi societății civile pentru a promova democrația, statul de drept, drepturile omului, toleranța şi nediscriminarea. Deseori experții ODIHR sunt cei care participă în calitate de observatori la alegerile care se desfăşoară în unele state, formulează puncte de vedere cu privire la legi naționale extrem de importante, desfăşoară programe de formare în domeniul drepturilor omului.

11. Curtea Penală Internațională

Este o instanță de judecată înființată la nivel internațional de către statele care au aderat la Statutul de la Roma, semnat în anul 1998. Nu este un organism al ONU, ci are competență doar în privința statelor semnare ale Statutului. A început să funcționeze în 2002 şi are sediul la Haga, în Olanda. Anterior au funcționat *Tribunalul de la Nürnberg* şi *Tribunalul de la Tokyo*, unde au fost judecați criminalii din timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

În prezent, 123 de state sunt semnatare ale Statutului de la Roma, iar România l-a ratificat în anul 2002.

Judecă persoanele peste 18 ani acuzate de crime grave, cu răsunet internațional: infracțiunea de genocid, crimele împotriva umanității, crimele de război, infracțiunea de agresiune. Acestea

nu se prescriu. Imunitățile unor persoane nu pot bloca judecata, chiar dacă este vorba de preşedinți de state, şefi de guvern, reprezentanți ai parlamentelor sau şefi militari.

Cele mai recente procese judecate la Haga au vizat politicieni şi militari croați şi sârbi care au decis uciderea unei părți semnificative din populația musulmană din Bosnia în războiul iugoslav din anii 1991-1993. În prezent, este deschisă o anchetă penală internațională cu privire la crimele de război ce au avut loc în Ucraina în 2022.

12. Cazuri penale internaţionale

A. Judecarea criminalilor din cel de-al Doilea Război Mondial. Criminalii din timpul celui de-al Doilea Război Mondial au fost judecați la *Tribunalul de la Nürnberg* şi *Tribunalul de la Tokyo.* Puterile învingătoare, SUA, Uniunea Sovietică, Marea Britanie şi Franța au înființat un tribunal militar internațional. Procesele au avut loc între 1945 şi 1949 în oraşul Nürnberg din Germania. Aici au fost judecați 24 dintre cei mai importanți lideri ai Germaniei naziste, atât capturați, cât şi în lipsă, dar şi medici şi judecători din cei 12 ani de dictatură nazistă.

Printre cei judecați au fost personaje importante ale celui de-al Treilea Reich: şeful aviației militare, ministrul de externe şi locțiitorul temporar al lui Hitler. Ei au fost acuzați de conjurație împotriva păcii mondiale, de planificarea, provocarea şi executarea unui război de agresiune, încălcarea legilor de război şi crime împotriva umanității. Au fost judecate ca organizații criminale: SS şi Gestapo. Însă Führerul, şeful SS şi şeful propagandei naziste nu au putut fi judecați fiindcă s-au sinucis la sfârşitul războiului.

Era pentru prima dată în istoria omenirii când state cu forme de guvernare şi constituții diferite trăgeau la răspundere, în fața justiției, reprezentanți de vârf ai unui inamic învins, pentru încălcări ale dreptului internațional.

B. Genocidul din Ruanda. În perioada 7 aprilie 1994-15 iulie 1994 a avut loc un genocid în Ruanda, Africa. În cele 100 de zile, masacrul a fost îndreptat împotriva minorității *tutsi* de către guvernul extremist *hutu*. Au fost ucise un milion de persoane din minoritatea *tutsi*, precum şi cei care s-au opus genocidului. Peste 250.000 de femei au fost violate. Peste 75.000 de copii au rămas orfani. Este conflictul cu cea mai mare rată de exterminare din istoria umanității.

Pentru tragerea la răspundere a celor vinovați, au funcționat trei sisteme de justiție:

a. Justiția penală internațională: Sub auspiciile ONU, a fost organizat Tribunalul penal internațional pentru Ruanda, ce a funcționat între anii 1994 şi 2015, în Tanzania. Au fost acuzate 93 de persoane şi condamnate la închisoare pe viață 61. Aici s-a pronunțat prima condamnare din lume pentru genocid, s-a stabilit că violul şi agresiunea sexuală sunt acte de genocid dacă au fost comise cu intenția de a distruge un grup şi a fost pentru prima dată când un şef de guvern a fost condamnat pentru infracțiunea de genocid.

b. Justiția penală națională: Instanțele naționale din Ruanda i-au judecat pe cei acuzați că au planificat genocidul sau au comis atrocități grave, inclusiv viol. Până la mijlocul anului 2006, instanțele naționale au judecat aproximativ 10.000 de suspecți de genocid. În 2007, guvernul ruandez a abolit pedeapsa cu moartea, care fusese aplicată ultima dată în 1998, când au fost executate 22 de persoane condamnate pentru infracțiuni legate de genocid.

c. Justiția comunitară tradițională: Sistemul de judecată *Gacaca* a funcționat între 2005 şi 2012. La nivel local, comunitățile au ales judecători pentru suspecții de genocid acuzați de infracțiuni, cu excepția planificării genocidului. Pentru unii dintre cei care au recunoscut crimele, au arătat remuşcare şi au cerut iertare comunității nu s-a mai dat sentință, pentru alții s-a dat muncă în folosul comunității. 12.000 de instanțe comunitare au judecat peste 1,2 milioane de cazuri în toată țara. Procesele *Gacaca* au permis victimelor să afle adevărul despre moartea rudelor lor.

C. Războaiele din fosta Iugoslavie. Între anii 1991 şi 2001 au avut loc mai multe conflicte armate purtate în țările reunite în timpul comunismului în țara numită Republica Socialistă Federativă Iugoslavia, vecină României. Războaiele au avut loc, succesiv, în Serbia, Croația, Bosnia, Kosovo, Macedonia. Au fost primele conflicte după Al Doilea Război Mondial considerate, oficial, genocide.

Unul dintre cele mai răsunătoare procese este cel privind autorii masacrului de la Srebrenica, în estul Bosniei, din iulie 1995. Atunci, aproximativ 8.000 de bărbați şi băieți care erau musulmani bosniaci au fost împuşcați de sârbi, iar 20.000 de civili au fost expulzați din acea regiune. Este un caz de epurare etnică şi constituie cea mai mare atrocitate din Europa postbelică.

Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie i-a condamnat definitiv, la închisoarea pe viață, pentru genocid, crime de război şi crime împotriva umanității, pe liderul politic sârb Radovan Karadžić (în anul 2019) şi pe Ratko Mladić, supranumit „Măcelarul din Balcani", fost comandant al sârbilor bosniaci (în anul 2021).

*

Pe scurt

1. Consiliul Europei şi Uniunea Europeană sunt două organizații distincte;

2. NATO este o structură militară care presupune angajamentul tuturor statelor membre atunci când un stat membru este atacat;

3. Curtea Internațională de Justiție este o componentă a ONU care judecă procesele dintre state, pe când Curtea Penală Internațional este o instanță pentru criminalii de război numai din țările semnatare ale Tratatului de la Roma.

*

Zile importante

Prima duminică a lunii aprilie – Ziua NATO în România;
7 aprilie – Ziua Internațională de Reflecție asupra Genocidului din Ruanda din 1994;
5 mai – Ziua Europei în cadrul Consiliului Europei;
9 mai – Ziua Europei în Uniunea Europeană;
17 iulie – Ziua Mondială a Justiției Penale Internaționale;
24 octombrie – Ziua Organizației Națiunilor Unite.

*

Legislația aplicabilă

Legea nr. 30/1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, încheiată la Roma în 1950;
Legea nr. 74/1999 pentru ratificarea Cartei sociale europene revizuite, adoptată la Strasbourg în 1996;
O.G. nr. 94/1999 privind participarea României la procedurile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului şi a Comitetului Miniştrilor ale Consiliului Europei şi exercitarea dreptului de regres al statului în urma hotărârilor şi convențiilor de rezolvare pe cale amiabilă;
Legea nr. 111/2002 pentru ratificarea Statutului Curții Penale Internaționale;
H.G. nr. 868/2003 privind organizarea şi funcționarea Agentului guvernamental pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului;
Legea nr. 22/2004 pentru aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord, semnat la Washington în 1949;
Legea nr. 157/2005 pentru ratificarea Tratatului dintre Regatul Belgiei, Republica Cehă, Regatul Danemarcei, Republica Federală Germania, Republica Estonia, Republica Elenă, Regatul

Spaniei, Republica Franceză, Irlanda, Republica Italiană, Republica Cipru, Republica Letonia, Republica Lituania, Marele Ducat al Luxemburgului, Republica Ungară, Republica Malta, Regatul Țărilor de Jos, Republica Austria, Republica Polonă, Republica Portugheză, Republica Slovenia, Republica Slovacă, Republica Finlanda, Regatul Suediei, Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord (state membre ale Uniunii Europene) şi Republica Bulgaria şi România privind aderarea Republicii Bulgaria şi a României la Uniunea Europeană, semnat de România la Luxemburg la 25 aprilie 2005;

O.U.G. nr. 11/2017 privind organizarea şi funcționarea Agentului guvernamental pentru Curtea de Justiție a Uniunii Europene, precum şi pentru Curtea de Justiție a Asociației Europene a Liberului Schimb.

*

Site-uri utile

www.coe.int – Portalul Consiliului Europei;

www.coe.int/children – Acțiunile Consiliului Europei în domeniul drepturilor copiilor;

www.coe.int/edc – Educație pentru Cetățenie Democratică şi pentru Drepturile Omului;

www.echr.coe.int – Curtea Europeană a Drepturilor Omului;

www.hudoc.echr.coe.int – Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului;

www.coe.int/en/web/european-social-charter – Carta Socială Europeană;

www.hudoc.esc.coe.int – Jurisprudența Comitetului European pentru Drepturile Sociale;

www.europa.eu – Portalul Uniunii Europene;

www.eur-lex.europa.eu – Legislația Uniunii Europene;

www.ec.europa.eu/cvm – Mecanismul de Cooperare şi Verificare pentru România;

www.curia.europa.eu – Curtea de Justiție a Uniunii Europene;

www.curia.europa.eu/juris – Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene;

www.fra.europa.eu – Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene;

www.au.int – Portalul Uniunii Africane;

www.efta.int – Asociația Europeană a Liberului Schimb;

www.un.org – Organizația Națiunilor Unite;

www.icj-cij.org – Curtea Internațională de Justiție;

www.iiim.un.org – Mecanismul ONU pentru Siria;

www.nato.int – NATO;

www.icc-cpi.int – Curtea Penală Internațională;

www.osce.org – Organizația pentru Securitate şi Cooperare în Europa;

www.legislationline.org – Normele naționale şi standardele internaționale privind drepturile omului.

*

Teste-grilă

1. Consiliul Europei: a. este o denumire alternativă pentru Uniunea Europeană; b. este o organizație interesată de respectarea drepturilor omului în statele membre; c. este o structură suprastatală cu sediul la Bruxelles.	**2. Convenția europeană a drepturilor omului:** a. este o înțelegere cu privire la drepturile sociale şi economice; b. s-a încheiat în anul 1989; c. este un tratat ratificat de toate țările membre ale Consiliului Europei.
3. Drepturile sociale: a. sunt la fel de importante ca drepturile civile şi politice;	**4. Uniunea Europeană:** a. după aderarea României, încă monitorizează evoluția

b. sunt, de exemplu, dreptul la o justiție independentă şi dreptul la liberă exprimare; c. sunt restabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg.	justiției şi a luptei împotriva corupției din țara noastră; b. este un ONG la nivel internațional; c. are sediul principal la Paris.
5. Curtea de Justiție a Uniunii Europene: a. judecă infractorii periculoşi din UE; b. condamnă statele care încalcă drepturile omului; c. interpretează în mod oficial tratatele UE.	**6. Este o organizație la nivel mondial:** a. Uniunea Europeană; b. Organizația Națiunilor Unite; c. Consiliul Europei.
7. Dacă un stat ocupă o parte din teritoriul altui stat, atunci: a. Curtea Europeană a Drepturilor Omului va condamna statul ocupant; b. litigiul dintre cele două state va fi soluționat de Curtea Internațională de Justiție; c. diferendul apărut se va judeca la Curtea Penală Internațională.	**8. NATO este o:** a. structură politico-militară; b. organizație de cooperare economică între ONG-uri; c. uniune a statelor al cărei scop principal este apărarea drepturilor omului.
9. Actul Final de la Helsinki este: a. actul de capitulare a Finlandei în fața Germaniei naziste din anul 1944; b. actul prin care s-a creat Uniunea Europeană;	**10. La Curtea Penală Internațională:** a. sunt judecați şefii de state care au comis tâlhării sau violuri cât timp erau în funcție; b. se judecă un individ cu

c. documentul care a dus la naşterea OSCE.	statul care i-a încălcat drepturile; c. a fost condamnat la închisoare pe viaţă „măcelarul din Balcani".
11. Genocidul este: a. un act de sinucidere în masă a unui colectiv de oameni; b. uciderea tuturor persoanelor de un anumit gen situate pe un anumit teritoriu; c. denumirea oficială a masacrului ce a avut loc în Ruanda în anul 1994.	**12. Războiul din fosta Iugoslavie din anii '90:** a. a fost pentru eliberarea populaţiei cotropite de iugoslavi; b. a degenerat în uciderea musulmanilor bosniaci de către ortodocşii sârbi; c. a fost câştigat de americani.

*

Răspunsuri: 1. b, **2.** c, **3.** a, **4.** a, **5.** c, **6.** b, **7.** b, **8.** a, **9.** c, **10.** c, **11.** c, **12.** b.

Încheiere

Am parcurs împreună o materie conținând, poate, multe elemente de noutate pentru voi. Este posibil ca unele aspecte să le fi cunoscut totuşi de la materiile educație civică sau religie, pe altele de la filozofie sau istorie. Ceea ce este cuprins în acest manual reprezintă un minimum de cunoştințe care vă vor ajuta să vă descurcați în diverse situații cu care vă veți confrunta de-a lungul anilor. Vă asigur că multe chestiuni dintre cele scrise aici nu sunt cunoscute nici măcar adulților.

Informațiile care se regăsesc în acest manual au în centrul lor ideea că putem fi liberi atât timp cât facem ceea ce trebuie, adică ceea ce ne îndrumă morala şi ne obligă *legea*. După dreptul la viață, *libertatea* este cel mai de preț drept al omului, pentru care oamenii s-au luptat secole întregi. Ca să fim liberi trebuie să ne păstrăm *demnitatea* şi să ne comportăm în mod *responsabil*: este necesar să ne însuşim principii sănătoase de viață, să cunoaştem şi să respectăm regulile, să îi tratăm cu atenție pe cei din jurul nostru, să apelăm cu *încredere* la organele legii şi să ne supunem deciziilor definitive luate de acestea. Trăim într-o societate care ne oferă sprijin şi protecție şi care aşteaptă de la noi să fim cetățeni de nădejde, adică să ne *implicăm* în promovarea şi respectarea principiilor şi regulilor de conviețuire.

Rețineți că, odată cu creşterea noastră în vârstă, cresc şi responsabilitățile noastre: la 6 ani mergem la şcoală, la 10 ani putem ajunge la judecător dacă părinții divorțează sau în caz de adopție, la 13 ani ne deschidem conturi în online, la 14 ani putem fi amendați de poliție sau sancționați de judecător, la 16 ani decidem asupra vieții noastre intime sau a religiei ori ne putem angaja în muncă, la 18 ani devenim majori şi putem vota.

Întotdeauna trebui să ne *asumăm* consecințele faptelor. Oricând veți avea o problemă juridică, adică dintre cele care au

legătură cu drepturile şi obligaţiile prevăzute de lege, trebuie să apelaţi la persoane care au pregătire în acest domeniu (avocaţi, mediatori, notari publici) sau la cei care lucrează în instituţiile statului menite să aplice legea (judecători, procurori, poliţişti).

Cum facem să cunoaştem toate regulile sau toate legile? Păi... este imposibil. Sunt prea multe. Dar avem *conştiinţă*, care se traduce prin capacitatea de a discerne între bine şi rău. Mai avem *liberul-arbitru*, adică posibilitatea de a alege sau nu calea dreaptă. Depinde doar de noi. Putem decide să fim oameni oneşti, dornici de a şti cât mai mult, de a face bine celor din jur, de a sprijini instituţiile să îşi îndeplinească misiunea. Sau putem alege să încălcăm legea şi regulile morale de câte ori avem ocazia, să provocăm dezordine, să agresăm oameni, să nu ne supunem deciziilor autorităţilor. Vă asigur că veţi deveni mai puternici şi veţi avea succes în viaţă dacă veţi alege binele, indiferent cât efort va însemna pentru voi acest lucru şi indiferent de ceea ce vor spune cei din jur. Noi, adulţii, aşteptăm să luaţi *atitudine* respectând voi înşivă legea, învăţându-i şi pe alţii acest lucru şi denunţând încălcările grave ale legii.

De-a lungul anilor am soluţionat dosare în care au ajuns în faţa mea atât copii şi tineri pentru a li se proteja drepturile încălcate de alţii, cât şi tineri pentru a fi sancţionaţi. I-am tratat cu atenţie şi m-au tratat cu respect. Prin acest manual încerc să contribui la o acţiune amplă cu un scop ambiţios, şi anume reducerea numărului celor care ajung în contact cu oamenii legii. Însă, dacă totuşi acest lucru se va întâmpla, vă asigur că veţi putea veni cu încredere în faţa mea şi a colegilor mei, iar noi ne vom îndeplini datoria: să aflăm *adevărul* şi să facem *dreptate* aplicând legea. În fiecare caz vom încerca să înţelegem de ce s-a comis încălcarea regulilor şi să vedem cum putem îndrepta răul produs, astfel încât cu toţii să fim în *siguranţă*, tot timpul.

Bibliografie recomandată

- Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene şi Consiliul Europei, *Manual de drept european privind drepturile copilului*, Belgia, 2015, online la *www.fra.europa.eu*;
- D. Barbu, *Manualul părinților cu privire la drepturile copilului în România*, Ed. Integral, Bucureşti, 2016;
- S.M. Cioflâncă, V. Preda, *Drepturile copiilor pe înțelesul lor. Mapă educativă*, Ed. Tehno-Art, Petroşani, 2016;
- Consiliul Europei, *Orientările Comitetului de Miniştri privind justiția în interesul copilului*, Franța, 2012, online la *www.rm.coe.int/16806b7ecb*;
- Consiliul Europei, *Compass: Manual for Human Rights Education with Young People*, ed. a 2-a, 2015, online la *www.coe.int/compass*;
- Consiliul Europei, *Compasito: Manual for Human Rights Education for Children*, ed. a 2-a, Budapesta, 2009, online la *www.coe.int/compasito*;
- C. Danileț, *Legea pe-ntelesul tinerilor. Manual practic de educație juridică şi civică*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2017;
- R.-P. Droit, *Etica pe înțelesul fiicei mele*, Ed. Cartier, Chişinău, 2012;
- A. Dumitraşcu, *Ce este Constituția? Joacă-te şi vei afla!*, Ed. Curtea Veche, Bucureşti, 2017;
- Freedom House România, *Rezistența la dezinformare şi racolare online*, Ed. Diactritic, Bucureşti, 2021, online la *https://freedomhouse.ro*;
- R. Gollob, P. Krapf, *Educație pentru cetățenie democratică şi drepturile omului în practica şcolară. Secvențe de activități didactice, concepte, metode şi modele*, vol. I-VI, online la *www.living-democracy.com/ro*;
- D.C. Mâță, I. Costea, G. Lupşan, M.-I. Michinici, M. Dunea, V. Dron, C.-M. Diaconu, M. Păduraru, *Ghid juridic pentru elevi*

„Elevul și legea" este o lucrare de educație juridică concepută sub forma unui îndrumar practic, tematic. Autorul a fructificat o experiență de peste 20 de ani în mediul juridic și a sintetizat informația cuprinsă în aproape 600 de acte normative.

Manualul este scris pentru cei care se apropie de sau au împlinit deja 14 ani. Aceasta este vârsta când persoanele devin pasibile de răspundere legală în caz de comitere a unor fapte interzise în mod expres. Mesajul este simplu: legea e făcută ca să ne protejeze și, cât timp o respectăm, rămânem liberi.

Elevii, părinții și profesorii vor găsi aici regulile aplicabile în diverse situații: acasă, pe stradă, online, la școală, la locul de joacă, la cumpărături, la locul de muncă, la spital, la bancă, în străinătate, în sala de judecată. Ei vor afla cum să prevină și să reacționeze la agresiuni, cum pot apela rapid și sigur organele legii, ce proceduri trebuie urmate în relație cu autoritățile statului, care sunt sancțiunile în cazul încălcării legii și efectele acestora pe parcursul vieții.

ujmagro®
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN
Ai tot DREPTUL să alegi!
www.ujmag.ro
ISBN: 978-606-39-1029-6
9 786063 910296